

Betænkning om undervisning af asylansøgerbørn

*Afgivet af en arbejdsgruppe
under Udlændingestyrelsen*

ex.2

Købes hos boghandler eller hos

Statens Information, Statens Publikationer

Postboks 1103, 1009 København K

Telf. 33 37 92 28, Fax 33 37 92 80

ISBN 87-601-6504-9

Stougaard Jensen / Scantryk A/S,
København

Indholdsfortegnelse

<i>Kapitel 1. Arbejdsgruppens nedsættelse, kommissorium, sammensætning m.v.</i>	11
<i>Kapitel 2. Resumé af drøftelserne, som fandt sted i Danmark i løbet af foråret 1995 forud for nedsættelse af arbejdsgruppen, om den undervisning, der tilbydes asylansøgerbørn.</i>	15
2.1. Indledning	15
2.2. Spørgsmål vedrørende undervisning af asylansøgerbørn rejst af folketingsmedlemmerne Bruno Jerup og Søren Søndergaard (EL) over for indenrigsministeren.	16
2.3. Indenrigsministeriets udredning om forholdet mellem den eksisterende undervisning af asylansøgerbørn og Danmarks internationale forpligtelser.	18
2.3.1. Internationale forpligtelser vedrørende undervisning af børn.....	18
2.3.1.1. Undervisningspligt	19
2.3.1.2. Kvalitative og kvantitative krav til undervisningen samt Børnekonventionens diskriminationsforbud.....	19
2.3.1.3. Andre konventioner.....	22
2.4. Udlændingelovens bestemmelser om undervisningspligt for asylansøgerbørn.	23
2.5. Sammenfatning af drøftelserne, som fandt sted forud for nedsættelse af arbejdsgruppen, om den undervisning, der tilbydes asylansøgerbørn.	24
<i>Kapitel 3. Statistiske oplysninger om asylansøgerbørn i den undervisningspligtige alder.</i>	25
3.1. Børn og unge fra andre lande end Bosnien-Hercegovina	26
3.1.1. Fordeling på nationaliteter.....	26
3.1.2. Ankomsttidspunkt.....	27
3.1.3. Ankomsttidspunkt fordelt efter nationalitet.....	28
3.2. Børn og unge fra Bosnien-Hercegovina	29
3.2.1. Ankomsttidspunkt.....	29

3.3. Børnene fordelt efter alder.....	29
3.4. Sammenfatning.....	30

<i>Kapitel 4. Beskrivelse af de eksisterende undervisningstilbud til asylansøgerbørn i Dansk Røde Kors' centerskoler.....</i>	<i>33</i>
---	-----------

4.1. Indledning.....	33
4.2. Fokus på børnene.....	34
4.2.1. Børnenes alder og køn.....	34
4.2.2. Nationalitetsmæssig og sproglig baggrund.....	35
4.2.3. Børnenes sociale og faglige niveau.....	38
4.3. Den historiske baggrund for etablering af centerskoler....	40
4.4. Undervisningens indhold.....	40
4.5. Lærernormeringen på centerskolerne.....	41
4.6. Centralskoler.....	42
4.7. Modersmålsundervisning.....	43
4.8. Børnehaveklasser.....	45
4.9. Øvrige tilbud til børn og unge mellem 5-19 år.....	47
4.9.1. Daghøjskolen.....	47
4.9.2. Legestueordningen.....	47
4.9.3. Fokus på øvrige aktiviteter og tilbud.....	48
4.9.4. Aktiviteter på centret.....	49
4.9.5. Eksterne samarbejdspartnere.....	50
4.9.6. Opgavefordeling.....	51
4.9.7. Tidsforbrug.....	51
4.9.8. Ikke skemalagte aktiviteter.....	51
4.10. Resumé af de eksisterende undervisningstilbud til asylansøgerbørn i Dansk Røde Kors' centerskoler og konklusion.....	52

<i>Kapitel 5. Beskrivelse af undervisningstilbuddene til børn med midlertidig opholdstilladelse efter lov om midlertidig opholds- tilladelse til visse personer fra det tidligere Jugoslavien m.v.....</i>	<i>57</i>
--	-----------

5.1. Indledning.....	57
5.2. Faser i undervisningen af de bosniske børn.....	58
5.3. Moduler og klasser i den bosniske skole.....	61

5.4. Timeplan og fordeling på fag.....	61
5.5. Målsætninger for undervisningen.....	63
5.6. Undervisningssprog.....	63
5.7. Rekruttering af lærere.....	64
5.8. Undervisningens placering.....	66
5.9. Samundervisning med folkeskolen.....	67
5.10. Afvigelser fra standardmodellen.....	68
5.11. De bosniske forældres ønsker og holdninger.....	69
5.12. Samarbejde med den bosniske regering.....	70
5.13. Udgifter til de bosniske børneskoler.....	70
5.14. Resumé af undervisningstilbuddene til børn med midlertidig opholdstilladelse efter lov om midlertidig opholdstilladelse til visse personer fra det tidligere Jugoslavien m.v. og konklusion.....	70

Kapitel 6. Sammenligning af de eksisterende undervisningstilbud for børn med opholdstilladelse efter lov om midlertidig opholdstilladelse til visse personer fra det tidligere Jugoslavien m. v. og for asylansøgerbørn ...73

6.1. Indledning.....	73
6.2. Beskrivelse af målsætningerne for undervisningen af de bosniske børn og asylansøgerbørn.....	74
6.2.1. Målsætningen opstillet af Dansk Flygtningehjælp for undervisningen af de bosniske børn.....	74
6.2.2. Målsætningen opstillet af Dansk Røde Kors for under- visningen af asylansøgerbørn.....	75
6.2.3. Sammenligning af de opstillede målsætninger for under- visning af henholdsvis de bosniske børn og asylansøgerbørn	77
6.3. Beskrivelse af hjemlandets uddannelsesniveau.....	78
6.3.1. De bosniske børn.....	78
6.3.2. Asylansøgerbørn.....	80
6.3.3. Konklusion.....	81
6.4. Beskrivelse af de kvantitative forskelle mellem under- visningen for bosniske børn og asylansøgerbørn.....	81
6.4.1. Timetal.....	81
6.4.1.2. Konklusion.....	82
6.4.2. Lærernormering.....	82

6.4.2.1. Konklusion.....	83
--------------------------	----

6.5. Beskrivelse af de kvalitative forskelle mellem undervisningen for bosniske børn og asylansøgerbørn.....84

6.5.1. Alders- og fagopdelt undervisning.....	84
---	----

6.5.1.1. Den bosniske børneskole.....	84
---------------------------------------	----

6.5.1.2. Centerskolerne i Dansk Røde Kors ¹ regi (asylansøgerbørn).....	84
--	----

6.5.1.3. Konklusion.....	85
--------------------------	----

6.5.2. Undervisningssprog.....	85
--------------------------------	----

6.5.2.1. Konklusion.....	86
--------------------------	----

6.6. Den konkrete udformning af undervisningen for henholdsvis bosniske flygtningebørn og asylansøgerbørn i relation til tilbagevenden til hjemlandet eller forbliven i Danmark.....87

6.6.1. Konklusion.....	88
------------------------	----

6.7. Beskrivelse af den nuværende rekruttering af lærerkræfter blandt bosniske flygtninge og asylansøgere.....88

6.7.1. Rekruttering blandt bosniske krigsflygtninge.....	88
--	----

6.7.2. Rekruttering blandt asylansøgere.....	89
--	----

6.7.3. Konklusion.....	89
------------------------	----

6.8. Konklusion på sammenligning af de to undervisningsordninger.....90

<i>Kapitel 7. Undervisningstilbuddene til asylansøgerbørn og -unge i Norge og Sverige.....</i>	<i>91</i>
--	-----------

7.1. Indledning.....	91
-----------------------------	-----------

7.2. Sverige.....	91
--------------------------	-----------

7.2.1. Grundskoleundervisning.....	91
------------------------------------	----

7.2.1.1. Grundlæggende bestemmelser.....	92
--	----

7.2.1.2. Undervisningens omfang og indhold.....	92
---	----

7.2.2. Gymnasieundervisning mv.....	93
-------------------------------------	----

7.2.3. Baggrunden for den eksisterende undervisning.....	93
--	----

7.3. Norge.....	96
------------------------	-----------

<i>Kapitel 8. Asylansøgernes opfattelse af og forventninger til undervisningen af asylansøgerbørn.....</i>	<i>99</i>
--	-----------

8.1. Indledning.....	99
8.2. Grundlaget for undersøgelsen.....	99
8.3. Undersøgelsens resultater.....	100
8.3.1. Timetal.....	100
8.3.2. Elevtal.....	101
8.3.3. Fagsammensætning.....	102
8.3.4. Undervisning i og på modersmål.....	102
8.3.5. Centerskole eller folkeskole.....	103
8.3.6. Sammenfatning.....	104
8.4. Konklusion.....	105

<i>Kapitel 9. Arbejdsgruppens overvejelser vedrørende karakteren af en forbedret undervisningsindsats over for asylansøgerbørn.</i>	<i>107</i>
--	------------

9.1. Indledning.....	107
9.1.1. Forskelle i undervisningen af asylansøgerbørn og børn med opholdstilladelse efter lov om midlertidig opholdstilladelse til visse personer fra det tidligere Jugoslavien mv.	107
9.1.2. Forslag til fremtidige undervisningstilbud indhentet fra Dansk Røde Kors og Undervisningsministeriet.....	108
9.1.3. Arbejdsgruppens drøftelse af "brugerundersøgelsen" ...	111
9.2. Overvejelser vedrørende karakteren af en forbedret undervisning.....	112
9.2.1. Arbejdsgruppens drøftelser vedrørende målsætningen for en forbedret undervisning af asylansøgerbørn.....	112
9.2.1.1. Omfang og indhold af den undervisning, som Dansk Røde Kors skal forestå.....	114
9.2.1.2. Inddragelse af frivillige undervisere.....	120
9.2.1.3. Sprogundervisning.....	124
9.2.1.3.1. Modersmål - begrebsdannelse.....	124
9.2.1.3.2. Danskundervisning.....	126
9.2.1.3.3. Fremmedsprog.....	127
9.2.1.3.4. Sammenfatning vedrørende sprogundervisningen ..	128
9.2.1.4. Arbejdsgruppens overvejelser vedrørende samundervisning eller udslusning i den danske folkeskole.....	128
9.2.1.5. Foranstaltninger for fysisk og psykisk	

handicappede børn.....	131
9.2.1.6. Foranstaltninger for analfabeter blandt asylansøgerbørnene.....	133
9.2.1.7. De 3-6-årige asylansøgerbørn.....	133
9.2.1.8. De 17-20-årige asylansøgere.....	135
<i>Kapitel 10. Sammenfatning af arbejdsgruppens overvejelser vedrørende karakteren af en forbedret undervisningsindsats over for asylansøgerbørnene.....</i>	<i>137</i>
<i>Bilag.....</i>	<i>143</i>

Kapitel 1

Arbejdsgruppens nedsættelse, kommissorium, sammensætning m. v.

I løbet af foråret 1995 blev der fra forskellig side rejst kritik af den undervisning, der tilbydes asylansøgeres børn af Dansk Røde Kors på asylcentre i Danmark.

Det blev bl.a. anført, at Danmark på dette område ikke lever op til sine internationale forpligtelser, herunder navnlig FN's Konvention om Barnets Rettigheder (børnekonventionen).

Kritikken blev rejst af bl.a. FN's Komité for Barnets Rettigheder, ligesom spørgsmålet om undervisningen af asylansøgeres børn blev rejst over for indenrigsministeren i Folketinget i løbet af foråret 1995.

Indenrigsministeriet besluttede derfor at iværksætte en nærmere udredning af forholdet mellem den nuværende undervisning af asylansøgeres børn og Danmarks internationale forpligtelser. Udredningen blev afgivet til Folketingets Retsudvalg ved brev af 19. juli 1995.

Arbejdsgruppen vedrørende undervisning af asylansøgerbørn er nedsat af Indenrigsministeriet i forlængelse af denne udredning.

Arbejdsgruppens opgaver er beskrevet således i arbejdsgruppens kommissorium:

"Undervisningen af asylansøgerbørn, der er indlogeret på Dansk Røde Kors' indkvarteringscentre, forestås i dag af Dansk Røde Kors i henhold til en rammeoverenskomst af 1. juli 1988 mellem Dansk Røde Kors og Justitsministeriet, hvorunder lovgivning m.v. vedrørende udlændinge på daværende tidspunkt henhørte. Undervisningens indhold er nærmere fastlagt i en aftale mellem Dansk Røde Kors og Justitsministeriet om undervisning af asylansøgere i de af Dansk Røde Kors drevne asylcentre.

FN's Komité for Barnets Rettigheder har i en udtalelse af 15. februar 1995 med hensyn til bestemmelserne om uddannelseshjælp til asylsøgende børn henledt Danmarks opmærksomhed på børnekonventionens

artikel 2.

Indenrigsministeriet har i den forbindelse afgivet en udredning om forholdet mellem den nuværende undervisning af asylansøgere børn og Danmarks internationale forpligtelser.

Indenrigsministeriet finder imidlertid, at der herudover kan være behov for en nærmere undersøgelse af, om den nuværende undervisning af asylansøgere børn i sit indhold og omfang er hensigtsmæssig.

Arbejdsgruppen skal på denne baggrund fremkomme med egnede løsningsmodeller til, hvorledes den undervisning, som Dansk Røde Kors tilbyder asylansøgebørn, inden for den gældende opgavefordeling kan styrkes såvel kvantitativt som kvalitativt.

Arbejdsgruppen skal endvidere undersøge hensigtsmæssigheden af og fremkomme med egnede løsningsmodeller til i større omfang at inddrage den undervisning, som tilbydes af skoler og uddannelsesinstitutioner under Undervisningsministeriet, kommuner og amtskommuner.

Arbejdsgruppen skal ved sine overvejelser tage højde for, at børnene får den nødvendige uddannelse under deres ophold i Danmark, at børn fra forskellige lande behandles ens, samt at en større gruppe af børnene alene forudsættes at skulle have et korterevarende ophold i Danmark, mens andre af børnene må forventes at få varigt ophold i Danmark.

Arbejdsgruppen vil i forbindelse hermed kunne inddrage erfaringerne med de særlige undervisningsforløb, som der ved bestemmelsen § 5 i lov om midlertidig opholdstilladelse til visse personer fra det tidligere Jugoslavien m.v. blev skabt hjemmel til at tilrettelægge for børn af bosniske krigsflygtninge.

Arbejdsgruppen nedsættes med en repræsentant fra Indenrigsministeriet, der samtidig er arbejdsgruppens formand, samt med en repræsentant fra henholdsvis Direktoratet for Udlændinge, Dansk Røde Kors, Dansk Flygtningehjælp, Undervisningsministeriet, Kommunernes Landsforening, Amdsrådsforeningen i Danmark, Københavns Kommune og Frederiksberg Kommune."

Rammeoverenskomst af 1. juli 1988 mellem Dansk Røde Kors og Justitsministeriet og aftale mellem Dansk Røde Kors og Justitsministeriet om undervisning af asylansøgere i de af Dansk Røde Kors drevne asylcentre er optaget som bilag 1 og 2.

Ved lov nr. 296 af 24. april 1996 om ændring af bl.a. udlændingeloven er

der som § 42 c, stk. 1, i udlændingeloven indsat en bestemmelse om undervisningspligt for asylansøgerbørn. Efter bestemmelsen skal asylansøgerbørn i den undervisningspligtige alder, der opholder sig her i landet, deltage i særskilt tilrettelagt undervisning.

Indenrigsministeren kan efter den nævnte bestemmelse fastsætte nærmere regler for, hvilke uddannelser og aktiviteter, der tilbydes, og kan herunder efter forhandling med undervisningsministeren bestemme, i hvilket omfang asylansøgerbørn kan deltage i folkeskolens undervisning.

Det anføres i bemærkningerne til lovforslaget, at bestemmelsen skal ses på baggrund af den nævnte udredning og nedsættelsen af arbejdsgruppen vedrørende undervisning af asylansøgerbørn.

Det anføres videre, at bestemmelsen giver hjemmel til indenrigsministeren til inden for den gældende opgavefordeling at fastsætte nærmere regler for tilrettelæggelsen af den undervisning, som Dansk Røde Kors tilbyder asylansøgerbørn, herunder om disses deltagelse i folkeskolens undervisning.

Det anføres desuden, at den nærmere tilrettelæggelse af undervisningsordningen vil ske på baggrund af en nærmere undersøgelse af behovene og mulighederne herfor, og at den nærmere fastlæggelse af undervisningen, herunder vedrørende deltagelsen i folkeskolens undervisning, afventer arbejdet i arbejdsgruppen vedrørende undervisning af asylansøgerbørn.

Ved brev af 23. august 1995 meddelte Indenrigsministeriet Danmarks Lærerforening, at det var blevet besluttet at tildele lærerforeningen observatørstatus i arbejdsgruppen.

I forbindelse med omstruktureringen på udlændingområdet pr. 1. oktober 1995 blev arbejdsgruppen vedrørende undervisning af asylansøgerbørn overflyttet fra Indenrigsministeriet til Udlændingestyrelsen.

Arbejdsgruppen har haft følgende sammensætning:

Formand:

Kontorchef Henriette Skouenborg, Udlændingestyrelsen

Medlemmer:

Underdirektør Anni Fode, der er blevet afløst af kontorchef Frank Johansen, Udlændingestyrelsen

Fuldmægtig Lene Vejrum, der er blevet afløst af fuldmægtig Lene Larsen, Udlændingestyrelsen

Viceintegrationschef Bente Bondebjerg, Dansk Flygtningehjælp

Børneundervisningskonsulent Søren Hegnby, der er blevet afløst af børneundervisningskonsulent Karen Palsgaard, Dansk Flygtningehjælp

Afdelingschef Jørgen Chemnitz, Dansk Røde Kors

Juridisk konsulent Klaus Høm, Dansk Røde Kors

Undervisningskonsulent Berit Asbjerg, Dansk Røde Kors

Leder af udviklingskontoret Anne Mertz, Dansk Røde Kors

Fuldmægtig Hanne Fledelius, Undervisningsministeriet

Specialkonsulent Johannes Bang, Undervisningsministeriet

Fuldmægtig Stig Andersen, Undervisningsministeriet

Fuldmægtig Pia Færch, der er blevet afløst af fuldmægtig Dan Madsen, Amtsrådsforening

Fuldmægtig Henrik Haagen Pedersen, Kommunernes Landsforening

Souschef Asad Ahmad, Københavns Kommune

Kontorchef Else Vest, Frederiksberg Kommune

Observatør:

Sagsbehandler Kim Kristiansen, der er blevet afløst af sagsbehandler Birgitte Birkvad, Danmarks Lærerforening

Sekretærer:

Specialkonsulent Hans Christian Holdt, Udlændingestyrelsen

Fuldmægtig Julie Rasmussen, Udlændingestyrelsen

Fuldmægtig Claus Juul, Indenrigsministeriet

Kapitel 2

Resumé af drøftelserne, som fandt sted i Danmark i løbet af foråret 1995 forud for nedsættelse af arbejdsgruppen, om den undervisning, der tilbydes asylansøgerbørn

2.1. Indledning

Som allerede nævnt i kapitel 1 blev der i løbet af foråret 1995 fra forskellige side rejst kritik af den undervisning, der tilbydes asylansøgerbørn i Danmark.

Det blev således bl.a. anført, at Danmark på dette område ikke lever op til sine internationale forpligtelser, herunder navnlig FN's Konvention om Barnets Rettigheder (børnekonventionen).

FN's Komité for Barnets Rettigheder har i en udtalelse af 15. februar 1995 på baggrund af en eksamination af Danmark vedrørende overholdelse af børnekonventionen bl.a. med hensyn til flygtninge- og asylsøgende børns forhold foreslået, at Danmark overvejer at gennemgå udlændingeloven med hensyn til dens forenelighed med konventionens grundsætninger og bestemmelser. Komitéen har endvidere med hensyn til bestemmelserne om uddannelseshjælp til asylsøgende børn ønsket at henlede opmærksomheden på bestemmelserne i konventionens artikel 2, der bl.a. siger, at "landene skal respektere og sikre ethvert barn de rettigheder, der fremsættes i nærværende konvention, inden for landenes egen jurisdiktion".

Herudover har Mellemfolkeligt Samvirke i en række henvendelser til flere folketingsmedlemmer samt Indenrigsministeriet og Udenrigsministeriet anført, at Danmark overtræder sine internationale forpligtelser efter bl.a. børnekonventionen.

Mellemfolkeligt Samvirke har bl.a. i en pressemeddelelse den 2. april 1995 anført, at folkeskolelovens § 32 foreskriver, at børn, der er bosiddende i Danmark i mere end 6 måneder, skal tilbydes undervisning i folkeskolen. Da Danmarks internationale forpligtelser kræver, at der ikke sker forskelsbehandling, må Danmark efter Mellemfolkeligt Samvirkes opfattelse være forpligtet til at tilbyde asylansøgeres børn undervisning efter folke-

skoleloven, når de har været i Danmark i 6 måneder.

Spørgsmålet om Danmarks internationale forpligtelser over for asylansøgerbørn er endvidere rejst i Folketinget i en række spørgsmål til indenrigsministeren.

2.2. Spørgsmål vedrørende undervisning af asylansøgerbørn rejst af folketingsmedlemmerne Bruno Jerup og Søren Søndergaard (EL) over for indenrigsministeren

Den 30. marts og den 5. april 1995 stillede medlemmer af Folketinget Bruno Jerup og Søren Søndergaard (EL) følgende spørgsmål nr. S 1319 og nr. S 1370:

"På hvilket grundlag lever Danmark op til sine internationale forpligtelser om at tilbyde asylansøgers børn undervisning, og hvilken undervisning sikres disse børn, mens deres sag behandles?"

"Hvad kan ministeren oplyse om sine initiativer for at sikre, at Danmark lever op til sine forpligtelser i henhold til FN's Konvention om Barnets Rettigheder (ratificeret af Danmark den 19. juli 1991) vedrørende asylansøgerbørn og unges ret til uddannelse?"

Indenrigsministeren indhentede til brug for besvarelserne udtalelser fra Direktoratet for Udlændinge (nu Udlændingestyrelsen) og Dansk Røde Kors.

Det fremgik bl.a. af disse udtalelser, at asylansøgere ikke er omfattet af den danske lovgivning på undervisningsområdet og derfor ikke tilbydes undervisning på folkeskoler, efterskoler, gymnasier m.v.

Det fremgik endvidere, at det i henhold til en rammeoverenskomst af 1. juli 1988 mellem Justitsministeriet og Dansk Røde Kors om indlogering af asylansøgere er Dansk Røde Kors, som forestår undervisningen af børn, der er indlogeret på et af Dansk Røde Kors' indkvarteringscentre.

Dansk Røde Kors oplyste i den forbindelse, at børn i alderen fra 7 - 16 år, der er indlogeret på multietniske indkvarteringscentre, dvs. centre, der ikke er omfattet af den særlige lovgivning om midlertidig opholdstilladelse for visse personer fra det tidligere Jugoslavien m.v., tilbydes 15 timers undervisning om ugen på centret. Denne undervisning omfatter fagene dansk og matematik. Samfundsorientering, herunder geografi, biologi og historie

indgår som tema i danskundervisningen. Ved længerevarende ophold i indkvarteringscentre tilbydes derudover i et vist omfang undervisning i engelsk. Modersmålsundervisning tilbydes i det omfang, det er muligt at skaffe frivillige lærere.

Dansk Røde Kors oplyste endvidere, at børn, der bliver privat indkvarteret uden for indkvarteringscentrene, tilbydes undervisning i det nærmeste indkvarteringscenter, og at Dansk Røde Kors i sådanne tilfælde betaler for de pågældende børns transport til og fra undervisningen.

Dansk Røde Kors oplyste endelig, at der i nogle tilfælde af socialpædagogiske årsager tilbydes uledsagede flygtningebørn et såkaldt rekreationsophold hos familier uden for indkvarteringscentrene. I enkelte af disse tilfælde har det på grund af lange transportafstande været praktisk umuligt at arrangere fortsat deltagelse i undervisningsforløb på centrene. Disse rekreationsophold er dog typisk af kortere varighed og baseret på en individuel konkret vurdering af det enkelte barns behov.

Indenrigsministeren henholdt sig i sine besvarelser af 11. og 12. april 1995 til det af Direktoratet for Udlændinge (nu Udlændingestyrelsen) og Dansk Røde Kors oplyste.

Indenrigsministeren oplyste i øvrigt, at det var ministeriets umiddelbare opfattelse, at Danmark på baggrund af det oplyste vedrørende undervisning af asylansøgerbørn lever op til sine internationale forpligtelser, herunder børnekonventionen, men at ministeriet havde iværksat en større udredning af, hvorvidt dette fuldt ud måtte anses at være tilfældet.

Udredningen er nærmere omtalt i afsnit 2.3.

Den 22. maj 1995 besvarede indenrigsministeren spørgsmål nr. S 1599 af 10. maj 1995 fra medlem af Folketinget Bruno Jerup (EL):

"Vil ministeren i forlængelse af svar på spørgsmål nr. 1319 og den efterfølgende debat i medierne vurdere mulighederne for, at der kan etableres en løsning på problemet med asylansøgerbørns undervisning inden starten af det nye skoleår?"

Indenrigsministeren redegjorde herefter for nedsættelse af arbejdsgruppen vedrørende undervisning af asylansøgerbørn. Indenrigsministeren oplyste,

at sigtet med arbejdsgruppen er at finde frem til egnede løsningsmodeller for tilrettelæggelsen af undervisningen, således at der både tages højde for, at børnene får den nødvendige uddannelse under deres ophold i Danmark, at børn fra forskellige lande behandles ens samt at en større gruppe af børnene alene forudsættes at skulle have et korterevarende ophold i Danmark.

Indenrigsministeren oplyste endelig, at man hurtigst muligt efter, at arbejdsgruppen har afgivet betænkning, vil tage initiativ til etablering af nye undervisningsprogrammer for asylansøgers børn.

2.3. Indenrigsministeriets udredning om forholdet mellem den eksisterende undervisning af asylansøgerbørn og Danmarks internationale forpligtelser

Som omtalt i kapitel 1 afgav Indenrigsministeriet på baggrund af den rejste kritik af forholdene for asylansøgers børn i Danmark ved brev af 19. juli 1995 en udredning til Folketingets Retsudvalg om forholdet mellem den nuværende undervisning af asylansøgers børn og Danmarks internationale forpligtelser. Udredningen er optaget som bilag nr. 3 til nærværende betænkning.

I udredningen beskrives den eksisterende undervisning af asylansøgerbørn. Den undervisning, der tilbydes børn, som har fået opholdstilladelse her i landet efter den særlige lovgivning om opholdstilladelse til visse personer fra det tidligere Jugoslavien m.v. (Jugoslaverloven) omtales kun i meget begrænset omfang i udredningen.

Herefter foretages i udredningen en nøje gennemgang af, hvorvidt de eksisterende undervisningstilbud er i overensstemmelse med Danmarks internationale forpligtelser - særligt FN's Konvention om Barnets Rettigheder.

2.3.1. Internationale forpligtelser vedrørende undervisning af børn

Udredningen vedrører særligt spørgsmålet om de eksisterende undervisningstilbuds overensstemmelse med børnekonventionen, hvilket omtales nærmere i afsnit 2.3.1.1.

I afsnit 2.3.1.2. omtales de krav, der opstilles i børnekonventionen til grunduddannelse af børn samt konventionens diskriminationsforbud.

I øvrigt vedrører udredningen bestemmelser i Den Europæiske Menneskerettighedskonvention, FN's konvention om økonomiske, sociale og kulturelle rettigheder og FN's racediskriminationskonvention, hvilket omtales i afsnit 2.3.1.3.

2.3.1.1. Undervisningspligt

Efter børnekonventionens artikel 28, stk. 1, litra a, skal grunduddannelsen gøres obligatorisk.

Ifølge udredningen finder Indenrigsministeriet, at Danmark på dette punkt ikke fuldt ud lever op til kravene i børnekonventionen, idet asylansøgerbørn alene tilbydes undervisning af Dansk Røde Kors, således som det er gennemgået i kapitel 4. Asylansøgerbørn har således - i modsætning til danske børn - efter de danske regler ikke pligt til at modtage undervisning.

Ordlyden af børnekonventionens artikel 28 fremgår af bilag 4 til nærværende betænkning.

2.3.1.2. Kvalitative og kvantitative krav til undervisningen samt børnekonventionens diskriminationsforbud

I børnekonventionens artikel 28 og 29 stilles endvidere en række kvalitative og kvantitative krav til den grundskoleundervisning, som skal tilbydes.

Artikel 28, stk. 1, opstiller således nogle mål for uddannelsesstandard og tilbud om uddannelse, som deltagerstaterne påtager sig gradvist at opnå.

Bestemmelsen indebærer - ud over kravet om, at grunduddannelse skal være tvungen - at deltagerstaterne skal opmuntre udviklingen af forskellige former for uddannelse, der følger efter grunduddannelsen, gøre højere uddannelse opnåelig for alle inden for rammerne af deres evner og med alle passende midler, gøre studievejledning og erhvervsvejledning tilgængelig og opnåelig for alle børn og træffe forholdsregler med henblik på at opmuntre regelmæssig deltagelse i skolegang og begrænse frafald.

I artikel 29, stk. 1, opstilles en række mål for skolens og uddannelsernes indhold. Uddannelsen af børn skal således have til hensigt at udvikle børns muligheder i relation til personlighed, evner og psykiske og fysiske formå-

en fuldt ud, at udvikle respekt for menneskerettighederne m.v., at udvikle børns respekt for deres forældre, deres egen kulturelle identitet, sprog og værdier, og for de nationale værdier i det land, hvor de er bosat, og i landet, hvorfra de oprindeligt stammer og for kulturer, der adskiller sig fra barnets egen kultur, at forberede barnet til et ansvarsfuldt liv i et frit samfund i en ånd af forståelse, fred, tolerance, ligestilling mellem kønnene og venskab mellem alle folk, etniske, nationale og religiøse grupper og personer, som tilhører urbefolkninger og at udvikle respekt for det naturlige miljø.

Generelt anføres det i Indenrigsministeriets udredning, at de indholdsmæssige krav, der opstilles til uddannelserne i artikel 28 og 29, er formuleret bredt og mere har karakter af holdningstilkendegivelser end af præcise anvisninger på, hvad uddannelserne skal indeholde.

Det forekommer ifølge udredningen vanskeligt at udlede generelle kvalitative og kvantitative krav til uddannelserne af konventionens bestemmelser.

Det anføres i udredningen, at den uddannelse, der tilbydes asylansøgerbørn af Dansk Røde Kors efter almindelig sprogbrug må betegnes som en grunduddannelse, idet uddannelsen bl.a. har til formål at give børnene en række grundlæggende færdigheder inden for f.eks. sprog og matematik.

Det anføres endvidere, at det er Indenrigsministeriets opfattelse, at der ikke af børnekonventionen kan udledes noget krav om, at grunduddannelsen skal omfatte et bestemt antal lektioner, herunder et bestemt mindste eller højeste antal timer. Det anføres tillige, at man efter ministeriets opfattelse næppe kan udlede noget krav om, at den grunduddannelse, der efter konventionen skal tilbydes alle børn, skal være identisk for alle børn eller grupper af børn. Dette ville efter ministeriets opfattelse indebære, at alle børn, der befinder sig inden for dansk jurisdiktion, skal tilbydes uddannelse i folkeskolen.

Vedrørende børnekonventionens krav om, at uddannelse, der følger efter grunduddannelsen, skal være tilgængelig og opnåelig for ethvert barn, anføres det i udredningen, at det, hvad angår mange uddannelses typer, ikke vil være muligt at etablere særlige uddannelsesforløb for asylansøgeres børn. Det kræves således, at de pågældende opfylder de sproglige og faglige krav, som stilles til andre, der deltager i undervisning i disse skoler.

Det anføres endvidere i udredningen, at de mål for uddannelsen, som opstilles i artikel 29, stk. 1, i det væsentlige svarer til formålet med Dansk Røde Kors' undervisning, der gennemgås i denne betæknings kapitel 4.

Foruden artikel 28 og 29 i børnekonventionen er konventionens artikel 2, som indeholder et forbud mod diskrimination, relevant ved en undersøgelse af Danmarks internationale forpligtelser i relation til undervisning af asylansøgerbørn.

Børnekonventionens artikel 2 indebærer således, at der ikke må ske forskelsbehandling vedrørende de rettigheder, der følger af konventionen på grundlag af race, hudfarve, køn, sprog, religion, politisk eller anden anskuelse, national, etnisk eller social oprindelse, formueforhold, handicap, fødsel eller anden stilling.

Det antages imidlertid i udredningen, at opregningen af diskriminationsgrunde i artikel 2 - ligesom artikel 14 i Den Europæiske Menneskerettighedskonvention - ikke kan anses for udtømmende.

I udredningen undersøges - i overensstemmelse med praksis vedrørende artikel 14 i Den Europæiske Menneskerettighedskonvention, der har samme ordlyd som artikel 2 i børnekonventionen - om der foreligger en *forskelsbehandling*, om en eventuel forskelsbehandling er tilstrækkeligt *objektivt begrundet*, og om denne forskelsbehandling er *proportional* med det forfulgte formål.

Da der ved tilrettelæggelsen af separat undervisning for børn af asylansøgere sker en forskelsbehandling mellem børn på samme alder, kan det på denne baggrund ifølge udredningen ikke med sikkerhed udelukkes, at der er tale om forskelsbehandling, der som udgangspunkt er omfattet af de omhandlede diskriminationsforbud.

Det gennemgås derfor i udredningen, i hvilket omfang en sådan forskelsbehandling kan betragtes som objektivt begrundet og proportional med det forfulgte formål.

Det gennemgås i den forbindelse, hvorvidt den undervisning, der tilbydes i de tilfælde, hvor asylsagsbehandlingen strækker sig over lang tid, vil være

tilstrækkelig til at opfylde konventionens krav.

Det anføres i udredningen, at den undervisning, som tilbydes børn af asylansøgere, efter Indenrigsministeriets opfattelse ikke i et videre omfang - end det er objektivt begrundet - adskiller sig fra den undervisning, der tilbydes i det almindelige undervisningssystem.

Det anføres endvidere, at den omstændighed, at der tilbydes asylansøgeres børn særlige undervisningstilbud, ikke er i strid med diskriminationsforbuddet i børnekonventionens artikel 2.

Ordlyden af børnekonventionens artikel 2 og 29 fremgår af bilag 4 betænkningen.

2.3.1.3. Andre konventioner

I artikel 13, stk. 1, i FN's konvention om økonomiske, sociale og kulturelle rettigheder er det slået fast, at de deltagende stater anerkender enhvers ret til uddannelse. Der opstilles visse bredt formulerede mål for denne uddannelse. I bestemmelsens stk. 2, litra a og b, bestemmes det, at grundskoleundervisning skal være tvungen og gratis for alle, og at de forskellige former for undervisning på mellemtrin, herunder teknisk og faglig undervisning, gøres alment tilgængelig ved alle dertil egnede midler og i særdeleshed ved gradvis indførelse af gratis undervisning.

Kravene i bestemmelserne svarer således i vidt omfang til bestemmelserne i børnekonventionens artikler 28 og 29. Den gældende ordning med undervisning af asylansøgeres børn opfylder således ikke kravene i bestemmelsen i artikel 13, stk. 2, litra a, hvorefter grundskoleundervisning skal være tvungen.

Artikel 2 i tillægsprotokol af 20. marts 1952 til Den Europæiske Menneskerettighedskonvention indebærer en ret til gratis uddannelse på et vist minimalt grundskoleniveau, ligesom bestemmelsen indeholder et værn mod at blive nægtet adgang til allerede eksisterende uddannelsesstilbud.

Det anføres i Indenrigsministeriets udredning, at det forhold, at der tilbydes særlig undervisning til asylansøgerbørn, ikke er i strid med denne bestemmelse, idet der tilbydes asylansøgerbørn grundskoleundervisning.

Som allerede omtalt i afsnit 2.3.1.2. er Danmarks internationale forpligtelser vedrørende forbud mod diskrimination relevant ved en undersøgelse af, om Danmark opfylder sine internationale forpligtelser vedrørende undervisning af asylansøgerbørn.

Tilsvarende børnekonventionens artikel 2 indeholder artikel 14 i Den Europæiske Menneskerettighedskonvention, artikel 2, stk. 2, i FN's konvention om økonomiske, sociale og kulturelle rettigheder og artikel 1, stk. 1 og 2, i FN's racediskriminationskonvention forbud mod diskrimination.

Det anføres i udredningen, at der på baggrund af det anførte vedrørende diskriminationsforbuddet i børnekonventionens artikel 2 efter Indenrigsministeriets opfattelse ikke består nogen uoverensstemmelse mellem den gældende undervisningsordning for asylansøgerbørn og racediskriminationskonventionen.

Ordlyden af artikel 2 og 13 i FN's konvention om økonomiske, sociale og kulturelle rettigheder, artikel 1 i FN's racediskriminationskonvention, artikel 14 i Den Europæiske Menneskerettighedskonvention samt artikel 2 i tillægsprotokol af 20. marts 1952 til menneskerettighedskonventionen fremgår af bilag 5, 6 og 7 til nærværende betænkning.

2.4. Udlændingelovens bestemmelser om undervisningspligt for asylansøgerbørn

Under henvisning til, at Indenrigsministeriet i oven for omtalte udredning finder, at Danmark på et enkelt punkt ikke lever op til kravene i børnekonventionen, idet asylansøgerbørn alene tilbydes undervisning og således ikke har pligt til at modtage undervisning, er der som omtalt i kapitel 1 ved lov nr. 296 af 24. april 1996 om ændring af bl.a. udlændingeloven som § 42 c, stk. 1, i udlændingeloven indsat en bestemmelse om undervisningspligt for asylansøgerbørn.

Efter bestemmelsen i § 42 c, stk. 1, skal asylansøgerbørn i den undervisningspligtige alder, der opholder sig her i landet, deltage i særskilt tilrettelagt undervisning.

Bemærkningerne til lovforslaget er nærmere gennemgået i kapitel 1.

2.5. Sammenfatning af drøftelserne, som fandt sted forud for nedsættelse af arbejdsgruppen, om den undervisning, der tilbydes asylansøgerbørn

Det fremgår af ovenstående, at Indenrigsministeriet på baggrund af kritik rejst af bl.a. FN's Komité for Barnets Rettigheder, Mellempfolkeligt Samvirke og flere folketingsmedlemmer i foråret 1995 iværksatte en større udredning af, hvorvidt den eksisterende undervisning af asylansøgerbørn er i overensstemmelse med Danmarks internationale forpligtelser, og at arbejdsgruppen blev nedsat i forlængelse heraf.

Det fremgår endvidere, at det i Indenrigsministeriets udredning anføres, at Danmark efter ministeriets opfattelse generelt både kvalitativt og kvantitativt lever op til de krav til grunduddannelsen, som opstilles i børnekonventionen, og at undervisningen af asylansøgerbørn ikke i øvrigt findes at være i strid med bestemmelserne i Den Europæiske Menneskerettighedskonvention, FN's konvention om økonomiske, sociale og kulturelle rettigheder og FN's racediskriminationskonvention.

Det fremgår endelig, at den eksisterende undervisning af asylansøgerbørn på et enkelt punkt ikke lever op til Danmarks internationale forpligtelser, og at der på denne baggrund ved lov nr. 290 af 24. april 1996 om ændring af bl.a. udlændingeloven som § 42 c, stk. 1, er indsat en bestemmelse om undervisningspligt for asylansøgerbørn.

Kapitel 3

Stat/stiske oplysninger om asylansøgerbørn i den skoleplig-tige alder

Som led i overvejelserne om en hensigtsmæssig undervisning af asylansøgerbørn har arbejdsgruppen fundet det hensigtsmæssigt at kortlægge eventuelle statistiske karakteristika ved målgruppen for undervisningen.

Nedenstående redegørelse baserer sig på statistiske oplysninger fra Dansk Røde Kors. De statistiske oplysninger er optaget som bilag 8 til denne betænkning.

Arbejdsgruppen har - som det vil fremgå af de følgende kapitler, herunder særligt kapitel 4 - forudsat, at følgende målelige faktorer har medbestemmende indflydelse på karakteren af den undervisning, som børn eller grupper af børn må anses at have behov for:

- Nationalitet, idet hjemlandets uddannelsesniveau alt andet lige vil være afgørende for det enkelte barns skolemæssige niveau.
- Barnets alder.
- Opholdstiden i Danmark.

Dansk Røde Kors har til brug for denne overordnede kategorisering udarbejdet en statistisk oversigt over antal, nationalitetsfordeling og opholdstid vedrørende børn og unge i alderen 3-20 år, der er indkvarteret på asylcentre i Danmark.

Opgørelsen er foretaget pr. 1. april 1996 og omfatter de børn og unge, som boede i de af Dansk Røde Kors drevne indkvarteringscentre pr. denne dato, og som var indrejst i Danmark i perioden fra og med 1990 og frem til den 31. december 1995.

Der er tale om børn og unge, der enten afventer en afgørelse på deres eller forældrenes asylsag, eller som har fået afslag, men hvor udsendelse ikke

har kunnet finde sted.

Den 1. april 1996 var 2.492 børn og unge mellem 3 og 20 år, der opfyldte de nævnte kriterier, indkvarteret på danske indkvarteringscentre.

Heraf udgjorde børn og unge fra det tidligere Jugoslavien 1.635, svarende til 65,5 % af alle børn og unge i denne aldersgruppe. Af disse 1.635 børn og unge kom 774, svarende til 31,1 % af det samlede antal børn og unge, fra Bosnien-Hercegovina. 857 børn og unge, svarende til 34,4 % kom fra andre lande.

I det følgende gennemgås fordelingen af disse børn og unge på nationalitet, alder og opholdstid i Danmark. Afsnit 3.1. omhandler børn og unge fra andre lande end Bosnien-Hercegovina, mens afsnit 3.2. omhandler børn og unge fra Bosnien-Hercegovina. I afsnit 3.3. behandles spørgsmålet om børnenes ankomsttidspunkt - uanset nationalitet - fordelt efter alder.

3.1. Børn og unge fra andre lande end Bosnien-Hercegovina

3.1.1. Fordeling på nationaliteter

Der var pr. 1. april 1996 i alt 1.718 børn og unge fra andre lande end Bosnien-Hercegovina, indrejst i perioden 1990-95, indkvarteret på asylcentre i Danmark.

Heraf kommer 1.421 personer, svarende til 59 % af samtlige børn og unge, fra 9 lande, (idet Kosovo i denne sammenhæng betragtes som et land), som angivet i tabel 3.1. herunder.

De resterende 297 børn og unge i denne gruppe fordeler sig på mere end 40 forskellige nationaliteter.

Der henvises i det hele til bilag 8.

Tabel 3.1: Fordeling på nationalitet

Kosovo	468
Serbien-Montenegro	345
Somalia	194
Irak	103
Afghanistan	100
Armenien	70
Sri Lanka	63
Iran	41
Rusland	37

3.1.2. Ankomsttidspunkt

479 af børnene og de unge fra andre lande end Bosnien-Hercegovina - svarende til 28 % - er indrejst i Danmark i løbet af 1995.

Det indebærer, at 72 % af gruppen af børn og unge fra andre lande end Bosnien-Hercegovina er indrejst før 1995.

Det er i den forbindelse væsentligt at bemærke, at 868, svarende til 50,5 % af børnene og de unge i denne gruppe er indrejst i 1992.

Isoleret set kunne det antages, at antallet af indkvarterede fra forskellige ankomstår ville være jævnt faldende fra 1995 til 1991 - som en funktion af tid/asylsagsbehandling.

Dette er, som det fremgår af ovenstående ikke tilfældet. Der henvises i øvrigt til bilag 8.

Arbejdsgruppen har ikke fundet anledning til en nærmere udredning af årsagerne hertil, idet disse skønnes mindre væsentlige i nærværende sammenhæng, men har i øvrigt henført forholdet til omstændigheder som store variationer i indrejsetallene for de enkelte lande for de forskellige år, at

asylsagsbehandlingen for visse nationaliteter i perioder har været sat i bero på indhentelse af nye, generelle oplysninger om de pågældende lande og endelig visse nationaliteters (manglende) faktiske muligheder for at vende tilbage til hjemlandet.

I nærværende sammenhæng er det alene væsentligt at erindre, at en stor del af børnene og de unge har opholdt sig i landet siden 1992.

3.1.3. Ankomsttidspunkt fordelt efter nationalitet.

Af nedenstående tabel fremgår, hvornår børnene fra de 9 hyppigst forekommende nationaliteter er ankommet. Som under 3.1.2. kan det konstateres, at der ikke er nogen umiddelbar, isoleret sammenhæng mellem antal indkvarterede og ankomstår for de enkelte nationaliteter, se eksempelvis Kosovo, Serbien-Montenegro og Irak.

	1990	1991	1992	1993	1994	1995	I alt
Kosovo	0	27	376	16	24	25	468
Serbien-Mtn.	0	7	308	7	5	28	345
Somalia	0	0	35	7	37	115	194
Irak	0	0	22	8	8	65	103
Afghanistan	0	0	19	0	0	81	100
Armenien	0	0	14	20	25	11	70
Sri Lanka	0	0	7	10	20	26	63
Iran	0	1	10	0	6	24	41
Rusland	0	7	13	2	4	1	37

3.2. Børn og unge fra Bosnien-Hercegovina

3.2.1. Ankomsttidspunkt

For de bosniske børn og unge, der var indrejst i perioden 1990-95 og opholdt sig i de af Dansk Røde Kors drevne indkvarteringscentre pr. 1. april 1996, var fordelingen på ankomstår som nedenstående oversigt:

Tabel 3.3: Fordeling efter ankomstår

1990	1991	1992	1993	1994	1995	I alt
0	0	169	53	92	460	774

3.3. Børnene fordelt efter alder

For så vidt angår spørgsmålet om jævnaldrende børns opholdstid i Danmark har arbejdsgruppen ikke haft rådighed over statistiske oplysninger, fordelt på børn og unge fra alle andre lande end Bosnien-Hercegovina på den ene side og bosniske børn på den anden.

Arbejdsgruppen har herefter valgt i tabel 3.4. at anføre en oversigt over samtlige nationaliteter under ét - dvs. ankomsttidspunkt for alle børn og unge fordelt på aldersgrupper, fordi disse oplysninger efter arbejdsgruppens skøn belyser nogle forhold og tendenser, som må indgå overvejelserne, når der tages stilling til spørgsmålet om tilrettelæggelse af den mest hensigtsmæssige undervisning for børn og unge asylansøgere.

Det fremgår af tabel 3.4., at der inden for de enkelte aldersgrupper er end- og meget stor variation for så vidt angår den tid, som indbyrdes jævnaldrende børn og unge har opholdt sig i Danmark. Det betyder, at der på indkvarteringscentre er store grupper af jævnaldrende børn, hvis opholdstid i Danmark er af indbyrdes meget vekslende længde.

Særligt noterer arbejdsgruppen sig, at der for samtlige aldersgrupper - men især for børn i alderen 5-12 år - er meget stor spredning i opholdstiden, idet der i denne aldersgruppe er et stort antal børn, som er indrejst i 1992,

og som opholder sig i Danmark på samme vilkår som et næsten tilsvarende antal jævnaldrende, som er ankommet til Danmark i 1995.

Arbejdsgruppen skønner i mangel af mere detaljerede oplysninger herom, at det i vidt omfang er børn og unge fra Kosovo og Serbien-Montenegro, der "viser sig" i tallene for 1992.

Tabel 3.4. Børn og unge på asylcentre fordelt efter ankomsttidspunkt

Alle	Ank. i '90	Ank. i '91	Ank. i '92	Ank. i '93	Ank. i '94	Ank. i '95	Ialt	%
3-4 år	0	5	108	37	39	115	304	12.199
5-6 år	0	7	136	16	31	116	306	12.2793
7-8 år	0	9	118	17	31	94	269	10.7945
9-10 år	0	13	238	13	32	98	394	15.8106
11-12 år	0	10	234	18	23	109	394	15.8106
13-14 år	0	6	63	15	26	98	208	8.34671
15-16 år	0	6	56	13	26	104	205	8.22632
17-18 år	2	1	45	19	33	105	205	8.22632
19-20 år	0	4	39	21	43	100	207	8.30658
Ialt	2	61	1037	169	284	939	2492	100
%	0.080256822	2.447833066	41.61316212	6.781701445	11.3964687	37.68057785	100	

3.4. Sammenfatning

Det fremgår af ovennævnte gennemgang, at de 1.718 børn og unge fra andre lande end Bosnien-Hercegovina, der er indrejst i Danmark i perioden 1990-95, og som var indkvarteret i asylcentre i Danmark pr. 1. april 1996, repræsenterer et meget bredt spektrum af nationaliteter og sproglige og kulturelle baggrunde.

Således repræsenterer disse børn og unge mere end 50 nationaliteter.

Selv hvis man alene betragter de 9 hyppigst repræsenterede nationaliteter, kan der konstateres stor variation for så vidt angår sproglig og kulturel baggrund. Arbejdsgruppen noterer sig dette forhold som væsentligt for udformningen af undervisningen af asylansøgerbørn.

Der kan konstateres en stor aldersmæssig spredning blandt børnene og de unge, idet samtlige aldersgrupper er repræsenteret med 8-15 %.

Arbejdsgruppen har videre noteret sig, at der er en betydelig variation i længden af børnenes opholdstider i Danmark. Arbejdsgruppen bemærker i den forbindelse, at variationen ikke alene viser sig, når børnene inddeles efter nationalitet, men tillige når børnene inddeles efter deres alder.

Arbejdsgruppen noterer sig således endelig, at jævnaldrende børn - med eller uden sammenlignelig baggrund fra hjemlandet - har indbyrdes meget vekslende opholdstid i Danmark med deraf følgende forskellige forudsætninger og behov.

Kapitel 4

Beskrivelse af de eksisterende undervisningstilbud til asylansøgerbørn i Dansk Røde Kors' centerskoler

4.1. Indledning

Til brug for arbejdsgruppens overvejelser afgav Dansk Røde Kors den 7. september 1995 en rapport vedrørende undervisningen af asylansøgerbørn i Dansk Røde Kors' Asylafdelings centerskoler.

Rapporten beskriver undervisningens indhold, lærernormeringer og indeholder en undersøgelse, der er foretaget i august måned 1995, af børnenes faglige og sociale niveau i forhold til danske alderssvarende børn.

Dansk Røde Kors iværksatte undersøgelsen ud fra ønsket om at få et billede af elevsammensætningen på centerskolerne både med hensyn til køn, alder, national og sproglig baggrund samt elevernes skolemæssige færdigheder.

Rapporten beskriver endvidere de erfaringer, som Dansk Røde Kors har opnået i forbindelse med etablering af centralskoler, børnehaveklasser og modersmålsundervisning.

Endelig beskriver rapporten kort de aktivitetstilbud, der i øvrigt gives til børn og unge mellem 5-19 år i asylcentre. Dette afsnit i rapporten er medtaget af Dansk Røde Kors for at belyse det supplement af praktisk-musiske fritidstilbud, som gives til børnene, da dette forholdsvis sjældent er indeholdt i undervisningen i større omfang. Ligeledes er legestueordningen kort beskrevet som et af de tilbud, der gives til de 5-7-årige børn.

Rapportens indhold vil blive drøftet nærmere nedenfor. Det bemærkes, at de statistiske oplysninger i rapporten ikke er umiddelbart sammenlignelige med de statistiske oplysninger, der er refereret i kapitel 3.

Rapporten er optaget som bilag 9 i nærværende betænkning.

4.2. Fokus på børnene

Det fremgår af Dansk Røde Kors' materiale, at den i begyndelsen af august måned 1995 nedsatte arbejdsgruppe i Dansk Røde Kors' Asylafdeling den 15. august 1995 iværksatte en spørgeskemaundersøgelse for at få et samlet overblik over elevsammensætningen på centerskolerne.

Gruppen lod udfærdige et spørgeskema til den enkelte centerlærer, der ud fra en helhedsvurdering af den enkelte elevs sociale og faglige niveau blandt andet skulle belyse, hvorvidt den enkelte elev ville være i stand til at modtage en alderssvarende undervisning i en dansk folkeskoleklasse. Læreren blev bedt om at vurdere elevens sociale og faglige niveau ud fra følgende fire kategorier:

- Under alderssvarende (1 år, 2 år eller mere end 2 år)
- Alderssvarende
- Over alderssvarende (1 år, 2 år eller mere end 2 år)
- Ved ikke

Derudover blev centerlæreren bedt om at give nogle mere faktuelle data om den enkelte elev, herunder elevens alder, køn samt nationale og sproglige baggrund.

Dette spørgeskema blev fremsendt til 48 multietniske centre og i alt 38 centre besvarede de enkelte skemaer. Dansk Røde Kors opnåede herved en svarprocent på 79 %, og undersøgelsen omfatter således i procent i alt 79 % af samtlige børn på Dansk Røde Kors' multietniske centre på undersøgelsestidspunktet.

4.2.1. Børnenes alder og køn

Det fremgår af undersøgelsens resultat, at der pr. 6. september 1995 boede i alt 1.149 børn i alderen 5-19 år på Dansk Røde Kors' multietniske centre. Denne undersøgelse omfatter i alt 910 børn, og fordelingen på køn og alder ses i nedenstående tabel.

Tabel 4.1: Fordeling på alder og køn

Alder	Drenge	Piger	Total	%
5-8 år	121	127	248	27%
9-12 år	182	167	349	38%
13-16 år	146	120	266	29%
17-19 år	29	18	47	5%
Total	478	432	910	

Af tabel 4.1 fremgår det, at de mindste børn, dvs. de 5-8-årige udgør i alt 27 % af samtlige børn. Skulle disse børn modtage alderssvarende undervisning i en dansk folkeskole, ville der være tale om placering i den samordnede indskoling, eller det der svarer til børnehaveklasse, første og anden klasse. Mellemgruppen dvs. de 9-12-årige udgør i alt 38 % og de 13-16-årige i alt 29 % af de børn, der indgår i undersøgelsen. De resterende 5 % af børnene er mellem 17 og 19 år og skulle alternativt modtage alderssvarende undervisning på gymnasier, hf-kurser, tekniske skoler, erhvervsskoler m.v.

Det fremgår af tabellen, at der er lidt flere drenge end piger blandt de børn, der indgår i undersøgelsen. Ud af de i alt 910 børn er der 478 drenge (53 %) og 432 piger (47 %). Med undtagelse af den yngste aldersgruppe, de 5-8-årige, hvor der er lidt flere piger end drenge (127 piger og 121 drenge), er der i de øvrige aldersgrupper et mindre flertal af drenge.

4.2.2. Nationalitetsmæssig og sproglig baggrund

Det fremgår af de statistiske oplysninger, at mere end halvdelen af børnene, i alt 523 børn (57 %), kommer fra de østeuropæiske lande, primært fra det tidligere Jugoslavien, herunder Kosovo, Serbien, Bosnien, Montenegro og Albanien (tabel 4.2). De primære sproggrupper er her de serbokroatisk og albansk-talende med undtagelse af gruppen af sigøjnere, der taler sigøjnernes modersmål romani, samt de børn fra Bosnien, hvor modersmålet er bosnisk.

Tabel 4.2: Børn fra Østeuropa med fokus på børnenes modersmål

	Albansk	Romani	Serbokro.	slovensk	Polak	Rumænsk	Bosnisk	Ved ikke	Ialt
Bosnien			26				13		39
Kosovo	194	1	1					12	208
Makedonien			2						2
Montenegro	2		14					4	20
Serbien		11	67					2	80
Sigsjner tidl. Jugo.	1	45	11					1	58
Slovenien				1					1
Tidl. Jugoslavien	39	8	40				2	3	92
Vojvodina								1	1
Albanien	12								12
Sigsjner(*)	3	2							5
Polen					2				2
Rumænien						3			3
Total	251	67	161	1	2	3	15	23	523

(*) Sigøjnerne kommer fra Albanien, Tjekkiet og Slovakiet)

Tabel 4.3: Børn fra stater i det tidligere USSR med fokus på børnenes modersmål

Nation/modersmål	Armensk	Russisk	Kurdisk	Litauisk	turkmensk	Total
Armenien	58	5				63
Estland		1				1
Georgien			2			2
Hviderusland		1				1
Letland		3				3
Litauen				1		1
Rusland		16				16
Turkmenistan					3	3
Uzbekistan		1				1
Total	58	27	2	1	3	91

10 % af børnene (91) kommer fra stater i det tidligere USSR (tabel 4.3). De største grupper er her børn fra Armenien og Rusland, hvor de primære sproggrupper fordeler sig på armensk og russisk. Kun enkelte kommer fra de øvrige lande såsom Estland, Letland, Georgien m.v.

Af tabel 4.4 fremgår det, at 18 % af børnene (161) kommer fra de afrikanske lande, hvoraf størsteparten er fra Somalia (83 % af samtlige børn fra Afrika) med somali som modersmål. De resterende 17 % er børn fra lande som Algeriet (arabisk-talende børn), Burundi (fransk-talende eller med kirundi som modersmål), Uganda (med luganda som modersmål) m.v.

Tabel 4.4: Afrikanske børn med fokus på børnenes modersmål

Nation/modersmål	Amhari	Creole	Mandinga	Arabisk	Fransk	Kirundi	Somali	Kinyarwanda	Swahili	Luganda	Total
Algier				2							2
Burundi					1	7					8
Ethiopien	1										1
Fransk Tuneser					1						1
Rwanda								1	1		2
Sierra Leone		1	1							1	3
Somalia							134		1		135
Uganda										9	9
Total	1	1	1	2	2	7	134	1	2	10	161

Tabel 4.5: Børn fra Mellemøsten med fokus på børnenes modersmål.

Nation/modersmål	Farsi	Arabisk	Tyrkisk	Kurdisk	Total
Irak	5	14		4	23
Iran	7	2		3	12
Kurder (*)		2	1	15	18
Libanon		8			8
St. Pal		9			9
Syrien		3			3
Total	12	38	1	22	73

(*) Kurderne kommer fra Irak, Iran og Tyrkiet

Børn fra lande som Irak, Iran, Libanon, Syrien og Palæstina, herunder kurdiske børn fra henholdsvis Irak, Iran og Tyrkiet udgør 8 % (73) af de børn, der indgår i undersøgelsen (tabel 4.5). Der er primært tale om arabisk-talende børn, dog er flere af børnene fra henholdsvis Irak og Iran farsi-talende, og gruppen af kurdere taler primært kurdisk.

Tabel 4.6: Børn fra asiatiske lande med fokus på børnenes modersmål

Nation/modersmål	Afghani	dari	farsi	Bengali	Tamil	Ved ikke	Total
Afghanistan	12	14	14				40
Bangladesh				1			1
Sri Lanka					19		19
Ved ikke						2	2
Total	12	14	14	1	19	2	62

7 % (62) af børnene er asiatiske børn fra Afghanistan, hvor sproggrupperne fordeler sig på afghani, dari og farsi, samt Sri Lanka, hvor børnenes modersmål er tamil (tabel 4.6). Et enkelt barn kommer fra Bangladesh, og

for to børns vedkommende er der ikke oplyst nationalitet i besvarelsen af spørgeskemaet.

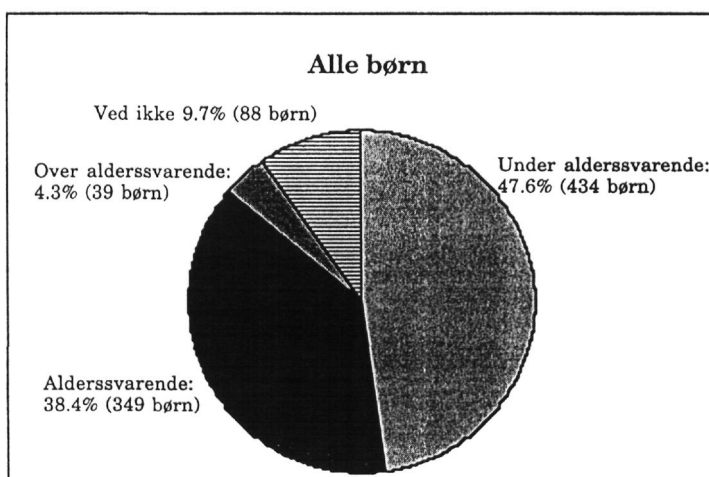
4.2.3. Børnenes sociale og faglige niveau

Det fremgår af Dansk Røde Kors' undersøgelse, at centerlærerne har vurderet hver enkelt elevs niveau i forhold til elevens alder forstået som elevens evne til at kunne indgå umiddelbart i en alderssvarende dansk folkeskoleklasse. Dette blev vurderet ud fra en helhedsvurdering af eleven, hvori indgår både faglige og sociale kriterier.

Det fremgår af figur 4.1, at centerlærerne generelt vurderer, at 47,6 % (434 børn) fagligt og socialt ligger under et niveau, der modsvarer deres alder. For 53 % af disse børns vedkommende vurderes det faglige og sociale niveau at ligge 2 år og mere under det niveau, der kræves, hvis børnene skulle kunne indgå i en alderssvarende dansk folkeskoleklasse.

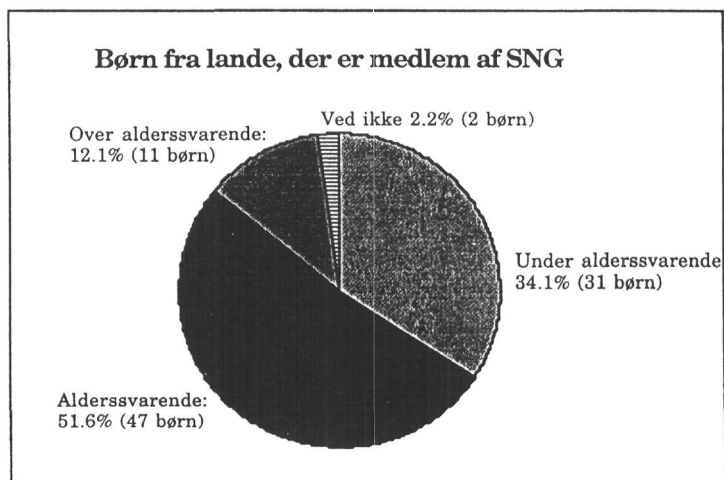
Det fremgår endvidere af figur 4.1, at 38,4 % (349 børn) vurderes til at være alderssvarende, og kun 4,3 % (39 børn) vurderes til fagligt og socialt at ligge over et niveau, der modsvarer deres alder. Der foreligger ingen oplysninger vedrørende 9,7 % af børnene (88).

Figur 4.1: Centerlærernes vurdering af elevernes faglige og sociale niveau

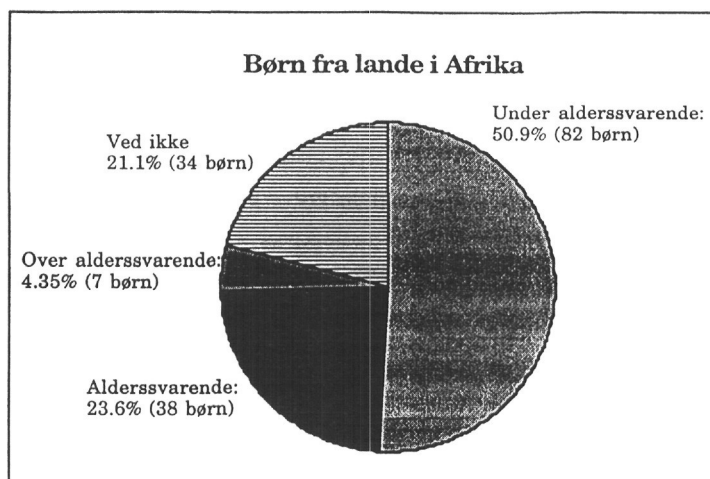

Tallene dækker imidlertid over store forskelle mellem de enkelte geografiske områder samt store nationalitetsmæssige forskelle. Således vurderes 63,7 % af de børn, der kommer fra lande, der er medlem af SNG, at være alderssvarende og over alderssvarende, hvorimod alene 27,95 % af børnene fra lande i Afrika vurderes som alderssvarende og derover, jf. figur 4.2 og 4.3.

Figur 4.2: Børn fra lande, der er medlem af SNG

Figur 4.3: Børn fra lande i Afrika

Dansk Røde Kors har på basis af de indkomne oplysninger fundet anledning til at fremhæve den store procentuelle andel af børnene, hvor centerlærerne ikke har vurderet børnenes niveau. En af forklaringerne på dette forhold skal ifølge Dansk Røde Kors sandsynligvis søges i vanskeligheder med at vurdere nye børn i centersystemet.

4.3. Den historiske baggrund for etablering af centerskoler

Dansk Røde Kors har oplyst, at undervisningen af asylansøgerbørn begyndte i Dansk Røde Kors regi den 1. oktober 1986. Undervisningen var oprindeligt baseret på et lille antal elever, der skulle opholde sig i asylsystemet i kort tid (ca. 3 måneder).

Undervisningens omfang blev oprindeligt fastsat til i alt 60 timer i hele præasylfasen, men blev i 1988 forøget til 15 ugentlige timer, hvilket svarede til det af Undervisningsministeriet fastsatte minimumstimental for tosprogede elever de første 3 måneder efter indskrivning i folkeskolen.

Med baggrund i forskellige faktorer, herunder bl.a. problemer vedrørende udsendelse af udviste asylansøgere, blev opholdstiden for asylansøgere generelt forøget op gennem 1980'erne. Dansk Røde Kors' Asylafdeling har på denne baggrund tilstræbt at tilpasse undervisningstilbuddet til opholdstiden.

4.4. Undervisningens indhold

Det fremgår af Dansk Røde Kors' oplysninger, at de pædagogiske vejledninger, der er indeholdt i Undervisningsministeriets Håndbog om fremmedsprogede elever i folkeskolen 1984, har været benyttet som udgangspunkt for centerundervisningen. De vejledende læseplaner, der blev udsendt af Undervisningsministeriet i foråret 1995, for tosprogede elever i folkeskolen er blevet benyttet ved undervisningens tilrettelæggelse siden den 1. december 1995.

Dansk Røde Kors har organiseret undervisning i de fundamentale fag dansk og matematik i centerskolerne. Dansk er den virkelighed, som børnene møder, både når de færdes uden for og på asylcentret. Det er derfor

af afgørende betydning for børnenes trivsel og undervisningens effekt, at børnene umiddelbart kan afprøve og få respons på de ny erhvervede kundskaber. Matematik er et universelt fag, som kan udvikles og anvendes uanset barnets sproglige baggrund og sted for senere uddannelse.

Da den generelle opholdstid i asylcentersystemet op gennem 1980'erne forøgedes, blev der af Dansk Røde Kors etableret temaundervisning i forskellige orienterende fag. Denne undervisning foregår ikke-skemalagt, men som en integreret del af danskundervisningen.

Nogle centerskoler tilbyder større elever undervisning i engelsk.

Det fremgår af Dansk Røde Kors' oplysninger, at der indholdsmæssigt er store forskelle i undervisningen på de enkelte centre, idet undervisning - som forudsætter kendte fagbegreber - er afhængig af børnenes alder, kundskabsniveau og sproglige formåen på dansk. Børnenes psykiske tilstand, som følge af de traumatiserende oplevelser i forbindelse med udrejse fra hjemlandet, har betydning for indlæringen. Der kan være vanskeligheder forbundet med at gennemføre undervisning på centre med kun en enkelt lærer, der ofte skal undervise børn mellem 7 og 16 år på samme hold.

4.5. Lærernormeringen på centerskolerne

Dansk Røde Kors har oplyst, at der ifølge overenskomst mellem Danmarks Lærerforening og Dansk Røde Kors er tillagt 1 lærerstilling 23 ugentlige undervisningstimer, medens den resterende tid er ligeligt fordelt mellem rådgivning og forberedelse. En lærer vil således undervise et børnehold i 15 ugentlige timer og 2 voksenhold af 4 ugentlige timer.

Frem til udgangen af 1995 har Udlændingestyrelsen udmeldt lærerårsværk til Dansk Røde Kors svarende til 1 lærerstilling pr. 100 beboere beregnet på kapaciteten.

Dansk Røde Kors har oplyst, at der imidlertid er stor forskel på antallet af børn på centre med samme kapacitet, og at Asylafdelingen på denne baggrund har vurderet det reelle lærernormeringsbehov i forhold til antallet af 7-16-årige elever samt i forhold til elevgruppens sammensætning (f.eks.

om der har været et stort antal af analfabeter). Der blev således tildelt såvel flere som færre lærertimer i forhold til elevtallet, ligesom der kunne tildeles en midlertidig opnormering, hvis centrene i kortere perioder har modtaget flere børn end normalt.

På baggrund af "Rapport om økonomiske forhold ved øget selvaktivering på multietniske asylcentre" afgivet af en arbejdsgruppe under Indenrigsministeriet den 20. oktober 1995 og vedtagelse af lov nr. 296 af 24. april 1996 om ændring af udlændingeloven, lov om midlertidig opholdstilladelse til visse personer fra det tidligere Jugoslavien m.v. og lov om social bistand blev der som led i kvalitetsforbedringer foreslået en omprioritering af årsværk til styrkelse af bl.a. børneundervisningsområdet.

4.6. Centralskoler

Det fremgår af Dansk Røde Kors' rapport, at centralskoler er centerskoler, som modtager børn fra centre beliggende i umiddelbar nærhed.

Det fremgår endvidere, at baggrunden for at oprette centralskoler var et ønske hos Dansk Røde Kors om at indrette en centerskole i gode fysiske rammer, udnytte de personalemæssige ressourcer bedst muligt og herigenem tilbyde eleverne en mere kvalificeret undervisning. En koncentration af elever i centralskoler giver endvidere mulighed for at aldersopdele eleverne og samlet etablere et bredere undervisningstilbud.

Dansk Røde Kors har oplyst, at Asylafdelingen igennem en årrække har tilkendegivet et ønske om oprettelse af centralskoler. Centralskolerne Søbæk og Søllested blev en realitet i forbindelse med oprettelse af indkvarteringscentre i tidligere skolebygninger. Søllested og Søbæk modtager børn fra 3 asylcentre, der geografisk er nært beliggende. Begge centralskoler har ifølge Dansk Røde Kors' rapport gode fysiske rammer, dvs. med rigtige klasse- og faglokaler, adgang til gymnastiksal, stadion samt skolegård eller legeplads.

Det fremgår af Dansk Røde Kors' rapport, at organisationens erfaringer fra centralskoledriften viser, at fordelene generelt opvejer ulemperne.

Dansk Røde Kors har således oplyst, at det større elevgrundlag ved centralskolerne giver mulighed for niveau- og aldersopdeling og dermed mere homogene klasser, større fagudbud samt tilbud om indskoling og børnehaveklasse. Centralskolerne byder på flere klassekammerater, og muligheden for at komme væk fra centret/forældrene nogle timer virker gunstigt på mange børn.

Vedrørende centralskolernes fordele har Dansk Røde Kors endvidere henvist til, at tilbud om modersmålsundervisning er nemmere at tilrettelægge på centralskolerne, da der er flere børn med samme sprog, og at det forhold, at der er flere lærere ansat samme sted, giver mulighed for større faglig spændvidde, mulighed for pædagogiske drøftelser, kollegial støtte og vejledning samt delegering af opgaver.

Dansk Røde Kors henviser endvidere til bedre økonomisk mulighed for mere rationelle indkøb og bedre udnyttelse af faciliteterne.

4.7. Modersmålsundervisning

Dansk Røde Kors har oplyst, at modersmålsundervisningen i Dansk Røde Kors' Asylafdeling omfatter undervisning i og på børnenes modersmål. Undervisningen finder sted på centrene og udføres frivilligt og ulønnet af børnenes forældre eller andre voksne asylansøgere, der ønsker at yde en indsats over for børn af egen nationalitet.

Pr. august 1995 var der otte igangværende modersmålshold på de multietniske centre, hvoraf de fem hold var på albansk, to på serbokroatisk og et på armensk.

Stort set alle asylcentre har ifølge Dansk Røde Kors' rapport gennem årene i kortere eller længere perioder haft tilbud om modersmålsundervisning. Omfanget, stabiliteten og varigheden er afhængig af flere forskellige faktorer.

Dansk Røde Kors henviser således i sin rapport til antallet af asylansøgere indenfor de enkelte nationaliteter eller sproggrupper på det enkelte center og de enkelte nationaliteters skoletraditioner og generelle uddannelsesni-

veau. Dansk Røde Kors nævner på tilsvarende måde betydningen af, om der findes egnede og motiverede undervisere i sproggruppen, den enkelte undervisers personlige ressourcer og psykiske overskud, elevernes og forældrenes motivation og forståelse for undervisningens nødvendighed, modersmåslærernes indbyrdes samarbejdsevner samt forholdet mellem modersmåslærere og forældre.

Endelig tillægges faktorer som flytninger og meddelelse af afslag eller opholdstilladelse betydning for undervisningens tilrettelæggelse.

Modersmålsundervisningen har ifølge Dansk Røde Kors' rapport stort set fulgt det samme mønster på alle centre. De danske lærere har opfordret en asylansøger med læreruddannelse eller anden højere uddannelse fra en større nationalitets- eller sproggruppe til at påtage sig hvervet som lærer i modersmålsundervisning.

Elevgruppen har som regel været på 5-12 elever, og der er ofte kun én person i sproggruppen, der kan påtage sig opgaven.

Dansk Røde Kors påpeger i sin rapport, at undervisningen kræver stor støtte fra personalet f.eks. i forhold til at fremskaffe materialer og almindelig moralsk opbakning. Da der ikke er tale om nogen form for aflønning, er det ofte nødvendigt at yde andre former for erkendtlighed eller privilegier som motivation.

Undervisningsforløbene er afhængige af den enkelte undervisers evne til at undervise indenfor de givne rammer, hvor mobiliteten er stor, og hvor underviserens egen asylsag er under behandling.

Dansk Røde Kors anfører i sin rapport, at de fleste sprogtilegnelsesteorier i dag er enige om, at modersmålsundervisning er meget vigtig og ligefrem en nødvendig forudsætning for en succesfuld fremmedsprogstilegnelse. Asylansøgerne har imidlertid sjældent den samme forståelse for modersmålsundervisningens nødvendighed. For de fleste vil danskundervisningen være det vigtigste. Der findes dog visse grupper f.eks. grupper fra det tidligere Jugoslavien og fra Armenien, hvor skoletraditioner og undervisningsforståelse på nogle områder er sammenlignelige med de danske, og

hvor der er pædagogisk forståelse for nødvendigheden af modersmålsundervisning.

Det fremgår af Dansk Røde Kors' rapport, at der uanset disse usikkerhedsfaktorer er en del voksne, der yder en meget værdifuld indsats i forbindelse med modersmålsundervisningen, og at der er mange eksempler på et godt arbejde til glæde for mange børn. Det største projekt vedrørende modersmålsundervisning, som Dansk Røde Kors' Asylafdeling har forestået, gennemførtes på Center Flotel Europa, hvor der blev etableret en egentlig modersmålsskole på Holmen. Det fremgår af Dansk Røde Kors' rapport, at skolen fungerede med en høj faglig og pædagogisk standard gennem hele perioden, fra januar 1993 til oktober 1994, hvorefter undervisningen blev overtaget af Dansk Flygtningehjælp.

4.8. Børnehaveklasser

Dansk Røde Kors har iværksat en rundspørge på asylcentre, som viser, at der på ca. 40 centre er oprettet børnehaveklasselignende tilbud til de 5-6-årige, og at tilbuddene varierer efter centerstørrelse, børnetal, fysiske rammer og personalenormeringer til legestuer og skoler.

På den overvejende del af centrene ligger tilbuddet i centerskoleregi, hvilket indebærer, at det er lærerne, der forestår indskolingsordningen.

På store centre (f.eks. Nakkebølle og Kongelunden) med en god normering til legestuerne tilrettelægges tilbuddet som et samarbejde mellem skole og legestue eller som en del af legestuemedarbejdernes opgaver.

Det fremgår af Dansk Røde Kors' rapport, at opgavefordelingen mellem legestue og skole ikke skal ses som et udtryk for en bevidst pædagogisk holdning, men for det meste skyldes de eksisterende personalemæssige ressourcer, hvilket indebærer, at der flere steder kun er afsat én medarbejder til en stor gruppe 3-6-årige.

Som eksempler på børnehaveklasseordningerne har Dansk Røde Kors angivet:

- Centre med få 5-6-årige kører samordnet indskoling med 1. - 2.-klasses-elever i i alt 15 ugentlige timer.
- Et center med en meget stationær beboergruppe optager alle børn, som fylder 7 år i det pågældende skoleår pr. 1. august. I skoleåret 1995/96 er det i alt 12 elever. Der tilbydes 15 ugentlige timer, som dels tilbydes indskolingsgruppen alene og dels samlæses med skolebegynderne.
- Øvrige centre tilbyder typisk mellem 4 og 8 ugentlige timer enten samtidig med eller i forlængelse af legestuernes åbningstider.
- To centre har børn i de lokale folkeskolars børnehaveklasser.
- På et enkelt center med kun én 6-årig går eleven sammen med begyndergruppen af 7-9-årige.

Ifølge Dansk Røde Kors' rapport er den overordnede målsætning for børnehaveklasserne at forberede børnene til skolestarten.

Første delmål er at lære børnene at fungere socialt sammen, at kunne tyde en meddelelse og at efterkomme opfordringer.

Andet delmål er at forberede børnene på efterfølgende skolestart.

Endvidere anses motorisk træning for en vigtig bestanddel af børnehaveklassens funktion. Dertil er afsat skemalagte timer 2-3 gange ugentligt i det første halvår. I andet halvår er der afsat 1 time ugentligt, men derudover deltager børnene i gymnastik med skolebegynderne.

Dansk Røde Kors har endvidere oplyst, at der lægges vægt på kendskab til farver, tøj, figurer, højre og venstre, simple trafikregler, tal og mængder fra 1-10 m.v. Derudover kommer aldersadækvat begrebsindlæring i kombination med sproptræning.

Ved egentlig skolestart kan indlæring påbegyndes umiddelbart, idet basal viden og social adfærd er funderet i indskolingsfasen.

4.9. Øvrige tilbud til børn og unge mellem 5-19 år

4.9.1. Daghøjskolen

Ud over de tidligere omtalte undervisningstilbud har Dansk Røde Kors på forsøgsbasis oprettet en daghøjskole i et Kultur- og Aktivitetshus på Christianshavn.

Det fremgår af Dansk Røde Kors' rapport, at daghøjskolens mål er gennem en tværfaglig og kreativ undervisning at udvikle et multikulturelt miljø, der fremmer den enkeltes ressourcer og mulighed for at tage aktivt del i sin egen hverdag. Målgruppen er alle beboere på de storkøbenhavnske asylcentre.

Daghøjskolen afholder kurser af en varighed af 4-6 uger. I kursusforløbene tilbydes undervisning i dansk, samfundsfag, engelsk, edb samt et antal praktiske tilbud, herunder dramatik, keramik, værkstedsundervisning m.v. Indeholdt i kursusforløbene er endvidere en del ekskursioner og sociale aktiviteter m.v.

Det fremgår af Dansk Røde Kors' oplysninger, at en evaluering af et daghøjskoleforløb for unge asylansøgere i alderen 15-19 år har vist, at der blandt denne gruppe var en overvældende interesse i at deltage i et daghøjskoleforløb. Erfaringerne fra daghøjskolen har således været meget positive.

4.9.2. Legestueordningen

Siden asylcentersystemet startede i midten af 1980'erne, har det ifølge Dansk Røde Kors' rapport været et af Asylafdelingens væsentligste mål at etablere gode forhold for asylansøgerbørn. Siden 1990, hvor der blev oprettet mange nye centre, har det således været et krav til centrene, at der skulle være en legestue. Dansk Røde Kors bemærker dog i sin rapport, at der allerede langt tidligere var oprettet legestuer på langt de fleste centre. Det er Dansk Røde Kors' opfattelse, at både personalet og børnenes forældre hele tiden har været bevidst om den positive funktion, som en velfun-

gerende legestue har på børnenes trivsel og på hele centrets ånd.

Dansk Røde Kors iværksatte en undersøgelse af legestueordningen i efteråret 1994. Det fremgår af undersøgelsen, at der er ansat 1 til 3 personer i legestuerne afhængig af centrets størrelse.

Det fremgår endvidere:

- at ca. halvdelen af de ansatte er uddannede pædagoger,
- at legestueordningen fortrinsvis er for børn fra 3 år og opefter, og
- at de fysiske rammer er af meget svingende kvalitet.

Dansk Røde Kors har oplyst, at der kun få steder arbejdes med de 0-3-årige børn. På de centre, hvor der er etableret tilbud til denne aldersgruppe, drejer det sig primært om etablering af mødregrupper og ordninger, hvor forældre eller andre voksne tager del i pasningen af børnene.

4.9.3. Fokus på øvrige aktiviteter og tilbud

For at belyse de øvrige regelmæssige aktivitetstilbud, der gives til børn og unge på Dansk Røde Kors' asylcentre, udarbejdede den af Dansk Røde Kors' Asylafdeling nedsatte projektgruppe endvidere et spørgeskema til den enkelte centerleder. Centerlederne blev bedt om at beskrive både de *skemalagte ugentlige aktiviteter* samt de *ikke-skemalagte, men regelmæssige aktiviteter*, som på centrene varetages af andre end centerlærerne. Derudover blev centerlederne bedt om at beskrive, *hvem* der varetager disse aktiviteter, samt hvor mange timer om ugen, der bruges på skemalagte og ikke-skemalagte aktiviteter. Da der er tale om meget åbne spørgsmål, har Dansk Røde Kors oplyst, at de enkelte besvarelser alene kan betragtes som vejledende.

Det fremgår af Dansk Røde Kors' rapport, at der som udgangspunkt ikke er mulighed for undervisning i de mere praktiske og musiske fag på Dansk Røde Kors' asylcentre. Det vil derfor i stor udstrækning være op til det enkelte centers øvrige medarbejdere at iværksætte aktiviteter, der sikrer mulighed for fysisk udfoldelse og sikrer, at børnene har nogle meningsfyldte tilbud uden for den skemalagte centerundervisning. Aktiviteter og tilbud til

børnene i og uden for centersystemet vil derfor i stor udstrækning være afhængig af de personalemæssige ressourcer, en prioritering af aktiviteter og tilbud samt de fysiske rammer for asyларbejdet.

Tabel 4.7: Antal centre fordelt på aktiviteter

	Ja	Nej	Ved ikke	I alt
Skemalagte aktiviteter	33	4	1	38
Ikke-skemalagte men regelmæssige aktiviteter	35	1	2	38

Det fremgår af projektgruppens spørgeskemaundersøgelse, at langt den overvejende del af indkvarteringscentrene har både skemalagte og ikke-skemalagte aktiviteter samt tilbud til børn og unge, der tidsmæssigt planlægges udenfor de egentlige undervisningstilbud, men som i stor udstrækning må siges at fungere som et supplement til disse samtidig med, at aktiviteterne er med til at strukturere og organisere børnenes fritidsvirksomhed.

4.9.4. Aktiviteter på centret

Det fremgår af Dansk Røde Kors' rapport, at centrene har et meget bredt og varieret udbud af aktivitetstilbud til børnene, og at personalegrupperne ofte har etableret et omfattende lokalt netværk, hvor der både samarbejdes med kommunale institutioner, organisationer, foreninger, frivillige enkeltpersoner m.v.

For så vidt angår de skemalagte aktiviteter, der foregår på centrene, er der ifølge Dansk Røde Kors' undersøgelse i høj grad tale om tilbud, der retter sig imod de enkelte aldersgrupper. Over halvdelen af centrene, 21 i alt, nævner, at de har forskellige legestuetilbud, børnehave eller fritidsordning, klubtilbud, ungdomsklub m.v. Flere centre har både legestuetilbud til de mindre børn samt klubtilbud til de lidt større. I besvarelserne nævner 33 centre, at de har flere stående tilbud til børnene på centret. Eksempelvis

kan nævnes forskellige former for værkstedsaktiviteter, såsom cykel værksted, syværksted, tegne- og malerværksted, træværksted m.v.

Månedlige diskoteksaftener, cafétilbud, foto og filmforevisning samt bingospil for børn er nogle af de øvrige skemalagte aktiviteter på centrene.

Som et væsentligt supplement og støtte til selve centerundervisningen nævner flere centre, at børnene kan få lektiehjælp. Enkelte centre har ud over centerskolens tilbud skemalagte aktiviteter, hvor der gives intensiv danskundervisning, engelskundervisning samt edb-undervisning. Derudover nævner to centre, at der er skemalagt modersmålsundervisning.

4.9.5. Eksterne samarbejdspartnere

Dansk Røde Kors har oplyst, at man har indgået en samarbejdsaftale med Dansk Idrætsforbund om konsulent- og projektbistand til indkvarteringscentre, og at mange centre har et tæt samarbejde med de lokale gymnastik- og idrætsforeninger. Til denne ordning bidrager Dansk Røde Kors økonomisk.

Det fremgår af Dansk Røde Kors' undersøgelse, at flere centre nævner vigtigheden af, at børnene er aktive i idræts- og sportsforeninger, og at stort set alle centre har skemalagte aktiviteter og tilbud om forskellige sportsaktiviteter, der foregår både internt og eksternt. Svømning er en tilbagevendende aktivitet, men derudover er der tilbud om gymnastik, fodbold, håndbold, volleyball m.v.

Der samarbejdes også med de lokale foreninger, herunder de lokale Røde Kors foreninger, klubber samt ungdomsskoler. Ifølge Dansk Røde Kors gør centrenes personalegrupper et stort og aktivt arbejde med henblik på at øge børnenes interesse i forenings- og klubtilbuddene. Mange af børnene er således aktive i spejderforeninger og deltager i undervisning på de lokale ungdomsskoler.

4.9.6. Opgavefordeling

Dansk Røde Kors har oplyst, at det i stor udstrækning er centerpersonalet selv, der forestår aktiviteterne. Det er som oftest centermedarbejdere, hvis særlige opgaver kan være varetagelse af arbejdet og aktiviteterne i forbindelse med børn og unge på centret. De voksne beboere inddrages som oftest i forbindelse med modersmålsundervisningen, og enkelte centre har inddraget frivillige enkeltpersoner fra lokalområdet. To centre har et vel-fungerende samarbejde med Ungdommens Røde Kors, der står for nogle af de skemalagte aktiviteter.

I det omfang børnene deltager i aktiviteter uden for centret, kan det være frivillige medarbejdere fra det lokale foreningsliv eller personale ansat i den kommunale forvaltning, der organiserer de enkelte tilbud og aktiviteter.

4.9.7. Tidsforbrug

Dansk Røde Kors' projektgruppe har spurgt centrene om, hvor mange ugentlige timer de bruger på skemalagte aktiviteter ud over den undervisning, der tilbydes på centerskolen. Med baggrund i den valgte metode og formuleringen af de meget åbne spørgsmål har Dansk Røde Kors i sin rapport anført, at tallene må tages med et vist forbehold.

I alt 33 centre har besvaret spørgsmålet. I gennemsnit bruger hver enkelt center 30,5 timer ugentligt på skemalagte aktiviteter. Det fremgår imidlertid af undersøgelsen, at tallet dækker over variationer fra 2 til ca. 160 timer ugentligt på skemalagte aktiviteter.

4.9.8. Ikke-skemalagte aktiviteter

Det fremgår af Dansk Røde Kors' undersøgelse, at der på centrene tillige er mulighed for at deltage i forskellige ture og udflugter ud af huset. Fællesarrangementer som f.eks. fester, byture, strandture, fisketure, børneteater og aktiviteter i lokalområdet er tilbud, der *ikke er skemalagte*, men som er en naturlig del af den daglige opgaveløsning på centrene. Det anføres i undersøgelsen, at børnene skal støttes i deres lyst og nysgerrighed efter at

lære og udforske, ligesom de skal støttes udviklingsmæssigt og intellektuelt, så de opnår tillid til egne muligheder og bliver istand til at give udtryk for egne ønsker og behov.

En tur på legepladsen, i badeland, til boksning i Nakskov eller i Cirkus maximus i Holeby er blandt eksempler i besvarelserne på spørgsmålet vedrørende de ikke-skemalagte aktiviteter og tilbud.

Også i relation til de ikke-skemalagte aktiviteter er det som oftest centeransat personale, der varetager aktiviteterne, men i enkelte tilfælde overlades det til beboerne selv.

Det fremgår af undersøgelsens resultat, at centrene gennemsnitlig bruger 13,5 timer ugentligt på ikke-skemalagte aktiviteter. Et tal, der igen varierer meget fra center til center.

4.10. Resumé af de eksisterende undervisningstilbud til asylansøgerbørn i Dansk Røde Kors' centerskoler og konklusion

I 1986 opnåede Dansk Røde Kors bevilling til undervisning af asylansøgerbørn, og denne påbegyndtes i oktober samme år.

Undervisningen er et tilbud til alle 7-16-årige, som bor på et asylcenter.

Dansk Røde Kors anfører i sin rapport, at asylansøgerbørnene ikke får tilbudt den fagrække, der tilbydes danske børn, og som er af afgørende betydning for børnenes udvikling. Efter Dansk Røde Kors' opfattelse er timetallet endvidere ikke tilstrækkeligt, og de små centerskoler med én lærer gør det ikke muligt at dække alle fag.

Ifølge Dansk Røde Kors' rapport udgør den skemalagte undervisning i dag *15 ugentlige timer å 45 minutter*. Dansk og matematik er skemalagte fag. Sprog, orienteringsfag, naturfag og praktisk-musiske fag er ikke skemalagte, og der bliver kun undervist tematisk i disse fag ud fra de enkelte læres muligheder for at prioritere deres tid til denne undervisning i forhold til børnegruppens sammensætning.

Den 6. september 1995 udgjorde antallet af børn og unge mellem 5 og 19 år på asylcentre 1.149 personer.

En spørgeskemaundersøgelse vedrørende børnenes faglige og sociale niveau iværksat den 15. august 1995 af Dansk Røde Kors' projektgruppe nedsat i begyndelsen af august måned 1995 har vist, at centerlærerne på undersøgelsestidspunktet vurderer, at 47,6 % af børnene fagligt og socialt ligger under det niveau, der modsvarer deres alder. For 53 % af disse børns vedkommende vurderes niveauet at ligge 2 år eller mere under det niveau, der kræves, hvis børnene umiddelbart skulle kunne indgå i en alderssvarende dansk folkeskoleklasse. 38,4 % af børnene vurderes til at være alderssvarende, og alene 4,3 % vurderes til fagligt og socialt at ligge over det niveau, der modsvarer deres alder. Der foreligger ingen oplysninger vedrørende 9,7 % af børnene.

Det fremgår af rapporten, at *indholdet i undervisningen* efter Dansk Røde Kors' opfattelse ikke lever op til de pensumkrav, der stilles til alderssvarende danske børn.

Dansk Røde Kors har ifølge rapporten haft jævnlige forsøg med *etablering af modersmålsundervisning* med frivillige, ulønnede lærere (beboere) fra asylcentre.

Det fremgår af Dansk Røde Kors' rapport, at *modersmålsundervisningen* er afhængig af en frivillig indsats fra beboere og dermed meget sårbar. Dansk Røde Kors anfører i den forbindelse, at en vis centerstørrelse, evt. centralskoler, er en væsentlig forudsætning for, at modersmålsundervisningen etableres som et stabilt og varigt tilbud. Det anføres videre, at der skal gives mulighed for at danne klasser af en passende størrelse og homogenitet, hvilket er afgørende for en succesfuld undervisning, ligesom det vil blive lettere at finde egnede undervisere blandt mange asylansøgere, og udflytninger vil betyde mindre.

Endvidere er der oprettet to *centralskoler*, som hver betjener 3 centre, der er geografisk nært beliggende.

Dansk Røde Kors har på forsøgsbasis oprettet en *daghøjskole*, der i sine

kurstilbud blandt andet tilbyder undervisning i dansk, samfundsfag, engelsk og edb samt et antal praktiske tilbud, herunder dramatik, keramik, værkstedsundervisning m.v. Erfaringerne fra et hold elever i alderen 15-19 år har ifølge Dansk Røde Kors' rapport været overvældende positive.

Der er etableret *legestuer* på alle centre og *børnehaveklasselignende* tilbud på 40 ud af 48 centre. Endvidere er der på de enkelte centre skemalagte og ikke-skemalagte *regelmæssige aktiviteter og tilbud* til børn og unge i gennemsnitligt 30,5 timer ugentligt, omend dette antal timer dækker over betydelige variationer mellem de enkelte centre.

Dansk Røde Kors vurderer i sin rapport, at *et alders svarende fagligt og socialt niveau* i forhold til danske børn gælder for ca. halvdelen af børnegrupperne på asylcentre.

Dansk Røde Kors anfører i rapporten, at *timetallet* er af et sådant omfang, at mange aktiviteter, der normalt ville foregå i skolereg, henlægges til mere eller mindre strukturerede fritidstilbud, og at *centralskolerne* er en positiv model, der bør udbygges. Det forudsætter ifølge Dansk Røde Kors imidlertid en geografisk tæt placering af de centre, der skal samarbejde således, at børnene på relativ kort tid kan nå frem til skolen med en skolebus.

Det fremgår af rapporten, at *børnehaveklasserne* efter Dansk Røde Kors' opfattelse ikke svarer til de tilbud, der gives børn i det danske skolesystem. På centre, hvor ordningerne har fungeret mest struktureret og permanent, viser Dansk Røde Kors' erfaringer, at børnene er meget skoleivrige og helst vil have hjemmearbejde og bøger med hjem. Forældrene er glade for ordningerne, og legestuerne får mere tid til at koncentrere sig om de mindre børn. Dansk Røde Kors anfører, at ordningerne kræver en del personaleressourcer for, at det ikke skal ramme de yngste børn, hvis legestuemedarbejderne skal inddrages mere i arbejdet, hvilket i høj grad er ønskværdigt.

Vedrørende *legestueordningerne* fremgår det af Dansk Røde Kors' rapport, at disse ikke umiddelbart er sammenlignelige med et dansk institutstilbud men primært fungerer som pasningsordninger. Børnene er kun få

timer i legestuen, og de kommer og går, som de (eller forældrene) vil. Børnene spiser ikke sammen, og de indføres ikke i de normer og traditioner, der er i danske institutioner. Strukturerede aktivitetstilbud med pædagogisk hensigt samt forberedelse til skolestart vil ifølge Dansk Røde Kors forudsætte bedre normeringer og en afklaring af "grå-zone-området", således at det defineres, hvem der har ansvaret for børnene i legestuerne.

Kapitel 5

Beskrivelse af undervisningstilbuddene til børn med midlertidig opholdstilladelse efter lov om midlertidig opholdstilladelse til visse personer fra det tidligere Jugoslavien m.v.

5.1. Indledning

Lovgrundlaget for undervisningen af de bosniske børn under Dansk Flygtningehjælps Aktiviseringsprogram var § 5 i lov om midlertidig opholdstilladelse til visse personer fra det tidligere Jugoslavien m.v.

Bestemmelsen har følgende ordlyd:

"§ 5. Børn i den undervisningspligtige alder, der er meddelt opholdstilladelse efter denne lov, skal modtage særskilt tilrettelagt undervisning.

Stk. 2. For andre personer, der er meddelt opholdstilladelse efter denne lov, tilrettelægges tilbud om undervisning og kurser i fag af betydning for tilbagevenden til hjemlandet. Gennemførelsen af undervisningen vil være afhængig af, at personer med opholdstilladelse efter denne lov medvirker hertil som undervisere, instruktører eller lignende.

Stk. 3. Den af stk. 1 og 2 omfattede undervisning kan ske i samarbejde med skoler og uddannelsesinstitutioner under Arbejdsministeriet, Kulturministeriet og Undervisningsministeriet eller kan erstattes af undervisning udbudt af disse.

Stk. 4. Undervisningsministeren kan efter forhandling med indenrigsministeren fastsætte regler om, at børn i den undervisningspligtige alder, der er meddelt opholdstilladelse efter denne lov kan deltage i folkeskolens undervisning.

Stk. 5. En person med opholdstilladelse efter denne lov kan deltage i almen folkeoplysende virksomhed, som udbydes af oplysningsforbund og andre folkeoplysende kredse, af foreninger samt af fritids- og ungdomsklubber m.v.

Stk. 6. Indenrigsministeren kan fastsætte nærmere regler om den undervisning, som tilbydes i medfør af stk. 1 og 2. Indenrigsministeren kan efter forhandling med undervisningsministeren fastsætte nærmere regler for, hvilke uddannelser og aktiviteter der tilbydes i medfør af stk. 3 og 5. Indenrigsministeren kan herunder fravige § 13, stk. 1.

Stk. 7. De af stk. 1-6 omfattede personer har ikke krav på at modtage anden form for undervisning eller uddannelse."

Intentionen bag undervisningen af de bosniske børn var at vedligeholde og udvikle deres skolekundskaber, således at de ved en kommende repatriering problemfrit kunne indsluses i det bosniske uddannelsessystem. Børnene skulle derfor primært undervises af frivillige lærerkræfter fra flygtningegruppen efter bosniske læseplaner og med anvendelse af bosniske undervisningsmaterialer.

Gruppen af bosniske børn udgjorde i december 1994 3.640 børn i alderen 6-16 år. Sprogligt og kulturelt var det en meget homogen gruppe, som havde fælles skolemæssigt udgangspunkt i den jugoslaviske skole. I takt med krigens udvikling har de nye stater i det tidligere Jugoslavien imidlertid betonet hver sit særpræg på det sproglige og kulturelle område, hvilket ifølge Flygtningehjælpens materiale har haft en vis afsmittende virkning på flygtningegruppen her i Danmark.

Efter sommerferien 1995 var alle bosniske børn optaget i danske folkeskoler og privatskoler. Der eksisterer fortsat et aktiveringsprogram med en forpligtelse for Dansk Flygtningehjælp til at forestå undervisning af de bosniske børn i de tilfælde, hvor kommunerne ikke måtte ønske at overtage undervisningen.

5.2. Faser i undervisningen af de bosniske børn

Fra de første bosniere ankom til landet i begyndelsen af 1992 og frem til vedtagelsen af lov om midlertidig opholdstilladelse til visse personer fra det tidligere Jugoslavien m.v. i november 1992, blev undervisningen varetaget af Dansk Røde Kors efter de almindelige regler for undervisning af asylansøgerbørn. Ved lovens vedtagelse udgjorde den bosniske flygtningegruppe (børn og voksne) ca. 3.500 personer.

Lov om midlertidig opholdstilladelse til visse personer fra det tidligere Jugoslavien m.v. lagde undervisningen af de bosniske børn ind under det **aktiveringsprogram**, som Dansk Flygtningehjælp skulle etablere, efterhånden

som flygtningene blev meddelt midlertidig opholdstilladelse. Når over 50 % af et centers beboere havde fået midlertidig opholdstilladelse, udløste centret en økonomisk bevilling til Dansk Flygtningehjælp. Flygtningehjælpen kunne herefter påbegynde etableringen og implementeringen af aktiveringsprogrammet i det pågældende område.

I februar måned 1993 etableredes det første aktiveringsprogram-område (AP-område), og omkring marts/april måned samme år åbnede den første bosniske børneskole i Blovstrød på Sjælland.

Det tog normalt 1-2 måneder at etablere en børneskole. Flygtningehjælpens opgave var at finde frivillige lærere, skaffe lokaler, ansætte de nødvendige danske lærere samt skaffe undervisningsmaterialer.

I sommeren 1993 blev der vedtaget en ændring af lov om midlertidig opholdstilladelse til visse personer fra det tidligere Jugoslavien m.v., som udvidede personkredsen i aktiveringsprogrammet til tillige at omfatte de bosniske krigsflygtninge, som var ankommet efter lovens vedtagelse. Det betød, at den flygtningegruppe, der skulle etableres børneskoler for, udvidedes fra ca. 3.500 til ca. 11.000 personer.

Ved lov nr. 425 af 1. juni 1994 om ændring af lov om midlertidig opholdstilladelse til visse personer fra det tidligere Jugoslavien m.v. indførtes forbedringer af vilkårene for personer fra det tidligere Jugoslavien. Vilårsforbedringerne fik to væsentlige konsekvenser for børneskoleområdet:

- 1) børnenes timetal i dansk blev udvidet fra 2-3 timer om ugen til 4-5 timer om ugen, og
- 2) der blev åbnet mulighed for samlæsning med danske klasser i folkeskolen i de kreative-musiske fag i op til 5 timer om ugen.

Intentionen bag disse ændringer var at bryde de bosniske børns isolation på centrene.

Ved årsskiftet 1994/95 stod det klart, at alle asylansøgninger fra de bosniske krigsflygtninge ville blive behandlet og afgjort i løbet af 1995. Det be-

tød for den bosniske børneskole, at børnene ville forlade den, efterhånden som de asyl eller opholdstilladelse efter udlændingelovens § 9, stk. 2, nr. 5, der blev vedtaget ved lov nr. 34 af 18. januar 1995. Meddelelse af asyl eller opholdstilladelse efter udlændingelovens § 9, stk. 2, nr. 5, ville give børnene fuld adgang til den danske folkeskole.

Det fremgår af Dansk Flygtningehjælps oplysninger, at Flygtningehjælpen på den baggrund foreslog, at der skulle etableres mulighed for en samlet overgang til folkeskolen for hele den bosniske børnegruppe. Flygtningehjælps nærmere begrundelse herfor var, dels at mulighederne for at drive børneskolerne under aktiveringsprogrammet for de resterende asylansøgerbørn ville forsvinde, efterhånden som børn og lærere fik asyl eller opholdstilladelse efter udlændingelovens § 9, stk. 2, nr. 5, dels at folkeskolerne bedre kunne etablere en pædagogisk forsvarlig modtagelse af de bosniske børn ved en samlet overgang.

Den samlede overgang til folkeskolen blev muliggjort ved en aftale mellem Indenrigsministeriet og Kommunernes Landsforening i april 1995. Ifølge aftalen var optagelse af bosniske asylansøgerbørn i folkeskolen frivillig for kommunerne, men kommuner, der optog disse børn i folkeskolen, fik betaling fra staten for undervisning af børnene, indtil de blev meddelt asyl eller opholdstilladelse efter udlændingelovens § 9, stk. 2, nr. 5, hvorefter der efter ansøgning gives opholdstilladelse til en udlænding med opholdstilladelse efter lov om midlertidig opholdstilladelse til visse personer fra det tidligere Jugoslavien m.v., der har fået afslag på asyl, men på grund af krigshandlinger eller lignende uroligheder i det område, vedkommende ellers kan vende tilbage til, må antages at have behov for fortsat midlertidig beskyttelse her i landet.

Fra skoleåret 1995/96 havde alle kommuner tilbudt de bosniske børn fuld folkeskoleundervisning. Der eksisterer fortsat et aktiveringsprogram med en forpligtelse for Dansk Flygtningehjælp til at forestå undervisning af de bosniske børn i de tilfælde, hvor kommunerne ikke måtte ønske at overtage undervisningen.

Dansk Flygtningehjælps beskrivelse af undervisningstilbuddene for børn med opholdstilladelse efter lov om midlertidig opholdstilladelse til visse

personer fra det tidligere Jugoslavien m.v. er vedlagt som bilag nr. 10 til nærværende betænkning.

5.3. Moduler og klasser i den bosniske skole

Den bosniske børneskole i Danmark var organiseret som en 8-årig grundskole, hvor børnene normalt startede som 7-årige. Begrebet "undervisningspligtig alder" blev således defineret på samme måde som i Bosnien-Hercegovina. Til sammenligning har Danmark en 9-årig undervisningspligt.

1.-4. klasse blev anset som indskolingsklasser, hvor man i høj grad anvendte et enhedslærerprincip.

I 5.-8. klasse blev der lagt vægt på at forsøge at skaffe enten uddannede faglærere eller andre flygtninge med relevante højere uddannelser.

Det blev tilstræbt at lave årgangsopdelte klasser. Det fremgår imidlertid af Flygtningehjælpens oplysninger, at forhold som mangel på frivillige lærere, lokalemangel og for få elever på samme alder lokalt har kunnet medføre, at flere klassetrin er blevet samlæst. Da alle børn efter de bosniske læseplaner skal lære at læse i løbet af 1. klasse, blev dette klassetrin principielt ikke samlet. Ligeledes var der heller ikke samlesning hen over skellet mellem indskolingsklasserne (1.-4. klasse) og de mere fagprægede overbygningsklasser (5.-8. klasse).

5.4. Timeplan og fordeling på fag

Timeplanen tog udgangspunkt i den tilsvarende timeplan i Bosnien-Hercegovina suppleret med 2-5 timers undervisning i dansk sprog, kultur og samfundsforhold.

Den nærmere fordeling på timer og fag i den bosniske timeplan fremgår af tabel 5.1.

Tabel 5.1.: Opdragelses- og undervisningsplan for den bosniske grundskole i Danmark

Normal undervisning	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII
Bosnisk sprog og litteratur	6	6	6	5	5	4	4	4
Fremmedsprog	-	-	-	2	3	3	2	2
Matematik	5	5	5	5	4	4	4	4
Natur og samfund	2	2	3	-	-	-	-	-
Musik	1	1	1	2	2	1	1	1
Formning	2	2	2	2	2	1	1	1
Gymnastik	2	2	2	2	2	2	2	2
Naturlære	-	-	-	2	-	-	-	-
Samfundsfag	-	-	-	1	-	-	-	-
Biologi	-	-	-	-	2	2	2	2
Historie	-	-	-	-	1	2	2	2
Geografi	-	-	-	-	1	2	2	2
Fysik	-	-	-	-	-	1	2	2
Kemi	-	-	-	-	-	-	2	2
Samlet timetal pr uge	18	18	19	21	22	22	24	24
Kursusundervisning (årstimetal)								
Hjemkundskab				36	36			
Informatik						36	36	
Teknik						36	36	34
Civilforsvar (Grundlæggende)								34
Øvrige undervisningsaktiviteter (årstimetal)								
Klasselæreundervisning	36	36	36	36	36	36	36	34
Fritidsaktiviteter, samfunds- og kulturvirke	72	72	72	72	72	72	72	68
Specialundervisning for dygtige elever					72	72	72	68
Ekstra undervisning for svage elever	72	72	72	72	72	72	72	68
Valgfag	108	108	108	108	108	108	108	102

Mangel på frivillige lærere har af og til medført, at børnene ikke modtog fuld undervisning i alle fag. Men det blev tilstræbt som minimum at tilbyde børnene 20-25 timers undervisning om ugen.

5.5. Målsætninger for undervisningen

Det fremgår af Dansk Flygtningehjælps oplysninger, at børneskolen under aktiveringsprogrammet blev etableret for alle børn uden skelen til etniske, religiøse og politiske forskelligheder. Skolens virke hvilede på et humanitært grundlag, der skulle fremme børnenes tolerance og forståelse for demokrati. Derudover var fagmålene formuleret i de bosniske læseplaner.

Der var på det overordnede plan stor overensstemmelse mellem de "danske" og de "bosniske" målsætninger, men selve udmøntningen af målsætningerne gav - bl.a. på baggrund af forskelle i pædagogisk tradition og kulturelle normer - af og til anledning til visse uenigheder mellem danske og bosniske lærere.

Det fremgår af Dansk Flygtningehjælps rapport, at sådanne vanskeligheder efter Flygtningehjælps opfattelse må antages at blive forøget, såfremt den samme model måtte anvendes på flygtningegrupper, hvor kulturbaggrunden er mere forskellig fra dansk kultur end for de bosniske krigsflygtinges vedkommende.

5.6. Undervisningssprog

Undervisningssproget i den bosniske børneskole var i alle de fag, der blev varetaget af frivillige lærere, fællessproget i det tidligere Jugoslavien serbo-kroatisk. Dette var en positiv forudsætning for at kunne drive den bosniske børneskole i Danmark.

I takt med krigens udvikling omdefinerede de nye stater i det tidligere Jugoslavien deres sprogpolitik og betonedede dialektale forskelligheder. Dette betød ifølge Flygtningehjælps rapport, at der i løbet af perioden opstod en vis etnisk baseret uenighed om sprogsprogsområdet blandt de bosniske forældre.

Foruden den undervisning, der blev varetaget af frivillige lærere på serbo-kroatisk, blev en mindre del af undervisningen foretaget af danske lærere i og på dansk.

5.7. Rekruttering af lærere

Efter principperne om selvaktivering har den bosniske børneskole i Danmark været baseret på medvirken af frivillige bosniske lærere. I hvert af aktiveringsprogrammets områder har der været ansat en børnekoordinator, som bl.a. har haft til ansvar at rekruttere frivillige lærere i samarbejde med beboerråd og undervisningsudvalg på centrene. De frivillige lærere blev "ansat" på en særlig frivillig kontrakt.

Kontrakten, der blev indgået mellem den frivillige lærer og Dansk Flygtningehjælp, indeholdt bl.a. personlige oplysninger om den pågældende lærer og bestemmelser vedrørende arbejdssted, arbejdsperiode og -tid samt arbejdsopgaver. Endvidere indeholdt kontrakten oplysninger om kontaktperson hos Dansk Flygtningehjælp og bestemmelser vedrørende tavshedspligt og lignende.

Ca. 130 af de i alt ca. 17.000 bosniske krigsflygtninge var uddannede børneskolelærere. Mange af disse har undervist, og derudover har Flygtningehjælpen rekrutteret andre voksne bosniere med en højere uddannelse til at undervise i skolefag med tilknytning til deres uddannelse. Det kunne f.eks. være en civilingeniør, som underviste i matematik og fysik.

Til støtte for især de ikke-læreruddannede undervisere etableredes et *mentorkorps*, som bestod af ca. 20 særligt højtuddannede fagspecialister blandt flygtningene. Mentorerne rejste rundt i landet og bistod de lokale frivillige lærere.

Det fremgår af Dansk Flygtningehjælps rapport, at Flygtningehjælpen som helhed har meget positive erfaringer med at anvende frivillige lærere fra flygtningegruppen. Der var tale om meningsfyldt arbejde, og de frivillige lærere oplevede det som en tilfredsstillende aktivitet at kunne medvirke til at skabe en mere normal dagligdag for børnene.

Det er imidlertid samtidig Flygtningehjælpens erfaring, at det ikke er uproblematisk at basere en skole på frivillige lærerkræfter fra flygtningegruppen selv.

Det fremgår således af Flygtningehjælpens rapport, at der selv inden for den bosniske flygtningegruppe, der har et højt uddannelsesniveau, har været vanskeligheder med at finde kvalificerede undervisere. Dette skal bl.a. ses i sammenhæng med det forhold, at fordelingen af de bosniske flygtninge på forskellige asylcentre ikke skete ud fra et ønske om at sikre, at der på alle centre var læreruddannede flygtninge. Fordelingen på landsplan skete derimod ud fra andre kriterier. Det betød, at der i nogle områder var meget fin dækning af læreruddannede flygtninge, medens det i andre områder var meget svært at finde kvalificerede undervisere. Det sidste gjorde sig f.eks. gældende på Bornholm.

Det fremgår endvidere af Flygtningehjælpens oplysninger, at det kan være problematisk at give enkeltpersoner fra flygtningegruppen særstatus i den sårbare ventetid i asylcentre. Dette gav til tider problemer for de frivillige lærere i forhold til resten af flygtningegruppen.

Det fremgår tillige, at en del frivillige lærere har oplevet det som "for tæt på" at undervise børnene fra deres eget center, ligesom det må tages i betragtning, at de frivillige lærere selv var flygtninge med egne belastninger og traumatiske oplevelser. Det kunne derfor være vanskeligt for de pågældende at have tilstrækkelige ressourcer til at støtte børnene i at bearbejde deres traumatiske oplevelser, og forældresamarbejdet kunne være for krævende.

Det fremgår videre af Flygtningehjælpens rapport, at den frivillige indsats i den bosniske børneskole i forbindelse med indførelsen af vilkårsforbedringerne kunne virke hindrende for den enkelte frivillige lærers individuelle planer. Det var vanskeligt for de pågældende at følge de lokale kurser i dansk m.m. Det blev derfor fra dette tidspunkt sværere for Flygtningehjælpen at rekruttere lærere.

For så vidt angår de danske lærere, der underviste i den bosniske børneskole, har Flygtningehjælpen oplyst, at lærerne var uddannede folkeskole-

lærere, der var ansat på en overenskomst mellem Lærernes Centralorganisation og Dansk Flygtningehjælp. Som udgangspunkt blev der i forbindelse med vilkårsforbedringerne ansat 1 dansk lærer pr. 20-25 bosniske børn. Den pågældende varetog danskundervisning, for ældrekontakt samt andre koordinerende funktioner.

5.8. Undervisningens placering

Det fremgår af Flygtningehjælpens rapport, at man for at øge børnenes kontakt med det omgivende samfund tilstræbte at etablere undervisningen i lejede lokaler uden for centret, helst i tilknytning til en lokal folkeskole. Nogle steder blev der etableret undervisning for børn fra flere forskellige centre - en såkaldt centralskole.

Der var pr. 17. marts 1994 i alt 54 bosniske børneskoler i Danmark. Skolernes størrelse varierede fra 9 til 89 elever. På dette tidspunkt var alle bosniske børn i alderen 7-15 år omfattet af skoletilbud.

Ifølge Flygtningehjælpens rapport er det organisationens erfaring, at *de bosniske forældres* respekt for og accept af den bosniske børneskole blev forøget, når den blev etableret i tilknytning til en dansk folkeskole.

Det fremgår endvidere af Flygtningehjælpens rapport, at det for *børnenes* vedkommende har været af betydning og et skridt i retning af en "**normal**-tilværelse", at de hver dag skulle hjemmefra og kunne komme hjem med nye oplevelser. Uanset om der har været samundervisning med de danske børn eller ej, har der ifølge Flygtningehjælpens oplysninger mange steder været uformelle kontakter mellem danske og bosniske børn i frikvarterer og efter skoletid. F.eks. har de pågældende selv organiseret "fodboldlandskampe" mellem Danmark og Bosnien.

Når den bosniske børneskole har været placeret i tilknytning til en dansk folkeskole, har dette endvidere været en vigtig mulighed for *lokalmiljøet* for at stifte bekendtskab med flygtningene.

5.9. Samundervisning med folkeskolen

I forbindelse med vilkårsforbedringerne, der blev vedtaget ved lov nr. 425 af 1. juni 1994 om ændring af lov om midlertidig opholdstilladelse til visse personer fra det tidligere Jugoslavien m.v., blev der åbnet mulighed for, at bosniske skolebørn ud over den bosniske skole kunne deltage i op til 5 timer om ugen i folkeskolens undervisning i de praktisk-musiske fag, jf. Undervisningsministeriets bekendtgørelse nr. 801 af 29. august 1994.

Tabel 5.2.: Antal bosniske børn i samundervisning med danske klasser i folkeskolen (1.-8.klasser)

1.10.1994	301
1.11.1994	418
1.12.1994	728
1.01.1995	708
1.02.1995	1041
1.03.1995	1104
1.04.1995	929
1.05.1995	1014
1.06.1995	1073
1.07.1995	1135

Den stagnerende udvikling i antallet af bosniske børn i samlæsning med danske klasser fra april 1995 skal ifølge Dansk Flygtningehjælps oplysninger ses i sammenhæng med en kraftig stigning i antallet af bosniske børn i fulde forløb i danske skoler. Samlæsningsmodellen har ikke været brugt i forhold til privatskoler.

Det fremgår af Dansk Flygtningehjælps rapport, at det er Flygtningehjælps foreløbige erfaring, at samundervisningen har været en positiv anledning til et første bekendtskab mellem folkeskolen og de bosniske børn. De bosniske børn har således mødt den anderledes danske skolekultur i et overkommeligt omfang, medens de danske folkeskoler er blevet opmærksomme på børnenes eksistens og har fået et begyndende kendskab til bør-

ne ne. Dette kendskab har været meget nyttigt ved planlægningen af børnenes egentlige indslusning i folkeskolen i august 1995.

Derimod har den undervisningsmæssige værdi efter Flygtningehjælpens opfattelse næppe været så høj. De bosniske børn har således haft en gæstestatus, og der har ikke været etableret den sprogundervisning, som kunne sætte børnene i stand til at deltage fuldt ud i undervisningen.

5.10. Afvigelser fra standardmodellen

Ifølge § 5, stk. 3, i lov om midlertidig opholdstilladelse til visse personer fra det tidligere Jugoslavien m.v. kunne den særskilte undervisning for de bosniske skolebørn erstattes af undervisning i skoler og uddannelsesinstitutioner under Undervisningsministeriet. Bestemmelsens ordlyd er refereret i afsnit 5.1.

Muligheden for undervisning i skoler og uddannelsesinstitutioner under Undervisningsministeriet har ifølge Flygtningehjælpens rapport været brugt i en del tilfælde, hvor det ikke har været muligt at rekruttere frivillige lærere, fordi centret har været meget lille og/eller afsides beliggende. Børn fra disse centre blev indskrevet i den lokale folkeskole. Endvidere fik nogle få børn, som af forskellige individuelle årsager ikke kunne trives i den bosniske børneskole via denne bestemmelse adgang til danske folke- eller privatskoler.

Derudover åbnede stadigt flere kommuner i løbet af skoleåret 1994/95 mulighed for, at bosniske børn kunne deltage i fulde forløb i den lokale folkeskole.

Udviklingen fremgår af tabel 5.3. (Det var først fra den 1. marts 1995, at opgørelsen over antal bosniske børn i fulde forløb blev opdelt på henholdsvis privat- og folkeskoler).

Tabel 5.3.: Antal bosniske børn i fulde forløb i folke- og privatskoler (1.-10.klasse)

	Folkeskole	Privatskole	Ialt
1.10.1994			221
1.11.1994			240
1.12.1994			268
1.01.1995			445
1.02.1995			435
1.03.1995	263	175	438
1.04.1995	493	209	702
1.05.1995	480	212	692
1.06.1995	482	219	701
1.07.1995	416	160	576

(først fra 1/3 blev opgørelsen over antal bosniske børn i fulde forløb opdelt på henholdsvis privat- og folkeskoler)

5.11. De bosniske forældres ønsker og holdninger

De bosniske forældre kommer fra et uddannelsessystem, hvor diplomer, karakterer m.v. tillægges meget stor værdi. Det har derfor ifølge Flygtningehjælpens materiale været en utilfredshed blandt forældrene med, at den bosniske børneskole her i landet ikke kunne opnå officiel godkendelse af den danske stat.

Der har tillige været utilfredshed med, at en del af de frivillige lærere ikke var uddannede lærere.

Det fremgår af Flygtningehjælpens rapport, at flygtningenes forskellige syn på og håb om snarlig repatriering har givet meget forskellige vurderinger af hele idéen bag en bosnisk børneskole her i Danmark. De mest repatrierings-interessererede forældre har således været tilfredse, hvorimod flygtninge, som lige fra deres ankomst har ønsket at blive i Danmark, har været mere interesserede i at få deres børn i dansk skole.

Efterhånden som krigen fortsatte i det tidligere Jugoslavien, og muligheden for et permanent ophold her i landet tegnede sig, var det et meget udbredt ønske hos forældrene at få deres børn i en dansk folkeskole. Aftalen mellem Kommunernes Landsforening og Indenrigsministeriet, som åbnede mulighed for en samlet indslusning i folkeskolen pr. august 1995, blev hilst med stor tilfredshed i alle kredse i den bosniske flygtningegruppe. Undervisningsministeriet i Sarajevo og Bosnien-Hercegovinas officielle repræsentant i Danmark har ifølge Flygtningehjælpens materiale forsikret forældrene om, at dansk folkeskole kombineret med modersmålsundervis-

ning er et godt repatrieringsgrundlag for børnene.

5.12. Samarbejde med den bosniske regering

Børneskolerne i aktiveringsprogrammet har ikke været ex-territoriale bosniske skoler, men danske skoler for bosniske børn på et bosnisk grundlag. Karakteren af samarbejdet mellem den bosniske regering og dennes repræsentant i Danmark på den ene side og Flygtningehjælpen på den anden side har således været konsultativ.

Undervisningsministeriet i Sarajevo har et par gange sendt en repræsentant til Danmark for at holde sig orienteret om de bosniske børneskoler og for at samarbejde konkret med Flygtningehjælpen omkring fremskaffelse af undervisningsmaterialer.

5.13. Udgifter til de bosniske børneskoler

Det fremgår af Flygtningehjælpens materiale, at udgifterne til de bosniske børneskoler har været meget varierende. Lokale forhold har været afgørende for udgifter til lokaler og transport, og muligheden for at skaffe frivillige lærere har haft betydning for, hvor mange danske lærere Flygtningehjælpen har måttet ansætte. Udgifterne er i Flygtningehjælpens materiale belyst gennem 4 typiske pris-eksempler. Udgiften pr. barn pr. år varierer fra 24.369 kr. til 12.290 kr.

5.14. Resumé af undervisningstilbuddene til børn med midlertidig opholdstilladelse efter lov om midlertidig opholdstilladelse til visse personer fra det tidligere Jugoslavien m.v. og konklusion

Lovgrundlaget for undervisning af de bosniske børn i den bosniske skole under Dansk Flygtningehjælps Aktiveringsprogram var § 5 i lov om midlertidig opholdstilladelse til visse personer fra det tidligere Jugoslavien m.v.

En aftale mellem Kommunernes Landsforening og Indenrigsministeriet muliggjorde imidlertid en samlet indslusning af de bosniske børn i den danske folkeskole i august 1995. Der eksisterer fortsat et aktiveringspro-

gram med en forpligtelse for Dansk Flygtningehjælp til at forestå undervisning af de bosniske børn i de tilfælde, hvor kommunerne ikke måtte ønske at overtage undervisningen.

I den bosniske børneskole under aktiveringsprogrammet blev den undervisningspligtige alder defineret på samme måde som i Bosnien-Hercegovina, og der blev undervist efter bosniske undervisnings- og timeplaner suppleret med 2-5 timers undervisning i dansk.

Det blev tilstræbt at tilbyde børnene 20-25 timers årgangsopdelt undervisning om ugen, men forhold som manglende frivillige lærere, lokalemangel og for få elever på samme alder kunne lokalt medføre, at flere klassetrin blev samlest.

Det meste af undervisningen blev udført af frivillige, bosniske lærere på serbo-kroatisk, men udviklingen i krigen i det tidligere Jugoslavien medførte en vis etnisk baseret uenighed om sprogsprogsområdet blandt de bosniske forældre.

De frivillige lærere blev rekrutteret blandt uddannede børneskolelærere og voksne bosniere med højere uddannelser.

Der var på det overordnede plan stor overensstemmelse mellem "danske" og "bosniske" målsætninger, men selve udmøntningen af målsætningerne gav - på baggrund af forskelle i pædagogiske og kulturelle traditioner - af og til anledning til uenighed mellem danske og bosniske lærere.

Dansk Flygtningehjælp har generelt positive erfaringer med at anvende frivillige lærere, men det er ligeledes Flygtningehjælpens erfaring, at det ikke er uproblematisk at basere en skole på frivillige kræfter.

Der har således selv inden for den bosniske flygtningegruppe været rekrutterings vanskeligheder. Endvidere har de frivillige læreres særstatus kunnet give problemer i forhold til resten af flygtningegruppen, ligesom de frivillige lærere selv var flygtninge med egne belastninger og traumatiske oplevelser.

For så vidt angår samundervisning med danske børn i folkeskolen i de praktisk-musiske fag er det Dansk Flygtningehjælps erfaring, at de bosniske børn ikke har fået noget fagligt udbytte af undervisningen, men derimod nok et socialt udbytte, ligesom Flygtningehjælps bestræbelser på at etablere undervisningen i øvrigt i tilknytning til de lokale folkeskoler har medført mange uformelle kontakter.

I forbindelse med samundervisningen fik folkeskolen et vist kendskab til børnene, hvilket var nyttigt i forbindelse med den samlede indslusning i folkeskolen.

Den bosniske børneskole under Dansk Flygtningehjælps aktiveringsprogram var en dansk skole for bosniske børn på et bosnisk grundlag.

Det er på baggrund af ovenstående Flygtningehjælps erfaring, at det ikke er ganske uproblematisk at basere hovedparten af undervisningen på frivillige undervisere, ligesom det heller ikke er uden problemer at anvende et andet lands (hjemlandets) læseplaner i en dansk skole.

Kapitel 6

Sammenligning af de eksisterende undervisningstilbud for børn med opholdstilladelse efter lov om midlertidig opholdstilladelse til visse personer fra det tidligere Jugoslavien m.v. og for asylansøgerbørn

6.1. Indledning

I kapitel 4 og 5 i denne betænkning er såvel undervisningen af asylansøgerbørn, som forestås af Dansk Røde Kors, som undervisningen af de bosniske børn, som Dansk Flygtningehjælp har forestået, beskrevet på grundlag af oplysninger indhentet fra de to organisationer til brug for arbejdsgruppens overvejelser.

Det fremgår af beskrivelserne, at der både kvalitativt og kvantitativt har været væsentlige forskelle i undervisningen af de to grupper af børn og unge, samt at målsætningerne for de to undervisningstilbud har været forskellige.

Forskellene afspejler de forskellige forudsætninger for de to gruppers ophold i Danmark. Med hensyn til asylansøgerbørnene finder arbejdsgruppen, at der ikke er eller har kunnet indlægges nogen fælles overordnede forudsætninger om, at de skal vende tilbage til hjemlandet eller forblive i Danmark. Undervisningen af de bosniske børn under Dansk Flygtningehjælps aktiveringsprogram tog derimod sit klare udgangspunkt i det forhold, at de bosniske krigsflygtninge alene havde midlertidigt ophold i Danmark.

Forskellene i målsætninger for de to undervisningsordninger afspejler endvidere i nogen omfang forskellene mellem de to gruppers sociale, uddannelsesmæssige og kulturelle forudsætninger.

Arbejdsgruppen har endvidere noteret sig, at Dansk Flygtningehjælp - som omtalt i denne betænkningens kapitel 5 - ved årsskiftet 1994/95 foreslog en samlet overgang til folkeskolen for hele den bosniske børnegruppe. Baggrunden herfor var - set i lyset af, at de bosniske krigsflygtninge ville få

deres asylansøgninger behandlet i løbet af 1995 - ud fra et overordnet planlægningsmæssigt synspunkt at sikre en samlet skolestart for hele gruppen af bosniske krigsflygtningebørn.

En aftale mellem Kommunernes Landsforening og Indenrigsministeriet muliggjorde i august 1995 en samlet indslusning af de bosniske børn i den danske folkeskole, og der undervises ikke længere bosniske børn under Dansk Flygtningehjælps aktiveringsprogram.

6.2. Beskrivelse af målsætningerne for undervisningen af de bosniske børn og asylansøgerbørn

6.2.1. Målsætningen opstillet af Dansk Flygtningehjælp for undervisningen af de bosniske børn

Den undervisning, som blev tilbudt bosniske krigsflygtningebørn i medfør af § 5, stk. 1, i lov om midlertidig opholdstilladelse til visse personer fra det tidligere Jugoslavien m.v., havde fra starten et veldefineret, overordnet mål - at vedligeholde og udvikle de bosniske børns skolekundskaber, således at de ved tilbagevenden til Bosnien-Hercegovina uden større vanskeligheder ville kunne indgå i hjemlandets uddannelsessystem, dvs. uden at have tabt tid eller allerede erhvervede kvalifikationer.

I bemærkningerne til forslaget til lov nr. 425 af 1. juni 1994 om ændring af lov om midlertidig opholdstilladelse til visse personer fra det tidligere Jugoslavien m.v. anføres, at "det er af stor vigtighed, at flygtningegruppen er rustet så godt som muligt til en tilbagevenden til hjemlandet, hvor der forestår en meget betydelig genopbygningsopgave".

Videre anføres det, at der ved styrkelsen af uddannelses tilbuddene bør tages højde for, at "sigtet fortsat er, at de pågældende skal vende tilbage", men at det samtidig bør indgå, "at der bør være en bredere kontakt til det danske samfund", hvorfor det i følge bemærkningerne vil være "naturligt generelt at gennemføre mere undervisning i dansk".

Endvidere anføres det i bemærkningerne, at der under alle omstændigheder "er behov for, at den skolegang, som børnene og de unge har haft i

Danmark og tilbydes fremover, vil blive anerkendt ved hjemvenden. Med henblik herpå vil det blive søgt sikret, at børnene og de unge modtager beviser, der vil blive anerkendt af de hjemlige myndigheder som dokumentation for, at de har deltaget i og fuldført skolegang, herunder de tilhørende eksaminer".

Endelig anføres det om etablering af fælles undervisning i eksempelvis idræt og kreative fag, at "sådan samundervisning vil kunne medvirke til den kontakt med det danske samfund, som er ønskelig, og (at) den vil kunne være til gensidig inspiration og glæde for såvel de danske børn og unge som for børnene og de unge i flygtningeungdomsgruppen".

På baggrund af lovbemærkningerne opstillede Dansk Flygtningehjælp en målsætning for undervisningen af de bosniske børn, hvorefter børnene primært skulle undervises af frivillige lærerkræfter fra flygtningegruppen efter bosniske læseplaner og med anvendelse af bosniske undervisningsmaterialer. De faglige mål for undervisningen var således formuleret i de bosniske læseplaner. Der blev endvidere opstillet en målsætning for Dansk Flygtningehjælps børneskole, hvorefter denne skulle etableres uden skelen til etniske, religiøse og politiske forskelligheder. Skolens virke hvilede på et humanitært grundlag, der skulle fremme demokratiforståelse og tolerance.

For at øge kontakten med det omgivende samfund tilstræbte Dansk Flygtningehjælp at etablere undervisningen i lejede lokaler uden for centret, helst i tilknytning til en lokal folkeskole. Endelig gjaldt der en målsætning om, at børnene i op til 5 timer om ugen kunne deltage i folkeskolens undervisning i de praktisk-musiske fag.

6.2.2. Målsætningen opstillet af Dansk Røde Kors for undervisningen af asylansøgebørn

Den undervisning, som Dansk Røde Kors siden den 1. oktober 1986 har tilbudt asylansøgebørn, har i modsætning til de bosniske børns undervisning ikke haft et lovmæssigt udspring. Der har derfor aldrig af udlændingeloven kunnet udledes overordnede målsætninger for undervisningen, således som tilfældet har været gennem lov om midlertidig opholdstilladelse

til visse personer fra det tidligere Jugoslavien m.v.

Undervisningen er udelukkende aftalebaseret, og i § 1 i aftale af 1. juli 1988 mellem Justitsministeriet og Dansk Røde Kors om undervisning af asylansøgere i de af Dansk Røde Kors drevne asylcentre anføres om undervisningen, at der "i de første 3 måneder fra barnets indlogering tilbydes undervisning, der omfatter introduktion til danske forhold og introducerende dansk-undervisning i 15 timer ugentligt".

Dansk Røde Kors har på denne baggrund oplyst om undervisningen, at det er Dansk Røde Kors' målsætning at fremme elevernes tilegnelse af dansk sprog og kultur, at vedligeholde og videreudvikle deres faglige kunnen og deres sproglige og kulturelle identitet.

Centerskolen skal endvidere give eleverne mulighed for at udvikle erkendelse, fantasi og lyst til at lære, således at de opnår tillid til egne muligheder, får baggrund for at træffe beslutninger og handle i overensstemmelse hermed.

Med respekt for den enkelte elevs integritet skal centerskolen forberede eleverne til medleven og medbestemmelse i et demokratisk samfund og til ansvar for løsning af egne og fælles opgaver.

Centerskolen tilbyder som led heri undervisning i dansk sprog, dansk kultur og danske samfundsforhold samt matematik. Derudover tilbyder den i videst muligt omfang modersmålsundervisning samt undervisning i engelsk og andre relevante fag. Undervisningens indhold skal tilgodese et kommunikativt, et kreativt og et fysisk aspekt.

Undervisningens tilrettelæggelse skal både tilgodese den sociale dimension og respekt for den enkelte elevs integritet. Børn og unge, hvis udvikling kræver en særlig hensyntagen eller støtte, gives specialundervisning og anden socialpædagogisk bistand.

Dansk Røde Kors oplyser om undervisningens fagformål, at undervisningen i dansk sprog tager sigte på at give eleverne forudsætninger for at forstå, tale, læse og skrive dansk.

Det danske sprog er derudover et redskab til at videreudvikle elevernes faglige færdigheder.

Undervisningen i dansk kultur skal bibringe eleverne konkret viden om og kritisk forståelse af de demokratiske, kulturelle og sociale strukturer i det danske samfund.

Undervisningen i dansk sprog og dansk kultur skal give eleverne forudsætninger for at begå sig i en dansk hverdag.

Undervisningen i matematik omfatter regnefærdighed, forståelse af matematiske begreber og træning i løsning af matematiske problemer.

Undervisningen i engelsk tager sigte på at give eleverne forudsætninger for at forstå, tale, læse og skrive engelsk.

Undervisningen på og i modersmål tager sigte på at styrke elevernes sproglige, kulturelle og faglige udvikling samt sikre elevernes mulighed for et kontinuerligt, alderssvarende og fagligt udviklingsforløb. Den skal derudover gennem begrebsudvikling styrke elevernes evne til at tilegne sig det danske sprog.

6.2.3. Sammenligning af de opstillede målsætninger for undervisning af henholdsvis de bosniske børn og asylansøgerbørn

En sammenligning af de opstillede målsætninger for de 2 ordninger viser, at målsætningen for undervisningen af de bosniske børn indebærer fastlæggelse af et vist, nøjere defineret fagligt niveau for undervisningen, ligesom der i målsætningen ligger en forudsætning om tilstedeværelsen af ressourcer af en vis størrelse for at kunne opfylde målsætningen om at tilbyde de herværende bosniske børn og unge et skoleforløb, som skulle kvalificere dem på lige fod med modtagere af den undervisning, som gives i hjemlandet.

Endelig peger bemærkningerne til forslaget til lov nr. 425 af 1. juni 1994 om ændring af lov om midlertidig opholdstilladelse til visse personer

fra det tidligere Jugoslavien m.v. direkte på samundervisning med danske børn i visse fag som et middel til at give de bosniske børn kontakt med det danske samfund.

De retningslinier, som ligger til grund for undervisningen af asylansøgerbørn, afstikker ikke på samme måde rammer og niveau for undervisningen, ligesom der ikke foreligger tilkendegivelser fra lovgiver om, at man bør søge at tilrettelægge undervisningsmæssige tiltag i form af samundervisning med danske børn.

Forskellene i opstillede målsætninger afspejler efter arbejdsgruppens opfattelse en erkendelse af de faktiske muligheder for etablering af undervisning af de to børnegrupper, herunder tillige en afspejling af børnenes medbragte forskellige forudsætninger.

Efter arbejdsgruppens opfattelse har de to undervisningssystemer endvidere været baseret på forskellige holdningsmæssige udgangspunkter. Undervisningen af de bosniske flygtningebørn tog således, som allerede omtalt ovenfor i afsnit 6.1., sit grundlæggende udgangspunkt i det forhold, at de bosniske krigsflygtninge alene havde midlertidigt ophold i Danmark, og man ønskede derfor at sikre børnene bedst muligt, når de genbosatte sig i deres hjemland. Udgangspunktet for så vidt angår asylansøgerbørnene er på dette punkt derimod afgørende anderledes, idet der ikke for denne gruppe er eller har kunnet indlægges nogen fælles overordnet forudsætning om, at de skal vende tilbage til hjemlandet eller forblive i Danmark. Målsætningerne for undervisning af asylansøgerbørn måtte på denne baggrund efter arbejdsgruppens opfattelse få en anden karakter.

6.3. Beskrivelse af hjemlandets uddannelsesniveau

6.3.1. De bosniske børn

Uddannelsessystemet i Bosnien-Hercegovina er grundlæggende sammenligneligt med det danske uddannelsessystem. Tilsvarende er traditionen for at uddanne sig sammenlignelig med danskernes. Denne tradition har været af betydning for de voksne bosnieres opbakning om undervisningen, herunder gennem aktiv deltagelse som frivillige lærere.

De bosniske krigsflygtninge er uanset etnisk tilhørsforhold en uddannelsesmæssigt relativt ensartet gruppe. Gruppen har et fælles skolemæssigt udgangspunkt i den tidligere jugoslaviske skole og et fælles sprogligt udgangspunkt, idet der mellem serbo-kroatisk, kroatisk og bosnisk alene består mindre forskelle.

Disse forhold gjorde det muligt og hensigtsmæssigt at tilstræbe en standardiseret undervisning af de bosniske børn efter bosniske læseplaner i et forløb med 8 års skolegang svarende til den bosniske grundskole. Den undervisning, der kunne tilbydes de bosniske børn i medfør af lov om midlertidig opholdstilladelse til visse personer fra det tidligere Jugoslavien m.v., var således ganske konkret lagt an på påbegyndelse eller fortsat erhvervelse af specifikke, faglige kundskaber.

Børneskolerne under Dansk Flygtningehjælps aktiveringsprogram var ikke eks-territoriale bosniske skoler, men danske skoler for bosniske børn på et bosnisk grundlag. Der blev læst efter bosniske læseplaner, og det bosniske Undervisningsministerium og Bosnien-Hercegovinas repræsentant i Danmark samarbejdede ifølge Dansk Flygtningehjælps oplysninger med Flygtningehjælpen i forbindelse med fremskaffelse af undervisningsmidler.

Denne fremgangsmåde har efter Flygtningehjælpens oplysninger ikke været ganske uproblematisk blandt andet henset **til**, at der blandt de bosniske forældre opstod en etnisk baseret uenighed om sprogspørgsmålet i takt med krigens udvikling i det tidligere Jugoslavien, hvor de nye stater omdefinerede deres sprogpolitik.

Det fremgår endvidere af Dansk Flygtningehjælps oplysninger, at der på det overordnede plan var stor overensstemmelse mellem de "danske" og de "bosniske" målsætninger, men at selve udmøntningen af målsætningerne - bl.a. på baggrund af forskelle i pædagogisk tradition og kulturelle normer - af og til gav anledning til nogen uenighed mellem danske og bosniske lærere.

6.3.2. Asylansøgerbørn

Af Dansk Røde Kors' oplysninger om forholdene vedrørende undervisning af asylansøgerbørn fremgår, at denne gruppe bl.a. sprogligt, uddannelsesmæssigt og socialt er en særdeles uensartet gruppe. Gruppen spænder fra nationaliteter med ringe eller ingen tradition for uddannelse, herunder grundlæggende kundskaber som læsning og skrivning, til nationaliteter med en uddannelsestradition, der grundlæggende svarer til den danske.

Dansk Røde Kors har til brug for nærværende betænkning søgt at belyse den store spændvidde i uddannelsesniveau for asylansøgerbørnene som gruppe ved at lade Dansk Røde Kors-centerlærere vurdere hver enkelt elevs niveau i forhold til elevens alder - forstået som elevens evne til at kunne indgå umiddelbart i en alderssvarende dansk folkeskoleklasse. I denne vurdering indgår såvel rent uddannelsesmæssige som sociale kriterier.

For asylansøgerbørnene under ét har centerlærerne vurderet, at 47,6% af børnene ligger fagligt og socialt under et alderssvarende niveau. 38,4% skønnes at have et alderssvarende niveau, og endelig skønnes 4,3% at ligge over et alderssvarende niveau.

Mere end halvdelen af børnene kommer fra østeuropæiske lande, primært fra det tidligere Jugoslavien (Kosovo, Serbien osv.). En stor del af denne gruppe må - i lighed med de bosniske børn - antages at have fælles udgangspunkt i den tidligere jugoslaviske skole.

Videre fremgår det af centerlærernes vurdering, at 63,7% af de børn, som kommer fra SNG-lande skønnes at have et alderssvarende eller højere niveau. I den modsatte ende af spektret vurderes kun 27,95% af børnene fra lande i Afrika til at have et alderssvarende niveau.

Ud over rent fundamentale vanskeligheder fordi børnene på det enkelte asylcenter har forskellig nationalitet/geografisk tilhørsforhold og dermed modersmål, har forskellene i uddannelsesmæssig baggrund betydning for tilrettelæggelsen af en adækvat fællesnævner for undervisningen.

6.3.3. Konklusion

Arbejdsgruppen finder, at det synes vanskeligt at tilrettelægge en undervisning for asylansøgerbørn, der på samme entydige måde som for de bosniske børn tager udgangspunkt i hjemlandets uddannelsesniveau og -tradition.

Arbejdsgruppen har i den forbindelse i øvrigt noteret sig Dansk Flygtningehjælps erfaringer, hvorefter det ikke vil være ganske uproblematisk at anvende konceptet for et andet lands skole på dansk grund.

Arbejdsgruppen har endvidere noteret sig, at undervisningen af asylansøgerbørn i dag tager sit udgangspunkt i dansk og matematik samt periodevis skemalagt temaundervisning om blandt andet samfundsmæssige forhold som en del af danskundervisningen. Undervisningens indhold og niveau varierer fra center til center, afhængigt af de pågældende børns alder (aldersspredning), kundskabsniveau og sproglige formåen på dansk. Det er således individuelt, hvad asylansøgerbørnene kan påregne at lære under opholdet i et asylcenter.

6.4. Beskrivelse af de kvantitative forskelle mellem undervisningen for bosniske børn og asylansøgerbørn

6.4.1. Timetal

Som en konsekvens af, at undervisningen af de bosniske børn tog udgangspunkt i fuld, bosnisk læseplan, var målet en timeplan for 1.-8. klassetrin på henholdsvis 18, 18, 19, 21, 22, 22, 24 og 24 timer, hvortil kom 2-5 timers undervisning i dansk sprog, kultur og samfundsforhold. Hertil kom en række kursustilbud og tværfaglige undervisningstilbud, jf. i øvrigt kapitel 5 i denne betænkning.

Asylansøgerbørn tilbydes uanset alder som tidligere nævnt som udgangspunkt 15 ugentlige timer, som omfatter undervisning i dansk sprog, kultur og samfundsforhold samt matematik. Andre aktiviteter af blandet undervisningsmæssigt indhold finder sted som supplerende aktiviteter. Omfanget af disse tilbud kan variere en del fra center til center.

6.4.1.2. Konklusion

Efter arbejdsgruppens opfattelse betyder forskellen i timetal - henholdsvis 18-24 timer ugentligt afhængig af alderstrin samt 2-5 timer i og på dansk for de bosniske børns vedkommende og 15 timer ugentligt for asylansøgerbørn - at det vil være vanskeligt at opnå et tilsvarende fagligt niveau for asylansøgerbørnene overordnet set. Forskellen i timetal angiver efter arbejdsgruppens opfattelse tillige en forskel for så vidt angår ressourceafsættelse.

6.4.2. Lærernormering

På de bosniske skoler blev der under vilkårsforbedringsprogrammet ansat 1 lærer pr. 20-25 bosniske børn.

Frem til udgangen af 1995 har Udlændingestyrelsen udmeldt lærerårsværk til Dansk Røde Kors svarende til 1 årsværk pr. 100 kapacitetspladser (i gennemsnit ca. 80 beboere). 1 lærer underviste som udgangspunkt et børnehold i 15 timer om ugen og 2 voksenhold à 4 ugentlige timer - i alt 23 undervisningstimer.

Da der er forskel på den forholdsmæssige andel af børn på centre med samme kapacitet, blev der foretaget en vurdering af det reelle lærernormeringsbehov i forhold til det konkrete antal 7-16-årige og i forhold til elevgruppens sammensætning, herunder om der var et større antal "tunge elever" som f.eks. analfabeter.

Den 20. oktober 1995 afgav en arbejdsgruppe under Indenrigsministeriet med deltagelse af Udlændingestyrelsen, Dansk Røde Kors og ministeriet "Rapport om økonomiske forhold ved øget selvaktivering på multietniske asylcentre". På baggrund af rapporten og under forudsætning af bl.a. vedtagelse af lovforslag nr. L 41 (vedtaget som lov nr. 290 af 24. april 1996), blev årsværksnormeringen på multietniske asylcentre reduceret med ca. 20 pct. samtidig med, at der som led i kvalitetsforbedringer blev foreslået omprioritering af årsværk inden for den reducerede normering til styrkelse af bl.a. børneundervisningsområdet.

På et gennemsnitscenter på 123 personpladser blev antallet af lærerårsværk forøget fra ca. 2 årsværk til ca. 3 årsværk.

Dansk Røde Kors har i sit høringssvar vedrørende lovforslag nr. L 41 oplyst, at årsværksforøgelsen på børneundervisningsområdet under forudsætning af etablering af større skoler med børn fra flere asylcentre vil kunne føre til en forbedring af undervisningstilbuddet svarende til f.eks. en forøgelse af det ugentlige antal timer fra 15 til 20 timer. Dansk Røde Kors har endvidere anført, at der ikke heri indgår en forøgelse af det ugentlige timetal på modtagecentre.

De økonomiske forhold ved tilrettelæggelsen af undervisningen i overensstemmelse med arbejdsgruppens indstilling drøftes mellem Indenrigsministeriet, Udlændingestyrelsen og Dansk Røde Kors.

6.4.2.1. Konklusion

Arbejdsgruppen har noteret sig, at der i de bosniske skoler var ansat 1 lærer pr. 20-25 børn, at undervisningssproget som udgangspunkt var serbo-kroatisk, at den overvejende del af undervisningen blev gennemført af frivillige lærere, og at en tilsvarende mindre del af undervisningen blev varetaget af danske lærere.

Arbejdsgruppen har endvidere noteret sig, at der i Dansk Røde Kors' center-skoler indtil udgangen af 1995 blev foretaget en konkret vurdering af det reelle lærernormeringsbehov i forhold til antallet af 7-16-årige og i forhold til elevgruppens sammensætning, samt at hovedparten af undervisningen blev varetaget af danske lærerkræfter.

For så vidt angår implementeringen af den nye centerplan vil det endnu være for tidligt at anføre noget nærmere herom, da planen efter det for arbejdsgruppen oplyste er under en stadig tilpasning til den forventede indlo-geringsopgave.

6.5. Beskrivelse af de kvalitative forskelle mellem undervisningen for bosniske børn og asylansøgerbørn

6.5.1. Alders- og fagopdelt undervisning

6.5.1.1. Den bosniske børneskole

Den bosniske børneskole i Danmark var organiseret som en 8-årig grundskole, hvor børnene normalt startede som 7-årige. 1.-4. klasse blev betragtet som indskolingsklasser, hvor man i høj grad anvendte efter et enhedslærerprincip. For 5.-8. klassetrin blev der lagt vægt på at skaffe enten uddannede faglærere eller andre flygtninge med relevant højere uddannelse.

Der blev i videst muligt omfang lavet årgangsopdelte klasser. Lokalt kunne praktiske forhold som lærermangel eller for lille antal elever på samme alder dog gøre det nødvendigt at samundervise flere klassetrin. Da de bosniske læseplaner foreskriver, at alle elever skal lære at læse i løbet af 1. klasse, blev dette klassetrin dog principielt ikke samlest. Der blev ikke praktiseret enhedsundervisning mellem indskolingsklasser (1.-4. klassetrin) og de mere fagspecifikke overbygningsskoler (5.-8. klasse-trin).

Som det fremgår af Dansk Flygtningehjælps oplysninger om fag- og timefordeling, var undervisningen efter den bosniske læseplan baseret på en fast, skemalagt fagfordeling, som tillige var differentieret efter klassetrin, således at visse fag alene blev udbudt for indskolingsklasserne 1.-4. klassetrin eller andre alene for 5.-8. klassetrin. Endvidere var der en mindre variation i vægtningen af forskellige fag fra klassetrin til klassetrin.

Mangel på frivillige lærere kunne efter omstændighederne medføre, at der lokalt ikke kunne tilbydes fuld undervisning i alle fag, men det blev som minimum tilstræbt at tilbyde de bosniske børn 20-25 timers undervisning om ugen.

6.5.1.2. Centerskolerne i Dansk Røde Kors' regi (asylansøgerbørn)

Undervisningen af asylansøgerbørn adskiller sig fra undervisningen af bosniske børn ved, at undervisningen kun er delvis skemalagt. Den skemalag-

te undervisning udgør som nævnt i kapitel 4 til denne betænkning 15 timer å 45 minutter ugentligt. Hovedvægten er lagt på dansk og matematik, som begge er skemalagte. Sprog, orienteringsfag, naturfag og praktisk-musiske fag er ikke skemalagt, og der bliver alene undervist i disse fag ud fra de enkelte læreres muligheder for at prioritere deres tid til denne undervisning i forhold til børnegruppens sammensætning. Undervisningen i orienterende fag foregår som temaundervisning som led i danskundervisningen.

Endvidere er en lang række aktiviteter, som i folkeskolen ville blive placeret i praktisk-musiske fag eller i gymnastiktimer, henlagt som ikke-skemalagte fritidsudfoldelser, der i antal og omfang varierer fra center til center.

En del af baggrunden for den nuværende ordnings fleksible struktur findes som nævnt i kapitel 4 og afsnit 6.3.2. i de praktiske forhold, at asylansøgerbørn har vidt forskellig uddannelsesmæssig baggrund og med forskellige sprog, og at sammensætningen af børnegruppen varierer over tid, hvilket influerer på undervisningens niveau.

Som følge af disse forhold arbejdes der ikke med fast fagfordeling fordelt på klasse- eller alderstrin, ligesom der ikke arbejdes med faste læremål.

6.5.1.3. Konklusion

Det kan efter arbejdsgruppens opfattelse umiddelbart konstateres, at den bosniske børneskoles alders- og disciplinopdelte skole gav bedre muligheder for fagspecifik erhvervelse af kundskaber i forhold til den undervisning, som tilbydes asylansøgerbørn.

6.5.2. Undervisningssprog

For de bosniske børn var undervisningssproget serbo-kroatisk i alle de fag, der blev varetaget af frivillige bosniske lærere. Kun en mindre del af undervisningen blev foretaget af danske lærere i og på dansk.

Udgangspunktet for indholdet af undervisningen på Dansk Røde Kors' centerskoler er fagene dansk og matematik. I det omfang der foregår undervisning på centrene i og på asylansøgerbørnenes modersmål, udføres den

frivilligt og ulønnet af børnenes forældre eller andre voksne, der ønsker at yde en indsats over for børn af egen nationalitet. Pr. august 1995 var der alene 8 igangværende hold med modersmålsundervisning på centerskolerne. Størstedelen af undervisningen i Dansk Røde Kors' regi foregår således på dansk og ved danske lærerkræfter.

Dansk Røde Kors har imidlertid tilkendegivet, at man i det omfang, der vil være praktisk mulighed herfor, vil gøre brug af tosprogede, uddannede lærere med relevant faglig baggrund i forbindelse med etablering af centralskoler som led i en ændret centerstruktur, jf. nærmere herom ovenfor i afsnit 6.4.2.

6.5.2.1. Konklusion

Undervisning på modersmål indebærer efter arbejdsgruppens opfattelse, at undervisningens indhold og niveau ikke bestemmes af grundlæggende problemer af rent sproglig-formidlingsmæssig karakter. Elever, der som de bosniske børn undervises på deres modersmål, skal ikke først eller samtidig med den fagspecifikke undervisning forsynes med et sprogligt apparat, som er nødvendigt for at kunne modtage den fagspecifikke undervisning.

For så vidt angår undervisning i dansk havde de bosniske børn tillige den fordel i forhold til asylansøgerbørn, at de bortset fra personlige evner for fremmedsprog havde samme udgangspunkt for at lære dansk.

Undervisningen af asylansøgerbørn præges derimod af det forhold, at den overvejende del af den undervisning, som de tilbydes, forudsætter, at de tillige tilegner sig et fremmed sprogligt begrebsapparat. Dette indebærer begrænsninger for undervisningens fagspecifikke indhold.

For så vidt angår undervisningen i dansk som disciplin har **asylansøgerbørnene** forskellige udgangspunkter for at lære dansk - dels som følge af forskelligt uddannelsesmæssigt udgangspunkt i hjemlandene, og dels bestemt efter hvor tæt deres modersmål fonetisk og grammatisk ligger på det danske sprog. Når flere nationaliteter skal undervises samtidig, indebærer dette alt andet lige, at niveauet sættes lavere, ligesom det generelt gør undervisningen - eller formidlingen - mere tidskrævende sammenlignet med

undervisningen af bosniske børn.

6.6. Den konkrete udformning af undervisningen for henholdsvis bosniske flygtningebørn og asylansøgerbørn i relation til tilbagevenden til hjemlandet eller **forbliven** i Danmark

I forbindelse med tilrettelæggelsen af den tilbudte undervisning har det betydning, om vægten skal lægges på at forberede eleverne til varigt ophold i Danmark eller til tilbagevenden til hjemlandet.

For de bosniske krigsflygtninges vedkommende var udgangspunktet, at undervisningen tog sigte på hjemvenden til Bosnien-Hercegovina. I sommeren 1994 besluttedes det dog at øge danskundervisningen fra 2-3 timer ugentligt til 4-5 timer ugentligt. Der blev ligeledes skabt mulighed for sam-læsning med danske børn i kreative og musiske fag. Sigtet med undervisningen blev således ændret noget, idet disse tiltag havde specifikt til formål at give de bosniske børn en berøringsflade med det danske samfund.

I bemærkningerne til forslaget til lov nr. 425 af 1. juni 1994 om ændring af lov om midlertidig opholdstilladelse til visse personer fra det tidligere Jugoslavien m.v. anføres herom:

"... at det for det enkelte barn, den enkelte unge (...) er af allerstørste vigtighed, at man kan udvikle og opøve færdigheder, der er af betydning for ens videre udvikling.

Samtidig er det af stor vigtighed, at flygtningegruppen er rustet så godt som muligt til en tilbagevenden til hjemlandet, hvor der forestår en meget betydelig genopbygningsopgave.

Ved styrkelsen af uddannelsestilbuddene bør der tages højde for, at sigtet fortsat er, at de pågældende skal vende tilbage. Samtidig bør det indgå, at der bør være en bredere kontakt til det danske samfund. Det gør det naturligt generelt at gennemføre mere undervisning i dansk. I tilknytning hertil vil det være hensigtsmæssigt at udvide undervisningen i fremmedsprog ud fra synspunktet om, at gode sprogkunderskaber er en fordel, uanset hvor i verden man befinder sig."

For asylansøgerbørnenes vedkommende er udgangspunktet at fremme elevernes tilegnelse af dansk sprog og kultur, at vedligeholde og videreudvik-

1e børnenes faglige kunnen samt - i videst muligt omfang - deres sproglige og kulturelle identitet.

Asylansøgerbørnene tilbydes undervisning i dansk og matematik på baggrund af, at dansk er den virkelighed, som børnene møder, når de færdes uden for og på asylcentret, og at matematik er et universelt fag, som kan udvikles og anvendes uanset barnets sproglige baggrund og sted for senere uddannelse.

6.6.1. Konklusion

Arbejdsgruppen har noteret sig, at det forhold, at de bosniske børns ophold i Danmark har skullet tjene et midlertidigt beskyttelsesbehov, har bevirket, at den konkrete udformning af undervisningen af børnene på baggrund af bemærkningerne til lov om midlertidig beskyttelse til visse personer fra det tidligere Jugoslavien m.v. skete ud fra et repatrieringssigte.

Arbejdsgruppen har endvidere noteret sig, at udformningen af undervisningen af asylansøgerbørn i almindelighed heroverfor er karakteriseret ved at skulle vedligeholde og videreudvikle børnenes fundamentale faglige viden, som de vil kunne bruge, uanset om de skal forblive her i landet eller vende tilbage til hjemlandet. Der skal således varetages dels et repatrieringssyn, dels et integrationshensyn.

6.7. Beskrivelse af den nuværende rekruttering af lærerkræfter blandt bosniske flygtninge og asylansøgere

6.7.1. Rekruttering blandt bosniske flygtninge

De bosniske flygtnings baggrund, lyst samt vilje til at bidrage til undervisningen af de bosniske børn betød, at det i betydeligt omfang var muligt at rekruttere frivillige lærere til den bosniske skole.

Den store frivillige bosniske deltagelse i undervisningen var en vigtig forudsætning for de bosniske skolers virke. Den høje grad af deltagelse fra de bosniske krigsflygtnings side skyldtes ud over de bosniske krigsflygtnings holdning til betydningen af uddannelse tillige, at bosnierne på grund af

deres antal havde et stort rekrutteringsgrundlag. Som følge heraf var det i meget vidt omfang muligt at gennemføre såvel aldersopdelt som fagspecifik undervisning.

Det fremgår imidlertid af Dansk Flygtningehjælps oplysninger, at det selv med sådanne gode forudsætninger ikke var uproblematisk at basere en skole på frivillige lærerkræfter fra flygtningegruppen selv. Det fremgår således, at det selv inden for den bosniske flygtningegruppe, der havde et højt uddannelsesniveau, lokalt kunne være vanskeligt at finde kvalificerede undervisere. Det kunne endvidere give anledning til problemer i forhold til den øvrige gruppe af krigsflygtninge at lade enkelte krigsflygtninge fungere som lærere.

6.7.2. Rekruttering blandt asylansøgere

Dansk Røde Kors har oplyst, at det ofte er vanskeligt at hverve voksne asylansøgere som frivillige lærere til blandt andet at foretage modersmålsundervisning. Efter det oplyste beror dette på to forhold. Dels er visse nationaliteter så fåtalligt repræsenteret - generelt eller lokalt - at der ikke er et tilstrækkeligt antal kvalificerede voksne asylansøgere at rekruttere frivillige lærere fra, dels er der blandt visse flygtningegrupper en mindre forståelse for betydningen af modersmålsundervisning.

Ovenstående gælder dog ikke asylansøgere fra f.eks. det tidligere Jugoslavien og Armenien, hvor skoletraditioner og undervisningsforståelse er meget lig danske skoletraditioner (se hertil tillige Dansk Røde Kors' brugerundersøgelse, som er nærmere gennemgået nedenfor i kapitel 8). Det gør sig således for disse landegrupper gældende, at det har været muligt at etablere modersmålsundervisning på Dansk Røde Kors' asylcentre.

6.7.3. Konklusion

En sammenligning af forudsætningerne for at gennemføre undervisning i eller på modersmålet i henholdsvis den bosniske skole og centerskolen i Dansk Røde Kors' regi viser efter arbejdsgruppens opfattelse, at det rent praktisk som følge af manglen på frivillige lærere for en række nationaliteters vedkommende kan være meget vanskeligt eller i visse tilfælde udeluk-

ket at gennemføre modersmålsundervisning.

Arbejdsgruppen har i den forbindelse i øvrigt noteret sig Dansk Flygtningehjælps erfaringer, hvorefter det ikke er ganske uproblematisk at basere hovedparten af undervisningen på frivillige undervisere, ligesom det heller ikke er uden problemer at anvende hjemlandets læseplaner.

6.8. Konklusion på sammenligning af de to undervisningsordninger

På baggrund af gennemgangen i nærværende kapitel - samt Dansk Røde Kors' brugerundersøgelse som nærmere er gennemgået i kapitel 8 nedenfor - må det efter arbejdsgruppens opfattelse konkluderes, at der er en række grundlæggende forskelle mellem de to målgrupper, og at disse forskelle primært relaterer sig til forskellige forudsætninger for de to gruppers ophold i Danmark.

Endvidere er de to gruppers medbragte sociale, uddannelsesmæssige og kulturelle forudsætninger forskellige.

Disse forskelle afspejles i undervisningens tilrettelæggelse og indhold og illustrerer, at det ikke vil være hensigtsmæssigt at foretage en egentlig overførelse af ordningen for de bosniske børn til asylansøgerbørnene.

Efter arbejdsgruppens opfattelse er der imidlertid elementer, som ikke har forbindelse til børnenes opholdsgrundlag, f.eks. timetal, fagrække, lærernormering og samundervisning med danske børn i de praktisk-musiske og kreative fag. Sådanne objektive elementer bør derfor efter arbejdsgruppens opfattelse vurderes i forbindelse med vurderingen af behovet for en ændret eller styrket undervisning af asylansøgerbørn, jf. nedenfor i kapitel 9.

Kapitel 7

Undervisningstilbuddene til asylansøgerbørn og -unge i Norge og Sverige

7.1. Indledning

I dette kapitel beskrives undervisningen af asylansøgerbørn og unge i Norge og Sverige, hvis almindelige offentlige skolesystem må antages at være tilrettelagt på en måde, der i vidt omfang svarer til det danske skolesystem, ligesom de grundlæggende målsætninger for undervisningen af asylansøgerbørn i disse lande beskrives.

Beskrivelsen omhandler ikke undervisningen af børn af bosniske krigsflygtninge i det omfang, der har været tilrettelagt særlige ordninger for disse børn.

7.2. Sverige

7.2.1. Grundskoleundervisning

Den nuværende undervisning af asylansøgerbørn i Sverige er tilrettelagt på baggrund af anbefalingerne i Statens Invandrarverks og Skolverkets rapport "Skolverksamhet för asylsökande barn m.m. Rapport med förslag till åtgärder" fra april 1993.

Udgangspunktet for undervisningen af asylansøgerbørn i Sverige er, at asylansøgerbørn har ret til en meningsfuld undervisning, uafhængigt af om de kommer til at fortsætte skolegangen i Sverige, i hjemlandet eller i et andet land.

Det anføres i den nævnte rapport, at asylansøgerbørn kommer til Sverige med meget forskellige erfaringer og kundskaber. Deres aktuelle livssituation præges af uvished, og mange af børnene har oplevet krig, drab, forfølgelse og lignende. De har derfor behov for bl.a. det strukturerede og trygge miljø, som skolen kan udgøre.

Undervisningen af asylansøgerbørn skal:

- tage udgangspunkt i læseplanen for grundskolen og give børnene mulighed for at videreudvikle deres kundskaber og færdigheder,
- om muligt give børnene støtte på det sprog, som de hidtil er blevet undervist på,
- give en introduktion til det svenske samfund, og
- give børnene mulighed for studier i det svenske sprog, så børnene derigennem får et redskab til den fortsatte kundskabsudvikling, mens de - midlertidigt eller permanent - opholder sig i Sverige.

7.2.1.1. Grundlæggende bestemmelser

I Sverige har asylansøgerbørn i grundskolealderen ret til undervisning. Der gælder derimod ingen undervisnings- eller skolepligt for asylansøgerbørn.

Pligten til at tilbyde undervisning påhviler opholdskommunen, der har ansvaret for og organiserer undervisningen. Undervisningen tilbydes på de almindelige skoler eller i andre anvendelige lokaler i tilslutning til indkvarteringsstedet.

Den 1. juli 1994 blev det muligt for asylansøgere selv at tilvejebringe bolig, og børnene skal i så fald gå i den almindelige skole. Tendensen er, at flere vælger denne løsning. I øjeblikket bor næsten halvdelen af alle asylansøgere i deres egen bolig, og børnene undervises i disse tilfælde i den almindelige skole.

Reglerne om undervisning af asylansøgerbørn er fastsat i en forordning om undervisning af asylansøgerbørn (SKOLFS 1993:21).

7.2.1.2. Undervisningens omfang og indhold

I den periode, hvor asylansøgerbørn *opholder sig i et modtagecenter* ("utredningssluss"), tilbydes undervisning i svensk som andetsprog, mate-

matik og orienteringsfag i mindst 10 timer om ugen. Undervisningen bør påbegyndes inden for 3 uger fra barnets ankomst og må maksimalt vare i 3 måneder.

Asylansøgerbørn skal i øvrigt *i det første undervisningsår* undervises i deres modersmål og i svensk som andetsprog, matematik og orienteringsfag i sammenlagt mindst 15 skemalagte timer om ugen.

Efter det første undervisningsår skal der ske en løbende forøgelse af antallet af fag og lektioner.

Ud over den teoretiske undervisning i 10 eller 15 timer skal der tilbydes undervisning i praktisk-musisk virksomhed og idræt i mindst 5 skemalagte timer om ugen. Statens Invandrarverk kan efter samråd med kommunen stå for denne undervisning.

Der tilbydes ikke generelt differentieret undervisning afhængig af børnenes baggrund, men undervisningen skal tilgodese det enkelte barns behov.

For at sikre undervisningen af asylansøgerbørn - ikke mindst hvad angår kvaliteten - ydes et takstmæssigt beløb pr. elev fra Statens Invandrarverk til kommunerne.

Invandrarverket kan endvidere i særlige tilfælde yde økonomisk støtte til kommuner eller amtskommuner til ekstra omkostninger i forbindelse med elever med særligt behov for støtte og andre ekstraordinære omkostninger ved skoledriften.

7.2.2. Gymnasieundervisning m.v.

Asylansøgere i alderen 16-18 år kan deltage i gymnasieundervisning.

7.2.3. Baggrunden for den eksisterende undervisning

Som anført ovenfor er den nuværende undervisning af asylansøgerbørn i Sverige tilrettelagt på baggrund af anbefalingerne i Statens Invandrarverks og Skolverkets rapport "Skolverksamhet för asylsökande barn m.m. Rap-

port med förslag till åtgärder" fra april 1993.

Det anføres i rapporten, at undervisningen af asylansøgerbørn hidtil i stor udstrækning har været præget af den opfattelse, at tiden indtil beslutningen om, hvorvidt der kan meddeles opholdstilladelse, skal udnyttes med henblik på at lette den fremtidige integration i det svenske skolesystem på bedst mulig måde.

Det anføres videre, at flertallet af de asylansøgende børn (april 1993) ikke får opholdstilladelse i Sverige. Selv om denne andel skulle falde, må undervisningen ifølge rapporten i højere grad tilrettelægges, så den kan danne et godt grundlag for børnenes fortsatte kundskabsudvikling uafhængigt af, hvor de kommer til at afslutte deres skolegang.

Det foreslås i rapporten, at undervisningen for asylansøgerbørn i det første undervisningsår skal omfatte mindst 20 skemalagte timer om ugen. Kommunerne skal ifølge rapportens forslag forestå 15 af disse timer i modersmål, svensk som andetsprog, matematik og orienteringsfag, Invandrarverket skal forestå 5 timers skemalagt undervisning om ugen i musiske fag og idræt. Efter det første undervisningsår skal antallet af timer og fag ifølge forslaget forøges løbende.

Rapportens forslag om undervisning umiddelbart efter ankomsten til Sverige svarer til den ovenfor i afsnit 7.2.1.2. beskrevne undervisning af asylansøgerbørn.

Det anføres i rapporten vedrørende spørgsmålet om tilrettelæggelse af særlig undervisning for asylansøgerbørn, at man ikke anser det for hensigtsmæssigt, at undervisningen henlægges til skoler uden for det kommunale skolesystem. Det anføres i den forbindelse, at det ikke kan forventes, at asylansøgerbørnenes forældre har en sådan viden om det svenske samfund, at de er i stand til at træffe et reelt valg mellem skoleformer. Parallelle skoleformer vil desuden ifølge rapporten medføre forøgede omkostninger for samfundet.

Undervisningen skal ifølge rapporten altid foretages af kompetente - helst tosprogede - lærere.

Det anføres i rapporten, at det er en forudsætning for, at børnene kan videreudvikle deres kundskaber og færdigheder, så de kan anvendes, hvis børnene vender tilbage til deres hjemland, at udviklingen af modersmålet ikke ophører, men tværtimod stimuleres.

I det følgende gengives nogle af rapportens overvejelser vedrørende enkelte undervisningsområder m.v.

Modersmålsundervisning/undervisningssprog

Det foreslås i rapporten, at modersmålsundervisning skal tilbydes i mindst 5 timer ugentlig og helst 1 time pr. dag. I tilfælde, hvor der ikke kan skaffes tosprogede lærere, bør de svenske lærere - om muligt med støtte fra modermålstalende ressourcepersoner ("modersmålsassistenter"), f. eks. voksne asylansøgere med arbejdstilladelse - give vejledning til børnene, så de på egen hånd kan fortsætte med at læse og skrive på modersmålet, og dermed videreudvikle dette.

Børn, der har modtaget undervisning på et andet sprog end modersmålet, kan på tilsvarende måde modtage undervisning i dette sprog.

Det anføres i rapporten, at asylansøgerbørn ofte har mistet meget af det, der er væsentligt for en positiv identitesudvikling. Formålet med modersmålsundervisning er, at sproget bliver et middel til at blive et menneske med en stærk selvfølelse og en klar opfattelse af sig selv, sit gruppetilhørsforhold og sin livssituation.

Svensk som andetsprog og orienteringsfag

Det anføres i rapporten, at det svenske sprog er nødvendigt for at kunne klare sig i det svenske samfund og for fortsat indlæring. Undervisningen i og på svensk skal også omfatte orientering om det svenske nærsamfund, naturen og om det svenske livsmønster.

Læseundervisning

Hvis læseundervisning ikke kan foregå på modersmålet, skal undervisningen foregå på svensk. Evnen til at læse er nødvendig for børnenes fortsatte indlæring. Selv om indlæringen foregår på svensk, kan færdigheden ifølge rapporten overføres og lette læseindlæringen på modersmålet.

Andre sprog

Undervisning i andre sprog end modersmål/undervisningssprog bør kun omfatte sprog, som børnene tidligere har studeret, og kun undtagelsesvis i det første år.

Lærernes kompetence

Det anføres i rapporten, at kundskabsudviklingen hos asylansøgerbørn lettes, hvis de kan få støtte af lærere, som behersker deres modersmål og har kendskab til deres baggrund og tidligere skolegang, og som samtidig kan forklare børnene om det, som er nyt for dem i det samfund, hvor de nu befinder sig.

I det tilfælde, hvor der ikke er mulighed for at ansætte tosprogede lærere eller "modersmålsassistenter", anføres det, at de svenske lærere skal have kompetence til at kunne undervise i svensk som andetsprog samt indsigt i kulturmødespørgsmål.

7.3. Norge

Børn af asylansøgerbørn kan begynde i grundskolen, så snart det er muligt efter ankomsten til Norge.

Undervisningen forudsættes at omfatte både ordinær grundskoleundervisning og særskilt norsk- og modersmålsundervisning.

Der er ikke fastsat nogen højeste grænse for omfanget af undervisningen.

Den særskilte norskundervisning og modersmålsundervisning tager ud-

gangspunkt i den ret, eleverne har til ligeværdig og tilpasset oplæring.

Den enkelte kommune må finde frem til den bedste måde at organisere undervisningen for fremmedsprogede elever på. Der kan blive tale om undervisning i tokulturelle klasser, ved "språkstasjoner", i egne klasser/grupper og for enkeltelever.

Børn af asylansøgere i grundskolen følger i øvrigt norsk læseplan.

Børn af bosniske flygtninge med midlertidig opholdstilladelse blev i en kort periode undervist efter en bosnisk læseplan. Dette blev imidlertid ikke anset for et tilfredsstillende alternativ over længere tid. Undervisningen af denne gruppe følger derfor nu de ordninger, som gælder for andre fremmedsprogede elever. Det understreges dog, at det fortsat er vigtigt, at undervisningen er rettet mod en eventuel tilbagevenden.

Der er udviklet en del undervisningsmidler med henblik på undervisning i norsk som andetsprog.

Det fremgår af de norske oplysninger, at man i Norge finder, at modersmålsundervisningen bør integreres i det ordinære undervisningstilbud. Det kan også være aktuelt at lade eleverne få denne undervisning i tillæg til ordinær undervisning. Dette bør enten ske inden for eller i tilknytning til en almindelig skoledag.

Det forudsættes, at kommunerne iværksætter modersmålsundervisning, såfremt det er muligt at skaffe modersmålslærere, eventuelt i samarbejde med nabokommunen. Med henblik på at skaffe modersmålslærere kan der etableres interkommunale ordninger med rejselærere.

Kommuner, som har meget få tosprogede elever, og som ikke har mulighed for at samarbejde med nabokommuner, kan fritages for at give modersmålsundervisning for sproggrupper med mindre end 3 deltagere.

Lærere, som skal undervise tosprogede elever i og på modersmål, bør have en godkendt læreruddannelse fra hjemlandet eller fra en norsk læreanstalt. Såfremt kommunen ikke kan skaffe lærere med sådanne kvalifikatio-

ner, kan der ansættes personer med højere uddannelse fra Norge eller fra et andet land. Det er af væsentlig betydning, at lærerne har samme sproglige baggrund som eleverne samt gode færdigheder i norsk.

Det anbefales i Norge, at der ansættes pædagogiske vejledere, idet undervisningen af tosprogede elever indebærer store og specielle udfordringer af social, pædagogisk og administrativ art. Dette er særligt aktuelt for kommuner med mange tosprogede elever. I kommuner med få elever kan det være hensigtsmæssigt med interkommunalt samarbejde.

De norske kommuner har ansvaret for, at der iværksættes undervisning af fremmedsprogede elever, og for at elevernes forældre informeres både mundtligt og skriftligt om de tilbud, skolerne giver.

Kapitel 8

Asylansøgernes opfattelse af og forventninger til undervisningen af asylansøgerbørn

8.1. Indledning

Arbejdsgruppen har fundet, at der for at opnå et så fyldestgørende grundlag for arbejdsgruppens overvejelser som muligt har været behov for at gennemføre en undersøgelse blandt "brugerne" af undervisningssystemet - dvs. asylansøgerbørnene og deres forældre - om deres vurdering af den eksisterende undervisningsordning og om deres ønsker og forventninger til undervisningen.

Der er derfor gennemført en "brugerundersøgelse" af vurderingen af den nuværende undervisning af asylansøgerbørn på de multietniske asylcentre og af eventuelle ønsker om, hvordan en fremtidig undervisning eventuelt vil kunne tilrettelægges.

8.2. Grundlaget for undersøgelsen

Brugerundersøgelsen er udarbejdet af Dansk Røde Kors og bygger på 100 interview, der er gennemført i januar 1996.

Interviewene er foretaget blandt forældre til børn i den skolepligtige alder fra de 4 største nationalitetsgrupper, som opholdt sig på asylcentre i januar 1996. Det drejer sig om asylansøgere fra Kosovo, Serbien, Somalia og Irak. Interviewene er foretaget af centermedarbejdere og centerledere på grundlag af et spørgeskema, der er udarbejdet af dansk Røde Kors og er forelagt for arbejdsgruppen.

Under interviewene er der stillet spørgsmål om tilfredsheden med det nuværende timetal og de tilbudte fag. Endvidere er der stillet spørgsmål om mulige ønsker til en ændret fagsammensætning, modersmålsundervisning og deltagelse i undervisning i folkeskolen.

Flertallet af de børn, der indgår i undersøgelsen, kommer fra Kosovo og

Serbien og har opholdt sig her i landet i lang tid. Mere end 60 % af børnene har således opholdt sig i Danmark i mellem 3 og 4 år.

I samme periode har en anden gruppe fra det tidligere Jugoslavien - krigsflygtningene fra Bosnien-Hercegovina - modtaget særlige undervisnings- og aktiverings tilbud, som de børn, der er omfattet af undersøgelsen, ikke selv har haft ret til.

Arbejdsgruppen finder - uanset at undersøgelsen kan være behæftet med usikkerhed på visse punkter - at brugerundersøgelsens resultater sammen med de øvrige indhentede oplysninger vil kunne danne et vigtigt **grundlag** for arbejdsgruppens videre overvejelser.

I dette kapitel vil hovedkonklusionerne i den af Dansk Røde Kors udarbejdede **brugerundersøgelse**, der er optrykt som bilag 11 blive gennemgået og vurderet.

8.3. Undersøgelsens resultater

8.3.1. Timetal

47,4 % af forældrene er tilfredse med de nuværende 15 lektioners undervisning om ugen, mens 52,6 % af de interviewede er utilfredse med timetallet.

Der er flere forhold, der begrundet tilfredsheden med antallet af lektioner.

En udbredt holdning er, at timetallet er passende, fordi børnene har lært at tale dansk. Det anføres i den forbindelse, at timetallet er tilstrækkeligt, fordi børnene i øvrigt lærer dansk, ved at centerpersonalet taler dansk til børnene uden for skoletiden. Tilfredsheden begrundes endvidere med, at det ikke er hensigtsmæssigt at give børnene for mange lektioner i begyndelsen af opholdet i Danmark, da børnene har behov for at vænne sig til den nye tilværelse.

En stor del af forældrene har denne tidshorisont inde i vurderingen. Tilfredsheden med timetallet falder således, jo længere tid børnene har gået i

centerskolen. Det anføres bl.a., at børnene tilbydes for få timer og dermed for lidt udfordring efter en længere periode i centerskolen.

Dette bliver særligt et problem for de ældre børn, der har større faglige forudsætninger end de yngre børn.

Det fremhæves endvidere, at timetallet er for lille, når der på samme tid er store aldersforskelle, stor udskiftning af elever og mange etniske grupper i klasserne, da disse forhold mindsker børnenes faglige udbytte af undervisningen.

8.3.2. Elevtal

Et flertal af de interviewede forældre er tilfredse med elevtallet (klassekvotienten) i centerskolen. 65 % af forældrene er tilfredse, mens 35 % er utilfredse med elevtallet. Der ses ikke i undersøgelse nogen forbindelse mellem opholdstiden her i landet og vurderingen af elevtallet.

Tilfredsheden begrundes primært med, at få elever i klassen giver den enkelte elev et større fagligt udbytte, idet læreren har tid til det enkelte barn og kan følge barnets individuelle udvikling på nært hold. Forældrenes vurdering er, at børnene lærer mere, hvilket medfører, at børnenes forudsætninger for at fortsætte et uddannelsesforløb forbedres.

Begrundelsen for utilfredsheden med elevtallet er enten, at elevtallet er for højt, eller at det er for lavt. Er der for mange elever i klassen, får børnene kun et lille fagligt udbytte af undervisningen. Dette skyldes ikke mindst, at aldersspredningen og antallet af etniske grupper tilsammen skaber uhomogene og niveaudelte klasser. Små klasser skaber utilfredshed, hovedsagelig fordi børnene lider sociale afsavn, når de tilbringer flere år med den samme lille gruppe børn. Endvidere ses små klasser som en forskelsbehandling i forhold til danske børn. Desuden fremhæves, at udbyttet af danskundervisningen mindskes i små kasser, især hvis børnene kan kommunikere med hinanden på et fælles sprog (modersmålet eller et andet fremmedsprog end dansk).

8.3.3. Fagsammensætning

De fag, der tilbydes i centerskolerne, er i hovedsagen dansk og matematik. Der henvises i den forbindelse til kapitel 4, hvor indholdet af den nuværende undervisning er beskrevet.

48,3 % af de interviewede er tilfredse med fagsammensætningen, mens 51,7 % er utilfredse. Utilfredsheden stiger med længden af opholdet her i landet.

De tilfredse forældre har ofte yngre børn. Forældrene mener, at det netop er hensigtsmæssigt at tilbyde få udfordringer til yngre børn, der ikke tidligere har gået i skole og står over for at skulle påbegynde et undervisningsforløb. Det påpeges, at det er godt med få undervisningstilbud i begyndelsen af opholdet i Danmark, men at tilbuddene bør udvides i overensstemmelse med det faglige niveau, som børnene befinder sig på.

Netop dette er ofte begrundelsen for forældrenes utilfredshed med fagene i centerskolerne, og det fremhæves, at børnene på lang sigt lærer for lidt. Af nogle af forældrene opfattes udbuddet af fag som forskelsbehandling i forhold til andre børn, der opholder sig i Danmark, idet undervisningen ikke kan anses som en "rigtig" skolegang.

Der er derfor et udbredt ønske om, at børnene tilbydes de samme fag som i folkeskolen. Det er imidlertid ikke alle fag, som de interviewede forældre finder relevante. Mindst interesse er der for fag som fransk, tysk og sløjd, mens bl.a. engelsk, sport, historie, tegning og musik har større interesse.

8.3.4. Undervisning i og på modersmål

61,8 % af de interviewede forældre ønsker, at børnene i nogle af de ovenfor anførte fag undervises på deres modersmål, mens 38,2 % ønsker undervisningen i fagene på dansk. 20 % af forældrene ønsker, at alle fag skal tilbydes på modersmålet.

82,6 % ønsker, at børnene skal modtage modersmålsundervisning som fag, mens 17,4 % ikke ønsker dette.

8.3.5. Centerskole eller folkeskole

97 % af de interviewede forældre udtrykker ønske om, at børnene skal have mulighed for at komme i folkeskolen. Der er dog forskellig opfattelse af, i hvilket tempo dette skal ske.

21,6 % af forældrene blandt disse 97 % mener, at børnene skal i folkeskolen umiddelbart efter ankomsten til Danmark.

47,4 % af de 97 % finder det ønskeligt, hvis børnene først lærer lidt dansk i centerskolen.

De resterende 30,9 % af de 97 % påpeger, at børnene først skal udsluses til folkeskolen, når de har et stort ordforråd på dansk.

De forældre, der ønsker, at børnene straks efter ankomsten til Danmark skal i folkeskolen, lægger først og fremmest vægt på, at børnene hurtigere ville lære at tale dansk i folkeskolen. Dette baseres på den omstændighed, at børnene i centerskolerne ofte taler sammen på engelsk, og dermed ikke udvikler deres danske sprog. Evnen til at tale dansk ses som midlet til at bryde isolationen fra det danske samfund.

De forældre, der mener, at børnene skal have et mindre dansk ordforråd, før de udsluses til folkeskolen, påpeger, at det er bedst for børnene, hvis de først lærer dansk i centerskolernes mere trygge rammer. Efter en tid i centerskolen vil børnene mangle udfordringer, hvorfor de bør overføres til folkeskolen. Andre påpeger, at børnene med et mindre ordforråd på dansk hurtigt vil lære at tale dansk gennem samværet med de danske børn. Endvidere påpeges det, at børnene vil være socialt bedst stillet i folkeskolen, hvis de har et mindre dansk ordforråd.

Nogle af de resterende forældre mener, at det kræver et større ordforråd at følge undervisningen i folkeskolen, og at det forudsætter et stort kendskab til de fag, der undervises i. Endvidere ser forældrene et stort ordforråd som en forudsætning for socialt samvær med danske børn, ligesom det vil mindske risikoen for, at børnene bliver udstødt og drillet.

8.3.6. Sammenfatning

Det er en gennemgående tendens i undersøgelsen, at jo kortere tid, børnene har gået i en centerskole, jo mere tilfredse er forældrene med undervisningen. Og jo længere børnene har gået i en centerskole, des mere stiger utilfredsheden med undervisningen og dens tilrettelæggelse.

Det fremgår af undersøgelsen, at mange af de børn, hvis forældre har deltaget i interviewene, har opholdt sig længe i Danmark.

Det, som kritiseres mest, er et for lille timetal og en for stor aldersspredning.

Det er en udbredt opfattelse, at undervisningen ikke følger børnenes faglige udvikling. Ifølge forældrene er der for få udfordringer og for lille faglig udvikling blandt de ældre børn og de børn, der har gået længe i centerskolen.

Dette skyldes ifølge forældrene de betingelser, som undervisningen foregår på, og at børnene ikke har adgang til folkeskolen. Forældrene mener, at det er vigtigt, at der sker en aldersopdeling af børnene, og at timetallet og udbuddet af fag, øges.

Som de afgørende begrundelser for ønsket om undervisning i folkeskolen anføres, at børnene skal lære dansk og møde tilstrækkelige udfordringer. Der lægges således både vægt på integrationsmæssige og et faglige aspekter.

Langt størstedelen af forældrene finder, at børnene skal opfylde visse betingelser, før der kan blive tale om udslusning til folkeskolen, særligt (for nogens vedkommende et større) kendskab til det danske sprog.

Det må lægges til grund, at det væsentligste for forældrene er, at det bl.a. gennem undervisningen sikres, at børnene hverken fagligt eller socialt går i stå på grund af asylansøgningsbehandlingen i Danmark.

8.4. Konklusion

Arbejdsgruppen finder - uanset at undersøgelsen kan være behæftet med usikkerhed på visse punkter - at brugerundersøgelsens resultater sammen med de øvrige indhentede oplysninger vil kunne danne et vigtigt grundlag for arbejdsgruppens videre overvejelser.

Arbejdsgruppen finder på baggrund af brugerundersøgelsen, at det må lægges til grund, at den eksisterende undervisning af asylansøgerbørn ikke fuldt ud lever op til de forventninger, som forældregruppen har til undervisningen af deres børn.

Arbejdsgruppen finder, at man i forbindelse med overvejelserne om den fremtidige tilrettelæggelse af undervisningen af asylansøgerbørn bør inddrage de tendenser, som kan uddrages af undersøgelsen: at timetallet ikke findes tilstrækkeligt, og at undervisningen ikke findes at tage tilstrækkeligt hensyn til børnenes faglige udvikling og indebærer for få udfordringer.

Arbejdsgruppen lægger således vægt på, at det fremgår af undersøgelsen, at jo længere asylansøgerforældrene har opholdt sig her i landet, jo mindre tilfredse er de med timetallet og fagudbuddet.

Arbejdsgruppen har i den forbindelse noteret sig, at der blandt de interviewede forældre er et udbredt ønske om, at børnene tilbydes de samme fag som i folkeskolen.

Arbejdsgruppen finder endvidere, at man i den forbindelse må notere sig, at undersøgelsen viser, at en overvejende del af forældrene finder, at der skal være visse - særligt sproglige - betingelser opfyldt, før asylansøgerbørn bør deltage i undervisning i folkeskolen.

Kapitel 9

Arbejdsgruppens overvejelser vedrørende karakteren af en forbedret undervisningsindsats over for asylansøgerbørn

9.1. Indledning

9.1.1. Forskelle i undervisningen af asylansøgerbørn og børn med opholdstilladelse efter lov om midlertidig opholdstilladelse til visse personer fra det tidligere Jugoslavien m.v.

Det er i kapitel 6, der vedrører en sammenligning mellem de nuværende undervisningstilbud for asylansøgerbørn og for børn med opholdstilladelse efter lov om midlertidig opholdstilladelse til visse personer fra det tidligere Jugoslavien m.v., konkluderet, at målsætningerne for de to undervisningstilbud på baggrund af forskelle i forudsætningerne for de to gruppers ophold her i landet har været forskellige. Det er endvidere konkluderet, at undervisningen har været udmøntet såvel kvalitativt som kvantitativt forskelligt.

Undervisningen i den bosniske skole var således bl.a. lagt an på erhvervelse af fagspecifikke, skolemæssige, kompetencegivende kvalifikationer i forhold til det bosniske skolesystem - med henblik på adgang til videregående uddannelse - hvorimod undervisningen i Dansk Røde Kors regi har haft en mere almen karakter, været mindre disciplinopdelt og været en ikke-kompetencegivende undervisning, der havde til formål at give eleverne visse fundamentale (introducerende) kundskaber.

Det fremhæves endvidere i kapitel 6, at forskellene i undervisningen i nogen grad afspejler forskellene mellem de to børnegrupper medbragte sociale, uddannelsesmæssige og kulturelle forudsætninger.

Denne række af grundlæggende forskelle mellem målgrupperne, som også fremover vil være til stede, bevirker efter arbejdsgruppens opfattelse, at hverken de særligt opstillede målsætninger eller den praktiske udmøntning af skoleordningen for de bosniske børn vil være umiddelbart anvendelige på asylansøgerbørnene i øvrigt.

Arbejdsgruppen finder imidlertid, at 4 elementer i den daglige undervisning af de bosniske børn ikke havde forbindelse til børnenes medbragte forudsætninger eller opholdsgrundlag og derfor er af en sådan karakter, at de bør tages i betragtning under vurderingen af en mulig ændret undervisning af asylansøgerbørn:

- at de bosniske børn i henseende til timer havde et ugentligt undervisningstilbud på 20-25 timer, hvorimod omfanget af den nuværende undervisning af asylansøgerbørnene andrager 15 timer ugentligt,
- at der var en bredere fagrække,
- at der *på* de bosniske skoler var en anden lærernormering end på centerskolerne for asylansøgerbørn og
- at de bosniske børn i visse discipliner - de praktisk-musiske fag - havde mulighed for samundervisning med danske børn.

Efter arbejdsgruppens opfattelse bør sådanne elementer inddrages i vurderingen og drøftelserne af karakteren af en forbedret undervisningsindsats over for asylansøgerbørn, jf. nedenfor i afsnit 9.2.

Arbejdsgrupper har i den forbindelse også noteret sig, at visse af disse elementer tillige er blevet fremhævet i den af Dansk Røde Kors foretagne brugerundersøgelse som værende utilfredsstillende, jf. nærmere herom i afsnit 9.1.3.

9.1.2. Forslag til fremtidige undervisningstilbud indhentet fra Dansk Røde Kors og Undervisningsministeriet

Arbejdsgruppen har i forbindelse med sine overvejelser vedrørende karakteren af en forbedret undervisningsindsats over for asylansøgerbørn indhentet forslag til mulige undervisningsmodeller hos Dansk Røde Kors og Undervisningsministeriet.

Dansk Røde Kors har på denne baggrund opstillet en model, hvorefter undervisning af asylansøgerbørn kunne opdeles i 3 faser: introduktionsfasen

(1. fase), centerskolefasen (2. fase) og udslusningsfasen (3. fase).

Dansk Røde Kors har om undervisningen i introduktionsfasen anført, at undervisningen kunne opdeles i 3 moduler af 14 dages varighed svarende til et introduktionsforløb på 6 uger med et ugentligt timetal på minimum 20 timer bl.a. med henblik på, at asylansøgerbørnene får et første kendskab til de traditioner, som det danske skolesystem bygger på, således som det kommer til udtryk via Dansk Røde Kors' undervisning.

Dansk Røde Kors finder i sin model, at undervisningen i 2. fase (centerskolefasen) i princippet kunne omfatte de fag - med tilsvarende minimumstimal - som er obligatoriske i den danske folkeskole.

Dansk Røde Kors finder endvidere i sin model, at børnene om muligt burde opdeles i klassetrin på skolerne. Dansk Røde Kors finder imidlertid, at fagtilbuddene i øvrigt må afpasses efter gruppernes alder: små, mellemstore og store børn.

Dansk Røde Kors har endvidere anført, at undervisningsplanerne burde tage hensyn til asylansøgerbørnenes særlige forhold samt have en høj grad af internationalt tilsnit i det faglige indhold.

Vedrørende undervisningsmulighederne på små og/eller afsidesliggende centre anfører Dansk Røde Kors, at man i 2. fase burde have mulighed for at etablere et samarbejde med den lokale folkeskole eller en privatskole.

Dansk Røde Kors finder, at nogle elever i 3. fase (udslusningsfasen), dvs. efter længere tids skolegang på en centerskole, formentlig kunne være fagligt parate til at deltage i undervisning helt eller delvis på folkeskoleniveau, eventuelt i folkeskolen. På dette tidspunkt i elevens skoleforløb vil centerskolen efter Dansk Røde Kors' opfattelse kunne have vanskeligt ved fortsat at give eleverne en optimal undervisning, idet der er en betydelig elevmæssig udflytning fra skolen. Dette vil medføre, at det ikke vil være muligt at gennemføre en progressiv undervisning i tilstrækkeligt omfang.

Dansk Røde Kors finder i sin model endeligt, at de 17-19-årige asylansøgere bør undervises på særlige ungdomshold.

For at opnå en aldersmæssigt relativt ensartet elevgruppe af en rimelig størrelse blandt de 17-19-årige finder Dansk Røde Kors, at de enkelte centre bør organisere undervisning i forhold til målgruppen, således at eleverne kan vælge en kursuspakke på eget center eller nærliggende centre. Dette bør afpasses efter den enkelte elevs opholdstid, evner og behov.

Undervisningsministeriet har tilkendegivet, at man finder, at undervisningen bør omfatte børn i den undervisningspligtige alder samt børn, der efter reglerne for folkeskolen kunne optages i børnehaveklasse eller 10. klasse.

Undervisningsministeriet finder det mest hensigtsmæssigt, at Dansk Røde Kors forestår undervisningen af børnene i deres første tid i Danmark.

Undervisningsministeriet har tillige anført, at undervisningen vil kunne begrænses til 20 timer i de første 3 måneder efter børnenes ankomst til Danmark, hvor de skal vænne sig til den nye situation, som de befinder sig i. Derefter bør undervisningen efter Undervisningsministeriets opfattelse have et alderssvarende timetal, jf. folkeskolelovens § 16.

Undervisningsministeriet har endvidere anført, at undervisningen efter ministeriets opfattelse som udgangspunkt bør foregå på dansk ved hjælp af danske lærere, da der erfaringsmæssigt kun i begrænset omfang vil findes lærere i Danmark, som kan varetage undervisning på børnenes forskellige modersmål.

Undervisningsministeriet finder, at undervisningen ud over undervisning i dansk sprog o/i matematik bør søge at vedligeholde og udbygge de kundskaber, som børnene måtte have i engelsk og andre fag. Der bør herudover lægges vægt på, at undervisning i børnenes modersmål finder sted i et omfang, der mindst svarer til den undervisning, der gives i tosprogede elevers modersmål i folkeskolen.

Undervisningsministeriet har endvidere tilkendegivet, at et vist antal af børnene efter deltagelse i Dansk Røde Kors' undervisningsforløb må antages at være parate til at deltage i undervisning på folkeskoleniveau, dvs. i folkeskolen eller i frie grundskoler.

Undervisningsministeriet har anført, at der også bør være undervisningsforløb for asylansøgerbørn, som har afsluttet grundskoleundervisningen i deres hjemland, eller som er for gamle til at følge undervisning på grundskoleniveau her i landet.

Disse unge asylansøgere vil normalt ikke have forudsætninger for at blive optaget på de danske ungdomsuddannelser, hvor det bl.a. er et krav, at man taler dansk.

Der vil derfor efter Undervisningsministeriets opfattelse være behov for et særligt tilrettelagt undervisningsforløb for unge asylansøgere, når de kommer til Danmark. Undervisningsforløbet bør omfatte intensiv danskundervisning med henblik på at sikre muligheden for eventuel senere optagelse på danske uddannelsesinstitutioner.

Dansk Røde Kors' oplæg til den fremtidige undervisning er optaget som bilag 12 til nærværende betænkning.

Undervisningsministeriets oplæg er optaget som bilag 13 til nærværende betænkning.

9.1.3. Arbejdsgruppens drøftelse af "brugerundersøgelsen"

Som omtalt i kapitel 8 finder arbejdsgruppen på baggrund af den af Dansk Røde Kors iværksatte brugerundersøgelse at kunne lægge til grund, at den eksisterende undervisning af asylansøgerbørn ikke fuldt ud lever op til de forventninger, som forældregruppen har til undervisningen af deres børn. Arbejdsgruppen finder endvidere at kunne udlede af undersøgelsen, at der hos mange af forældrene er et ønske om at tilrettelægge undervisningstilbuddene, således at der - i højere grad end i dag - tages hensyn til den særlige situation, som asylansøgerbørnene befinder sig i.

Forældregruppen har således anført, at timetallet ikke findes tilstrækkeligt, ligesom undervisningen ikke findes i tilstrækkeligt omfang at tage hensyn til børnenes faglige udvikling, samt at den indebærer for få udfordringer.

Som anført i afsnit 8.4. lægger arbejdsgruppen vægt på, at det fremgår af

undersøgelsen, at utilfredsheden stiger, jo længere asylansøgerne har opholdt sig her i landet - særligt for så vidt angår timetallet og fagudbuddet.

Arbejdsgruppen finder endvidere, at man i den forbindelse må notere sig, at undersøgelsen viser, at en overvejende del af forældrene finder, at der skal være visse - særligt sproglige - forudsætninger opfyldt, før børnene bør deltage i undervisning i folkeskolen.

9.2. Overvejelser vedrørende karakteren af en forbedret undervisning

Arbejdsgruppen har herefter på baggrund af den i kapitel 6 omtalte sammenligning af de to hidtidige undervisningsordninger for så vidt angår omfang af undervisningen, fagrække, lærernormering og samundervisning med danske børn i visse discipliner, ovennævnte brugerundersøgelse samt de indhentede forslag fra henholdsvis Dansk Røde Kors og Undervisningsministeriet drøftet karakteren af en forbedret undervisning.

9.2.1. Arbejdsgruppens drøftelser vedrørende målsætningen for en forbedret undervisning af asylansøgerbørn

Arbejdsgruppen har noteret sig, at målsætningen for undervisning af asylansøgerbørn i Dansk Røde Kors regi, således som nærmere gennemgået i denne betænkningsskapitel 4 og 6, hidtil har været at fremme elevernes tilegnelse af dansk sprog og kultur, at vedligeholde og videreudvikle børnenes faglige kunnen samt - i videst muligt omfang - deres sproglige og kulturelle identitet.

Arbejdsgruppen har endvidere noteret sig, at målsætningen for undervisningen af de bosniske børn, således som den fandt sted i Dansk Flygtningehjælps regi og som gennemgået i denne betænkningsskapitel 5 og 6, var at vedligeholde og videreudvikle børnenes skolekundskaber, således at de ved en repatriering problemfrit kunne indsluses i det bosniske uddannelsessystem.

Arbejdsgruppen finder, at de hidtidige målsætninger for undervisning af asylansøgerbørn ikke længere er fuldt ud tilstrækkelige.

Arbejdsgruppen finder endvidere, at de ovennævnte målsætninger vedrørende de bosniske børn ikke er direkte anvendelige for så vidt angår asylansøgerbørn i almindelighed.

Arbejdsgruppen har på denne baggrund overvejet, hvilke målsætninger for undervisningen af asylansøgerbørn, der bør opstilles i stedet for de eksisterende.

Arbejdsgruppen har i forbindelse med sine overvejelser bl.a. søgt vejledning i Dansk Røde Kors' og Dansk Flygtningehjælps erfaringer fra undervisningen af henholdsvis asylansøgerbørn og bosniske børn, ligesom arbejdsgruppen har beskæftiget sig med de kvalitative og kvantitative krav, som børnekonventionen opstiller for undervisningen samt konventionens forbud mod diskrimination.

Arbejdsgruppen har endvidere søgt vejledning i omfanget og indholdet af den i den danske folkeskole tilrettelagte undervisning af tosprogede elever. Arbejdsgruppen har i den forbindelse inddraget Undervisningsministeriets faghæfte for undervisning af tosprogede elever, faghæfte 19, Dansk som andetsprog, i sine overvejelser.

Arbejdsgruppen finder på denne baggrund, at der bør opstilles en målsætning for undervisning af asylansøgerbørn, der under hensyn til denne gruppes særlige situation berører såvel indhold som omfang af undervisningen. Målsætningen bør endvidere berøre spørgsmål om inddragelse i undervisningen af frivillige undervisere og/eller ansættelse af tosprogede lærere, et samarbejde med forældregruppen samt børnenes sproglige kompetence både for så vidt angår deres modersmål og relevante fremmedsprog, herunder det danske sprog. Arbejdsgruppen har tillige drøftet, hvorvidt det bør være en målsætning for undervisningen, at børnene modtager samlæsning med danske børn og andre børn, der har opholdstilladelse her i landet, i folkeskolen.

Endelig finder arbejdsgruppen, at der bør opstilles en målsætning for undervisning af de børn, der har behov for vidtgående specialundervisning, ligesom arbejdsgruppen ganske kort har behandlet spørgsmålet om karakteren af en forbedret undervisningsindsats over for børn og unge uden for

den undervisningspligtige alder.

Arbejdsgruppeas overvejelser vedrørende indholdet af disse elementer i en målsætning for undervisningen af asylansøgerbørn vil blive gengivet nedenfor.

9.2.1.1. Omfang og indhold af den undervisning, som Dansk Røde Kors skal forestå

Arbejdsgruppen har bemærket sig, at det af arbejdsgruppens kommissorium fremgår, at gruppen skal komme med egnede løsningsmodeller til, hvorledes den undervisning, som Dansk Røde Kors tilbyder asylansøgerbørn, inden for den gældende opgavefordeling kan styrkes såvel kvantitativt som kvalitativt.

Arbejdsgruppen har på denne baggrund ikke set det som sin opgave at drøfte ændringer af den nuværende opgavefordeling for undervisningen inden for disse rammer, men har overvejet, om undervisningen i sit omfang og indhold bør ændres og eventuelt styrkes.

Det fremgår endvidere af arbejdsgruppens kommissorium, at den ved sine overvejelser skal tage højde for, at børnene får den nødvendige uddannelse under deres ophold i Danmark, at børn fra forskellige lande behandles ens, samt at en større gruppe af børnene alene forudsættes at skulle have et korterevarende ophold i Danmark, mens andre af børnene må forventes at få varigt ophold her i landet.

Arbejdsgruppen har under sine drøftelser overvejet, hvorvidt den omstændighed, at mange asylansøgere for tiden meddeles afslag på asyl, vil kunne tale for, at der ikke tilbydes asylansøgerbørn en undervisning, der i sit omfang og indhold fuldt ud svarer til den undervisning, der tilbydes børn, som er omfattet af folkeskoleloven.

For mange asylansøgerbørns vedkommende vil opholdet i Danmark være af rent midlertidig karakter, og de vil efter at have forladt Danmark som udgangspunkt i de fleste tilfælde skulle fortsætte grundskoleundervisningen i deres hjemland eller tidligere opholdsland. Arbejdsgruppen finder derfor,

at der er behov for særligt tilrettelagt undervisning, der tager hensyn til såvel asylansøgerbørnenes særlige situation som det forhold, at deres ophold i Danmark eventuelt vil være af midlertidig karakter.

Med henblik på en nærmere tilrettelæggelse af undervisningen har arbejdsgruppen i den forbindelse noteret sig, at der på baggrund af bemærkningerne til forslaget til lov nr. 421 af 1. juni 1994 om ændring af udlændingeloven og lov om midlertidig opholdstilladelse til visse personer fra det tidligere Jugoslavien m.v. blev opstillet en målsætning om en halvering af den gennemsnitlige sagsbehandlingstid for de såkaldte normalprocedure-sager - dvs. sager, hvor et eventuelt afslag på asyl vil kunne indbringes for Flygtningenævnet - fra knap 24 til ca. 10 måneder.

Arbejdsgruppen har endvidere i sine drøftelser beskæftiget sig med børnekonventionens artikler 28 og 29, der som omtalt i denne betænknings kapitel 2, stiller nogle kvalitative og kvantitative krav til undervisningen og konventionens artikel 2 om forbud mod diskrimination.

Bestemmelserne er optaget som bilag 4 til nærværende betænkning.

Arbejdsgruppen har endvidere inddraget folkeskolelovens formålsbestemmelse, der er optaget som bilag 14 til nærværende betænkning.

Arbejdsgruppen har tillige i forbindelse med sine overvejelser om asylansøgerbørnenes ophold og undervisning her i landet inddraget behovet for indlæring og beskæftigelse af børnene, og for at børnene får større omgang med jævnaldrende. Den daglige undervisning bør efter arbejdsgruppens opfattelse tilgodeses sådanne behov og i øvrigt medvirke til at bringe stabilitet og fast rytme ind i en ellers løsrevet tilværelse.

Arbejdsgruppen finder, at det er afgørende, at indlæringsprocessen påbegyndes hurtigt og opretholdes under hele asylsagsbehandlingen, uanset om børnene skal blive i Danmark eller må forlade landet.

Arbejdsgruppen finder, at det i den forbindelse bør være en målsætning, at asylansøgerbørnene rustes bedst muligt til deres fremtidige liv, hvad enten dette vil blive i Danmark eller i hjemlandet. Det bemærkes i den forbindel-

se, at de asylansøgerbørn, der måtte blive udsendt af Danmark, ikke herved vil miste de kundskaber, de har erhvervet under deres ophold i Danmark.

Arbejdsgruppen finder på denne baggrund, at tilrettelæggelse af undervisning af asylansøgerbørn bør tage udgangspunkt i børnenes ret til ligeværdig, men tilpasset undervisning, og at undervisningen bør sikre, at de børn (på alle alderstrin), der måtte blive meddelt asyl, allerede ved skolegangens begyndelse i folkeskolen vil kunne deltage i undervisning og øvrige aktiviteter i henhold til de regler, der gælder for undervisning af tosprogede elever.

Arbejdsgruppen finder endvidere anledning til at bemærke, at det på baggrund af sammenligningen i kapitel 6 af undervisningsordningerne for henholdsvis bosniske børn og asylansøgerbørn i almindelighed må konkluderes, at det ikke er muligt at tilrettelægge en undervisning for **asylansøgerbørn**, der på samme entydige måde som for de bosniske børn - der uanset tilhørsforhold udgjorde en uddannelsesmæssigt og sprogligt ensartet gruppe - tager udgangspunkt i hjemlandets uddannelsesniveau og -tradition.

Arbejdsgruppen har i den forbindelse endvidere noteret sig Dansk Flygtningehjælps erfaringer, hvorefter det, som omtalt i denne betænkningens kapitel 6, ikke er ganske uproblematisk at anvende konceptet fra et andet lands skole på dansk grund.

Arbejdsgruppen har noteret sig, at undervisningen af asylansøgerbørn i dag er 15 timer ugentligt og opdelt i 2 moduler afhængigt af, om børnene har været indlogeret på et asylcenter i henholdsvis mere eller mindre end 3 måneder.

Det bemærkes i den forbindelse, at arbejdsgruppen i nærværende betænkning definerer begrebet timer som lektioner à 45 minutter.

Arbejdsgruppen har drøftet, hvorvidt undervisningen bør inddeles i faser ud over de to nuværende moduler.

Arbejdsgruppen finder, at asylansøgerbørn, der netop er ankommet til lan-

det, bør deltage i en introduktionsundervisning bl.a. med henblik på at få et første kendskab til de traditioner, som det danske skolesystem bygger på, således som det kommer til udtryk via Dansk Røde Kors' undervisning. En sådan undervisning bør finde sted, mens børnene er indkvarteret på et særligt modtagecenter.

Det findes derimod ikke hensigtsmæssigt, at der tilrettelægges eller fortsættes med introduktionsundervisning af asylansøgerbørnene efter udflytningen fra modtagecentret til et andet center, idet dette vil kræve tilrettelæggelse af parallelle undervisningsforløb på flere asylcentre.

Det er arbejdsgruppens opfattelse, at såvel omfang som indhold af undervisningen bør styrkes allerede i modtagefasen. Det bemærkes, at arbejdsgruppen finder, at en udvidelse af omfanget i sig selv vil medvirke til en styrkelse af kvaliteten af undervisningen.

Det forhold, at børnene skal vænne sig til den nye situation, som de befinder sig i, dvs. et nyt land med nyt sprog og nye systemer, taler efter arbejdsgruppens opfattelse for, at der i den første periode af børnenes ophold her i landet - modtagefasen - alene foretages en mindre forøgelse af timetallet fra de nuværende 15 til 20 timer om ugen.

Arbejdsgruppen finder, at der i forbindelse med undervisningens tilrettelæggelse, specielt lige efter ankomsten til Danmark, bør tages hensyn til de særlige forhold, som gør sig gældende for asylansøgerbørn, herunder at mange asylansøgerbørn ikke har gået i skole i længere perioder forinden udrejsen fra hjemlandet og i selve flugtperioden, at opholdstiden i Danmark er uforudsigelig samt at det forhold, at asylansøgerbørnene kommer fra mange forskellige lande, medfører, at kundskabsniveauet blandt asylansøgerbørn vil variere meget inden for samme alderstrin.

Det er efter arbejdsgruppens opfattelse nødvendigt, at der allerede i modtagefasen i videst muligt omfang tages hensyn til det enkelte barns forudsætninger. Arbejdsgruppen har i den forbindelse noteret sig, at Dansk Røde Kors om sine erfaringer med undervisning af asylansøgerbørn har oplyst, at det er en absolut nødvendighed, at undervisningen individualiseres i forhold til det enkelte barn, og at dette følger af selve barnets forudgåen-

de og aktuelle situation.

Asylansøgerbørnenes alder (aldersspredning), kundskabsniveau og sproglige formåen på dansk stiller helt særlige krav til de personer, der skal stå for undervisningen af asylansøgerbørnene.

Det bemærkes i den forbindelse, at arbejdsgruppen på denne baggrund alene har beskæftiget sig med de overordnede målsætninger for så vidt angår minimumskrav til timetal, fagrække, lærerressourcer m.v., således at det overlades til E>ansk Røde Kors og de enkelte lærere konkret at udmønte undervisninger såvel i modtagefasen som siden hen i centerskolefasen, hvorved der netop sikres en hensyntagen til det enkelte barns forudsætninger, og barnet sikres et fagligt udbytte af undervisningen.

Arbejdsgruppen finder, at der tillige for så vidt angår undervisningen, der skal forløbe efter modtagefasen - dvs. i centerskolefasen - bør tilrettelægges et fleksibelt undervisningsforløb, hvori der tages hensyn til såvel børnenes alder som deres aktuelle kundskabsniveau. Det bør endvidere tilstræbes, at såvel omfang som indhold af undervisningen tilrettelægges således, at den svarer til undervisningen af alderssvarende tosprogede elever i den danske folkeskole, men således at den tilrettelægges med respekt for asylansøgerbørns særlige situation.

Det er således arbejdsgruppens opfattelse, at der i perioden efter **modtage**fasen - dvs. perioden efter de første 3 måneder eller efter udflytningen fra modtagecentret - timemæssigt bør ske en tilnærmelse til timetallet for den danske folkeskoles undervisning af tosprogede elever.

Det følger af folkeskolelovens § 16, at den ugentlige undervisningstid for eleverne er mindst:

- 20 timer i børnehaveklasse og på 1. og 2. klassetrin,
- 22 timer på 3. klassetrin,
- 24 timer på 4. og 5. klassetrin,

- 26 timer på 6. og 7. klassetrin og

- 28 timer på 8.-10. klassetrin.

Det følger endvidere af § 8, stk. 4, i Undervisningsministeriets bekendtgørelse nr. 583 af 20. november 1984, at tosprogede elever ved skolestart i folkeskolen kommer i en modtagelsesklasse, at timetallet i modtagelsesklassen skal svare til minimumstimetallet for det pågældende klassetrin, jf. folkeskolelovens § 16, men at der dog i en fase af højst 3 måneder kan fastsættes et lavere timetal - minimum 15 timer ugentligt.

Arbejdsgruppen har i den forbindelse noteret sig, at minimumstimetallet på 15 timer ugentligt ifølge de ændringer af folkeskoleloven som er vedtaget ved lov nr. 413 af 22. maj 1996 om ændring af lov om folkeskolen (indsats for tosprogede børn, regelsanering m.v.) forudses udvidet til 20 timer ugentligt i introduktionsfasen svarende til det laveste minimumstimetal efter folkeskoleloven (20 timer i børnehaveklassen og på 1. og 2. klassetrin). Undervisningsministeriet har i den forbindelse oplyst, at bekendtgørelse nr. 583 af 20. november 1984 snarest vil blive ændret i overensstemmelse med lov nr. 413.

Arbejdsgruppen anbefaler på denne baggrund, at der i forhold til den nuværende undervisning af asylansøgerbørn finder en forøgelse af timetallet sted, men at den nuværende fleksibilitet og individualitet i undervisningen, som er nødvendiggjort af børnenes særlige situation, fortsættes.

Arbejdsgruppen anbefaler derfor en udvidelse til 20 timer ugentligt under opholdet på et modtagecenter.

Arbejdsgruppen anbefaler, at undervisningen efter udflytningen til et andet center, men senest efter 3 måneder, tilstræbes at have et alderssvarende timetal, jf. folkeskolelovens § 16, og at omfanget og indholdet af undervisningen tilrettelægges således, at den svarer til den undervisning, der tilbydes tosprogede elever i folkeskolen, men med respekt for asylansøgerbørnenes særlige situation.

For så vidt angår selve indholdet af undervisningen anbefaler arbejdsgrup-

pen, at denne som et minimum bør omhandle de almene fag, som der undervises i i folkeskolen, eventuelt således at fag som historie, geografi og sprogundervisning tilføres et internationalt tilsnit.

Arbejdsgruppen finder i øvrigt for så vidt angår indholdet af undervisningen, at det i sig selv bør være en overordnet målsætning at øge børnenes demokratiforståelse.

At give børnene en demokratiforståelse vil være i overensstemmelse med bestemmelserne i børnekonventionen og folkeskoleloven. Arbejdsgruppen finder, at en sådan målsætning vil blive tilgodeset i og med, at der for asylansøgerbørnene søges tilrettelagt en undervisning, der svarer til den undervisning, der tilbydes de tosprogede elever i folkeskolen.

Arbejdsgruppen finder herefter, at der bør opstilles en målsætning for indhold og omfang af undervisningen, hvorefter der under hensyn til asylansøgerbørnenes særlige situation tilstræbes en kundskabstilegnelse hos børnene, således at de rustes bedst muligt til deres fremtidige liv, hvad enten dette vil blive i Danmark eller i hjemlandet.

Arbejdsgruppen finder, at det bør være en overordnet målsætning, at undervisningen tager udgangspunkt i børnenes ret til ligeværdig, men tilpasset undervisning.

Arbejdsgruppen finder, at dette bør udmønte sig ved, at der tilrettelægges en fleksibel og individuel undervisning, således at der i en modtagefase bl.a. ved en vis forøgelse af omfanget sker en styrkelse af undervisningen, og at der i perioden herefter tilrettelægges en undervisning, der i indhold og omfang svarer til den undervisning, der tilbydes tosprogede elever i folkeskolen, men med respekt af asylansøgerbørns særlige situation.

For så vidt angår en eventuel senere udslusning og hel eller delvis overgang til undervisning i folkeskolen henvises til afsnit 9.2.1.4. nedenfor.

9.2.1.2. Inddragelse af frivillige undervisere

Arbejdsgruppen har overvejet, hvorvidt det bør være en målsætning, at der

- i det omfang der er praktisk mulighed herfor - sker en inddragelse af asylansøgere med særlige kvalifikationer i undervisningen af asylansøgerbørn. Der kan f.eks. være tale om læreruddannede asylansøgere eller om asylansøgere, der i kraft af deres faglige uddannelse i øvrigt vil kunne bidrage til undervisningen. Endelig vil der kunne tænkes gennemført undervisning i modersmål ved anvendelse af de ressourcer, som asylansøgerne selv er i besiddelse af.

Arbejdsgruppen har endvidere overvejet, hvorvidt det bør være en målsætning, at asylansøgerbørnenes forældre inddrages i undervisningen.

Arbejdsgruppen har søgt vejledning i Dansk Flygtningehjælps erfaringer med undervisning af de bosniske børn, hvor undervisningen netop byggede på indsatsen fra frivillige undervisere blandt krigsflygtningene.

Det fremgår således af Dansk Flygtningehjælps oplysninger, som er omtalt i kapitel 5, at Dansk Flygtningehjælp generelt har meget positive erfaringer med at anvende frivillige lærere. For mange frivillige lærere har det været en givende og meningsfyldt aktivitet at kunne medvirke til at skabe en mere normal dagligdag for børnene. En normalisering af dagligdagen i form af fortsat skolegang har været af væsentlig betydning for børnene.

Det fremgår dog tillige af Dansk Flygtningehjælps oplysninger, at en del frivillige lærere oplevede det som for "tæt på" at undervise børn fra deres eget center, og at det forhold, at de frivillige lærere selv var krigsflygtninge med egne belastninger og traumatiske oplevelser, måtte tages i betragtning. Dansk Flygtningehjælp har anført, at det derfor vil kunne være vanskeligt for frivillige lærere at have tilstrækkelige ressourcer til at støtte børn med traumatiske oplevelser og tilbyde dem egentlig undervisning, og at inddragelse af sådanne frivillige lærerkræfter i denne relation vil kunne være for krævende.

Arbejdsgruppen har endvidere noteret sig, at Dansk Røde Kors har lignende erfaringer fra etableringen af de bosniske skoler, der efterfølgende blev overdraget til Dansk Flygtningehjælp med inddragelse af frivillige lærere i forbindelse hermed.

I det omfang, der eventuelt vil kunne blive tale om en inddragelse af frivillige lærere i undervisningen af børnene, har arbejdsgruppen herefter overvejet betydningen af, at dette kan medføre en skævhed i forhold til asylansøgerbørnenes forældre. Arbejdsgruppen har i den forbindelse noteret sig, at asylansøgerne bor tæt på hinanden på asylcentre, og at de asylansøgere, som underviser, lever tæt sammen med børnenes forældre, hvorved der kan opstå et modsætningsforhold i de pågældendes indbyrdes forhold.

Arbejdsgruppen har dog noteret sig, at inddragelse af frivillige undervisere i børnenes skolegang vil ligge i tråd med forarbejderne til udlændingelovens § 42 d, om selvaktivering af asylansøgere, som blev indsat i udlændingeloven ved lov nr. 290 af 24. april 1996 om ændring af udlændingeloven, lov om midlertidig opholdstilladelse til visse personer fra det tidligere Jugoslavien m.v. og lov om social bistand.

Det anføres således i forarbejderne til § 42 d, at baggrunden for bestemmelsen er at sørge for, at asylansøgerne under deres ophold i Danmark ikke går i stå. Bestemmelsen skal således ses i sammenhæng med Indenrigsministeriets redegørelse/handlingsplan for Danmarks udlændinge fra maj 1993, hvor det som et centralt punkt er anført, at der i højere grad end tidligere skal gøres brug af de ressourcer, som beboerne på asylcentre selv besidder.

Arbejdsgruppen finder i øvrigt at måtte fremhæve, at inddragelse af frivillige undervisere - i det omfang der vil være praktisk mulighed herfor - vil kunne medvirke til, at man undgår, at de pågældende passiviseres i den daglige tilværelse.

Arbejdsgruppen har imidlertid noteret sig, at det forhold, at asylansøgerne bliver selvaktiveret, kan medføre, at de pågældende ikke i samme omfang som før lovændringen vil være til rådighed for undervisningen af asylansøgerbørnene.

Arbejdsgruppen har i den forbindelse noteret sig Dansk Flygtningehjælps oplysninger, hvoraf det fremgår, at den frivillige indsats i den bosniske børneskole i forbindelse med vilkårsforbedringerne, der blev vedtaget ved lov nr. 425 af 1. juni 1994 om ændring af lov om midlertidig opholdstil-

ladelse til visse personer fra det tidligere Jugoslavien m.v., kunne virke hindrende for den enkelte frivillige lærers individuelle planer.

Det er arbejdsgruppens opfattelse, at de erfaringer, som Dansk Flygtningehjælp og Dansk Røde Kors har opnået i forbindelse med undervisningen af de bosniske børn, må tillægges betydning.

Arbejdsgruppen finder, at en inddragelse af frivillige undervisere i asylansøgerbørnenes skolegang vil være ønskelig, omend det ud fra ovennævnte synspunkter ikke bør være en betingelse for undervisningen.

Arbejdsgruppen har i den forbindelse noteret sig, at der selv i så stor en gruppe som gruppen af bosniske krigsflygtninge var rekrutteringsvanskeligheder, og at sådanne vanskeligheder må forudses at blive så meget desto større ved rekruttering blandt asylansøgergruppen i øvrigt.

Særligt for så vidt angår asylansøgerbørnenes forældre finder arbejdsgruppen i øvrigt, at de pågældende bør inddrages løbende i undervisningsforløbet. Dette vil - tilsvarende inddragelse af forældre i den danske folkeskole - især kunne ske gennem afholdelse af forældremøder og -konsultationer, hvorved det sikres, at forældrene orienteres mest muligt om børnenes skolegang.

Arbejdsgruppen har i den forbindelse noteret sig Dansk Røde Kors' oplysninger, hvorefter der allerede som følge af den nødvendige individualisering af undervisningen vil være en uformel, men tæt kontakt mellem forældre og skole.

Arbejdsgruppen finder i øvrigt, at forældrene i forbindelse med en inddragelse i undervisningen vil opnå en større fornemmelse for de demokratiske principper og de principper om medindflydelse, som det danske samfund bygger på.

Vedrørende inddragelse af frivillige undervisere - asylansøgere med særlige kvalifikationer - finder arbejdsgruppen herefter, at det bør være en målsætning at gøre brug af sådanne personer, i det omfang det er muligt, idet børnene - ikke mindst i begyndelsen af deres ophold i Danmark, hvor de-

res dansk kundskaber vil være begrænsede - vil få et større fagligt udbytte af undervisningen.

9.2.1.3. Sprogundervisning

Arbejdsgruppen finder, at asylansøgerbørnene som følge af den stigende internationalisering af samfundene altid vil kunne drage fordel af sprogundervisning, og at sproglig kompetence derfor bør være et mål for undervisningen af asylansøgerbørn.

Arbejdsgruppen har derfor i sine drøftelser inddraget betydningen af undervisning i modersmål, det danske sprog og fremmedsprog i øvrigt. Disse overvejelser gennemgås neden for.

9.2.1.3.1. Modersmål - begrebsdannelse

Arbejdsgruppen har under sine drøftelser vedrørende modersmålsundervisning noteret sig, at de fleste sprogtilegnelsesteorier i dag er enige om, at modersmålsundervisning er en meget vigtig faktor og ligefrem en forudsætning for fremmedsprogstilegnelse.

Et godt modersmål øger således børnenes begrebsverden samt evnen til at lære andre sprog.

Arbejdsgruppen har endvidere noteret sig, at man også i de andre nordiske lande lægger vægt på tilbud om modersmålsundervisning som et redskab til fortsat kundskabstilegnelse m.v.

I forlængelse af arbejdsgruppens overvejelser vedrørende fordelene ved en inddragelse i undervisningen af frivillige undervisere - asylansøgere, der vil kunne undervise i modersmål og/eller i øvrigt har særlige faglige kvalifikationer - har arbejdsgruppen overvejet muligheden af at anvende tosprogede undervisere.

En af fordelene ved undervisning foretaget af tosprogede lærere vil som omtalt i afsnit 9.2.1.2. være, at asylansøgerbørnene, der ved ankomsten til Danmark ikke forstår dansk, hurtigt vil få et fagligt udbytte af undervisnin-

gen, idet de ikke vil skulle koncentrere sig både om sprogindlæring og fagets egentlige indhold.

Arbejdsgruppen har i sine drøftelser inddraget det synspunkt, at det kan være vanskeligt på mindre og/eller afsidesliggende asylcentre at tilrettelægge modersmålsundervisning. Arbejdsgruppen har således noteret sig, at omfanget, stabiliteten og varigheden af modersmålsundervisning vil være varierende og afhængig af faktorer som børnenes kundskaber, de frivillige og/eller ansatte læreres engagement, sammensætning af nationaliteter på det enkelte center samt den praktiske mulighed for rekruttering af tosprogede lærere.

Arbejdsgruppen har i den forbindelse noteret sig, at en arbejdsgruppe med deltagelse af Indenrigsministeriet, Udlændingestyrelsen og Dansk Røde Kors til brug for de videre overvejelser om kvalitetsudvikling af asylcentersystemet, som omtalt i denne betænkningens kapitel 6, har udarbejdet "Rapport af 20. oktober 1995 om økonomiske forhold ved øget selvaktivering på multietniske asylcentre", og at rapporten peger på, at der bør opbygges en centerstruktur, der bygger på samarbejde i grupper af nærliggende centre med henblik på at forbedre kvaliteten af bl.a. undervisning.

Problematikken omkring små og/eller afsidesliggende centre vil herved i fremtiden efter arbejdsgruppens opfattelse blive mindre aktuel.

Undervisning i modersmålet vil efter arbejdsgruppens opfattelse være en afgørende forudsætning for, at børnene vil kunne få det størst mulige faglige udbytte af fremmedsprogsundervisningen.

Arbejdsgruppen anbefaler på denne baggrund, at der etableres modersmålsundervisning, hvor og i det omfang det kan lade sig gøre.

Arbejdsgruppen har noteret sig, at Dansk Røde Kors har oplyst, at man i det omfang, det vil være praktisk muligt, er indstillet på at gøre brug af tosprogede undervisere med en relevant faglig baggrund.

Arbejdsgruppen finder i den forbindelse, at det bør tilstræbes, at modersmålsundervisningen for asylansøgerbørnene mindst svarer til, hvad tospro-

gede elever tilbydes i folkeskolen.

9.2.1.3.2. Danskundervisning

Det danske sprog vil for de fleste asylansøgerbørn være det første fremmedsprog, som de stifter bekendtskab med.

Det fremgår af arbejdsgruppens kommissorium, at gruppen ved sine overvejelser skal tage højde for, at en større gruppe af asylansøgerbørnene alene forudsættes at skulle have et korterevarende ophold i Danmark.

Arbejdsgruppen finder i den forbindelse anledning til at understrege, at dansk er den virkelighed, som asylansøgerbørnene møder, både når de færdes uden for og på asylcentret. Arbejdsgruppen har noteret sig Dansk Røde Kors' synspunkt, således som det fremgår af denne betænkningsskapitel 4, hvorefter det er af afgørende betydning for børnenes trivsel, at børnene umiddelbart kan afprøve og få respons på ny erhvervede kundskaber i det omgivende samfund.

Tilsvarende vil undervisning i og på dansk under asylsagsbehandlingen kunne tjene et integrationsmæssigt formål, i det omfang børnene efterfølgende meddeles asyl, således at de bringes i stand til ved skolestart i folkeskolen at deltage i undervisning og aktiviteter i henhold til de regler, der gælder for undervisning af tosprogede elever i folkeskolen, jf. ovenfor under afsnit 9.2.1.1.

Arbejdsgruppen har inddraget det moment, at undervisningsmaterialet allerede foreligger på dansk, og at det alene for ganske store nationalitetsgrupper vil være praktisk muligt at udfærdige undervisningsmateriale på asylansøgerbørnenes modersmål, ligesom det som allerede omtalt kan være vanskeligt at rekruttere frivillige lærere og/eller tosprogede lærere, der kan undervise i og på modersmålet.

Arbejdsgruppen har i sine overvejelser endvidere inddraget det moment, at det, i det omfang asylansøgere er flygtet fra regimet i hjemlandet, er tvivlsomt om de pågældende asylansøgere ønsker, at deres børn undervises ved hjælp af undervisningsmateriale udfærdiget af dette regime.

Arbejdsgruppen vil på baggrund af ovenstående synspunkter anbefale, at undervisningssproget bliver dansk, med undtagelse af timerne i modersmål og andre relevante fremmedsprog, jf. umiddelbart nedenfor.

9.2.1.3.3. Fremmedsprog

Arbejdsgruppen finder, at der ud over modersmåls- og danskundervisning bør være mulighed for at tilbyde børnene undervisning i andre relevante sprog.

Hvilket sprog, der konkret vil være relevant, bør efter arbejdsgruppens opfattelse afhænge af det traditionelle fremmedsprog i det område, hvorfra det enkelte barn kommer.

Arbejdsgruppen finder at måtte understrege, at der ved eventuel undervisning i et andet relevant sprog i givet fald vil være tale om undervisning i fremmedsprog nr. to.

Arbejdsgruppen har overvejet det synspunkt, at det kan være problematisk for mange asylansøgerbørn at påbegynde og modtage undervisning i to nye fremmedsprog på én og samme tid. Arbejdsgruppen har i den forbindelse inddraget det forhold, at undervisning i fremmedsprog i den danske folkeskole introduceres gradvist over for børnene, hvorved det undgås, at børnene starter med to nye fremmedsprog på én gang.

Arbejdsgruppen finder, at det på denne baggrund må antages, at det især vil være de ældre børn, der vil kunne klare at modtage undervisning i et yderligere fremmedsprog ud over undervisning i og på dansk.

Som omtalt i kapitel 6 præges undervisningen af asylansøgerbørn naturligt af det forhold, at undervisningen, som de tilbydes (på dansk), forudsætter, at de tillige tilegner sig et fremmed, sprogligt begrebsapparat, hvilket indebærer stærke begrænsninger i undervisningens faglige indhold. Undervisningen vil herved kun langsomt skride fremad.

Arbejdsgruppen anbefaler, at det tilstræbes at tilbyde undervisning i frem-

medsprog til alle asylansøgerbørn i takt og omfang svarende til fremmedsprogundervisningen for alderssvarende, tosprogede børn i folkeskolen.

Arbejdsgruppen finder i den forbindelse anledning til at bemærke, at undervisning af asylansøgerbørnene i fremmedsprog under alle omstændigheder vil styrke børnenes situation, uanset om de skal forblive i Danmark eller vende tilbage til hjemlandet.

9.2.1.3.4. Sammenfatning vedrørende sprogundervisningen

Arbejdsgruppen finder herefter, at sproglig kompetence bør være en målsætning, og al: sprogundervisning i øvrigt tjener såvel repatrierings- som integrationssigtet.

I forbindelse med en eventuel repatriering vil modersmålsundervisning i Danmark medvirke til, at barnet igen kan indsluses i hjemlandets uddannelsessystem. Arbejdsgruppen har her inddraget målsætningen vedrørende undervisning af de bosniske børn i sine overvejelser.

I forbindelse med en integration i det danske samfund, vil modersmålsundervisning øge eller muliggøre indlæringen af relevante fremmedsprog - herunder danske - ligesom etablering af danskundervisning under asylsagsbehandlingen vil lette integrationen af barnet siden hen i Danmark.

For så vidt angår undervisning i et yderligere relevant fremmedsprog vil dette efter arbejdsgruppens opfattelse styrke børnenes stilling, uanset om de pågældende skal forblive her i landet eller vende tilbage til hjemlandet eller det tidligere opholdsland.

9.2.1.4. Arbejdsgruppens overvejelser vedrørende samundervisning eller udslusning i den danske folkeskole

Arbejdsgruppen har bemærket sig, at det af arbejdsgruppens kommissorium fremgår, at gruppen skal undersøge hensigtsmæssigheden af og fremkomme med egnede løsningsmodeller til i større omfang at inddrage den undervisning, som tilbydes af skoler og uddannelsesinstitutioner under Undervisningsministeriet, kommuner og amtskommuner.

For så vidt angår arbejdsgruppens drøftelser heraf bemærkes det indledningsvis, at arbejdsgruppen har overvejet, hvorvidt Dansk Flygtningehjælps erfaringer fra de bosniske skoler samt Dansk Røde Kors' erfaringer for så vidt angår de enkelte asylansøgerbørn, der har deltaget i undervisning i den danske folkeskole, kan overføres på undervisning af asylansøgerbørn generelt.

De bosniske børn havde efter § 5, stk. 3, i lov om midlertidig opholdstilladelse til visse personer fra det tidligere Jugoslavien m.v. mulighed for at deltage i undervisning i skoler og uddannelsesinstitutioner under Undervisningsministeriet i de kreative fag og idræt.

Arbejdsgruppen finder, at en overførsel af disse muligheder næppe vil være hensigtsmæssig.

Arbejdsgruppen har i sine drøftelser lagt vægt på, at erfaringerne viste, at det allerede for en så ensartet gruppe som de bosniske børn var forbundet med vanskeligheder at deltage i undervisning i den danske folkeskole.

Erfaringerne viste således, at størsteparten af børnene fik begrænset fagligt udbytte af samundervisningen/deltagelsen i undervisning i den danske folkeskole.

Arbejdsgruppen har i den forbindelse dog noteret sig, at de bosniske børn fik et væsentligt socialt udbytte af at deltage i undervisning med børn i den danske folkeskole, hvorigennem de fik et nærmere kendskab til den danske folkeskole og kontakt til det danske samfund og dermed en lettere udslusning. Dette udbytte må efter arbejdsgruppens opfattelse tillægges vægt.

Et for asylansøgerbørnene positivt socialt udbytte af samværet med andre børn i Danmark vil efter arbejdsgruppens opfattelse imidlertid mere hensigtsmæssigt kunne tilgodeses ved etablering af fælles fritidsaktiviteter.

Arbejdsgruppen finder endvidere, at samundervisning alene vil kunne finde sted, hvor der vil være bygningsfællesskab.

Arbejdsgruppen finder på denne baggrund ikke generelt at kunne anbefale samundervisning eller deltagelse for asylansøgerbørnene i undervisning i den danske folkeskole.

Arbejdsgruppen finder dog, at der i særlige tilfælde i centerskolefasen vil kunne opstå situationer, hvor Dansk Røde Kors' centerskole efter længere tids forløb eventuelt vil have vanskeligt ved fortsat at stimulere enkelte asylansøgerbørn undervisningsmæssigt set - såvel i dansk som i øvrige fag samtidig - og dermed give en optimal undervisning svarende til disse børns niveau.

Arbejdsgruppe a finder, at det i sådanne enkeltstående tilfælde kan være aktuelt at tilbyde de pågældende asylansøgerbørn at deltage helt eller delvis i undervisning i folkeskolen.

Arbejdsgruppen finder, at en sådan deltagelse i folkeskolen skal være behovsbestemt, således at der bliver tale om en fleksibel ordning, hvor der altid foretages en konkret vurdering af, hvorvidt det vil være hensigtsmæssigt at give et sådant tilbud, herunder om barnet vil have gavn og fagligt udbytte af undervisning sammen med danske børn.

Arbejdsgruppen finder i den forbindelse, at lærerens vurdering af, hvorvidt det enkelte barn sprogligt, fagligt og modenhedsmæssigt vil være parat til udslusning, bør tillægges vægt ved vurderingen, således at der sikres barnet det fagligt højeste udbytte af undervisningen.

Der bør imidlertid som nævnt foretages en konkret vurdering af nødvendigheden og hensigtsmæssigheden af hel eller delvis undervisning i folkeskolen. I denne vurdering bør - ud over lærerens vurdering af den pågældendes sproglige, faglige og modenhedsmæssige forudsætninger - bl.a. indgå opholdstiden i Danmark.

Det bemærkes i den forbindelse, at op mod halvdelen af de asylansøgerbørn, der er omfattet af den Dansk Røde Kors-undersøgelse, der er omtalt i kapitel 4, ikke har et alderssvarende fagligt og socialt niveau, jf. afsnit 4.2.3.

Arbejdsgruppen anbefaler, at der fastsættes nærmere retningslinjer for vurderingen af, hvorvidt asylansøgerbørn skal tilbydes undervisning i folkeskolen, og at der i den forbindelse etableres en ordning, der sikrer, at de opstillede retningslinjer for vurderingen følges i alle tilfælde, uanset hvor de pågældende børn opholder sig i landet, og således at alle de ovenfor nævnte momenter inddrages i vurderingen af, hvorvidt der skal tilbydes undervisning i folkeskolen.

Arbejdsgruppen bemærker, at den faktiske udslusning af asylansøgerbørn til folkeskolen bør ske i samarbejde med de lokale skolemyndigheder.

I de tilfælde, hvor der helt undtagelsesvis efter den nye centerstruktur, der efter det for arbejdsgruppen oplyste forventes implementeret i løbet af 1996, vil være tale om små eller afsidesliggende centre, hvor forudsætningerne for samdrift mellem flere centre ikke vil være til stede, og hvor der således kan være behov for et alternativ til centralskoler i Dansk Røde Kors regi, vil det efter arbejdsgruppens opfattelse kunne komme på tale at indlede samarbejde med de lokale folkeskolemyndigheder.

9.2.1.5. Foranstaltninger for fysisk og psykisk handicappede børn

I forbindelse med arbejdsgruppens arbejde har Dansk Røde Kors oplyst, at proceduren ved iværksættelse af særlige undervisningsmæssige tiltag overfor børn med fysiske og psykiske handicaps kan opdeles i 2 hovedgrupper:

- A. Lettere fysisk og psykisk handicappede børn og unge, som med hjælp kan følge et almindeligt skoleforløb.
- B. Børn og unge med svære fysiske og psykiske handicaps, som kræver vidtgående foranstaltninger, f.eks. blinde, døve og svært fysisk og psykisk syge.

Dansk Røde Kors har oplyst, at Dansk Røde Kors' personale, herunder sygeplejersker, sundhedsplejersker og lærere, indledningsvis foretager en vurdering af det pågældende barns behov, herunder behovet for særlige undervisningsmæssige støtteforanstaltninger. På denne baggrund udarbejder Dansk Røde Kors en kautionsansøgning til Udlændingestyrelsen med

henblik på gennemførelsen af en egentlig psykologisk/pædagogisk udredning af det enkelte barns behov. På baggrund af denne udredning udarbejder Dansk Røde Kors endvidere en kautionsansøgning til Udlændingestyrelsen vedrørende iværksættelse af særlige tiltag overfor børn med behov for særlige foranstaltninger.

For så vidt angår de lettere fysisk og psykisk handicappede børn, har Dansk Røde Kors bemærket, at disse børn sidestilles med danske børn og unge, og at de hjælpeforanstaltninger, der iværksættes, følger af folkeskolelovens § 20, stk. 1, litra b. Hjælpeforanstaltningerne iværksættes i den skole, hvor barnet går.

For så vidt angår de børn, der opholder sig i Danmark i medfør af lov om midlertidig opholdstilladelse til visse personer fra det tidligere Jugoslavien m.v. varetages iværksættelse af særlige hjælpeforanstaltninger af Dansk Flygtningehjælp.

Dansk Røde Kors har endvidere oplyst, at der for så vidt angår børn og unge af andre asylansøgerfamilier kan være tilfælde, hvor der er brug for udredning og behandlingsmæssige foranstaltninger, selv om børnene gennemsnitligt ikke opholder sig så længe uden for det normale skolebehandlingsystem. Her iværksættes hjælpeforanstaltninger af Dansk Røde Kors i samarbejde med Udlændingestyrelsen.

For så vidt angår børn og unge med svære fysiske og psykiske handicaps, har Dansk Røde Kors bemærket, at også disse børn sidestilles med danske børn, der modtager hjælp efter folkeskolelovens § 20, stk. 2, litra b, som omhandler vidtgående hjælpeforanstaltninger, f.eks. tilbud om specialbørnehave for blinde, specialskole for fysisk handicappede eller døgninstitution for multhandicappede m.v. Disse børn henvises til de i Danmark almindelige eksisterende institutioner i samarbejde med kommuner og amter. Ansvar for udredninger og eventuelle hjælpeforanstaltninger varetages af Dansk Røde Kors.

Arbejdsgruppen finder, at de særlige undervisningsordninger for de fysisk og psykisk handicappede børn og unge bør videreføres uændret.

9.2.1.6. Foranstaltninger for analfabeter blandt asylansøgerbørnene

I forbindelse med arbejdsgruppens arbejde har Dansk Røde Kors oplyst, at specialundervisningen af børn, der ikke har fysiske eller psykiske handicap, varetages af centerskolerne, idet de børn, der er analfabeter, samles på særlige hold, hvor der gives alfabetiseringsundervisning i det omfang, der ressourcemæssigt er mulighed herfor. Derudover deltager børnene i undervisning på de almindelige centerskolehold og får der en særlig individuel undervisning.

Arbejdsgruppen finder, at der i forbindelse med etablering af centralskoler som led i den nye centerstruktur, der forventes implementeret i løbet af 1996, bør tages højde for, at der kan tilbydes analfabeter blandt asylansøgerbørnene specialundervisning.

9.2.1.7. De 3-6-årige asylansøgerbørn

Det fremgår af arbejdsgruppens kommissorium, at arbejdsgruppen skal se på undervisning af asylansøgerbørn.

Arbejdsgruppens har herefter i sin gennemgang valgt at koncentrere sig omkring undervisningen af 7-16-årige asylansøgere og bosniske krigsflygtninge, dvs. børn i den undervisningspligtige alder, hvilket er den aldersgruppe, der traditionelt har været tilbudt undervisning i præasylfasen.

Arbejdsgruppen finder dog samtidig, at det følger af sagens natur, at forholdene vedrørende den undervisningspligtige gruppe ikke kan anskues isoleret uden en vurdering af forholdene for førskolebørn - dvs. de 3-6-årige. Arbejdsgruppen er i den forbindelse opmærksom på, at der ikke eksisterer undervisningstilbud for danske børn i denne aldersgruppe.

Som det fremgår af den af Dansk Røde Kors udarbejdede statistik, som gengivet i kapitel 3, boede pr. 31. december 1995 304 børn i alderen 3-4 år og 306 børn i alderen 5-6 år, indrejst i perioden 1990-95, på asylcentre i Danmark. Af disse var henholdsvis 207 og 220 fra det tidligere Jugoslavien, medens henholdsvis 97 3-4-årige og 86 5-6-årige var fra andre lande end det tidligere Jugoslavien.

Af de 3-6-årige fra andre lande end det tidligere Jugoslavien er henholdsvis 6, 24, 40 og 113 ankommet til Danmark i løbet af 1992, 1993, 1994 og 1995. Af de 3-6-årige fra det tidligere Jugoslavien er henholdsvis 138, 29, 30 og 118 ankommet til Danmark i løbet af 1992, 1993, 1994 og 1995.

En ikke ubetydelig del af de 3-6-årige har altså opholdt sig i Danmark i 1-2 år. En del af disse børn vil i løbet af centeropholdet nå en alder, hvor de påbegynder undervisning i centerskolen, eller - hvis de meddeles asyl - hvor de skal begynde i den danske folkeskole.

Arbejdsgruppen skal her henvise til gennemgangen i kapitlerne 4 og 6 af de problemer, som følger af, at asylansøgerbørn fra mange forskellige lande med forskellige uddannelsesmæssige og sproglige udgangspunkter starter i et fælles skoleforløb.

I den forbindelse har arbejdsgruppen drøftet de principper, som ligger bag Undervisningsministeriets lov nr. 413 af 22. maj 1996 om ændring af lov om folkeskolen (indsats for tosprogede børn, regelsanering m.v.). Lovændringerne giver mulighed for at tilbyde tosprogede børn, der endnu ikke har påbegyndt skolegangen, støtte til fremme af den sproglige udvikling med henblik på, at børnene tilegner sig dansk. Støtten kan gives i op til 3 timer dagligt.

Baggrunden for lovændringen er, at mange børn af indvandrere eller flygtninge på grund af et isoleret sprogligt miljø ikke har en alderssvarende sproglig udvikling, og at de har ringe eller intet forhåndskendskab til dansk, når de starter i skolen. Der er typisk tale om børn, som ikke benytter danske daginstitutioner eller fritidstilbud. Erfaringerne med disse børn viser, at det sproglige "efterslæb", som børnene har ved skolestart, kun vanskeligt indhentes, og videre, at den rent kundskabsmæssige niveauforskel mellem disse børn og børn, som mestrer det danske sprog ved skolestarten, øges i løbet af skoletiden, fordi de børn, som ikke har de grundlæggende færdigheder i dansk til at følge undervisningen, dagligt "sættes af" i forhold til de øvrige børns stadige dygtiggørelse.

Generelt vil asylansøgerbørn efter arbejdsgruppens opfattelse alt andet lige

stå i samme situation som målgruppen for Undervisningsministeriets lovforslag.

Af Dansk Røde Kors' beskrivelse, jf. kapitel 4, af de nuværende lege-
stueordninger fremgår, at legestuerne primært fungerer som pasningsord-
ninger. Børnene er kun få timer i legestuerne og kommer og går, som de
(eller forældrene) vil. Børnene spiser ikke sammen, ligesom de ikke på an-
den måde indføres i de normer og traditioner, som normalt praktiseres i
danske institutioner.

Arbejdsgruppen forstår Dansk Røde Kors' redegørelse således, at der kun i
begrænset omfang tidligere var tilbud til småbørnsgruppen om målrettede
aktiviteter med henblik på at forberede børnene på deltagelse i undervis-
ning i en dansksproget centerskole eller folkeskolen. Arbejdet med lege-
stuebørnene er dog under omlægning og vil i fremtiden få tildelt flere per-
sonaleressourcer, således at målrettede aktiviteter som f.eks. børnehave-
klasselignende tilbud gives til alle børn.

I de nuværende tilbud til småbørnsgruppen er der ikke egentligt målrettede
aktiviteter, som sigter på at forberede børnene på deltagelse i en dansk-
sproget centerskole eller en folkeskole.

Arbejdsgruppen bemærker, at spørgsmålet om tilbud til 3-5-årige ligger u-
den for arbejdsgruppens kommissorium, og har derfor ikke fundet anled-
ning til en nærmere udredning af spørgsmålet i denne betænkning.

Arbejdsgruppen finder imidlertid, at der kunne være grundlag for at under-
søge hensigtsmæssigheden af at udarbejde en formel, pædagogisk mål-
sætning for arbejdet i legestuerne som grundlag for egentlige, strukturer-
de aktiviteter med pædagogisk formål, herunder eventuelt forberedelse til
skolestart.

9.2.1.8. De 17-20-årige asylansøgere

Som det fremgår af rapportens kapitel 3, udgjorde de 17-20-årige lidt over
20 % af det samlede antal børn og unge fra andre lande end det tidligere

Jugoslavien, iridrejt i perioden 1990-95, som opholdt sig i asylcenter i Danmark pr. 1. april 1996.

I det omfang der i de respektive hjemlande er almindelig grundskoleundervisning, vil de 17-20-årige, der også betegnes som sent ankomne, som overvejende hovedregel have gennemført en sådan. Denne aldersgruppe vil således for en dels vedkommende have afgørende anderledes forudsætninger og behov end de 7-16-årige. For en del unge fra denne gruppe vil en almindelig grundskolelignende undervisning fagligt og dermed motivationsmæssigt have vanskeligt ved at opfylde behovet for relevant undervisning. Herudover vil det efter omstændighederne i sig selv kunne virke demotiverende for de unge at blive undervist sammen med eller i samme pensum som væsentligt yngre elever.

Endvidere har de 17-20-årige specielt i forhold til en eventuel forbliven i Danmark særlige behov sammenlignet med de yngre børn, herunder for hurtig indlæring af dansk. Det følger bl.a. af, at de eksisterende ungdomsuddannelser i altovervejende grad forudsætter, at eleverne mestrer dansk.

Arbejdsgruppen har ikke gjort de 17-20-åriges forhold, der ligger uden for arbejdsgruppens kommissorium, til genstand for nærmere overvejelser.

Arbejdsgruppen har imidlertid noteret sig, at der på baggrund af vedtagelsen af lov nr. 290 af 24. april 1996 om ændring af udlændingeloven, lov om midlertidig opholdstilladelse til visse personer fra det tidligere Jugoslavien m.v. og lov om social bistand er nedsat en hurtigtarbejdende arbejdsgruppe om undervisning af asylansøgere, der ikke er i den undervisningspligtige alder (voksne asylansøgere). Arbejdsgruppen har endvidere noteret sig, at det af denne arbejdsgruppes kommissorium fremgår, at den bl.a. skal tage højde for, at behovet for undervisning forudsættes at være størst for yngre asylansøgere - særligt yngre asylansøgere, der i forbindelse med udrejsen fra hjemlandet har afbrudt en igangværende uddannelse - med henblik på at lette overgang eller tilbagevenden til undervisning i hjemlandet eller i Danmark.

Kapitel 10

Sammenfatning af arbejdsgruppens overvejelser vedrørende karakteren af en forbedret undervisningsindsats over for asylansøgerbørnene

På baggrund af en sammenligning af de to hidtidige undervisningsordninger - undervisning af asylansøgerbørn, som forestås af Dansk Røde Kors, og undervisning af bosniske børn, som Dansk Flygtningehjælp har forestået - for så vidt angår omfang af undervisning, fagrække, lærernormering og samundervisning med danske børn i visse discipliner, en af Dansk Røde Kors udarbejdet brugerundersøgelse vedrørende asylansøgernes forventninger til den tilbudte undervisning samt indhentede forslag til den fremtidige undervisning fra Dansk Røde Kors og Undervisningsministeriet har arbejdsgruppen drøftet karakteren af en forbedret undervisning.

Arbejdsgruppen finder, at de hidtidige målsætninger for undervisning af asylansøgerbørn ikke længere er fuldt tilstrækkelige, og at målsætningerne vedrørende undervisning af de bosniske børn ikke er direkte anvendelige for så vidt angår asylansøgerbørn i almindelighed.

Arbejdsgruppen har herefter overvejet, hvilke målsætninger for undervisningen af asylansøgerbørn, som man finder bør opstilles i stedet for de eksisterende.

På baggrund af arbejdsgruppens overvejelser, som er nærmere gennemgået i kapitel 9, anbefaler arbejdsgruppen, at undervisningen af asylansøgerbørn inden for den nuværende opgavefordeling styrkes.

Arbejdsgruppen finder, at der bør tages hensyn til det enkelte barns opholdstid her i landet, således at undervisningen opdeles i faser - en modtagefase og en centerskolefase.

Arbejdsgruppen finder, at såvel undervisningens omfang som indhold bør styrkes allerede i en modtagefase, og at dette bør ske ved forøgelse af timetallet til 20 timer ugentligt.

I den efterfølgende periode (centerskolefasen) finder arbejdsgruppen, at der bør etableres en undervisning, der i sit indhold og omfang tilrettelægges, således at den svarer til den undervisning, der tilbydes tosprogede elever i den danske folkeskole, men med respekt af asylansøgerbørnenes særlige situation. Der bør tilstræbes en kundskabstilegnelse hos børnene, således at de rustes bedst muligt til deres fremtidige liv, hvad enten dette vil blive i Danmark eller i hjemlandet.

For så vidt angår selve indholdet af undervisningen anbefaler arbejdsgruppen, at denne som et minimum bør omhandle de almene fag, som der undervises i i folkeskolen, eventuelt således at fag som historie, geografi og sprogundervisning tilføres et internationalt tilsnit.

For så vidt angår indhold og omfang af undervisningen henvises i øvrigt til afsnit 9.2.1.1.

Det er arbejdsgruppens opfattelse, at enkelte asylansøgerbørn, der som følge af deres faglige niveau måtte have behov herfor, undtagelsesvis bør kunne udsendes i folkeskolen, i det omfang det efter en konkret vurdering findes, at undervisning i folkeskolen henset til den pågældendes sproglige og faglige niveau og modenhed i øvrigt vil være til gavn for det enkelte asylansøgerbarn.

Der bør således foretages en konkret vurdering af nødvendigheden og hensigtsmæssigheden af hel eller delvis undervisning i folkeskolen. I denne vurdering bør - ud over lærerens vurdering af den pågældendes sproglige, faglige og modenhedsmæssige forudsætninger - bl.a. indgå opholdstiden i Danmark.

Den faktiske udsendelse af asylansøgerbørn til folkeskolen bør ske i samarbejde med de lokale skolemyndigheder.

Arbejdsgruppen finder derimod ikke generelt at kunne anbefale samundervisning og/eller deltagelse i undervisning i skoler under Undervisningsministeriet.

Arbejdsgruppen har herved lagt vægt på, at erfaringerne har vist, at det allerede for en så ensartet gruppe som de bosniske børn var forbundet med vanskeligheder at deltage i undervisning i den danske folkeskole, og at størsteparten af børnene ikke fik noget større fagligt udbytte af samundervisningen.

Arbejdsgruppen finder i den forbindelse, at et for asylansøgerbørnene positivt socialt udbytte af samværet med andre børn i Danmark mere hensigtsmæssigt vil kunne tilgodeses ved etablering af fælles fritidsaktiviteter, jf. nærmere herom i afsnit 9.2.1.4.

Arbejdsgruppen finder, at der i de helt undtagelsesvisse tilfælde, hvor der vil være tale om små og/eller afsidesliggende centre, bør finde et samarbejde sted med de lokale skolemyndigheder.

Det er endvidere arbejdsgruppens opfattelse, at der i hele undervisningsforløbet bør lægges vægt på en individualiseret, fleksibel undervisning, hvor det enkelte barns ressourcer bliver afgørende, og hvor der således tages hensyn til såvel børnenes alder som aktuelle kundskabsniveau.

Arbejdsgruppen finder endvidere, at frivillige undervisere - asylansøgere med særlige kvalifikationer - bør inddrages i undervisningen i det omfang, der er praktisk mulighed herfor.

Arbejdsgruppen har i den forbindelse noteret sig, at der selv i så stor en gruppe som gruppen af bosniske krigsflygtninge var rekrutteringsvanskeligheder, og at sådanne vanskeligheder må forudses at blive så meget desto større ved rekruttering blandt asylansøgergruppen i øvrigt.

Arbejdsgruppen finder, at der tillige i det omfang, der er praktisk mulighed herfor, bør ske ansættelse af tosprogede uddannede lærere. Arbejdsgruppen har noteret sig, at Dansk Røde Kors har oplyst, at man i det omfang, det vil være praktisk muligt, er indstillet på at gøre brug af tosprogede undervisere med en relevant faglig baggrund.

Inddragelse af frivillige undervisere samt ansættelse af tosprogede uddannede lærere vil bl.a. medvirke til, at børnene også i begyndelsen af deres

ophold her i landet, hvor deres kendskab til dansk vil være begrænset, sikres et fagligt udbytte af undervisningen, idet de ikke vil skulle koncentrere sig om både sproglig indlæring og fagets egentlige indhold, jf. nærmere herom i afsnit S.2.1.2. og 9.2.1.3.1.

Særligt for så vidt angår asylansøgerbørnenes forældre finder arbejdsgruppen i øvrigt, at de pågældende bør inddrages løbende i undervisningsforløbet, og dette - tilsvarende inddragelse af forældre i den danske folkeskole - især vil kunne ske gennem afholdelse af forældremøder og -konsultationer.

Arbejdsgruppen anbefaler, at sprogundervisning både med hensyn til undervisning i modersmålet, det danske sprog samt andre relevante fremmedsprog styrkes.

Særligt for så vidt angår modersmålsundervisning finder arbejdsgruppen, at denne mindst bør svare til, hvad tosprogede elever tilbydes i folkeskolen.

I forbindelse med en eventuel repatriering vil modersmålsundervisning i Danmark medvirke til, at barnet igen kan indsluses i hjemlandets uddannelsessystem.

I forbindelse med en integration i det danske samfund, vil modersmålsundervisningen øge eller muliggøre indlæringen af relevante fremmedsprog - herunder dansk - ligesom etablering af danskundervisning under asylsagsbehandlingen vil lette integrationen af barnet siden hen i Danmark.

For så vidt angår undervisning i et yderligere relevant fremmedsprog vil dette efter arbejdsgruppens opfattelse styrke børnenes stilling, uanset om de pågældende skal forblive her i landet eller vende tilbage til hjemlandet eller det tidligere opholdsland. Arbejdsgruppen anbefaler, at det tilstræbes at tilbyde undervisningen i fremmedsprog til asylansøgerbørn i takt og omfang svarende til fremmedsprogsundervisningen for alderssvarende, tosprogede børn i folkeskolen.

For så vidt angår sprogundervisning henvises i øvrigt til afsnit 9.2.1.3.

Arbejdsgruppen finder i øvrigt, at de særlige undervisningsordninger for de fysisk og psykisk handicappede børn og unge bør videreføres i deres nuværende form, jf. herved afsnit 9.2.1.5.

Særligt for så vidt angår de af asylansøgerbørnene, der er analfabeter, anbefaler arbejdsgruppen, at der i forbindelse med etablering af centralskoler tages højde for, at der kan tilbydes disse børn specialundervisning.

Arbejdsgruppen finder herefter, at det som en overordnet målsætning bør gælde, at der tilbydes asylansøgerbørn her i landet en ligeværdig, men tilpasset undervisning med respekt af asylansøgerbørnenes særlige situation.

Bilag

- Bilag 1: Rammeoverenskomst af 1. juli 1988 mellem Dansk Røde Kors og Justitsministeriet
- Bilag 2: Aftale mellem Dansk Røde Kors og Justitsministeriet om undervisning af asylansøgere i de af Dansk Røde Kors drevne asylcentre
- Bilag 3: Indenrigsministeriets notat af 6. juli 1996 om undervisning af asylansøgere børn og Danmarks internationale forpligtelser
- Bilag 4: Uddrag af FN's konvention om barnets rettigheder
- Bilag 5: Uddrag af FN's konvention om økonomiske, sociale og kulturelle rettigheder
- Bilag 6: Uddrag af FN's racediskriminationskonvention
- Bilag 7: Uddrag af den europæiske menneskerettighedskonvention
- Bilag 8: Dansk Røde Kors' statistik over børn og unge i alderen tre til tyve år, der opholder sig på asylcentre i Danmark. Opgørelsesdato 1. april 1996.
- Bilag 9: Dansk Røde Kors' notat af 6. september 1995 vedrørende undervisning af asylansøgerbørn i Dansk Røde Kors' Asylafdelings centerskoler
- Bilag 10: Dansk Flygtningehjælps beskrivelse af 4. oktober 1995 af de nuværende undervisningstilbud for børn med midlertidig opholdstilladelse efter jugoslaverloven; tilbud på centrene samt tilbud uden for centrene
- Bilag 11: Dansk Røde Kors' brugerundersøgelse om undervisning på multietniske asylcentre i Danmark
- Bilag 12: Dansk Røde Kors' forslag af 8. januar 1996 til fremtidig undervisning af asylansøgerbørn
- Bilag 13: Undervisningsministeriets anbefalinger om undervisning af asylansøgere børn
- Bilag 14: Uddrag af Undervisningsministeriets lovebekendtgørelse nr. 55 af 17. januar 1995

RAMMEOVERENSKOMST

mellem Justitsministeriet og Dansk Røde Kors om bistand i præasylfasen.

Efter Udlændingelovens § 42 a stk.2 tilvejebringer og driver Direktoratet for Udlændinge indkvarteringssteder for udlændinge, der har søgt om opholdstilladelse i henhold til Udlændingelovens § 7-8. Dette kan ske i samarbejde med Dansk Røde Kors.

Som grundlag for samarbejdet mellem Justitsministeriet/Direktoratet for Udlændinge (DFU) og Dansk Røde Kors (DRK) om driften af indkvarteringssteder og øvrig bistand i præasylfasen er der indgået følgende Rammeoverenskomst:

§ 1. Centralt beredskab.

I DRK er oprettet en særlig enhed - asylafdelingen - som er økonomisk og organisatorisk adskilt fra DRKs øvrige afdelinger. Asylafdelingen varetager den centrale administration af asylarbejdet i henhold til Rammeoverenskomsten og er ansvarlig herfor over for Justitsministeriet, herunder ved aflæggelse af årsregnskabet for asylarbejdet, jfr. § 9.

Til dækning af DRKs udgifter til den centrale administration yder Justitsministeriet et tilskud, hvis størrelse fremgår af bilag (§ 1).

§ 2. Centre.

A. Registrerings- og modtagelsescentre.

I hovedstadsområdet er oprettet en række registrerings- og modtagelsescentre med den opgave at modtage de af DFU og Den centrale Politiafdeling anviste personer i den første periode medens sagen behandles. Såfremt der er praktisk mulighed herfor, skal disse personer efter en kortere periode flyttes til de under B nævnte centre.

B. Opholdscentre.

Endvidere er oprettet opholdscentre, hvis formål er indlogering af asylansøgere, hvis sag viser sig ikke at kunne afgøres; endeligt inden for en kortere periode.

C. Nødkapacitet.

Endelig er etableret en nødkapacitet, som alene forudsættes benyttet som nødindkvartering i specielle situationer, hvor den øvrige kapacitet er opbrugt.

Justitsministeriet forpligter sig til at stille de under A-C nævnte centre til rådighed for DRK i driftsklar stand. Justitsministeriet afholder samtlige udgifter i forbindelse med centres oprettelse, drift og vedligeholdelse.

I det omfang DRK efter nærmere aftale med DFU afholder udgifter i forbindelse med centres oprettelse og indretning, godtgøres disse udgifter af Justitsministeriet/DFU.

I bilag (§ 2) er opregnet de centre, der er etableret i henhold til denne bestemmelse.

§ 3. Indkvartering.

Der må ikke på de i § 2 nævnte centre indkvarteres andre end asylansøgere, der anvises af DFU eller Den centrale Politiafdeling efter aftale med DFU. Endvidere kan DRK medarbejdere i fornødent omfang overnatte på centrene.

Placeringen af asylansøgere på de enkelte centre samt omflytninger fra et center til et andet må alene ske efter anvisning fra DFU. DRK kan, når der foreligger særlige grunde, indstille flytninger til andre lokaliteter end asylcentrene.

Udgifter i forbindelse med placering og omflytning af asylansøgere fra et center til et andet afholdes af Justitsministeriet/DFU. I det omfang DRK efter nærmere aftale med DFU afholder nævnte udgifter, godtgøres disse af Justitsministeriet/DFU.

DRK er forpligtet til mindst 1 gang ugentligt at give DFU oplysninger om, hvilke personer, der opholder sig på hvert center.

Såvel DFU som politiet har til enhver tid adgang til de faciliteter, der beboes af asylansøgere.

DRK er alene ansvarlig for skader som følge af de asylansøgendes sygdomme eller skadegørende handlinger efter dansk rets almindelige regler.

§ 4. Personale.

DRK skal inden for de givne rammer varetage indkvarteringen på centrene og herunder yde følgende service:

- Døgnbetjent modtagefunktion på registrerings- og modtagelsescentre. Såvidt muligt anvises personer til indkvartering kun i tidsrummet 0800-2300.
- Forplejning m.v., herunder tilvejebringelse af 3 måltider pr. dag.
- Rengøring. Det forudsættes dog, at de indkvarterede asylansøgere såvidt muligt medvirker hertil.
- Udbetaling af lomme penge og udlevering af naturalier i henhold til Rammeoverenskomstens bestemmelser herom.
- Indledende sundhedscheck, herunder eventuel lægeundersøgelse på registrerings- og eventuelt modtagelsescentre.
- Vædiigeholdende sundhedsservice, herunder oprettelse af en fast lægekonsultation på et af centrene.
- Undervisning i henhold til særlig aftale med Justitsministeriet.

Til varetagelse af disse funktioner ved et gennemsnitligt belæg på 1100 + - 20 % på de i bilag (§ 2) nævnte centre kategori A-C, kan DRK ansætte personale (herunder læger, sundhedspersonale og lærere) svarende til et antal timer/år (årsværk), hvis størrelse fremgår af bilag (§ 4).

Lønudgifterne til det således ansatte personale afholdes af Justitsministeriet inden for en samlet lønsum, hvis størrelse fremgår af bilag (§ 4). Lønsummen beregnes ud fra gældende overenskomster.

DRK er herudover berettiget til at udøve sin sædvanlige sociale og humanitære virksomhed, bl.a. ved brug af frivillige ulønnede medarbejdere som supplement til de ansatte medarbejders indsats. På hvert center skal der til stadighed befinde sig en eller flere af det lønnede personale.

§ 5. Sundhedsarbejde.

DRK kan til enhver tid tilkalde lægeassistance i akutte tilfælde og forestå indlæggelse på hospital i tilfælde af pludselig opstået alvorlig sygdom eller tilskadekomst.

DFU og de overordnede sundhedsmyndigheder skal orienteres, såfremt der konstateres epidemiske sygdomme.

DRK er endvidere pligtig at give oplysning til DFU om sygdomme, der i øvrigt kan indebære særlig sundhedsrisiko for andre personer.

Nødvendig sundhedsmæssig betjening foretages i videst muligt omfang af de af DRK ansatte læger og sygeplejersker. DRK stiller i denne forbindelse vederlagsfrit efter tilkald sygeplejersker til rådighed for politiet i forbindelse med registreringsfasen.

Efter nærmere retningslinier, der aftales mellem DFU og DRK kan asylansøgerne herudover i nødvendigt omfang henvises til anden læge- og tandlægebehandling m.v.

Udgifterne hertil afholdes af Justitsministeriet efter nærmere aftale mellem DFU og DRK. Der foretages særskilt afregning af lægeudgifter m.v. som undtagelsesvis ikke er afholdt direkte af Justitsministeriet/DFU.

§ 6. Døgnpris.

Justitsministeriet yder fuld refusion til DRK for de driftsudgifter på centrene, der relaterer sig til antallet af indkvarterede asylansøgere, herunder specielt

- Tilvejebringelse af kost (3 måltider pr. dag pr. person).
- Husholdningsudgifter.
- Sociale ydelser (beskæftigelsesaktiviteter etc.).
- Rengøringsartikler.
- Nødvendig beklædning.
- Andre driftsudgifter (nødtørftig medicin, sundhedsplejeartikler, telefon etc.).

Refusionen, der baserer sig på en gennemsnitlig belægning på 1100 personer, er udregnet som en gennemsnitspris incl. moms pr. døgn pr. person, der overnatter på centrene (døgnpris).

Døgnprisen fremgår af bilag (§ 6).

Forud for hver kalendermåned foretages et skøn over, hvor mange asylansøgere, der i måneden forventes at være indlogeret på centrene.

Det således skønnede antal belægningsdøgn danner grundlag for en forskudsvis månedlig opbæring (antal belægningsdøgn x døgnprisen), som udbetales af Justitsministeriet til DRK efter påkrav senest den 10. i måneden.

Såfremt det faktiske antal belægningsdøgn har afvejet fra det skønnede antal, foretages der en betalingsmæssig efterregulering i forbindelse med opbæringen for den følgende måned.

§ 7. Lomme penge.

DRK udbetaler lomme penge til asylansøgere, der bor på et center efter en takst, der fastsættes af Justitsministeriet jfr. bilag (§ 7).

Udbetalingen til asylansøgerne sker efter retningslinier, der er fastsat efter aftale mellem DRK og DFU. Udgifterne til lommepege, der er udbetalt i overensstemmelse med retningslinierne, afholdes af Justitsministeriet.

Der foretages forud for huer kalendermåned et skøn over antallet af personer, der i måneden forventes at være berettiget til at modtage lommepege.

Dette skøn danner grundlag for en forskudsvis månedlig a contobetaling, som udbetales af Justitsministeriet til DRK efter påkrav senest den 10. i måneden.

Såfremt det faktiske antal asylansøgere, der har været berettiget til lommepege, afviger fra det skønnede antal, foretages der en betalingsmæssig efterregulering i forbindelse med a contoudbetalingen for den følgende måned.

DRK fører særskilt regnskab med udbetalte lommepege.

§ 8. Kontaktudvalg.

Der oprettes et kontaktudvalg med 4 faste medlemmer, bestående af 2 repræsentanter fra DRK og 2 repræsentanter fra DFU.

I udvalget drøftes alle spørgsmål af mere overordnet karakter, herunder centrenes forhold, størrelsen af kapaciteten etc.

§ 9. Årsregnskab.

Årsregnskab indsendes af DRK til Justitsministeriet hvert år inden den 1. maj for det forudgående kalenderår.

Regnskabet skal revideres af DRKs revisorer og skal godkendes af begge parter.

Regnskabet sol indeholde alle de udgifter, som ligger inden for de rammer, som parterne har aftalt for Dansk Røde Kors' asylarnejde.

Specielt skal der i årsregnskabet særligt redegøres for DRKs udgifter til undervisning, samt for personaleforbruget og lønudgifter hertil af den pulje, der af parterne er vedtaget til dækning af særlige situationer (jfr. bilag § 4).

Endelig skal der af årsregnskabet fremgå et særskilt regnskab for udbetaling af lommepenge jfr. § 7.

Såfremt der i årsregnskabet fremkommer væsentlige differencer i forhold til de samlede betalinger i regnskabsåret, kan denne difference indgå i den næstfølgende regulering af Rammeoverenskomstens prisniveau.

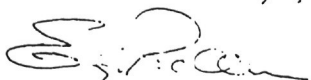
§ 10. Ikrafttræden.

Nærværende overenskomst, som erstatter den af 15. oktober 1985 indgåede overenskomst med senere ændringer, træder i kraft 1. juli 1988 og er gyldig indtil videre.

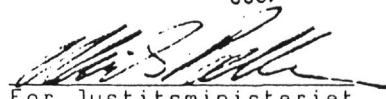
Overenskomsten (herunder pris- og lønniveau) genforhandles 1 gang årligt inden udgangen af juni måned. Endvidere kan hver af parterne anmode om genforhandling, såfremt forudsætningerne for overenskomsten er afgørende ændret.

Overenskomsten kan opsiges af hver af parterne med mindst 6 måneders varsel.

København, den 11/7-88

For Dansk Røde Kors

København, den 8861 1708 7 1

For Justitsministeriet
Niels Pallesen

1. juli 1988 - 30. juni 1989

Central administration.

Til dækning af DRK's centrale administration af asylarbejdet,
herunder

- driften af asylcentrene.
- indkvartering af asylansøgere.
- administratioti af lomme- og tøjpenge.
- koordination af undervisningen.
- koordination af den sundhedsmæssige betjening, hvorved der
særligt er udregnet tilskud til ansættelse af koordineren-
de læge Søren Jepsen, der bistår DFU som konsulent vedrø-
rende alle spørgsmål af sundhedsmæssig karakter for så
vidt angår asylansøgere i præasylfasen.
- samt driftsomkostninger i forbindelse hermed,

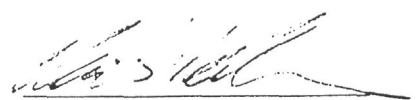
udbetaler Justitsministeriet til DRK et beløb, der er fastsat til

12.114.000 kr./år.

Beløbet udbetales med 1.009.500 kr. hver den 1. i måneden, 1. gang
1. juli 1988.

For Dansk Røde Kors

11/2-88

4 JULI 1988

For Justitsministeriet

Niels Pallesen

Bilag § 2

1. juli 1988 - 30. juni 1989

Centre.

Til indkvarteringen s f asylansøgere er der oprettet følgende centre
(kategori A og B):

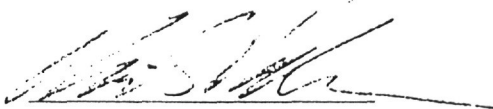
		Kapacitet
Sandholm	(registrering og modtagelse)	500
Kongelunden	(modtagelse)	220
Lysholm	(modtagelse)	150
Suaneparken	(modtagelse)	81
Holbæk	(ophold)	93
Kysthospitalet	(ophold)	250
Kraglund	(ophold)	65
		1359

Kategori C:

Til imødegåelse af nødsituationer holdes herudover 300 pladser (2 bygninger) i beredskab i Sandholm.

Nødberedskabet må alene tages i anvendelse efter aftale med Justitsministeriet/DFU.

 17-88
For Dansk Røde Kors

4 JULI 1988

For Justitsministeriet
Niels Pallesen

1. juli 1988 - 30. juni 1989

Personale.

Til betjening af de indkvarterede på centrene som nævnt i § 4 er der indgået følgende personaleaftale:

1. Inden for en samlet lønsum på 54.016.327 kr./pr. år, som dækkes af Justitsministeriet, kan DRK anvende personale på centrene svarende til 241,5 årsværk.
2. Herudover kan DRK disponere over en personalepulje til imødegåelse af ekstraordinære akutte situationer.

Lønudgifterne hertil dækkes af Justitsministeriet inden for en samlet lønsum på 2.700.754 kr./år.

Inden for lønsummen kan der anvendes personale svarende til 13 årsværk.

Ved årsregnskabet redegør DRK for begrundelsen for disposition i de enkelte tilfælde ved anvendelsen af puljen. Endvidere angives: lønudgift, antallet af anvendte bevillingstimer og heraf antallet af arbejdstimer, anvendt på overarbejde.

3. Ved et årsværk forstås en arbejdsmængde, svarende til den normale arbejdstid for en helårsbeskæftiget medarbejder. Et årsværk svarer pr. definition til 2028 bevillingstimer indtil 31. august 1980 og til 1976 bevillingstimer fra 1. september 1988.

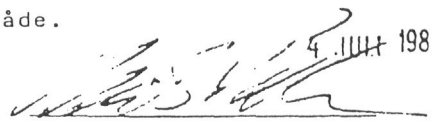
1 overarbejdstime svarer til 1,5 bevillingstime.

4. Udbetalingen af den under 1. og 2. fastsatte lønsum, ialt 56.717.081 kr./år, sker som a conto udbetaling med 4.726.423 kr. hver den 1. måned, 1. gang 1. juli 1988.

5. Den aftalte lønsum forhandles mellem DRK og DFU ved ændringer i overenskomsterne på det offentlige område.

For Dansk Røde Kors

17-88

For Justitsministeriet
Niels Pallesen

4.11.1988

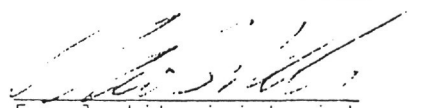
Bilag § 6

1. juli 1988 - 30. juni 1989

Døgnpris.

Beløbet pr. asylansøger, der overnatter på et center, er udregnet på grundlag af gennemsnitsberegninger ved normal belægning (1100) og udgør 75,38 kr. incl. moms (22 %).

For Dansk Røde Kors

4 JULI 1988

For Justitsministeriet
Niels Pallesen

Bilag § 7

1. juli 1988 - 30. juttji 1989

Lommepenge.

Til dækning af daglige fornødenheder fastsættes et beløb til lommepenge pr. dag en asylansøger opholder sig på et center.

Beløbet udgør for personer under 14 år: 4 kr./dag.

Beløbet udgør for personer på 14 år eller derover 23 kr./dag.

Aftale mellem Justitsministeriet og Dansk Røde Kors om undervisning af asylansøgere i de af Dansk Røde Kors drevne asylcentre.

§ 1. Undervisningsprogrammet har følgende indhold:

Børn (6-16 år): modul I: I de første 3 måneder fra barnets indlogering tilbydes undervisning, der omfatter introduktion til danske forhold og introducerende dansk-undervisning. Der undervises 15 t./uge.

Til de børn, der opholder sig på asylcentre ud over 3 måneder tilbydes (modul II) fortsat undervisning i dansk og yderligere kundskabsformidlende undervisning med 15 t./uge.

Voksne: Voksne, hvis sag ikke behandles efter reglerne om åbenbart grundløse asylansøgninger tilbydes i alt 60 timers undervisning, fordelt med 12 timers introduktion, 30 timer dansk og 18 timer samfundsorientering. Undervisningsprogrammet påregnes at være afsluttet efter ca. 3 måneder.

Der påregnes undervist i nold å ca. 15 personer.

2. Det til gennemførelse af den nævnte undervisning nødvendige antal lærere aftales i forbindelse med forhandling af Rammeoverenskomsten mellem Justitsministeriet og Dansk Røde Kors og indgår i den samlede personalenormering, jfr. Rammeoverenskomstens bilag § 4.

§ 3. Til administration og koordination af undervisningen samt til centralt relaterede undervisningsudgifter i øvrigt ydes et tilskud hvis størrelse aftales i forbindelse med forhandling af Rammeoverenskomsten. Tilskuddet indgår i Rammeoverenskomstens bilag § i '(central administration);.

§ 4. I forbindelse med etableringen af det aftalte undervisningsprogram ydes et engangstilskud til etablering. Beløbet er aftalt til 88.000,00 kr.

§ 5. Til dækning af Dansk Røde Kors's løbende driftsudgifter til undervisningen er aftalt følgende beløb pr. påbegyndt undervisningsprogram:

Børn, Modul I : 82,55 kr. incl. moms

Børn, Modul II: 40,00 kr.

Voksne 62,30 kr.

Driftsudgifterne afregnes til Dansk Røde Kors efter påkrav med de nævnte takster pr. påbegyndt undervisningsprogram i de 3 kategorier.

§ 6. Som beskrevet i Rammeoverenskomstens § 9 redegør Dansk Røde Kors i årsregnskabet særligt for de afholdte udgifter til undervisning.

§ 7. Aftalen træder i kraft 1/7 1988.

for Dansk Røde Kors

for Justitsministeriet

J.nr. 1995-3701-991

Den 6. juli 1995

INDENRIGSMINISTERIET
Udlændingeafdelingen

N O T A T

om forholdet mellem den nuværende undervisning af asylansøgeres** børn og Danmarks internationale forpligtelser**

1. Indledning

I den senere tid er der fra forskellig side rejst kritik af den undervisning, der tilbydes asylansøgere**s** børn i Danmark. Det er bl.a. blevet anført, at Danmark på dette område ikke lever op til sine internationale forpligtelser, herunder navnlig FN's Konvention om Børnets Rettigheder (Børnekonventionen).

Spørgsmålet er bl.a. rejst over for indenrigsministeren af folketingsmedlemmerne Poul Qvist Jørgen (S), Inger Bierbaum (S) og Anne-Marie Meldgaard (S).

Spørgsmålet har bl.a. været rejst af folketingsmedlem Bruno Jerup (EL) i spørgsmål nr. S 1319 af 30. marts 1995 og af Søren Søndergaard (EL) i spørgsmål nr. S 1370 af 5. april 1995. Spørgsmål og svar har følgende ordlyd:

Spørgsmål nr. S 1319:

"På hvilket grundlag lever Danmark op til sine internationale forpligtelser om at tilbyde asylansøgere**s** børn undervisning, og hvilken undervisning sikres disse børn, mens deres sag behandles?"

Svar:

Indenrigsministeriet har til brug for besvarelsen indhentet en udtalelse fra Direktoratet for Udlændinge og Dansk Røde Kors.

Det fremgår heraf, at asylansøgere ikke er omfattet af den danske lovgivning på undervisningsområdet og derfor ikke tilbydes undervisning på folkeskoler, efterskoler, gymnasier mv.

Det fremgår endvidere, at det i henhold til en rammeoverenskomst af 1. juli 1988 mellem Justitsministeriet og Dansk Røde Kors om indlogering af asylansøgere er Dansk Røde Kors, som forestår undervisningen af børn, der er indlogeret på et af Dansk Røde Kors' indkvarteringscentre.

Dansk Røde Kors har oplyst, at børn i alderen fra 7-16 år på de såkaldte multietniske indkvarteringscentre, hvilket vil sige centre, der ikke er omfattet af den særlige lovgivning vedrørende midlertidig opholdstilladelse for visse personer fra det tidligere Jugoslavien m.v., tilbydes 15 timers undervisning om ugen på centeret.

Undervisningen omfatter fagene dansk, matematik og samfundsorientering, herunder geografi, biologi og historie. Ved længerevarende ophold i indkvarteringscentre tilbydes derudover i et vist omfang undervisning i engelsk. Modersmålsundervisning tilbydes i det omfang, det er muligt at skaffe frivillige lærere.

Dansk Røde Kors har endvidere - under henvisning til den TV-udsendelse, der er nævnt i spørgsmålets begrundelse - oplyst, at børn, der bliver privat indkvarteret uden for indkvarteringscentre, tilbydes undervisning i det nærmeste indkvarteringscenter, og at Dansk Røde Kors i sådanne tilfælde betaler for de pågældende børns transport til og fra undervisningen.

I nogle tilfælde tilbydes uledsagede flygtningebørn af socialpædagogiske årsager et såkaldt rekreationsophold hos familier uden for indkvarteringscentre. I enkelte af disse tilfælde har det på grund af lange transportafstande været praktisk umuligt at arrangere fortsat deltagelse i et undervisningsforløb på centrene. Disse rekreationsophold er dog typisk af kortere varighed og base-re; på en individuel konkret vurdering af det enkelte barns behov.

Dansk Røde Kors har endelig oplyst, at de undervisningsforløb, som flere af de uledsagede flygtningebørn, der blev interviewet i den nævnte tv-udsendelse, har haft, må betegnes som særegne og ikke sammenlignelige med normale undervisningsforløb for denne gruppe.

Indenrigsministeriet kan henholde sig til det af Direktoratet for Udlændinge og Dansk Røde Kors oplyste.

Det er Indenrigsministeriets umiddelbare opfattelse, at Danmark herved lever op til sine internationale forpligtelser, herunder de forpligtelser, der følger af børnekonventionen. Indenrigsministeriet er imidlertid opmærksom på, at der for nylig fra forskellig side er rejst tvivl om, hvorvidt dette fuldt ud er tilfældet.

Indenrigsministeriet har derfor iværksat en større undersøgelse heraf og vil vende tilbage med en endelig besvarelse på spørgsmålet, når resultatet af denne undersøgelse foreligger.

Spørgsmål nr. S 1370:

"Hvad kan ministeren oplyse om sine initiativer for at sikre, at Danmark lever op til sine forpligtelser i henhold til FN's Konvention om Barnets Rettigheder (ratificeret af Danmark den 19. juli 1991) vedrørende asylsøgerbørn og unges ret til uddannelse?"

Svar:

Der henvises til Indenrigsministeriets foreløbige besvarelse af 11. april af spørgsmål nr. S 1319, jf. vedlagte kopi.

Som det fremgår heraf, vil Indenrigsministeriet senere vende tilbage med en endelig besvarelse af spørgsmålet.

Indenrigsministeriet har endvidere den 22. maj 1995 besvaret spørgsmål nr. S 1599 af 10. maj 1995 fra Bruno Jerup. Spørgsmål og svar har følgende ordlyd:

Spørgsmål nr. S 1599:

"Vil ministeren i forlængelse af svar på spørgsmål nr. S 1319 og den efterfølgende debat i medierne vurdere mulighederne for, at der kan etableres en løsning på problemet med asylansøgerbørns undervisning inden starten af det nye skoleår?"

Svar :

En arbejdsgruppe bestående af repræsentanter fra bl.a. Dansk Røde Kors, Dansk Flygtningehjælp, Direktoratet for Udlændinge, Indenrigsministeriet og Undervisningsministeriet vil i nærmeste fremtid undersøge muligheden for at omlægge undervisningen af asylansøgerbørn.

Sigtet med arbejdsgruppen bliver at finde frem til egnede løsningsmodeller for tilrettelæggelsen af undervisningen, således at der både tages højde for, at børnene får den nødvendige uddannelse under deres ophold i Danmark, at børn fra forskellige lande behandles ens, samt at en større gruppe af børnene alene forudsættes at skulle have et korterevarigt ophold i Danmark.

Arbejdsgruppen vil i forbindelse hermed hente inspiration fra erfaringerne med de særlige undervisningsforløb, som der ved bestemmelsen § 5 i lov om midlertidig opholdstilladelse til visse personer fra det tidligere Jugoslavien m.v. blev skabt hjemmel til at tilrettelægge for børn af bosniske krigsflygtninge.

Indenrigsministeriet vil hurtigst muligt herefter tage initiativ til etablering af nye undervisningsprogrammer for asylansøgeres børn."

Formålet med dette notat er at danne grundlag for en endelig besvarelse af de ovenfor citerede spørgsmål nr. S 1319 og S 1370 samt for en besvarelse af de øvrige henvendelser, Indenrigsministeriet har modtaget vedrørende dette spørgsmål. Notatet udgør således Indenrigsministeriets udredning vedrørende det rejste spørgsmål om, hvorvidt den undervisning, som tilbydes børn, der opholder sig her i landet som asylansøgere, er tilstrækkelig til at opfylde Danmarks internationale forpligtelser på dette område, herunder særligt Børnekonventionen.

Sigtet med notatet er ikke at vurdere hensigtsmæssigheden af at omlægge undervisningen af asylansøgerbørn, idet dette spørgsmål som nævnt i svaret på spørgsmål

nr. S 1599 skal vurderes i en arbejdsgruppe bestående af repræsentanter for Dansk Røde Kors, Dansk Flygtningehjælp, Direktoratet for Udlændinge, Indenrigsministeriet og Undervisningsministeriet.

Det bemærkes, at notatet alene vedrører den undervisning, der tilbydes børn, der opholder sig her i landet som asylansøgere. Den undervisning, der tilbydes børn, som har fået midlertidig opholdstilladelse her i landet efter den særlige lovgivning om midlertidig opholdstilladelse til visse personer fra det tidligere Jugoslavien m.v. (jugoslaverloven), vil kun i meget begrænset omfang blive omtalt i notatet.

Indenrigsministeriet har til brug for denne udredning indhentet udtalelser fra Undervisningsministeriet og Dansk Røde Kors. Indholdet af disse udtalelser vil blive omtalt i det følgende.

2. Grundlaget for og indholdet af den nuværende undervisning

2.1. Retsgrundlaget for den nuværende undervisning

2.1.1. Nationale retsregler

Grundloven

Grundlovens § 76 har følgende ordlyd:

"§ 76. Alle børn i den undervisningspligtige alder har ret til fri undervisning i folkeskolen. Forældre eller værger, der selv sørger for, at børnene får en undervisning, der står mål med, hvad der almindeligvis kræves i folkeskolen, er ikke pligtige at lade børnene undervise i folkeskolen."

Det er op til lovgiver at fastlægge, hvad der skal for-

stås ved "folkeskolen". Det afgøres ligeledes ved den almindelige lovgivning, hvornår undervisningspligten ophører, jf. Karnov, note 243 til grundlovens § 76.

I Zahle, Dansk forfatningsret, foreløbig udgave, bind 5, side 283, anføres, at det af bestemmelsen følger, at det offentlige skal etablere et skolesystem, en folkeskole. Eet hedder videre, at grundlovens § 76 forudsætter, at der er en undervisningspligtig alder, dvs. en periode, hvor barnet/den unge er forpligtet til at modtage undervisning. Undervisningspligtens længde fastlægges ved lov. Selv om undervisningspligten fastlægges ved lov, står det ikke lovgivningsmagten frit for at ophæve undervisningspligten med den virkning, at der ikke længere er nogen fri ret til undervisning. Også det nærmere indhold af undervisningspligten er overladt til lovgivningsmagten.

Undervisningspligt efter folkeskoleloven

Folkeskolelovens § 32 har følgende ordlyd:

"§ 32. Ethvert barn, der bor her i landet, er undervisningspligtigt efter reglerne i §§ 33-35, medmindre det omfattes af bestemmelser om undervisningspligt efter anden lovgivning. Det samme gælder børn, der skal opholde sig her i landet i minst 6 måneder."

Undervisningspligten indtræder efter § 34, stk. 1, den 1. august i det kalenderår, hvor barnet fylder 7 år, og ophører den 31. juli, efter at barnet har modtaget regelmæssig undervisning i 9 år.

Når en udlænding ansøger om asyl her i landet, skal der efter udlændingelovens § 48, stk. 2, tages stilling til, om den pågældende skal afvises eller udvises. Er der ikke grundlag herfor, tillades den pågældende at

indrejse her i landet og opholde sig her under asylsagens behandling. En sådan indrejsetilladelse indebærer imidlertid ikke, at den pågældende asylansøger har fået en egentlig opholdstilladelse i udlændingelovens forstand. Asylansøgere har således efter udlændingelovgivningen alene et såkaldt processuelt ophold af midlertidig karakter her i landet, mens asylansøgningen behandles. De øvrige retsvirkninger af processuelt ophold er nærmere omtalt i afsnittet om adgangen til undervisning efter udlændingelovens regler.

Undervisningsministeriet antager på den baggrund, at børn af asylansøgere ikke kan antages at "bo" her i landet i den forstand, som udtrykket anvendes i folkeskolelovens § 32, ligesom børn af asylansøgere efter det af Undervisningsministeriet anførte heller ikke kan anses for at "opholde sig her i landet", idet de teknisk anses for at opholde sig "på grænsen". Ifølge "Folkeskoleloven med kommentarer" redigeret af Bo Kjems, 2. udgave, side 103, antages børn af udenlandske ambassadefunktionærer heller ikke at have ophold her i landet. Disse børn er derfor heller ikke omfattet af reglerne om undervisningspligt.

Børn af asylansøgere er således efter Undervisningsministeriets opfattelse ikke undervisningspligtige efter undervisningslovgivningen eller i det hele taget omfattet af den danske lovgivning på undervisningsområdet. Børn af asylansøgere tilbydes derfor ikke umiddelbart undervisning på folkeskoler, efterskoler, gymnasier mv.

Adgangen til undervisning efter folkeskoleloven og anden lovgivning vedrørende undervisning

Undervisningsministeriet har oplyst, at der i lovgivningen intet er til hinder for, at børn af asylansøgere

kan optages i folkeskoler, frie grundskoler, gymnasier, hf-kurser, erhvervsuddannelser og videregående uddannelser.

Der kan i folkeskolen ifølge Undervisningsministeriet udbydes modersmålsundervisning og særskilt tilrettelagt undervisning. De frie grundskoler skal give en undervisning, der står mål med, hvad der almindeligvis kræves i folkeskolen. Der er ifølge Undervisningsministeriet ikke mulighed for at udbyde særlige uddannelser til asylansøgere børn inden for gymnasie- og hf-området. For så vidt angår erhvervsuddannelserne og de videregående uddannelser har Undervisningsministeriet oplyst, at der næppe vil være mulighed for at etablere særlige uddannelsesforløb for asylansøgere børn.

Undervisningspligt efter udlændingelovgivningen

Udlændingeloven indeholder ikke bestemmelser vedrørende undervisning af asylansøgere, og der består ikke efter udlændingeloven nogen pligt for asylansøgerbørn til at modtage undervisning.

Det er derimod i § 5, stk. 1, i lov om midlertidig opholdstilladelse til visse personer fra det tidligere Jugoslavien m.v. (jugoslaverloven) bestemt, at børn, der er msddelt opholdstilladelse efter denne lov, skal modtage særskilt tilrettelagt undervisning.

Det bemærkes, at undervisningen af børn, der er omfattet af jugoslaverloven, ikke vil blive drøftet nærmere i nærværende notat.

Adgangen til undervisning efter udlændingelovgivningen

Der er ikke fastsat særlige regler i udlændingeloven om

adgangen til at modtage undervisning.

Som nævnt ovenfor har asylansøgere, der tillades at opholde sig her i landet under asylsagens behandling, alene et såkaldt processuelt ophold.

Dette processuelle ophold indebærer ikke ret til at arbejde, idet udlændinge efter udlændingelovens § 13 som udgangspunkt skal have arbejdstilladelse for at have ret til at tage beskæftigelse her i landet, og idet der alene kan gives arbejdstilladelse, såfremt der er givet opholdstilladelse, jf. § 21.

Derimod er en person med processuelt ophold som udgangspunkt ikke afskåret fra at deltage i undervisning. Visse former for praktikforløb som led i en uddannelse kan dog evt. kræve arbejdstilladelse.

Det bemærkes, at personer, der er omfattet af jugosla-verloven, ikke har krav på at modtage anden undervisning end den, der fremgår af lovens § 5, stk. 1-6, jf. § 5, stk. 7. Som anført flere steder ovenfor vedrører dette notat imidlertid ikke personer, der er omfattet af denne lov.

2.1.2. Grundlaget for den nuværende undervisning af asylansøgerbørn

Udlændingelovens § 42 a har følgende ordlyd:

"§ 42 a. En udlænding, der opholder sig her i landet, og hvis ansøgning om opholdstilladelse i henhold til §§ 7 - 8 er taget under behandling, får udgifterne til underhold dækket af Direktoratet for Udlændinge. Direktoratet for Udlændinge kan dog pålægge en udlænding at betale de i 1. pkt. nævnte udgifter til udlændingens underhold, såfremt udlændingen har tilstrækkelige midler her-til. Direktoratet for Udlændinge kan fastsætte

nærmere retningslinier for beregningen af de i 1. pkt. nævnte udgifter, herunder fastsætte gennemsnitstakster for en given ydelse over en given periode. Direktoratet for Udlændinges pålæg til en udlænding om at betale de i 1. pkt. nævnte udgifter tillægges udpantningsret.

Stk. 2. Direktoratet for Udlændinge tilvejebringer og driver indkvarteringssteder for udlændinge, der er nævnt i stk. 1. Dette kan ske i samarbejde med Dansk Røde Kors eller med andre private organisationer eller selskaber, som er godkendt hertil af indenrigsministeren. Statslige styrelser, som er godkendt hertil af indenrigsministeren, eller en kommune kan endvidere efter aftale med Direktoratet for Udlændinge tilvejebringe og drive sådanne indkvarteringssteder.

Stk. 3. ...

Stk. 4. ..."

Mens ansøgningerne om opholdstilladelse behandles hos udlændingemyndighederne, er asylansøgerne som hovedregel anbragt i indlogeringscentre, der for statens regning drives og bemandes af Dansk Røde Kors. Grundlaget herfor er en særlig rammeoverenskomst af 1. juli 1988 mellem Justitsministeriet og Dansk Røde Kors. Ifølge rammeoverenskomsten er det Dansk Røde Kors, som forestår undervisningen af børn, der er indlogeret på et af Dansk Røde Kors indkvarteringscentre.

Undervisningens indhold er fastlagt i "Aftale mellem Justitsministeriet og Dansk Røde Kors om undervisning af asylansøgere i de af Dansk Røde Kors drevne asylcentre". Aftalen er vedlagt som bilag 1.

2.2. Indholdet af den nuværende undervisning af asylansøgebørn

Det fremgår af § 1 i "Aftale mellem Justitsministeriet og Dansk Røde Kors om undervisning af asylansøgere i de af Dansk Røde Kors drevne asylcentre", at børn i aide-

ren 6-16 år i de første 3 måneder fra barnets indlogering tilbydes undervisning, der omfatter introduktion til danske forhold og introducerende danskundervisning (modul I). Der undervises 15 timer pr. uge. Til de børn, der opholder sig på centrene ud over 3 måneder, tilbydes fortsat undervisning i dansk og yderligere kundskabsformidlende undervisning, ligeledes med 15 timer om ugen (modul II) .

Dansk Røde Kors har oplyst, at der som udgangspunkt ikke er undervisningspligt på Dansk Røde Kors' asylcentre, og det står derfor forældrene frit selv at undervise deres børn. Dansk Røde Kors' personale opfordrer dog alle og i særdeleshed forældre til børn i den skolepligtige alder til, at undervisningen følges.

I Dansk Røde Kors' børnecentre, hvor uledsagede flygtningebørn er indkvarteret til det fyldte 18. år, er der i praksis undervisningspligt, idet det på disse centre er centermedarbejdernes pligt at sørge for, at børnene deltager i undervisningen. På disse centre er undervisningen udvidet, så den i gennemsnit andrager 20 timer ugentligt.

Dansk Røde Kors har i et brev af 8. maj 1995 med bilag nærmere beskrevet indholdet af den undervisning, der er omfattet af den ovenfor nævnte aftale. Dansk Røde Kors har ved telefax af 6. juni 1995 afgivet nogle supplerende oplysninger.

Dansk Røde Kors har således oplyst, at den undervisning, der tilbydes, omfatter fagene dansk, matematik og samfundsorientering, herunder geografi, biologi og historie. Ved længerevarende ophold i indkvarteringscentre tilbydes derudover i et vist omfang undervisning i engelsk. Modersmålsundervisning tilbydes i det om-

fang, det er muligt at skaffe frivillige lærere.

For så vidt angår den særlige undervisning i Dansk Røde Kors' barnecentre er det oplyst, at undervisningen er tilrettelagt således, at der undervises tematisk i fagene sanfunds-fag, biologi, historie og engelsk, mens fagene dansk og matematik er skemalagte.

Som udgangspunkt er der ikke i det undervisningsprogram, som tilbydes på asylcentrene fysiske eller personale-mæssige ressourcer til at iværksætte undervisning, der omfatter fysiske udfoldelser.

Det fremgår af det fra Dansk Røde Kors fremsendte materiale, at det overordnede formål med undervisningen er at fremme elevernes tilegnelse af dansk sprog og kultur og at vedligeholde og videreudvikle elevernes faglige kunnen samt - i videst mulig omfang - deres sproglige og kulturelle identitet. Formålet er endvidere at skabe tryghed for derved at give eleverne muligheder for at udvikle erkendelse, fantasi og lyst til at lære, således at de opnår tillid til egne muligheder og får baggrund til at tage stilling og behandle. Med respekt for den enkelte elevs integritet skal undervisningen forberede eleverne til medleven og medbestemmelse i et demokratisk samfund og til ansvar for løsning af egne og fælles opgaver.

Undervisningen bygger derfor på åndsfrihed, ligeværd og demokrati samt respekt for de flerkulturelle forudsætninger.

Det fremgår endvidere, at undervisningen i dansk sprog tager sigte på at give eleverne forudsætninger for at forstå, tale, læse og skrive dansk. Det danske sprog er derudover et redskab til at videreudvikle elevernes

faglige færdigheder. Undervisningen i dansk kultur skal bibringe eleverne konkret viden og kritisk forståelse af de demokratiske, kulturelle og sociale strukturer i det danske samfund. Undervisningen i dansk sprog og dansk kultur skal give eleverne forudsætninger for at begå sig i en dansk hverdag.

Undervisningen i matematik omfatter regnefærdighed, forståelse af matematiske begreber og træning i løsning af matematiske problemer.

Undervisningen i engelsk tager sigte på at give eleverne forudsætninger for at forstå, tale, læse og skrive engelsk.

Undervisningen i samfundsorientering omfatter bl.a. biologi. Denne undervisning kan bl.a. omfatte emner, der er med til at udvikle respekt for det naturlige miljø, men der er som udgangspunkt ikke skemalagt undervisning, der specifikt har dette som mål. Der undervises i forbindelse med temaundervisning samt kortvarige lejrskoleophold uden for indkvarteringscentrene i emner, der omhandler forurening, miljø og natur. Dansk Røde Kors' asylafdeling har i øvrigt tidligere gennemført et omfattende projekt i samarbejde med Skov- og Naturstyrelsen om "naturvejledning". Dansk Røde Kors overvejer at gennemføre yderligere projekter af denne karakter.

Der ydes endvidere erhvervs- og studievejledning i et vist omfang, hvis der fra de enkelte elever udtrykkes ønske herom.

Undervisningen på og i modersmål tager sigte på at styrke elevernes sproglige, kulturelle og faglige udvikling samt sikre elevernes mulighed for et kontinuert, alderssvarende og fagligt udviklingsforløb. Den

skal derudover gennem begrebsudvikling styrke elevernes evne til. at tilegne sig det danske sprog.

Selv om der som nævnt ikke som udgangspunkt er iværksat undervisning, der omfatter fysiske udfoldelser, er der på flere: centre udendørs arealer, der er egnede til visse former for fysiske udfoldelser, der kan foregå, når vejret er til det. Disse aktiviteter lægges tidsmæssigt uden for den skemalagte undervisning og forestås som udgangspunkt af centermedarbejdere, der ikke er faguddannede. Endvidere er der på hovedparten af indkvarteringscentre arrangeret svømmeundervisning for børn . Dette er dog afhængig af de lokale svømmeforeningers velvilje.

Dansk Røde Kors' asylafdeling har indgået samarbejdsaftaler med Dansk Idrætsforbund (DIF) om konsulent- og projekttilstand i forbindelse med idrætsaktiviteter på indkvarteringscentre. Endvidere er der bl.a. med bistand fra DIF etableret et omfattende lokalt netværk mellem gymnastik- og idrætsforeninger og Dansk Røde Kors' indkvarteringscentre. En meget stor del af børnene er således aktive i sportsforeninger.

Dansk Røde Kors har herudover oplyst, at børn, der bliver privat indkvarteret uden for indkvarteringscentre, tilbydes undervisning i det nærmeste indkvarteringscenter, og at Dansk Røde Kors i sådanne tilfælde betaler for de pågældende børns transport til og fra undervisningen.

I nogle tilfælde tilbydes uledsagede flygtningebørn af socialpædagogiske årsager et såkaldt rekreationsophold hos familier uden for indkvarteringscentre. I enkelte af disse tilfælde har det på grund af lange transportafstande været praktisk umuligt at arrangere fortsat

deltagelse i et undervisningsforløb på centrene. Disse rekreationsophold er dog typisk af kortere varighed og baseret på en individuel konkret vurdering af det enkelte barns behov.

Som bilag til brevet af 8. maj 1995 til Indenrigsministeriet har Dansk Røde Kors fremsendt en oversigt over antallet af børn af asylansøgere, der modtager undervisning på andre uddannelsesinstitutioner end center-skolerne. Dansk Røde Kors har i den forbindelse oplyst, at antallet af børn, der modtager disse tilbud, udgør ca. 23,7 % af det samlede antal børn, der er indkvarteret på Dansk Røde Kors' multietniske centre. Det fremgår af oversigten, at størsteparten af disse elever modtager undervisning på en folkeskole eller en ungdomsskole, mens der i noget mindre omfang er tale om deltagelse i gymnasier, hf-kurser eller højere uddannelse. Dansk Røde Kors har understreget, at oversigten dækker over store lokale variationer, afhængig af de lokale institutioners velvilje. Oversigten vedlægges som bilag 2.

Dansk Røde Kors har oplyst, at man - ud over de i oversigten anførte undervisningstilbud - på forsøgsbasis har oprettet en daghøjskole på Christianshavn i København. Daghøjskolen afholder kurser af en varighed på mellem 4-6 uger.

I kursusforløbene tilbydes undervisning i dansk, samfundsfag, engelsk, edb samt et antal praktiske tilbud, herunder dramatik, keramik, værkstedsundervisning mv. Daghøjskolen er bl.a. åben for unge i alderen 15-19 år, og en netop afsluttet evaluering af et kursusforløb for denne aldersgruppe har været overvældende positiv.

Dansk Røde Kors har generelt bemærket, at det er de lo-

kale skoler, der tilbyder Dansk Røde Kors' indkvarteringscentre at modtage elever som gæster, og der udvises generelt en meget stor velvillighed hertil. Dansk Røde Kors anbefaler som udgangspunkt ikke, at der rettes henvendelse til de lokale skoler, medmindre der i et konkret tilfælde er tale om ophold af særdeles lang varighed, og det vurderes, at Dansk Røde Kors' undervisningssystem ikke længere kan stimulere det enkelte barn.

Dansk Røde Kors har endelig anført, at man flere gange i forbindelse med rammeoverenstkornstforhandlinger har gjort opmærksom på behovet for en kvantitativ såvel som en kvalitativ forbedring af undervisningstilbuddene.

3. Den anførte kritik

I Danmarks første rapport fra august 1993 til FN's generalsekretær om de foranstaltninger, der er truffet for at virkeliggøre de rettigheder, som er anerkendt i FN-konventionen af 20. november 1989 om Barnets Rettigheder, er der ikke foretaget nogen nærmere beskrivelse af asylansøgerbørns adgang til at modtage undervisning under asylsagens behandling.

FN's Komite for Barnets Rettigheder, der i henhold til Børnekonventionen overvåger, om deltagerlandene overholder konventionen, har efter modtagelsen af den nævnte rapport stillet en række supplerende spørgsmål af 4. maj 1994 til Danmark. Spørgsmål nr. 12 vedrører bl.a. undervisning af asylansøgerbørn. Spørgsmålet og svaret vedrørende undervisning af asylansøgerbørn har følgende ordlyd:

"Spørgsmål nr. 12:

"How is the principle of non-discrimination inter-

preted in relation to the rights of refugee and asylum-seeking children and their enjoyment of the rights guaranteed under the Convention? Are the rights to, for example, health, education and family reunification protected even in the case where children have not been granted asylum?"

Svar:

"For børn, der opholder sig på et asylcenter, har Dansk Røde Kors etableret et undervisningsforløb bestående af 15 timers ugentlig undervisning i dansk, samfundsorientering, matematik og fremmedsprog. Undervisning i barnets modersmål finder kun sted i det omfang, beboere på asylcentret frivilligt påtager sig denne opgave."

I en udtalelse af 15. februar 1995 fra FN's Komite om Barnets Rettigheder er bl.a. anført følgende:

"30. Med hensyn til flygtninge- og asylsøgende børns forhold foreslår komiteén, at Danmark overvejer at gennemgå sin udlændingelov igen med hensyn til dens forenelighed med konventionens grundsætninger og bestemmelser, herunder det indeholdte i artikel 10, der foreskriver, at ansøgninger om familiesammenføring behandles positivt, hurtigt og sikkert. På samme måde ønsker komiteén med hensyn til bestemmelserne om sundheds- og uddannelseshjælp til asylsøgende børn at henlede opmærksomheden på bestemmelserne i konventionens artikel 2, der bl.a. siger, at "landene skal respektere og sikre ethvert barn de rettigheder, der fremsættes i nærværende konvention, inden for landenes egen jurisdiktion."

Det bemærkes, at komiteens henvisning til artikel 10 vedrørende behandling af familiesammenføringssager ikke ses at have relevans for spørgsmålet om undervisning af børn af asylansøgere. Rækkevidden af komiteens henvisning til artikel 2 vil blive undersøgt i afsnit 5.1.3.

Endvidere har Mellemfolkeligt Samvirke i Sønderjylland i en række henvendelser til flere folketingsmedlemmer samt Indenrigsministeriet og Udenrigsministeriet anført, at Danmark overtræder sine internationale forpligtelser efter bl.a. børnekonventionen.

Mellemfolkeligt Samvirke i Sønderjylland anfører, at folkeskolelovens § 32 foreskriver, at børn, der er bosiddende i Danmark i mere end 6 måneder, skal tilbydes undervisning i folkeskolen. Da Danmarks internationale forpligtelser kræver, at der ikke sker forskelsbehandling, må Danmark efter denne opfattelse være forpligtet til at tilbyde asylansøgere børn undervisning efter folkeskoleloven, når de har været i Danmark i 6 måneder.

Herudover har Det Danske Center for Menneskerettigheder i sit høringssvar af 22. marts 1995 vedrørende et udkast til forslag til lov om ændring af udlændingeloven (der senere med mindre ændringer er fremsat som lovforslag nr. L 194) bl.a. fundet anledning til at anføre følgende:

"Endelig vil Centret benytte lejligheden til at fremdrage to forhold, som ikke er medtaget i det foreliggende udkast, men som trænger til en lovgivningsmæssig afklaring ved først givne lejlighed. ... For det andet spørgsmålet om børn i asylcentre, som i flere år lever uden reel mulighed for skolegang, hvilket næppe stemmer overens med FN's Børnekonventions bestemmelser."

En arbejdsgruppe under Det Danske Center for Menneskerettigheder har beskæftiget sig med spørgsmålet i en rapport fra 1993 med titlen "Lov og ret om børn". Arbejdsgruppen anfører (side 97) følgende:

"Arbejdsgruppen mener, at der kan foreligge en mangelfuld opfyldelse af barnets ret til skolegang i de tilfælde, hvor asylsager trækker i langdrag. Ikke sjældent kan behandlingen af en sag vare i flere år. Dette medfører, at asylansøgebørn i sådanne lange perioder kun tilbydes undervisning i ca. 15 timer pr. uge og altså således ikke får en grunduddannelse, der kan måle sig med den, der tilbydes børn i folkeskolen. Unge asylsøgere, der har brug for skolegang på gymnasie-niveau eller en

faglig uddannelse får endvidere kun i meget begrænset omfang tilbud om undervisning, nemlig de 60 timers danskundervisning. Arbejdsgruppen finder, at der må tilbydes asylsøgerbørn et undervisningsomfang, der i større grad nærmer sig det almindelige danske skolesystems standard. Det vil sige, at der er brug for en højere normering af timetallet og tillige også et bredere udbud af undervisningsfag. Det må tillige være rimeligt, om også unge over 17 år får mulighed for at videreføre deres uddannelse."

4. Vurdering af overensstemmelsen mellem de nationale retsregler og den nuværende undervisning af asylansøgerbørn

Grundloven

Som anført i afsnit 2.1.1. er det op til lovgiver at fastlægge, hvad der skal forstås ved "folkeskolen", og hvornår undervisningspligten ophører.

På denne baggrund finder Indenrigsministeriet, at det må antages, at det efter grundloven formentlig i et vist omfang er op til lovgiver at fastlægge, hvilken personkreds, der skal være undervisningspligtig efter folkeskoleloven. Der består i hvert fald næppe nogen forpligtelse efter grundlovens § 76 til at tilbyde fri undervisning i folkeskolen til børn, der har ulovligt ophold her i landet, eller som alene har processuelt ophold her i landet, jf. herom straks nedenfor i afsnittet om undervisningspligt efter folkeskoleloven.

Det er således Indenrigsministeriets opfattelse, at den gældende ordning er i overensstemmelse med grundlovens § 76.

Undervisningspligt efter folkeskoleloven

Indenrigsministeriet finder, at det må bero på en for-

tolkning af folkeskoleloven, i hvilket omfang asylansøgerbørn er omfattet af lovens bestemmelser om undervisningspligt mv.

Indenrigsministeriet finder i den forbindelse at kunne henholde sig til Undervisningsministeriets fortolkning af folkeskolelovens rækkevidde, således at asylansøgerbørn ikke er omfattet af folkeskolelovens bestemmelser og dermed ikke er undervisningspligtige efter undervisningslovgivningen eller i det hele taget omfattet af den danske lovgivning på undervisningsområdet.

5. Forholdet til internationale konventioner mv.

5.1. Børnekonventionen

5.1.1. Er asylansøgerbørn omfattet af børnekonventionen?

Den personkreds, der er omfattet af børnekonventionen, fastlægges i konventionens artikel 1 og 2, der har følgende ordlyd:

"Artikel 1

I denne konvention forstås ved et barn ethvert menneske under 18 år, medmindre barnet bliver myndigt tidligere efter den lov, der gælder for barnet.

Artikel 2

1. deltagerstaterne skal respektere og sikre de rettigheder, der er fastsat i denne konvention, for ethvert barn inden for deres jurisdiktion, uden forskelsbehandling af nogen art og uden hensyn til barnets eller dets forældres eller værges race, hudfarve, køn, sprog, religion, politiske eller anden anskuelse, national, etnisk eller social oprindelse, formueforhold, handicap, fødsel eller anden stilling.

2. Deltagerstaterne skal træffe alle passende for-

holdsregler for at sikre, at barnet beskyttes mod alle former for forskelsbehandling eller straf på grund af barnets forældres, værges eller familiedlemmers stilling, virksomhed, udtrykte anskuelser eller tro."

Personkredsen, der er omfattet af konventionen, er således ifølge artikel 1 og 2 personer under 18 år, der befinder sig inden for en deltagerstats jurisdiktion. Konventionens artikel 22 indeholder nærmere regler om bl.a. børn, der søger flygtningestatus, herunder at disse børn skal nyde de rettigheder, der er angivet i konventionen. Det må således antages, at asylsøgende børn og børn af asylansøgere er omfattet af konventionens bestemmelser, da denne persongruppe - uanset det processuelle ophold her i landet - må anses for at befinde sig inden for Danmarks jurisdiktion.

Der kan i den forbindelse endvidere henvises til, at asylansøgere med processuelt ophold i en medlemsstat antages at være omfattet af Den Europæiske Menneskerettighedskonvention (EMRK), herunder artikel 8 om respekt for den enkeltes familieliv. Dette skyldes, at EMRK omfatter enhver person under medlemsstatens jurisdiktion, jf. EMRK artikel 1, hvorefter de kontraherende parter skal sikre enhver person under deres jurisdiktion de rettigheder og friheder, der er nævnt i EMRK.

Det diskriminationsforbud, der er indeholdt i artikel 2, omtales nærmere nedenfor i afsnit 5.1.3.

5.1.2. Opfylder den nuværende undervisning af asylansøgerbørn kravene til undervisning i børnekonventionen?

Børnekonventionens artikel 28 og 29 indeholder nærmere bestemmelser om undervisning af personer, der er omfattet af konventionen. Artikel 28 og 29 har følgende ordlyd:

"Artikel 28

1. Deltagerstaterne anerkender barnets ret til uddannelse, og med henblik på gradvis at opnå denne ret: og på grundlag af ligestillingsprincippet skal de især:

- (a) gøre grunduddannelse tvungen og gratis tilgængelig for alle;
- (b) opmuntre udviklingen af forskellige former for uddannelse, der følger efter grunduddannelsen, herunder almindelig og faglig uddannelse, gøre disse tilgængelige og opnåelige for ethvert barn og træffe passende forholdsregler, såsom indførelse af gratis uddannelse og tilbud om økonomisk bistand i trangstilfælde;
- (c) gøre højere uddannelse opnåelig for alle inden for rammerne af deres evner og med alle passende midler;
- (d) gøre studievejledning og erhvervsvejledning tilgængelig og opnåelig for alle børn;
- (e) træffe forholdsregler for at opmuntre regelmæssig deltagelse i skolegang og begrænse fravald.

2. ...

3. ...

Artikel 29

1. Deltagerstaterne er enige om, at uddannelsen af barnet skal have til hensigt at

- (a¹) udvikle barnets muligheder i relation til personlighed, evner og psykiske og fysiske formåen fuldt ud;
- (b) udvikle respekt for menneskerettighederne og de grundlæggende frihedsrettigheder og for de principper, der er nedfældet i De Forenede Nationers Pagt;
- (c) udvikle respekt for barnets forældre, dets egen kulturelle identitet, sprog og værdier, og for de nationale værdier i det land, hvor barnet er bosat, og i landet, hvorfra barnet oprindeligt stammer og for kulturer, der adskiller sig fra barnets egen kultur;

(d) forberede barnet til et ansvarsfuldt liv i et frit samfund i en ånd af forståelse, fred, tolerance, ligestilling af kønnene og venskab mellem alle folk, etniske, nationale og religiøse grupper og personer, som tilhører urbefolkninger;

(e) udvikle respekt for det naturlige miljø.

2. ..."

Artikel 28, stk. 1, opstiller nogle mål for uddannelsesstandard og tilbud om uddannelse, som deltagerstaterne påtager sig gradvist at opnå.

I artikel 29, stk. 1, opstilles en række mål for skolens og uddannelsernes indhold.

Generelt kan det anføres, at de indholdsmæssige krav, der opstilles til uddannelserne i artiklerne 28 og 29, er formuleret bredt og mere har karakter af holdningstilkendegivelser end af præcise anvisninger på, hvad uddannelserne skal indeholde.

I det hele taget er det vanskeligt at udlede generelle kvalitative og kvantitative krav til uddannelserne af konventionens bestemmelser.

Kravene i artikel 28, stk. 1

Efter artikel 28, stk. 1, litra a, skal der tilbydes alle børn en grunduddannelse. I den forbindelse bemærkes, at den uddannelse, der tilbydes asylansøgerbørn af Dansk Røde Kors efter almindelig sprogbrug må betegnes som en grunduddannelse, idet uddannelsen bl.a. har til formål at give børnene en række grundlæggende færdigheder inden for fx sprog og matematik.

Hensigten med den uddannelse, der kræves efter konven-

tionen, er nærmere fastsat i artikel 29, stk. 1. Der kan næppe udledes noget selvstændigt indhold af begrebet grunduddannelse, hvorfor der henvises til gennemgangen umiddelbart nedenfor af de enkelte elementer i artikel 29, stk. 1.

Efter Ir.denrigsministeriets opfattelse kan der ikke af denne bestemmelse udledes noget krav om, at grunduddannelsen skal omfatte et bestemt antal lektioner, herunder et bestemt mindste eller højeste antal timer.

Man kan efter Indenrigsministeriets opfattelse endvidere næppe udlede noget krav om, at den grunduddannelse, der efter konventionen skal tilbydes til alle børn, skal være identisk for alle børn eller grupper af børn. Dette ville indebære, at alle børn, der befinder sig inden for dansk jurisdiktion, skal tilbydes uddannelse i folkeskolen. Et sådant krav ville også være vanskeligt forenelig med artikel 29, stk. 1, litra c, og artikel 30, der bl.a. fastsætter, at der skal tages hensyn til, om barnet oprindeligt stammer fra et andet land, og om barnet tilhører fx et etnisk, religiøst eller sprogligt mindretal.

Efter artikel 28, stk. 1, litra a, skal grunduddannelsen endvidere være tvungen. På dette punkt lever Danmark ikke fuldt ud op til kravene i børnekonventionen, idet asylansøgerbørn alene tilbydes den ovenfor beskrevne undervisning. Asylansøgerbørn har således - i modsætning til fastboendes børn - efter de danske regler ikke pligt til at modtage undervisning.

Grunduddannelsen skal efter artikel 28, stk. 1, litra a, være gratis. Hertil bemærkes, at den undervisning, der tilbydes asylansøgerbørn, er vederlagsfri, hvorfor børnekonventionens bestemmelser på dette punkt er op-

fyldt.

Endelig skal grunduddannelsen efter artikel 28, stk. 1, litra a, være tilgængelig for alle. Som ovenfor anført kan der efter Indenrigsministeriets opfattelse ikke heri indlægges noget krav om, at alle børn, der opholder sig i Danmark, tilbydes at deltage i folkeskolens undervisning. Kravet om, at grunduddannelsen skal være tilgængelig for alle, er således opfyldt med den gældende ordning, hvorefter alle asylansøgerbørn tilbydes grunduddannelse i de centre, hvor de er indkvarteret.

Efter litra b skal deltagerstaterne opmuntre udviklingen af forskellige former for uddannelse, der følger efter grunduddannelsen.

Hertil bemærkes, at den undervisning, der tilbydes af Dansk Røde Kors - som det fremgår ovenfor - må betegnes som grunduddannelse, og dermed ikke kan betegnes som uddannelse, der følger efter grunduddannelse.

Det fremgår imidlertid ovenfor i afsnit 2.1.1., at Undervisningsministeriet har oplyst, at der i lovgivningen intet er til hinder for, at børn af asylansøgere kan optages i bl.a. gymnasier, hf-kurser, erhvervsuddannelser og videregående uddannelser.

Kravet i litra b og c om, at uddannelse, der følger efter grunduddannelsen, skal være tilgængelig og opnåelig for ethvert barn er dermed for så vidt opfyldt. Det vil dog - som ovenfor anført - hvad angår mange uddannelses typer ikke være muligt at etablere særlige uddannelsesforløb for asylansøgere s børn. Det kræves således, at de pågældende opfylder de sproglige og faglige krav, som stilles til andre, der deltager i undervisning på disse skoler mv. Indenrigsministeriet finder ikke, at

dette i sig selv kan være en krænkelse litra b og c.

For så vidt angår kravet om, at der skal træffes passende forholdsregler, såsom gratis uddannelse og tilbud om økonomisk bistand i trangstiltfælde, bemærkes, at undervisning i gymnasiet, på hf mv. er vederlagsfri. Da asylansøgerbørns underhold i øvrigt varetages af Dansk Røde Kors, jf. afsnit 2.1.2., findes der ikke på dette punkt al: bestå nogen strid med børnekonventionen.

For så vidt angår bestemmelsen i litra d, hvorefter studievejledning og erhvervsvejledning skal gøres tilgængelig og opnåelig for alle børn, bemærkes, at Dansk Røde Kors har oplyst, at sådan vejledning gives i et vist omfang, såfremt der udtrykkes ønske herom. Det bemærkes i den forbindelse, at behovet for dansk studie- og erhvervsvejledning er begrænset for personer, der befinder sig i præasylfasen. På dette punkt findes den eksisterende ordning at være i overensstemmelse med børnekonventionen.

For så vidt angår litra e, hvorefter der skal træffes forholdsregler for at opmuntre regelmæssig deltagelse i skolegang og begrænse frafald, bemærkes, at der efter det af Dansk Røde Kors for så vidt angår uledsagede asylansøgerbørn i praksis er obligatorisk undervisning, mens man i øvrigt opfordrer forældrene til at lade deres børn deltage i undervisningen.

Kravene i artikel 29, stk. 1

Generelt kan det anføres, at de mål for uddannelsen, som opstilles i artikel 29, stk. 1, i det væsentlige svarer til formålet med Dansk Røde Kors' undervisning, som er nævnt ovenfor i afsnit 2.2., jf. nærmere herom straks nedenfor.

For så vidt angår bestemmelsen i artikel 29, stk. 1, litra a, om at udvikle barnets muligheder i relation til personlighed, evner og psykiske og fysiske formåen fuldt ud, bemærkes, at Dansk Røde Kors som ovenfor nævnt har oplyst, at det overordnede formål med undervisningen bl.a. er at vedligeholde og videreudvikle børnenes faglige kunnen samt - i videst muligt omfang - deres sproglige og kulturelle identitet. Endvidere gives der børnene mulighed for at udvikle erkendelse, fantasi, lyst til at lære, således at de får baggrund for at tage stilling og behandle. Endvidere forberedes børnene til medleven og medbestemmelse i et demokratisk samfund og til ansvar for løsning af egne og fælles opgaver. Undervisningen, der tilbydes af Dansk Røde Kors, tager dermed højde for udviklingen af barnets muligheder i relation til personlighed og anden formåen.

Der findes også at være overensstemmelse mellem børnekonventionens krav om at udvikle barnets muligheder i relation til fysisk formåen og den gældende ordning, selv om der ikke tilbydes skemalagte fysiske aktiviteter. Konventionens krav findes opfyldt i og med, at der efter den gældende ordning tilbydes svømmeundervisning og andre fysiske aktiviteter i det omfang, der er fysiske og personalemæssige ressourcer hertil, og gennem de beskrevne aftaler med Dansk Idrætsforbund.

For så vidt angår bestemmelsen i litra b, hvorefter undervisningen skal udvikle barnets respekt for menneskerettighederne og de grundlæggende frihedsrettigheder og for de principper, der er nedfældet i FN-pagten, bemærkes, at undervisningen som nævnt overordnet har til formål at forberede børnene til medleven og medbestemmelse i et demokratisk samfund. Dansk Røde Kors har endvidere anført, at undervisningen bygger på åndsfri-

hed, ligeværd og demokrati samt respekt for de flerkulturelle forudsætninger. Undervisningen, der tilbydes af Dansk Røde Kors, må dermed antages at opfylde betingelserne i litra b.

For så vidt angår bestemmelsen i litra c, hvorefter uddannelsen af børn skal have til hensigt at udvikle respekt for barnets forældre, dets egen kulturelle identitet m.v. og for de nationale værdier i det land, hvor børnene er bosat, og i de lande, hvorfra de oprindeligt stammer, samt for kulturer, der adskiller sig fra barnets egen kultur, bemærkes, at Dansk Røde Kors som nævnt har oplyst, at undervisningen bl.a. bygger på respekt for de flerkulturelle forudsætninger. Dansk Røde Kors har endvidere oplyst, at der tilbydes modersmålsundervisning i det omfang, det er muligt at skaffe frivillige lærere. Undervisningen på og i modersmål tager ifølge det af Dansk Røde Kors oplyste bl.a. sigte på at styrke elevernes sproglige, kulturelle og faglige udvikling samt på at sikre børnenes mulighed for et kontinuerligt, alderssvarende og fagligt udviklingsforløb.

På denne baggrund finder Indenrigsministeriet, at undervisningen opfylder kravene efter artikel 29, stk. 1, litra c. Det bemærkes i den forbindelse, at Indenrigsministeriet ikke finder, at det kan betragtes som en krænkelse af børnekonventionen, at der ikke tilbydes undervisning i modersmål i de tilfælde, hvor det ikke er muligt at skaffe lærere på det pågældende sprog.

For så vidt angår bestemmelsen i litra d, hvorefter undervisning skal forberede barnet til et ansvarligt liv i et frit samfund i en ånd af forståelse, fred m.v., henvises til de allerede ovenfor nævnte formål med den undervisning, som tilbydes af Dansk Røde Kors, herunder, at undervisningen skal forberede børnene til med-

leven og medbestemmelse i et demokratisk samfund, og det anførte om, at undervisningen bygger på respekt for de flerkulturelle forudsætninger. De i litra d anførte formål er efter almindelig dansk sproglig forståelse omfattet af "medleven og medbestemmelse i et demokratisk samfund".

For så vidt angår litra e, hvorefter undervisningen skal have til hensigt at udvikle respekt for det naturlige miljø, bemærkes, at konventionens krav findes opfyldt, idet der tilbydes undervisning i biologi, ligesom emnet som beskrevet berøres i forbindelse med temaundervisning og lejrskoleophold.

Det er på baggrund af ovenstående gennemgang Indenrigsministeriets opfattelse, at den grunduddannelse, der tilbydes asylansøgerbørn, er i overensstemmelse med de krav, der opstilles i børnekonventionens artikel 28 og 29.

Det kan dog konstateres, at der ikke er overensstemmelse med den gældende ordning og børnekonventionen for så vidt angår spørgsmålet om tvungen undervisning, jf. artikel 28, stk. 1, litra a. Efter den gældende ordning er undervisningen et tilbud, mens børnekonventionen kræver, at grunduddannelse skal være tvungen.

5.1.3. Diskriminationsforbudet i artikel 2

Som omtalt ovenfor indeholder konventionen i artikel 2 et forbud mod diskrimination, idet der ikke må ske forskelsbehandling vedrørende de rettigheder, der følger af konventionen, på grundlag af race, hudfarve, køn, sprog, religion, politisk eller anden anskuelse, national, etnisk eller social oprindelse, formueforhold, handicap, fødsel eller anden stilling.

Bestemmelsen svarer i sin ordlyd til artikel 14 i EMRK.

Det frengår af ordlyden af bestemmelserne i børnekonventionens artikel 2 og artikel 14 i EMRK, at bestemmelserne ikke udgør et selvstændigt forbud mod diskrimination, men at bestemmelserne alene forbyder diskrimination af de i bestemmelserne anførte grunde, for så vidt diskriminationen angår rettigheder, der er omfattet af konventionerne. Såfremt et forhold er omfattet af en af konventionerne, er det således muligt at konstatere en krænkelse af artikel 14 i EMRK eller artikel 2 i børnekonventionen, uanset at selve rettigheden ikke kan anses for krænkelse.

Ved bedømmelsen af en sags forenelighed med EMRK artikel 14 er det efter konventionsorganernes praksis afgørende, om der foreligger en forskelsbehandling, om forskelsbehandlingen er tilstrækkeligt objektivt begrundet, og om denne forskelsbehandling er proportional med det forfulgte formål, jf. fx Menneskerettighedsdomstolens afcørelse i sagen Lithgow, Vol. 102, pr. 177.

Da artikel 2 i børnekonventionen har samme ordlyd som EMRK artikel 14, forekommer det nærliggende at anvende tilsvarende kriterier ved fortolkningen af børnekonventionens artikel 2.

Det skal understreges, at der efter den eksisterende ordning ikke sker forskelsbehandling på grundlag af nogen af de i konventionens artikel 2 opregnede forhold. Den omstændighed, der er afgørende for, at de pågældende børn ikke tilbydes undervisning i folkeskolen, er som ovenfor anført de pågældendes opholdsgrundlag, nemlig at de pågældende alene har processuelt ophold i Danmark. To personer af samme nationalitet, race osv.

vil kun blive behandlet forskelligt i relation til undervisning, hvis den ene har opholdstilladelse eller er fritaget herfor, og den anden har processuelt ophold her i landet. Det pågældende barns nationalitet spiller således ingen rolle. Begrundelsen er altså ikke de pågældendes race eller andre af de forhold, der er nævnt i artikel 2.

Det må imidlertid antages, at opregningen af diskriminationsgrunde i artikel 2 ikke er udtømmende, eftersom tilsvarende resultat antages for bestemmelsen i Den Europæiske Menneskerettighedskonvention art. 14, jf. Peer Lorentzen, Lars Adam Rehof og Tyge Trier: Den Europæiske Menneskerettighedskonvention med kommentarer, side 303.

Ved bedømmelsen af, om der i relation til EMRK art. 14 foreligger forskelsbehandling, er det afgørende, om der er tale om sammenlignelige situationer. Situationerne behøver ikke at være identiske, men der skal være tale om personer "in relevantly similar situations". Sammenligneligheden må bedømmes på grundlag af formålet med den enkelte hovedbestemmelse.

Ved tilrettelæggelsen af separat undervisning for børn af asylansøgere sker der en forskelsbehandling mellem børn på samme alder, hvorfor det ikke med sikkerhed kan udelukkes, at der er tale om forskelsbehandling, der som udgangspunkt er omfattet af artikel 2.

Det gennemgås derfor i det følgende, i hvilket omfang en sådan forskelsbehandling kan betragtes som objektivt begrundet og proportional med det forfulgte formål.

For så vidt angår spørgsmålet om objektiv begrundelse bemærkes, at det for en stor del af asylansøgerbørnene

gælder, at de ikke vil blive meddelt opholdstilladelse i Danmark og således vil skulle udrejse af Danmark, når deres (eller forældrenes) asylsag er færdigbehandlet.

Det fremgår af Direktoratet for Udlændinges årsberetning for 1993, side 24, at anerkendelsesprocenten i asylsager over en periode er faldet fra 70-80 pct. til omkring 50 pct.

Den omstændighed at omkring halvdelen af asylansøgerne får afslag på asyl kan - i hvert fald som udgangspunkt - tale for, at der netop ikke tilbydes asylansøgerbørn samme undervisning som den, der tilbydes børn, der er omfattet af folkeskoleloven. Undervisningen må indrettes efter det enkelte barns forudsætninger (manglende sproglige og faglige forudsætninger for at indgå i det danske skolesystem) og det enkelte barns behov (den reelle mulighed for udsendelse af Danmark ved asylsagens afslutning).

Det bemærkes i den forbindelse, at der i den ovenfor nævnte rapport "Lov om børn og ret" (side 98) anføres følgende:

"Det kan diskuteres om skolegangen for børn af såvel asylansøgere som af flygtninge, der har fået midlertidigt ophold i Danmark, bør tilrettelægges mere internationalt, således at undervisningssproget f.eks. er engelsk eller et andet "verdenssprog". Op mod halvdelen af asylansøgerne får ikke asyl i Danmark, og for personer fra det tidligere Jugoslavien, som er her på midlertidigt ophold, er fremtiden ikke afklaret. Omvendt vil en internationalt tilrettelagt undervisning også være brugbar for de børn, som bliver i Danmark, som udgangspunkt for den videre skolegang og uddannelse i Danmark, men den må så suppleres med ekstra danskundervisning, når flygtningestatus er bevilget."

Indenrigsministeriet finder således, at der af de ovenfor nævnte grunde er den fornødne objektive begrundel-

se, for ikke at tilbyde asylansøgerbørn samme undervisning, som tilbydes børn, der er omfattet af folkeskoleloven.

For så vidt angår proportionalitetsbetingelsen bemærkes, at betingelsen indebærer, at de forskelle, som består mellem undervisningen af asylansøgere og undervisningen i folkeskolen og det øvrige almindelige undervisningssystem skal være begrundet i disse persongrupper behov og forudsætninger. Den undervisning, der tilbydes, skal med andre ord have et indhold, som er tilpasset den pågældende persongrupper behov og forudsætninger og samtidig være tilstrækkelig fyldestgørende.

Da der som ovenfor nævnt ikke af børnekonventionen kan udledes præcise kvantitative eller kvalitative krav til undervisningen, finder Indenrigsministeriet, at den undervisning, som tilbydes af Dansk Røde Kors, og som netop er tilpasset asylansøgerbørns særlige behov, jf. afsnit 2.2., opfylder den nævnte proportionalitetsbetingelse.

I de tilfælde, hvor asylsagsbehandlingen strækker sig over lang tid, vil det dog være et spørgsmål, om den undervisning, der tilbydes, vil være tilstrækkelig til at opfylde konventionens krav. Den ovenfor nævnte arbejdsgruppe under Det Danske Center for Menneskerettigheder mener - som anført ovenfor i afsnit 3 - at der kan foreligge en mangelfuld opfyldelse af barnets ret til skolegang i de tilfælde, hvor asylsager trækker i langdrag.

I disse tilfælde vil det i overensstemmelse med proportionalitetskravet kunne forekomme naturligt at tilnærme undervisningen i højere grad til folkeskoleundervisnin-

gen, uden at det dog med sikkerhed kan siges, i hvilket omfang konventionen tilsiger dette. Konventionen indeholder dog som nævnt ingen præcise krav til undervisningen, og Indenrigsministeriet finder, at der - også i disse tilfælde - er en objektiv begrundelse for at tilbyde særlig undervisning til asylansøgerbørn.

Det bemærkes i den forbindelse, at Dansk Røde Kors, som ovenfor anført, som udgangspunkt anbefaler, at der ikke rettes henvendelse til de lokale skoler, medmindre der i et konkret tilfælde er tale om ophold af særdeles lang varighed, og det vurderes, at Dansk Røde Kors' undervisningssystem ikke længere kan stimulere det enkelte barn.

Indenrigsministeriet finder herefter, at den undervisning, som tilbydes børn af asylansøgere, ikke i et videre omfang, end det er objektivt nødvendigt, adskiller sig fra iet almindelige undervisningssystem.

Det kan sammenfattende konkluderes, at det er Indenrigsministeriets opfattelse, at den omstændighed, at der tilbydes asylansøgerbørn særlige undervisningstilbud, ikke er i strid med diskriminationsforbudet i børnekonventionens artikel 2.

5.2. Andre konventioner

5.2.1. Den Europæiske Menneskerettighedskonvention

Artikel 2 i tillægsprotokol af 20. marts 1952 til Den Europæiske Menneskerettighedskonvention har følgende ordlyd:

"Artikel 2

Ingen må nægtes retten til uddannelse. Ved udøvelsen af de funktioner, som staten påtager sig i

henseende til uddannelse og undervisning, skal den respektere forældrenes ret til at sikre sig, at sådan uddannelse og undervisning sker i overensstemmelse med deres egen religiøse eller filosofiske overbevisning."

Bestemmelsen indebærer en ret til gratis uddannelse på et vist minimalt grundskoleniveau, ligesom bestemmelsen indeholder et værn mod at blive nægtet adgang til allerede eksisterende uddannelses tilbud, jf. EMRK-kommentaren, side 465.

Det forhold, at der tilbydes særlig undervisning til asylansøgerbørn, er ikke i strid med denne bestemmelse, idet der tilbydes asylansøgerbørn grundskoleundervisning, ligesom de ikke er nægtet deltagelse i eksisterende undervisning, jf. beskrivelsen ovenfor.

5.2.2. FN's konvention om økonomiske, sociale og kulturelle rettigheder

I artikel 13, stk. 1, i FN's konvention om økonomiske, sociale og kulturelle rettigheder er det slået fast, at de deltagende stater anerkender enhvers ret til til uddannelse. Der opstilles visse bredt formulerede mål for denne uddannelse. I bestemmelsens stk. 2, litra a og b, bestemmes det, at grundskoleundervisning skal være tvungen og gratis for alle, og at de forskellige former for undervisning på mellemtrin, herunder teknisk og faglig undervisning, gøres alment tilgængelig ved alle dertil egnede midler og i særdeleshed ved gradvis indførelse af gratis undervisning.

Bestemmelserne svarer således i vidt omfang til bestemmelserne i børnekonventionens artikel 28 og 29.

Konventionens artikel 2, stk. 2, indeholder en bestemmelse, der svarer til diskriminationsforbudet i børne-

konventionens artikel 2, jf. herom i afsnit 5.I.3.

Den gældende ordning med undervisning af asylansøgerbørn opfylder ikke bestemmelsen i artikel 13, stk. 2, litra a. hvorefter grundskoleundervisning skal være tvungen, jf. ovenfor i afsnit 5.1.2. om den tilsvarende bestemmelse i børnekonventionens artikel 28, stk. 1, litra a

5.2.3. FN's racediskriminationskonvention

Artikel 1, stk. 1 og 2, i FN's racediskriminationskonvention har følgende ordlyd:

"1. I denne konvention betyder udtrykket "race-diskrimination" enhver forskel, udelukkelse, begrænsning eller fortrinsstilling på grundlag af race, hudfarve, afstamning eller national eller etnisk oprindelse, hvis formål eller virkning er at ophæve eller svække den ligelige anerkendelse, nydelse eller udøvelse af menneskerettigheder og grundlæggende frihedsrettigheder på det politiske, økonomiske, sociale, kulturelle eller et hvilket som helst andet område af samfundslivet.

2. Denne konvention finder ikke anvendelse på sådanne forskelsbehandling, udelukkelse, begrænsning eller fortrinsstilling, som en i denne konvention deltagende stat foretager mellem sine egne borgere og udlændinge.

3. Intet i denne konvention må fortolkes således, at det på nogen måde berører deltagerstaterne lovgivning vedrørende nationalitet, statsborgerskab eller naturalisation, forudsat at denne lovgivning ikke diskriminerer mod nogen bestemt nationalitet."

Konventionen vedrører bl.a. uddannelse, jf. artikel 5, litra e, nr. v, der vedrører retten til uddannelse og oplæring.

For så vidt angår overholdelsen af denne bestemmelse i forhold til asylansøgerbørns adgang til uddannelse, be-

mærkes, at der - som anført ovenfor i afsnit 5.1.3. - ikke i forbindelse med undervisning af asylansøgerbørn sker forskelsbehandling på baggrund af de opstillede kriterier, men derimod på baggrund af den enkeltes opholdsgrundlag i Danmark.

Indenrigsministeriet finder - under hensyn til det ovenfor i afsnit 5.1.3. anførte vedrørende diskriminationsforbudet i børnekonventionens artikel 2 - at der ikke består nogen uoverensstemmelse mellem den gældende undervisningsordning for asylansøgerbørn og racediskriminationskonventionen.

6. Sammenfatning og konklusion

Det kan på baggrund af ovenstående konkluderes, at Danmark på et enkelt punkt ikke fuldt ud lever op til bestemmelserne i børnekonventionen og FN's konvention om økonomiske, sociale og kulturelle rettigheder i forbindelse med undervisning af af asylansøgerbørn, idet der ikke efter de gældende regler er undervisningspligt for asylansøgerbørn. Dette forhold må antages at være i strid med bestemmelserne i børnekonventionens artikel 28, stk. 1, litra a og artikel 13, stk. 1, litra a, i FN's konvention om økonomiske, sociale og kulturelle rettigheder.

Det vil formentlig være nødvendigt at gennemføre en lovændring for at bringe retstilstanden i overensstemmelse med bestemmelserne i børnekonventionen på dette område.

Derimod må det antages, at Danmark generelt både kvalitativt og kvantitativt lever op til de krav til grunduddannelsen, som opstilles i børnekonventionen.

Det kan endvidere konkluderes, at undervisningen af asylansøgerbørn ikke i øvrigt er i strid med bestemmelserne i Den Europæiske Menneskerettighedskonvention, FN's konvention om økonomiske, sociale og kulturelle rettigheder og FN's racediskriminationskonvention.

FN's Konvention om Barnets Rettigheder

Artikel 2

1. Deltagerstaterne skal respektere og sikre de rettigheder, der er fastsat i denne konvention, for ethvert barn inden for deres jurisdiktion, uden forskelsbehandling af nogen art og uden hensyn til barnets eller dets forældres eller værges race, hudfarve, køn, sprog, religion, politiske eller anden anskuelse, national, etnisk eller social oprindelse, formueforhold, handicap, fødsel eller anden stilling.
2. Deltagerstaterne skal træffe alle passende forholdsregler for at sikre, at barnet beskyttes mod alle former for forskelsbehandling eller straf på grund af barnets forældres, værges eller familiemedlemmers stilling, virksomhed, udtrykte ansøkelser eller tro.

Artikel 28

1. Deltagerstaterne anerkender barnets ret til uddannelse, og med henblik på gradvis at opnå denne ret og på grundlag af ligestillingsprincippet skal de især:
 - a) gøre grunduddannelse tvungen og gratis tilgængelig for alle;
 - b) opmuntre udviklingen af forskellige former for uddannelse, der følger efter grunduddannelsen, herunder almindelig og faglige uddannelse, gøre disse tilgængelige og opnåelige for ethvert barn og træffe passende forholdsregler, såsom indførelse af gratis uddannelse og tilbud om økonomisk bistand i trangstifælde;
 - c) gøre højere uddannelse opnåelig for alle inden for rammerne af deres evner og med alle passende midler;
 - d) gøre studievejledning og erhvervsvejledning tilgængelig og opnåelig for alle børn;

- e) træffe forholdsregler for at opmuntre regelmæssig deltagelse i skolegang og begrænse frafald.
- 2. Deltagerstaterne skal træffe alle passende forholdsregler for at sikre, at disciplinen i skolen administreres på en måde, der tilgodeser barnets værdighed som menneske og er i overensstemmelse med denne konvention.
- 3. Deltagerstaterne skal fremme og støtte internationalt samarbejde om uddannelsesspørgsmål, især med henblik på at bidrage til afskaffelse af uvidenhed og analfabetisme overalt i verden og lette adgangen til videnskabelig og teknisk viden og moderne undervisningsmetoder. I denne henseende skal der tages særligt hensyn til udviklingslandenes behov.

Artikel 29

- 1. Deltagerstaterne er enige om, at uddannelsen af barnet skal have til hensigt at
 - a) udvikle barnets muligheder i relation til personlighed, evner og psykiske og fysiske formåen fuldt ud;
 - b) udvikle respekt for menneskerettighederne og de grundlæggende frihedsrettigheder og for de principper, der nedfældet i De Forenede Nationers Pagt;
 - c) udvikle respekt for barnets forældre, dets egen kulturelle identitet, sprog og værdier, og for de nationale værdier i det land, hvor barnet er bosat, og i landet, hvorfra barnet oprindeligt stammer og for kulturer, der adskiller sig fra barnets egen kultur;
 - d) forberede barnet til et ansvarsfuldt liv i et frit samfund i en ånd af forståelse, fred, tolerance, ligestilling af kønnene og venskab mellem alle folk, etniske, nationale og religiøse grupper og personer, som tilhører urbefolkninger;
 - e) udvikle respekt for det naturlige miljø.

2. Ingen del af denne artikel eller artikel 28 må fortolkes som indblanding i enkeltpersoners eller organisationers frihed til at oprette og lede undervisningsinstitutioner. Der skal dog til enhver til tages hensyn til de i denne artikels stykke 1 fastslåede principper samt til kravene om, at uddannelse i sådanne institutioner opfylder de af staten foreskrevne minimumsregler.

FN's Konvention om økonomiske, sociale og kulturelle rettigheder

Artikel 2

1. Enhver i denne konvention deltagende stat forpligter sig til såvel alene som gennem international bistand og internationalt samarbejde, navnlig på det økonomiske og tekniske område, i videst mulig udstrækning og ved alle egnede midler, herunder især lovgivningsforanstaltninger, at træffe forholdsregler med henblik på den fremadskridende fulde virkeliggørelse af de i denne konvention vedtagne rettigheder.
2. De i denne konvention deltagende stater forpligter sig til at garantere, at de i konventionen anførte rettigheder gennemføres uden forskelsbehandling af nogen art i henseende til race, hudfarve, køn, sprog, religion, politisk eller anden anskuelse, national eller social herkomst, formueforhold, fødsel eller anden stilling.
3. Udviklingslande kan, under behørig hensyntagen til menneskerettighederne og deres samfundsøkonomi, selv afgøre, i hvilken udstrækning de i forholdet til udlændinge vil garantere de i denne konvention anførte økonomiske rettigheder.

Artikel 13

1. De i denne konvention deltagende stater anerkender enhver ret til uddannelse. De er enige om, at uddannelsen skal tage sigte på menneskets fulde personlige udvikling og erkendelse af dets værdighed samt på at styrke respekten for menneskerettigheder og grundlæggende frihedsrettigheder. De er endvidere enige om, at uddannelsen skal gøre det muligt for alle at gøre en nyttig indsats i et frit samfund, at medvirke til forståelse, fordragelighed og venskab mellem alle nationer og alle racegrupper, etnologiske grupper eller religiøse grupper, og at fremme De forenede Nationers arbejde for fredens opretholdelse.

2. De i denne konvention deltagende stater anerkender, at for at opnå den fulde virkeliggørelse af denne art, skal
 - a) grundskoleundervisning være tvungen og gratis for alle.
 - b) de forskellige former for undervisning på mellemtrin, herunder teknisk og faglig undervisning, gøres alment tilgængelig ved alle dertil egnede midler og i særdeleshed ved gradvis indførelse af gratis undervisning.
 - c) højere undervisning gøres ligelig tilgængelig for alle på grundlag af evner, ved alle dertil egnede midler, og i særdeleshed ved gradvis indførelse af gratis undervisning.
 - d) grundlæggende uddannelse opmuntres og intensiveres mest muligt for dem, der ikke har modtaget eller fuldstændt grundskoleundervisningen.
 - e) aktive bestræbelser udfoldes for at udvikle et skolesystem dækkende alle trin, et hensigtsmæssigt stipendiesystem oprettes, og lærerstabens materielle forhold vedvarende forbedres.
3. De i denne konvention deltagende stater forpligter sig til at respektere forældres, og i givet fald værgers frihed til at vælge andre skoler for deres børn end de, der er oprettet af de offentlige myndigheder, når blot disse opfylder sådanne undervisningsmæssige minimums-krav, som er stillet eller godkendt af staten, og til at sikre deres børn religionsundervisning og moralske opdragelse i overensstemmelse med deres egen overbevisning.
4. Intet i denne artikel må fortolkes således, at det medfører indgreb i enkeltpersoners og organisationers frihed til at oprette og lede undervisningsanstalter, dog således at de i denne artikels stk. 1 anførte principper overholdes tillige med kravet om, at den undervisning, der gives ved disse anstalter svarer til de af staten fastsatte minimumskrav.

FN's racediskriminationskonvention

Artikel 1

1. I denne konvention betyder udtrykket "racediskrimination" enhver forskel, udelukkelse, begrænsning eller fortrinsstilling på grundlag af race, hudfarve, afstamning eller national eller etnisk oprindelse, hvis formål eller virkning er at ophæve eller svække den ligelige anerkendelse, nydelse eller udøvelse af menneskerettigheder og grundlæggende frihedsrettigheder på det politiske, økonomiske, sociale, kulturelle eller et hvilket som helst andet område af samfundslivet.
2. Denne konvention finder ikke anvendelse på sådan forskelsbehandling, udelukkelse, begrænsning eller fortrinsstilling, som en i denne konvention deltagende stat foretager mellem sine egne borgere og udlændinge.
3. Intet i denne konvention må fortolkes således, at det på nogen måde berører deltagerstaternes lovgivning vedrørende nationalitet, statsborgerskab eller naturalisation, forudsat at denne lovgivning ikke diskriminerer mod nogen bestemt nationalitet.

Den Europæiske Menneskeretskonvention

Artikel 14

Nydelsen af de i denne konvention anerkendte rettigheder og friheder skal sikres uden forskel på grund af køn, race, farve, sprog, religion, politisk eller anden overbevisning, national eller social oprindelse, tilhørighed til et nationalt mindretal, formueforhold, fødsel eller andet forhold.

Tillægsprotokol af 20. marts 1952 til Den Europæiske Menneskerettighedskonvention

Artikel 2

Ingen må nægtes retten til uddannelse. Ved udøvelsen af de funktioner, som staten påtager sig i henseende til uddannelse og undervisning, skal den respektere forældrenes ret til at sikre sig, at sådan uddannelse og undervisning sker i overensstemmelse med deres egen religiøse eller filosofiske overbevisning.

STATISTIK

**BØRN OG UNGE I ALDEREN TRE TIL TYVE ÅR
DER OPHOLDER SIG PÅ ASYL CENTRE I DANMARK
OPGØRELSESDATO 1. APRIL 1996**

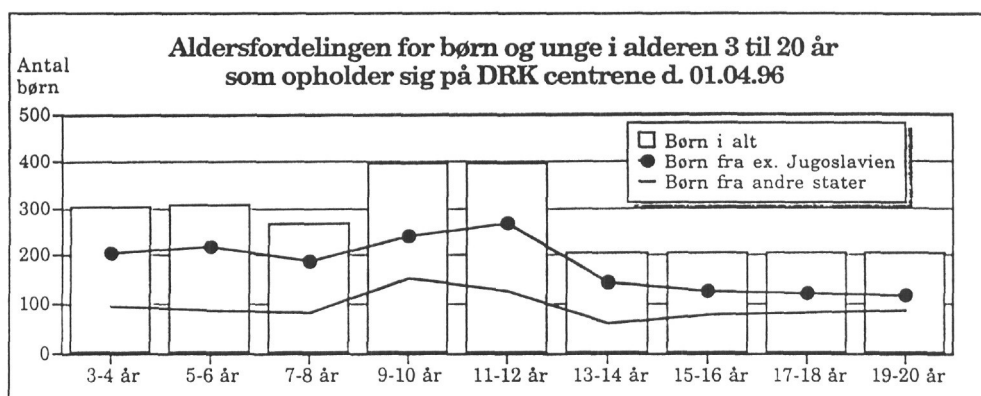
Asylafdelingen

Udviklingskontoret

Børn og unge i alderen tre til tyve år indkvarteret på asylcentre i Danmark

I det følgende gives et billede af antal, nationalitetsfordeling samt ventetid for børn og unge i alderen tre til tyve år, der er indkvarteret på asylcentre i Danmark. i Opgørelsen er foretaget d. 1. april 1996 og inkluderer de børn og unge, der er indrejst til landet i 1995 eller før.² Fælles for børnene, som sættes i fokus i det følgende, er, at de enten afventer svar på deres asylansøgning i Danmark, eller at de har fået afslag på deres asylansøgning, men ikke har mulighed for at rejse hjem. Børnene, der omhandles i det følgende, venter således alle på en afklaring om deres fremtid. Børnene, der har fået opholdstilladelse, men af forskellige årsager fortsat befinder sig på asylcentre, er ikke inkluderet i det efterfølgende.³

D. 01.04.96 er der ialt 7.632 asylsøgere, der afventer svar på deres asylansøgning, og i ventetiden er indkvarteret på asylcentre i Danmark. 2.492 af disse er imellem tre og tyve år, er indrejst til Danmark i 1995 eller før, og udgør 33,8 % af det samlede antal asylsøgere. I nedenstående figur fremgår aldersfordelingen for børn og unge i alderen tre til tyve år. (se endvidere bilag 1)

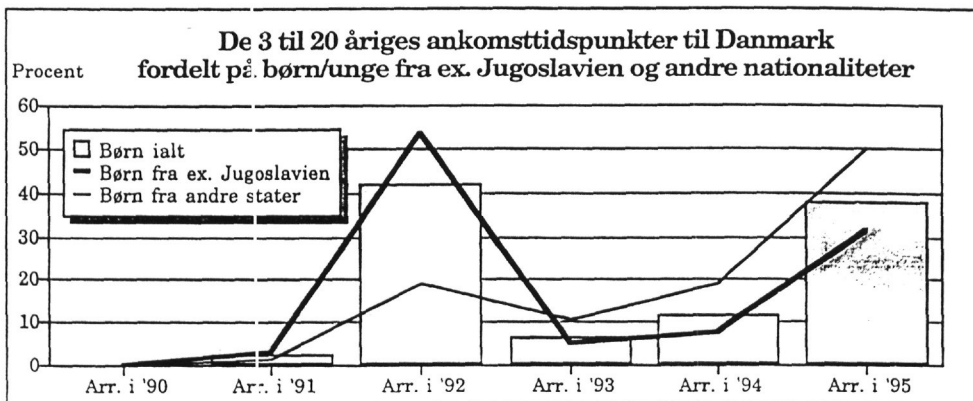
Figuren illustrerer tre forhold. Dels aldersfordelingen for det samlede antal børn (søjler), dels aldersfordelingen for børnene fra det tidligere Jugoslavien sammenlignet med børnene med andre nationaliteter (illustreret med kurver).

I april '96 er der ialt indkvarteret 2.492 børn og unge på asylcentre i Danmark. Heraf kommer 1.635 fra det tidligere Jugoslavien (65,6%) mens 857 børn og unge kommer fra andre nationer (34,4%).

Børnene har opholdt sig på centrene i mindre end et år til mere end fem år. Børn og unge fra de serbisk dominerede områder i det tidligere Jugoslavien udgør de største grupper med de længste ventetider i Danmark.

I nedenstående figur sammenlignes de ex-jugoslaviske børn og unges ankomsttidspunkter til Danmark med børn og unge fra øvrige nationer. Som det illustreres i figuren, da har en stor del af børnene fra det tidligere Jugoslavien lange ventetider i Danmark. Hvor ca. 60% af børnene fra det tidligere Jugoslavi-

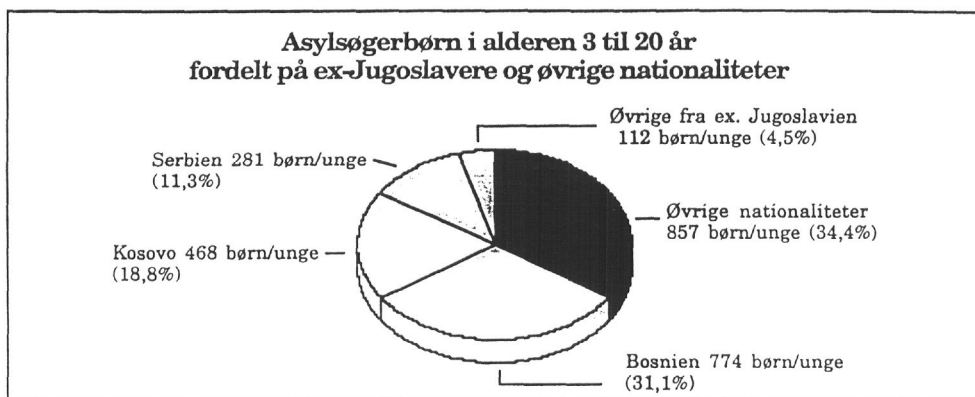
en er kommet til Danmark i '92 eller før, er ca. 80% af børnene fra de øvrige nationaliteter ankommet til Danmark i '93 eller senere.

Som det illustreres i figuren, da er 1992 og 1995 de år, hvor flertallet af børnene er kommet til Danmark. Lidt over 40% af børnene og de unge ankom i 1992, men som det fremgår af figuren, er det børn og unge fra det tidligere Jugoslavien, der udgør flertallet. Ud af det samlede antal børn og unge fra øvrige (ikke-ex. jugoslaviske) nationer, er lidt færre end 20% af børnene ankommet i '92.

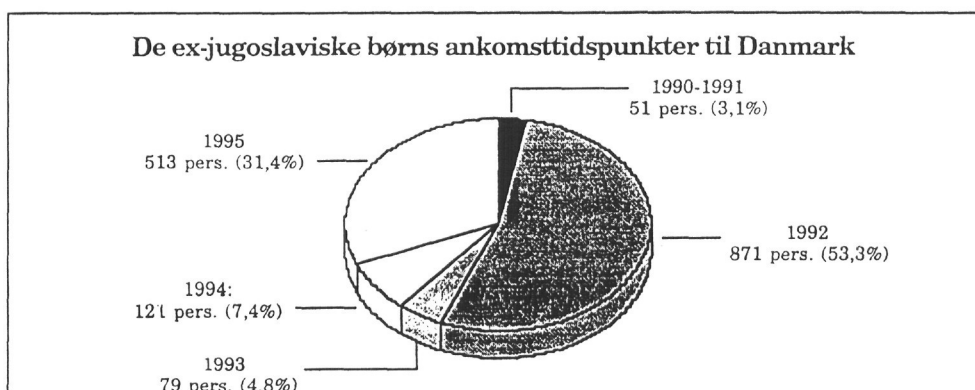
Børn og unge fra det tidligere Jugoslavien

Flertallet af børnene, der opholder sig på asylcentre, kommer fra det tidligere Jugoslavien. Ikke mindre end 65,6% af alle børn og unge kommer herfra. Flertallet af børnene fra det tidligere Jugoslavien kommer fra Bosnien, Kosovo og Serbien, der tilsammen udgør 61,2% af alle børn og unge.

En stor del af børnene fra Serbien og Kosovo har tidligere fået afslag på deres asylansøgninger, men vil med vedtagelse af Udlændingelovens §9 stk 2 nr. 6 sandsynligvis meddeles opholdstilladelse i Danmark på baggrund af, at det ikke er muligt at returnere flygtningene til hjemlandet.

Der er således ialt 1.635 børn fra det tidligere Jugoslavien, der fortsat afventer en afgørelse om deres fremtid. Disse børn har opholdt sig i landet i forskellige perioder. Flertallet af børnene har opholdt sig i Danmark siden 1992, idet 53,3% af børnene, der opholder sig på centrene i april '96, er kommet til Danmark i 1992.

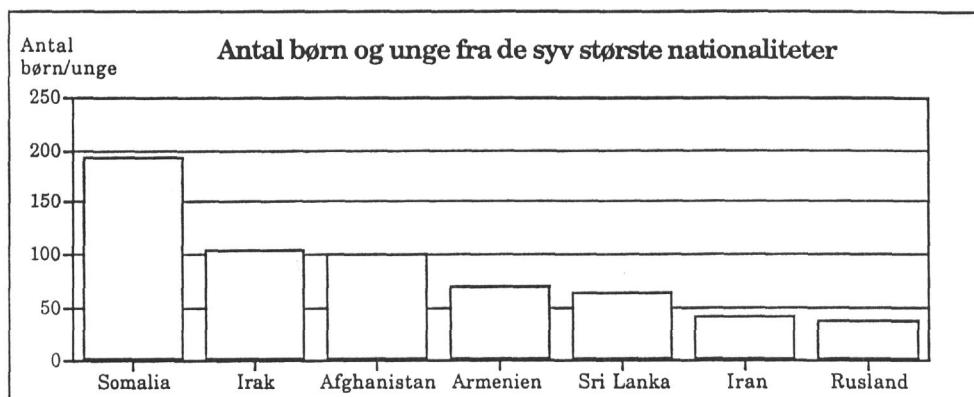

Som det fremgår af ovenstående figur ankom flertallet af børnene fra det tidligere Jugoslavien til Danmark i 1992 og i 1995. Børnene, der kom til Danmark inden juli '93, er kommet til Danmark som spontane flygtninge. I

juli '93 indføres visumtvang for bosniske flygtninge, og der oprettes et visumkontor i Zagreb i Kroatien. Børnene, der er ankommet efter denne dato, er derfor i reglen kommet til Danmark via Zagreb. En stor del af børnene, der kom til Danmark i 1994 og 1995 kommer fra Bosnien. En stor del af børnene, der ankom til Danmark i '90, '91 og '92 kommer fra Serbien, Kosovo, Montenegro, Makedonien og Vojvodina, og disse har ikke fået særlovsstatus som bosnierne. En stor del af disse børn samt deres familier, har modtaget afslag på deres asylansøgninger, idet det har ikke været muligt at tilbagesende dem til hjemlandet. Men næget peger som nævnt i retning af, at de modtager opholdstilladelse i Danmark i den nærmeste fremtid.

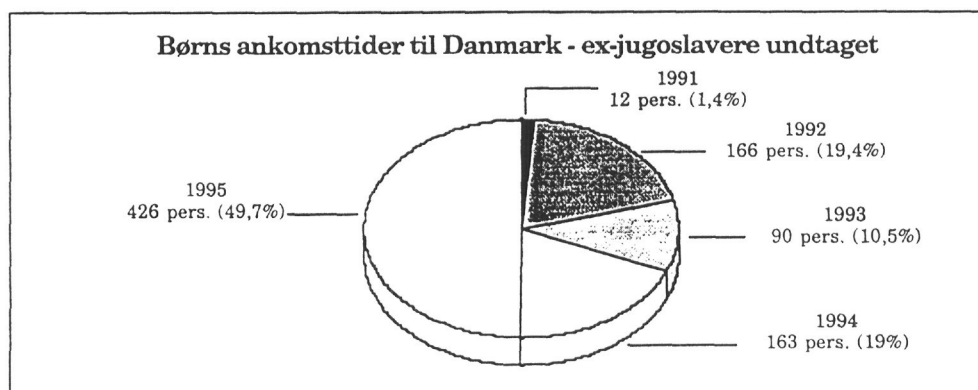
Børn fra øvrige nationer

Der er ialt 857 børn og unge indkvarteret på asylcentre i Danmark, der kommer fra andre nationer end det tidligere Jugoslavien. I det følgende er det disse nationaliteter, der sættes i fokus. Nedenstående figur illustrerer de syv nationer, som flertallet af børnene kommer fra.

Der er ialt 608 børn og unge, der kommer fra de ovenstående syv nationer, som tilsammen udgør 71% af samtlige børn og unge (ex-jugoslavere undtaget), der opholder sig på asylcentre i april '96. De resterende 249 børn og unge, hvis nationalitetsfordeling ikke er illustreret i ovenstående figur, fordeler sig på mere end 40 forskellige nationaliteter.

Børnene, der kommer fra andre nationer end det tidligere Jugoslavien, har opholdt sig i Danmark i forskellige perioder. Efterfølgende figur tager udgangspunkt i børnene, der opholder sig på centrene i april '96, sorteret efter børnenes ankomsttidspunkter til Danmark. Som det fremgår af figuren, da er ca. 50% af børnene ankommet i 1995, mens de resterende 50 % af børnene er ankommet før 1995.

Ca 19% af børnene fra andre nationer end det tidligere Jugoslavien er indrejst i

Børn fra øvrige natione:

1992, og ca 19% af børnene er indrejst i 1994. Groft skitseret har 50% af børnene således ventet på et asylcenter i et år eller derunder, mens de resterende 50% af børnene har ventet fra et år til fem år.

Af nedenstående tabel illustreres hvornår børnene fra de syv største nationaliteter, er ankommet til Danmark.

	1990	1991	1992	1993	1994	1995	Ialt
Afghanistan	0	0	19	0	0	81	100
Armenien	0	0	14	20	25	11	70
Irak	0	0	22	8	8	65	103
Iran	0	1	10	0	6	24	41
Rusland	0	7	13	2	4	1	37
Somalia	0	0	35	7	37	115	194
Sri Lanka	0	0	7	10	20	26	63
Øvrige	0	4	46	43	63	103	249
Ialt	0	12	166	90	163	426	857
% af alle	0%	66,6%	72,3%	52,2%	61%	78,2%	70,9%

Ønskes yderligere udspecificering af ankomsttidspunktet for de øvrige nationaliteter, se bilag 2.

Fodnoter

1. På grund af edb-tekniske vanskeligheder er det ikke muligt at beregne børnenes gennemsnitlige ventetid på asylcentre. Når der efterfølgende tegnes et billede af børnenes ventetider på centrene, tages der udgangspunkt i deres officielle indrejседato i Danmark. Denne dato er som regel også den dato, som børnene indkvarteres på centret. Opgørelsesmetoden medfører, at det ikke er muligt at vurdere om børnene er indrejst i starten eller i slutningen af det pågældende år, og giver derfor kun et overordnet billede.
2. Børn og unge, der er indrejst i 1996 er ikke inkluderet. Dette betyder, at antallet af børn kan være en smule højere end angivet i dette materiale.
3. Flertallet af de bosniske krigsflygtninge fik asyl i 1995. På grund af manglende indkvarteringsmuligheder i det danske samfund, er der fortsat bosniere, der er indkvarteret på asylcentre, eller i satellitter, som ikke er godkendt anvendelige som permanente boliger. Bosniere er indkvarteret på asylcentre, der betegnes "bosteder", som er karakteriseret ved en lav belægningsprocent og en lav personalenormering (svarende til en centerleder og en teknisk medarbejder).

**Børn og unge mellem 3 og tyve år fra andre nationer end det tidligere
Jugoslavien - med fokus på ankomsttidspunktet til Danmark**

Øvrige nationer	Ank. i '90	Ank. i '91	Ank. i '92	Ank. i '93	Ank. i '94	Ank. i '95	Ialt	%
3-4 år	0	0	2	13	22	60	97	11.3186
5-6 år	0	0	4	11	18	53	86	10.035
7-8 år	0	2	3	11	21	45	82	9.56826
9-10 år	0	5	76	8	17	46	152	17.7363
11-12 år	0	2	64	9	9	42	126	14.7025
13-14 år	0	1	7	13	13	29	63	7.35123
15-16 år	0	1	5	6	13	53	78	9.10152
17-18 år	0	0	2	8	20	54	84	9.80163
19-20 år	0	1	3	11	30	44	89	10.3851
Ialt	0	12	166	90	163	426	857	100
%	0	1.400233372	19.36989498	10.50175029	19.01983664	49.70828471	100	

**Børn og unge mellem 3 og tyve år fra det tidligere Jugoslavien - med
fokus på ankomsttidspunktet til Danmark**

ex-Jugoslavien	Ank. i '90	Ank. i '91	Ank. i '92	Ank. i '93	Ank. i '94	Ank. i '95	Ialt	%
3-4 år	0	5	106	24	17	55	207	12.6606
5-6 år	0	7	132	5	13	63	220	13.4557
7-8 år	0	7	115	6	10	49	187	11.4373
9-10 år	0	8	162	5	15	52	242	14.8012
11-12 år	0	8	170	9	14	67	268	16.3914
13-14 år	0	5	56	2	13	69	145	8.8685
15-16 år	0	5	51	7	13	51	127	7.76758
17-18 år	2	1	43	11	13	51	121	7.40061
19-20 år	0	3	36	10	13	56	118	7.21713
Ialt	2	49	871	79	121	513	1635	100
%	0.122324159	2.993941896	53.27217125	4.831804281	7.400611621	31.37614679	100	

**Alle børn og unge mellem 3 og tyve år på asylcentre i Danmark
med fokus på ankomsttidspunktet til Danmark**

Alle	Ank. i '90	Ank. i '91	Ank. i '92	Ank. i '93	Ank. i '94	Ank. i '95	Ialt	%
3-4 år	0	5	108	37	39	115	304	12.199
5-6 år	0	7	136	16	31	116	306	12.2793
7-8 år	0	9	118	17	31	94	269	10.7945
9-10 år	0	13	238	13	32	98	394	15.8106
11-12 år	0	10	234	18	23	109	394	15.8106
13-14 år	0	6	63	15	26	98	208	8.34671
15-16 år	0	6	56	13	26	104	205	8.22632
17-18 år	2	1	45	19	33	105	205	8.22632
19-20 år	0	4	39	21	43	100	207	8.30658
Ialt	2	61	1037	169	284	939	2492	100
%	0.080256822	2.441833066	41.61316212	6.781701445	11.3964687	37.68057785	100	

Bilag 2

**Alle børn og unge mellem 3 og tyve år på asylcentre i Danmark
med fokus på ankomsttidspunktet til Danmark og nationalitetsfordeling**

Nationalitet	Ank. i '90	Ank. i '91	Ank. i '92	Ank. i '93	Ank. i '94	Ank. i '95	Ialt	%
Afghanistan			19			81	100	6.11995
Albanien			12	3	1	2	18	1.10024
Algeriet					3	1	4	0.24435
Angola				1		1	2	0.08026
Armenien			14	20	25	11	70	2.80899
Baltikum					2	1	3	0.12039
Bangla Desh				2	1	1	4	0.16051
Bosnien			169	53	92	460	774	31.0594
Bulgarien				1			1	0.04013
Burma					1		1	0.04013
Burundi			2		1	10	13	0.52167
Egypten					2		2	0.08026
Elfbenskysten					2		2	0.08026
Eritrea						1	1	0.04013
Etiopien					1		1	0.04013
Georgien			3		6	1	10	0.40128
Indien				1			1	0.04013
Irak			22	8	8	65	103	4.13323
Iran		1	10		6	24	41	1.64526
Jordan			1	4			5	0.20064
Jugoslavien		9	7	3			19	0.76244
Kenya				1			1	0.04013
Kina						1	1	0.04013
Kosovo		27	376	16	24	25	468	18.7801
Kroatien		3	3			5	11	0.44141
Libanon		4	2	4	2		12	0.48154
Makedonien	2	3	4			5	14	0.5618
Malta					1		1	0.04013
Moldavien			3				3	0.12039
Montenegro			58	2		4	64	2.56822
Pakistan						1	1	0.04013
Polen				1			1	0.04013
Rumænien				2			2	0.08026
Rusland		7	13	2	4	11	37	1.48475
Rwanda					1	1	2	0.08026
Serbien		7	250	5	5	14	281	11.2761
Sierra Leone					2	1	3	0.12039
Slovakiet			1	1		2	4	0.16051
Somalia			35	7	37	115	194	7.78491
Sri Lanka			7	10	20	26	63	2.52809
Statsløse			1	4	4	1	10	0.40128
St. Pal.			5	9	7	8	29	1.16372
Sudan						1	1	0.04013
Syd Yemen			1			4	5	0.20064
Syrien					2	2	4	0.16051
Tadsjikistan				1			1	0.04013
Tyrkiet			2		6	5	13	0.52167
Uganda			3	3	8	4	18	0.72231
Ukraine			1	3	1	2	7	0.2809
Ungarn			1				1	0.04013
Uzbekistan					1	1	2	0.08026
Vietnam			1	2	3	1	7	0.2809
Vojvodina			4				4	0.16051
Zaire			1		5		6	0.24077
Ukendt			6			40	46	1.84591
Total	2	61	1037	169	284	939	2492	100
Tidl. Jugoslavien	2	49	871	79	121	513	1635	65.61

NOTAT **VEDR:**

Undervisning af asylansøgerbørn
i Dansk Røde Kors' Asylafdelings
centerskoler

København, den 6. september 1995

Indholdsfortegnelse

1. Indledning
2. Fokus på børnene
3. Historisk baggrund for etablering af centerskoler
4. Undervisningens indhold
5. Lærernormeringen på centerskolerne
6. Centralskoler
7. Modersmålsundervisning
8. Børnehaveklasser
9. Øvrige tilbud til børn og unge
10. Konklusion

1. Indledning

Baggrunden for denne rapport er Indenrigsministeriets ønske til den nedsatte arbejdsgruppe om:

"at fremkomme med egnede løsningsmodeller **til**, hvorledes den undervisning som Dansk Røde Kors tilbyder asylansøgerbørn, inden for den gældende opgavefordeling kan styrkes såvel kvantitativt som kvalitativt.

Arbejdsgruppen skal endvidere undersøge hensigtsmæssigheden af og fremkomme med egnede løsningsmodeller til i større omfang at inddrage den undervisning, som tilbydes af skoler og uddannelsesinstitutioner under Undervisningsministeriet, kommuner, og amtskommuner.

Arbejdsgruppen skal ved sine overvejelser tage højde for, at børnene får den nødvendige uddannelse under deres ophold i Danmark, at børn fra forskellige lande behandles ens, samt at en større gruppe af børnene alene forudsættes at skulle have et korterevarende ophold i Danmark, mens andre af børnene må forventes at få varigt ophold i Danmark."

(Kommissorium for arbejdsgruppen)

Rapporten beskriver - foruden undervisningens indhold og lærernormeringer - en undersøgelse foretaget i august 1995 af børnenes faglige og sociale niveau i forhold til danske alderssvarende børn.

Undersøgelsen blev iværksat ud fra ønsket om at få et billede af elevsammensætningen på centerskolerne både med hensyn til køn, alder, national og sproglig baggrund samt de skolemæssige færdigheder.

Rapporten beskriver endvidere de erfaringer, Dansk Røde Kors har opnået, med forsøg på at etablere centralskoler, børnehaveklasser og modersmålsundervisning.

Endelig beskriver rapporten kort de øvrige aktivitetstilbud, der gives til børn og unge mellem 5 - 19 år i asylcentrene. Dette afsnit er medtaget for at belyse hvilket supplement der er af praktisk-musiske fritidstilbud til børnene, da dette forholdsvis sjældent er indeholdt i undervisningen i større omfang. Ligeledes er legestueordningen kort beskrevet, som et af de tilbud, der gives til de 5 - 7 årige børn.

2. Fokus på børnene

For at få et samlet overblik over elevsammensætningen på centerskolerne iværksatte den nedsatte projektgruppe i Dansk Røde Kors asylafdeling en spørgeskemaundersøgelse.

Der blev udfærdiget et spørgeskema til den enkelte centerlærer der ud fra en helhedsvurdering af den enkelte elevs sociale og faglige niveau blandt andet skulle belyse hvorvidt den enkelte elev ville være istand til at modtage en alderssvarende undervisning i en dansk folkeskoleklasse. Læreren blev bedt om at vurdere elevens sociale og faglige niveau ud fra følgende fire kategorier:

- Und ar alderssvarende (1 år, 2 år eller mere end 2 år)
- Alderssvarende
- Over alderssvarende (1 år, 2 år eller mere end 2 år)
- Ved ikke

Derudover blev centerlæreren bedt om at give nogle mere faktuelle data om den enkelte elev, herunder elevens alder, køn samt nationale og sproglige bag grund.

Dette spørgeskema blev fremsendt til 48 multietniske centre og ialt 38 centre besvarede de enkelte skemaer hvilket giver en svarprocent på 79 %. I procent omfatter undersøgelsen ialt 79 % af samtlige børn på Dansk Røde Kors' multietniske centre.

Børnenes alder og køn

Pr. 6. september 1995 bor der ialt 1149 børn på Dansk Røde Kors' multietniske centre mellem 5-19 år. Denne undersøgelse omfatter ialt 910 børn. Fordelingen på køn og alder ses i nedenstående tabel.

Tabel 1: Fordeling på alder og køn.

Alder	Drenge	Piger	Total	%
5-8 år	121	127	248	27%
9-12 år	182	167	349	38%
13-16 år	146	120	266	29%
17-19 år	29	18	47	5%
Total	478	432	910	

På tabel 1 ses at de mindste børn, d.v.s de 5 - 8 årige udgør ialt 27 % af samtlige børn. Skulle disse børn modtage alderssvarende undervisning i en dansk folkeskole vil der være tale om placering i den samordnede indskoling eller hvad der svarer til børnehaveklasse, første og anden klasse. Mellemgruppen d.v.s de 9 - 12 årige udgør ialt 38% og de 13 -16 årige ialt 29 % af de børn der indgår i undersøgelsen. De resterende 5 % af børnene er mellem 17 og 19 år og skulle alternativt modtage alderssvarende undervisning på gymnasier, hf-kurser, tekniske skoler, erhvervsskoler m.v.

Som det fremgår af tabellen er der lidt flere drenge end piger blandt de børn der indgår i undersøgelsen. Ud af de 910 børn ialt er der 478 drenge (53 %) og 432 piger (47%). Med undtagelse af den yngste aldersgruppe, de 5-8 årige, hvor der er lidt flere piger end drenge (127 piger og 121 drenge) er der i de øvrige aldersgrupper et mindre overskud af drenge.

Nationalitetmæssig og sproglig baggrund

Mere end halvdelen af børnene, ialt 523 børn (57 %), kommer fra de Østeuropæiske lande primært fra det tidligere Jugoslavien herunder Kosovo, Serbien, Bosnien, Montenegro og Albanien (tabel 2). De primære sproggrupper er her de serbokroatisk og albansk-talende med undtagelse af gruppen af sigøjnere og nogle af børnene fra Serbien der taler romani samt de børn fra Bosnien hvor modersmålet er bosnisk.

Tabel 2: Børn fra Østeuropa med fokus på børnenes modersmål.

	Albansk	Romani	Serbokro.	slovensk	Polsk	Rumænsk	Bosnisk	Ved ikke	Ialt
Bosnien			26				13		39
Kosovo	194	1	1					12	208
Makedonien			2						2
Montenegro	2		14					4	20
Serbien		11	67					2	80
Sigøjner tidl. Jugo.	1	45	11					1	58
Slovenien				1					1
Tidl. Jugoslavien	39	8	40				2	3	92
Vojvodina								1	1
Albanien	12								12
Sigøjner(*)	3	2							5
Polen					2				2
Rumænien						3			3
Total	251	67	161	1	2	3	15	23	623

(*) Sigøjnerne kommer fra Albanien, Tjekkiet og Slovakiet)

Tabel 3: Børn fra stater i det tidligere USSR med fokus på børnenes modersmål.

Nation/modersmål	Armensk	Russisk	Kurdisk	Litauisk	turkmensk	Total
Armenien	58	5				63
Estland		1				1
Georgien			2			2
Hviderusland		1				1
Letland		3				3
Litauen				1		1
Rusland		16				16
Turkmenistan					3	3
Uzbekistan		1				1
Total	58	27	2	1	3	91

10% af børnene (91) kommer fra stater i det tidligere USSR (tabel 3). De største grupper her er børn fra Armenien samt Rusland hvor de primære sproggrupper fordeler sig på armensk og russisk. Kun enkelte kommer fra de øvrige lar.de såsom Estland, Letland, Georgien m.v.

Af tabel 4 fremgår at **18% af børnene** (161) kommer fra de afrikanske lande, heraf størsteparten fra Somalia (83% af samtlige børn fra Afrika), med somali som modersmål. De resterende 17 % er børn fra lande som Alger (arabisk-talende børn), Burundi (fransk-talende eller med kirundi som modersmål), Uganda (med luganda som modersmål) m.v.

Nation/modersmål	Amhari	Creole	Mandinga	Arabisk	Fransk	Kirundi	Somali	Kinyarwanda	Swahili	Luganda	Total
Alger				2							2
Burundi					1	7					8
Ethiopien	1										1
Fransk Tuneser					1						1
Rwanda								1	1		2
Sierra Leone		1	1							1	3
Somalia							134		1		135
Uganda										9	9
Total	1	1	1	2	2	7	134	1	2	10	161

Nation/modersmål	Farsi	Arabisk	Tyrkisk	Kurdisk	Total
Irak	5	14		4	23
Iran	7	2		3	12
Kurder (*)		2	1	15	18
Libanon		8			8
St. Pal		9			9
Syrien		3			3
Total	12	38	1	22	73

(*) Kurderne kommer fra Irak, Iran og Tyrkiet

; modersmål.

Børn fra lande som Irak, Iran, Libanon, Syrien samt Palæstina og herunder kurdiske børn fra henholdsvis Irak, Iran og Tyrkiet udgør 8% (73) af de børn der indgår i undersøgelsen. Der er primært tale om arabisk-talende børn, dog er flere af børnene fra henholdsvis Irak og Iran farsitalende og gruppen af Kurdere taler primært kurdisk.

Tabel 6: Børn fra asiatiske lande med fokus på børnenes modersmål

Nation/modersmål	Afghani		dari		farsi		Bengali		Tamil		Ved ikke		Total
Afghanistan	12		14		14								40
Bangladesh							1						1
Sri Lanka									19				19
Ved ikke											2		2
Total	1	12	1	14		14	1	1		19		2	62

7% (62) af børnene er Asiatiske børn fra henholdsvis Afghanistan, hvor sproggrupperne fordeler sig på afghani, dari og farsi, samt Sri Lanka hvor børnenes modersmål er tamil (se tabel 6). Derudover kommer et enkelt barn fra Bangladesh og for to børns vedkommende er der ikke oplyst nationalitet i besvarelsen af spørgeskemaet.

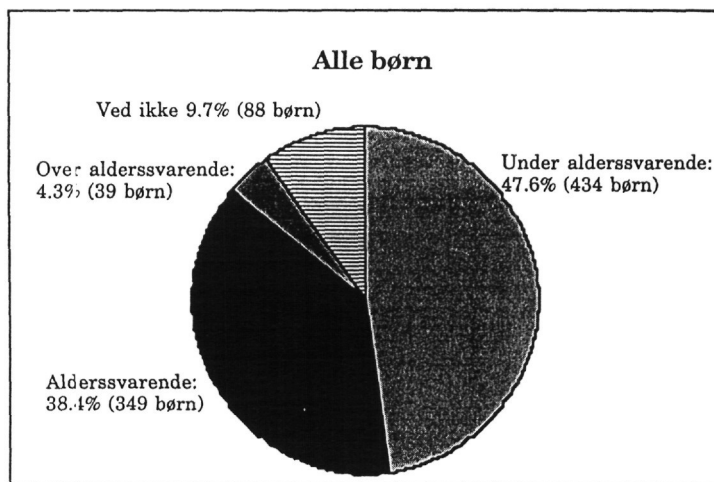
Børnenes sociale og faglige niveau

I undersøgelsen blev centerlærerne bedt om at vurdere hver enkelt elevs niveau i forhold til elevens alder. Det vil sige elevens evne til at kunne indgå umiddelbart i en alderssvarende dansk folkeskoleklasse. Dette er vurderet ud fra en helhedsvurdering af eleven hvori medgår både faglige og sociale kriterier.

Generelt vurderer centerlærerne at 47,6% (434 børn) fagligt og socialt ligger under et niveau der modsvarer deres alder. For 53% af disse børns vedkommende vurderes det faglige og sociale niveau at ligge 2 år og mere under det niveau der kræves hvis børnene skulle kunne indgå i en alderssvarende dansk folkeskoleklasse.

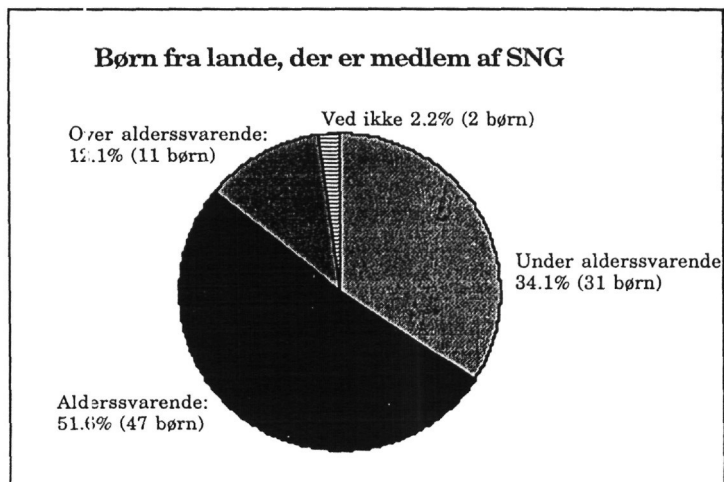
38,4 % (349 børn) vurderes til at være alderssvarende, og kun 4,3 % (39 børn) vurderes til fagligt og socialt at ligge over et niveau der modsvarer deres alder. 9,7% (88 børn) er uoplyst.

Figur 1: *Cen ter* lærernes vurdering af elevernes faglige og sociale niveau:

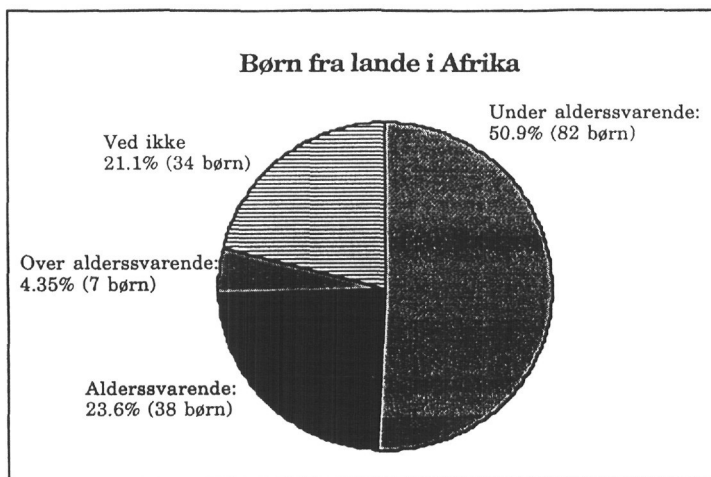

Tallene dækker over store forskelle mellem de enkelte geografiske områder, samt store nationalitetsmæssige forskelle. Ikke overraskende vurderes 63,7 % af de børn der kommer fra lande der er medlem af SNG at være aldersvarende og over aldersvarende, hvorimod kun 27,95% af børnene fra landene i Afrika vurderes som aldersvarende og derover.

Figur 2: *Børn fra lande, der er medlem af SNG*

Figur 3: Børn fra lande i Afrika

Interessant er ligeledes den store procentuelle andel af børnene hvor centerlærerne ikke har vurderet børnenes niveau. En af forklaringerne på dette forhold skal sandsynligvis søges i vanskeligheder med at vurdere nye børn i centersystemet børn.

Det vil yderligere være muligt at differentiere tallene i forhold til både alder og køn.

Bilag nr. 1: Spørgeskema til centerlærerne

3. Historisk baggrund for etablering af centerskoler

Undervisningen af asylansøgerbørn startede i Dansk Røde Kors 1. oktober 1986. Undervisningen var oprindelig baseret på et lille antal elever, der skulle opholde sig i asylsystemet i kort tid (ca. 3 måneder).

Undervisningens omfang blev oprindelig fastsat til i alt 60 lektioner i hele præasylfasen. Den blev i 1988 forøget til 15 ugentlige lektioner, hvilket svarede til det af Undervisningsministeriet fastsatte minimums timetal for tosprogede elever de første 3 måneder efter indskrivning i folkeskolen.

Som et resultat af den øgede opholdstid i indkvarteringssystemet, blandt andet som følge af problestillingen vedrørende udsendelse af udviste asylansøgere, har Asylafdelingen tilstræbt at tilpasse undervisnings-tilbuddet til opholdstiden.

4. Undervisningens indhold

Som udgangspunkt for indholdet i centerundervisningen benyttes de pædagogiske vejledninger fra Undervisningsministeriets Håndbog om fremmedsprogede elever i folkeskolen 1984. De nye vejledende læseplaner for tosprogede elever i folkeskolen fra foråret 1995 vil blive benyttet fra 1.december d.å.

Dansk og matematik er de fundamentale fag i centerskolerne. Dansk er den virkelighed børnene møder både når de færdes uden for og på asyl-centret, og det er derfor af afgørende betydning for børnenes trivsel og undervisningens effekt, at børnene umiddelbart kan afprøve og få respons på de nyerhvervede kundskaber.

Matematik er et universelt fag, som kan udvikles og anvendes uanset barnets sproglige baggrund og sted for senere uddannelse.

Da den generelle opholdstid i asylcentersystemet op gennem 80'erne blev forøget, blev der etableret temaundervisning i diverse orienterende fag. Denne undervisning foregår ikke skemalagt, men som en integreret del af danskundervisningen.

Undervisning i engelsk for større elever, er et tilbud som nogle centerskoler giver til de elever, som ønsker dette.

Indholdsmæssigt er der store forskelle i undervisningen på de enkelte centre, idet undervisning - som forudsætter kendte fagbegreber - er afhængig af børnenes alder, kundskabsniveau og sproglige formåen på dansk. Børnenes psykiske tilstand, som følge af de traumatiserede oplevelser i forbindelse med udrejse fra hjemlandet, har betydning for indlæringen. Der kan være vanskeligheder forbundet med at gennemføre undervisning på centre med kun en enkelt lærer, der ofte skal undervise børn mellem 7 og 16 år på samme hold.

Bilag nr. 2: Målsætning for børneundervisningen

5. Lærernormeringen på centerskolerne

Ifølge overenskomst mellem Danmarks Lærerforening og Dansk Røde Kors, er der tillagt 1 lærerstilling 23 ugentlige undervisningslektioner. Den resterende tid er ligeligt fordelt mellem rådighedstid og forberedelsestid. En lærer vil således undervise et børnehold i 15 ugentlige lektioner og 2 voksenhold à 4 ugentlige lektioner.

Som udgangspunkt udmelder DfU 1 lærerstilling pr. 100 beboere beregnet på kapacitetsn.

Der er imidlertid stor forskel på antallet af børn på centre med samme kapacitet. Asylafdelingen går derfor ind og vurderer det reelle lærernormeringsbehov i forhold til antallet af 7 - 16 årige elever, samt i forhold til elevgruppens sammensætning (f.eks. om der er et stort antal af analfabeter m.v.). Der tildeles således såvel flere som færre lærertimer i forhold til elevtallet, ligesom der kan tildeles en midlertidig opnormering, hvis centrene i kortere perioder modtager flere børn end normalt.

Bilag nr. 3: Oversigt over lærernormeringer i forhold til kapacitet, belægning og børnetal

6. Centralskoler

Centralskoler er centerskoler, som modtager børn fra centre i umiddelbar nærhed. Baggrunden for at oprette centralskoler, var et ønske om at indrette en centerskole i gode fysiske rammer, udnytte de personalemæssige ressourcer bedst muligt, og herigennem tilbyde eleverne en mere kvalificeret undervisning. En koncentration af elever i centralskoler giver endvidere mulighed for at aldersopdele eleverne og samlet etablere et bredere undervisningstilbud.

Dansk Røde Kors Asylafdeling har igennem et årrække tilkendegivet et ønske om oprettelse af centralskoler. Centralskolerne Søbæk og Søllested blev en realitet i forbindelse med oprettelse af indkvarteringscentre i tidligere skolebygninger. Søllested og Søbæk modtager børn fra 3 asylcentre der geografisk er nært beliggende. Begge centralskoler har gode fysiske rammer, d.v.s. med rigtige klasse- og faglokaler, adgang til gymnastiksal, stadion samt skolegård eller legeplads.

Erfaringerne fra centralskoledriften viser at fordelene generelt opvejer ulemperne.

Fordelene ved centralskolerne er:

- Det større elevgrundlag, der giver mulighed for niveau- og aldersopdeling og dermed mere homogene klasser, større fagudbud samt tilbud om indskoling og børnehaveklasse. Også socialt byder centralskolerne på flere klassekammerater og muligheden for at komme væk fra centeret/forældrene nogle timer, virker gunstigt på mange børn.
- Tilbud om modersmålsundervisning er nemmere at tilrettelægge, da der er flere børn med samme prog.

- At der er flere lærere ansat samme sted, hvilket giver mulighed for større faglig spændvidde, mulighed for pædagogiske drøftelser, kollegial støtte og vejledning samt delegering af opgaver
- At der gives økonomisk bedre mulighed for mere rationelle indkøb, og bedre mulighed for at udnytte faciliteterne.

Bilag nr. 4: Yderligere belysning af centralskolerne.

7. Modersmålsundervisning

Modersmålsundervisningen i Dansk Røde Kors' Asylafdeling er undervisning i og på børnenes modersmål. Undervisningen finder sted på centrene, og udføres frivilligt og ulønnet af børnenes forældre eller andre voksne asylansøgere, der ønsker at yde en indsats overfor børn af egen nationalitet.

Pr. august 1995 er der otte igangværende modersmålhold på de multietniske centre, hvoraf de fem hold er på albansk, to på serbokroatisk og en på armensk.

Stort set alle asylcentre har gennem årene i kortere eller længere perioder haft et tilbud om modersmålsundervisning. Omfanget, stabiliteten og varigheden er afhængig af flere forskellige faktorer:

- antallet af asylansøgere indenfor de enkelte nationaliteter eller sproggrupper på det enkelte center
- de enkelte nationaliteters skoletraditioner
- de enkelte nationaliteters generelle uddannelsesniveau
- hvorvidt der findes egnede og motiverede undervisere i sproggruppen
- den enkelte undervisers personlige ressourcer og psykiske overskud
- elevernes og forældrenes motivation og forståelse for undervisningens nødvendighed
- modersmålslærernes indbyrdes samarbejdsevner
- forholdet mellem modersmålslærere og forældrene (ændret status)
- flytninger, afslag eller opholdstilladelse.

Modersmålsundervisningen har på alle centre stort set fulgt det samme mønster. De danske lærere har opfordret en asylansøger med læreruddannelse eller anden højere uddannelse fra en større **nationalitets/sproggruppe** til at påtage sig hvervet som lærer i modersmålsundervisning.

Elevgruppen er som regel på 5 - 12 elever og der er ofte kun én person i sproggruppen, der kan påtage sig opgaven.

Det kræver stor støtte fra personalet f.eks. i forhold til at fremskaffe materialer og almindelig moralsk opbakning. Da der ikke er tale om nogen form for aflønning, er det ofte nødvendigt at yde andre former for erkendtlighed/privilegier som motivation.

Undervisningsforløbene er afhængig af den enkelte undervisers evne til at undervise indenfor de givne rammer, hvor mobiliteten er stor, og hvor underviserens egen asylsag er under behandling.

De fleste sprogtilegnelsesteorier er i dag enige i, at modersmålsundervisning er meget vigtig og ligefrem en nødvendig forudsætning for en succesfuld fremmedsprogstilegnelse. Asylansøgerne har dog sjældent den samme forståelse for modersmålsundervisningens nødvendighed. For de fleste vil danskundervisningen være det vigtigste. Der findes dog visse grupper f.eks. fra det tidligere Jugoslavien og fra Armenien, hvor skoletraditioner og undervisningsforståelse på nogle områder er sammenlignelige med de danske, og hvor der er pædagogisk forståelse for nødvendigheden af modersmålsundervisningen.

Uanset disse usikkerhedsfaktorer er der en del voksne, der yder en meget værdifuld indsats i forbindelse med modersmålsundervisningen. Der er mange eksempler på et godt arbejde til glæde for mange børn. Det største modersmålsundervisningsprojekt, Dansk Røde Kors' Asylafdeling har haft, var ved Center Flotel Europa, hvor der blev etableret en egentlig modersmåls-skole på Holmen. Den fungerede med en høj faglig og pædagogisk standard gennem hele perioden, fra januar 1993 til oktober 1994, hvorefter undervisningen blev overtaget af Dansk Flygtningehjælp.

Bilag nr. 5: Centerskolen på Holmen

Bilag nr. 6: Oversigt over modersmålsundervisning

8. Børnehaveklasser

En rundspørge viser at der på ca. 40 centre er oprettet børnehaveklasselignende tilbud til de 5 - 6 årige. Tilbuddene varierer efter centerstørrelse, børnetal, fysiske rammer og personalenormeringer til legestuer og skoler.

På den overvejende del af centrene ligger tilbuddet i centerskoleregi, hvilket indebærer, at det er lærerne, der forestår indskolingsordningen.

På store centre (f.eks. Nakkebølle og Kongelunden), med en god normering til legestuerne, tilrettelægges tilbuddet som et samarbejde mellem skole og legestue, eller som en del af legestuemedarbejdernes opgaver.

Opgavefordelingen mellem legestue og skole skal ikke ses som et udtryk for en bevidst pædagogisk holdning men skyldes for det meste de eksisterende personalemæssige ressourcer, hvilket indebærer, at der flere steder kun er afsat én medarbejder til en stor gruppe 3-6 årige.

Nedenfor følger eksempler på børnehaveklasseordningerne:

- Centra med få 5 - 6 årige kører samordnet indskoling med 1. - 2. klasses elever ialt 15 ugentlige lektioner.
- Et center med en meget stationær beboergruppe optager alle børn, som fylder 7 år i det pågældende skoleår pr. 1. august. I skoleåret 1995/96 er det ialt 12 elever. Der tilbydes 15 ugentlige lektioner, som dels tilbydes indskolingsgruppen alene og dels samlæses med skolebegynderne.
- Øvrige centre tilbyder typisk mellem 4 og 8 ugentlige lektioner enten samtidig med, eller i forlængelse af, legestuernes åbningstider.
- To centre har børn i de lokale folkeskolars børnehaveklasser.
- På et enkelt center, med kun én 6 årig, går eleven sammen med begyndergruppen af 7 - 9 årige.

Den overordnede målsætning for børnehaveklasserne er at forberede børnene til skolestarten.

Første delmål er at lære børnene at fungere socialt sammen, at kunne tyde en meddelelse og at efterkomme opfordringer.

Andet delmål er at forberede børnene på efterfølgende skolestart.

Motorisk træning er en vigtig bestanddel af børnehaveklassens funktion. Dertil er afsat skemalagte timer 2-3 gange ugentligt i første halvår. I andet halvår kortes det ned til én gang ugentligt, men derudover deltager børnene nu i gymnastik med skolebegynderne.

Der lægges vægt på kendskab til farver, tøj, figurer, højre, venstre, simple trafikregler, tal og mængder fra 1 - 10 m.v. Derudover kommer aldersadæ-

kvat begrebsindlæring i kombination med sprogtræning.

Ved egentlig skolestart kan indlæring påbegyndes umiddelbart, idet basal viden og social adfærd er funderet i indskolingsfasen

9. Øvrige tilbud til børn og unge mellem 5 - 19 år

Daghøjskolen

Ud over de tidligere omtalte undervisningstilbud har Dansk Røde Kors, på forsøgsbasis, oprettet en daghøjskole i et Kultur- og Aktivitetshus på Christianshavn.

Daghøjskolens mål er gennem en tværfaglig og kreativ undervisning at udvikle et multikulturelt miljø, der fremmer den enkeltes ressourcer og mulighed for at tage aktivt del i sin egen hverdag. Målgruppen er alle beboere på de Storkøbenhavnske asylcentre.

Daghøjskolen afholder kurser af en varighed mellem 4-6 uger. I kursusforløbene tilbydes undervisning i dansk, samfundsfag, engelsk, EDB samt et antal praktiske tilbud, herunder dramatik, keramik, værkstedsundervisning m.v. Indeholdt i kursusforløbene er endvidere en del ekskursioner og sociale aktiviteter m.v.

En evaluering af et daghøjskoleforløb for unge asylansøgere i alderen 15 - 19 år har vist at der blandt denne gruppe var en overvældende interesse i at deltage i et daghøjskoleforløb. Erfaringerne fra daghøjskolen har således været meget positive.

Legestueordningen

Siden asylcentersystemet startede i midten af 80'erne, har det været et af Asylafdelingens væsentligste mål, at etablere gode forhold for **asylansøgerbørnene**. Fra 1990, hvor der blev oprettet mange nye centre, har det været et krav til centrene, at der skulle være en legestue. Det skal dog bemærkes, at der lang tid forinden var blevet oprettet legestuer på langt de fleste centre. Både personalet og børnenes forældre har altid været klar over den positive funktion en velfungerende legestue har på børnenes trivsel og på hele centrets ånd.

Legestueordningen blev undersøgt i efteråret 1994. Her fremgår det, at der er ansat 1 til 3 personer i legestuerne afhængig af centrets størrelse. Det fremgår:

- at ca. halvdelen af de ansatte er uddannede pædagoger,
- at legestueordningen fortrinsvis er fra 3 år og opefter,
- at de fysiske rammer er af meget svingende kvalitet.

Der arbejdes kun få steder med de 0 - 3 årige børn. De centre hvor der er etableret tilbud til denne aldersgruppe er det primært etablering af mødregruppe r eller ordninger hvor forældre eller andre voksne tager del i pasningen af børnene.

Fokus på øvrige aktiviteter og tilbud

For at belyse de øvrige regelmæssige aktivitetstilbud, der gives til børn og unge på Dansk Røde Kors' asylcentre, udarbejdede den nedsatte projektgruppe endvidere et spørgeskema til den enkelte centerleder. Centerlederen blev bedt om, at beskrive både de **skemalagte ugentlige aktiviteter** samt de **ikke-skemalagte men regelmæssige aktiviteter som på** centrene varetages af andre end centerlærerne. Derudover blev centerlederne bedt om, at beskrive *hvem* der varetager disse aktiviteter samt hvor mange timer om ugen der bruges på skemalagte og ikke-skemalagte aktiviteter. Da der er tale om meget åbne spørgsmål skal de enkelte besvarelser alene betragtes som vejledende.

Som udgangspunkt er der ikke mulighed for undervisning i de mere praktiske og musiske fag på Dansk Røde Kors asylcentre. Det vil derfor i stor udstrækning være op til det enkelte centers øvrige medarbejdere, at iværksætte aktiviteter der sikrer mulighed for fysisk udfoldelse samt sikrer at børnene har nogle meningsfyldte tilbud uden for den skemalagte centerundervisning. Aktiviteter og tilbud til børnene i og uden for centersystemet vil derfor i stor udstrækning være afhængig af de personalemæssige ressourcer, prioriteringer samt de fysiske rammer for asylarbejdet.

Tabel 6: Antal centre fordelt på aktiviteter

	Ja	Nej	Ved ikke	Ialt
Skemalagte aktiviteter	33	4	1	38
Ikke-skemalagte men regelmæssige aktiviteter	35	1	2	38

Langt den overvejende del af indkvarteringscentrene har både skemalagte

og ikke-skemalagte aktiviteter og tilbud til børn og unge, der tidsmæssigt planlægges udenfor de egentlige undervisningstilbud, men som i stor udstrækning må siges at fungere som et supplement til dette, samtidig med at aktiviteterne er med til at strukturere og organisere børnenes fritidsvirksomhed.

Aktiviteter på centeret

Centrene har et meget bredt og varieret aktivitetstilbud til børnene, og personalegrupperne har ofte etableret et omfattende lokalt netværk, hvor der både samarbejdes med kommunale institutioner, organisationer, foreninger, frivillige enkeltpersoner o.m.a.

Ser vi først på de skemalagte aktiviteter der foregår på centrene er der i høj grad tale om tilbud der retter sig imod de enkelte aldersgrupper. Over halvdelen af centrene, 21 ialt, nævner at de har forskellige legestuetilbud, børnehave eller fritidsordning, klubtilbud, ungdomsklub m.v. Flere centre har både legestuetilbud til de mindre børn samt klubtilbud til de lidt større. I besvarelsene nævner 33 centre at de har flere stående tilbud til børnene på centeret. Eksempelvis kan nævnes forskellige former for værkstedsaktiviteter, såsom cykelværksted, syværksted, tegne- og maleværksted, træværksted m.v.

Månedlige diskoteksaftener, cafetilbud, foto og filmforevisning, bingo for børn er blot nogle af de øvrige skemalagte aktiviteter på centrene.

Som et væsentligt supplement og støtte til selve centerundervisningen nævner flere centre at børnene kan få lektiehjælp. Enkelte centre har skemalagte aktiviteter hvor der gives intensiv danskundervisning, engelskundervisning samt EDB-undervisning, ud over hvad centerskolen tilbyder. Derudover nævner to centre at der er skemalagt modersmålsundervisning.

Eksterne samarbejdspartnere

Dansk Røde Kors har indgået en samarbejdsaftale med Dansk Idrætsforbund om konsulent- og projektbistand til indkvarteringscentre, og mange centre har et tæt samarbejde med de lokale gymnastik- og idrætsforeninger. Til denne ordning bidrager Dansk Røde Kors økonomisk.

Flere centre nævner vigtigheden af at børnene er aktive i idræts- og sportsforeninger og stort set alle centre har skemalagte aktiviteter og tilbud om forskellige sportsaktiviteter der foregår både internt og eksternt. Svømning er en tilbagevendende aktivitet men derudover er der tilbud om gymnastik, fodbold, håndbold, volleyball m.v.

Der samarbejdes også med de lokale foreninger herunder de lokale Røde Kors foreninger, klubber samt ungdomsskoler. Centrenes personalegrupper gør et stort og aktivt arbejde med henblik på at øge børnene interesse i forenings- og klubtilbuddene. Mange af børnene er således aktive i spejderforeninger og deltager i undervisning på de lokale ungdomsskoler.

Opgavefordeling

Det er i stor udstrækning centerpersonalet selv, der forestår aktiviteterne. Det er som oftest centermedarbejdere hvis særlige opgave kan være varetagelse af arbejdet og aktiviteterne i forbindelse med børn og unge på centeret. De voksne beboere inddrages som oftest i forbindelse med modernmålsundervisningen, og enkelte centre har inddraget frivillige enkeltpersoner fra lokalområdet. To centre har et velfungerende samarbejde med Ungdommens Røde Kors der står for nogle af de skemalagte aktiviteter.

I det omfang børnene deltager i aktiviteter uden for centeret kan det være frivillige medarbejdere fra det lokale foreningsliv eller personale ansat i den kommunale forvaltning der organiserer de enkelte tilbud og aktiviteter.

Tidsforbrug

Centrene er alle blevet spurgt hvor mange ugentlige timer de bruger på øvrige skemilagte aktiviteter udover den undervisning der tilbydes på centerskolen. Med baggrund i den valgte metode og formuleringen af de meget åbne spørgsmål skal tallene tages med et vist forbehold, og kan kun betragtes som et fingerpeg.

I alt 33 centre har besvaret dette spørgsmål. I gennemsnit bruger hver enkelt center 30,5 timer ugentlig på skemalagte aktiviteter. Dette tal dækker dog over store variationer. Fra samlet at bruge ca. 160 timer ugentlig og ned til kun at bruge 2 timer ugentlig på skemalagte aktiviteter.

Ikke skemalagte aktiviteter

På centrene er der også mulighed for at deltage i forskellige ture og udflugter ud af huset. Fællesarrangementer såsom fester, byture, strandture, iisketure, børneteater og aktiviteter i lokalområdet er tilbud der *ikke er skemalagte*, men er en naturlig del af den daglige opgaveløsning på centrene. Børnene skal støttes i deres lyst og nysgerrighed efter at lære og udforske, støttes udviklingsmæssigt og intellektuelt, så de opnår tillid til egne muligheder og bliver istand til at give udtryk for ønsker og

behov.

En tur på legepladsen, i badeland, til boksning i Nakskov eller i Cirkus maximus i Holeby er blot nogle af de svar der gives på spørgsmål vedrørende de ikke-skemalagte aktiviteter og tilbud.

Også i relation til de ikke skemalagte aktiviteter er det som oftest centeransat personale der varetager aktiviteterne men i enkelte tilfælde er det overladt til beboerne selv.

På baggrund af centerledernes vurdering af tidsforbruget på de ikke-skemalagte aktiviteter viser tallene at centrene gennemsnitlig bruger 13,5 timer ugentlig på disse aktiviteter. Et tal der igen varierer meget fra center til center.

Bilag nr. 7: Spørgeskema til centerlederne

10. Kort resumé og konklusion

11986 opnåede Dansk Røde Kors bevilling til undervisning af asylansøgerbørn og denne påbegyndtes i oktober samme år. Undervisningen er et tilbud til alle 7-16 årige, som bor på et asylcenter.

Den skemalagte undervisning udgør idag **15 ugentlige lektioner à 45 minutter**. Dansk og matematik er skemalagte fag. Sprog, orienteringsfag, naturfag og praktisk-musiske fag er ikke skemalagte, og der bliver kun undervist tematisk i disse fag ud fra de enkelte læreres muligheder for at prioritere deres tid til denne undervisning i forhold til børnegruppens sammensætning.

Den 6. september 1995 udgør antallet af børn og unge mellem 5 og 19 år på asylcentre 1149 personer.

En spørgeskemaundersøgelse vedrørende børnenes faglige og sociale niveau har vist at centerlærerne vurderer at 47,6% af børnene fagligt og socialt ligger under det niveau, der modsvarer deres alder. For 53% af disse børns vedkommende vurderes niveauet at ligge 2 år eller mere under det niveau, der kræves, hvis børnene umiddelbart skulle kunne indgå i en alderssvarende dansk folkeskole. 38,4% af børnene vurderes til at være alderssvarende, og kun 4,3% vurderes til fagligt og socialt at ligge over det niveau, der modsvarer deres alder. 9,7% er uoplyst.

Dansk Røde Kors har gjort jævnlige forsøg med *etablering af modersmålsundervisning* med frivillige, ulønnede lærere (beboere) fra aylcentre. Endvidere er der oprettet to *centralskoler*, som hver betjener 3 centre,

der er geografisk nært beliggende.

Dansk Røde Kors har, på forsøgsbasis, oprettet en **daghøjskole** der i sine kursustilbud blandt andet tilbyder undervisning i dansk, samfundsfag, engelsk og EDB samt et antal praktiske tilbud, herunder dramatik, keramik, værkstedsundervisning m.v. Erfaringerne fra et hold elever i alderen 15-19 har været overvældende positiv

Der er etableret **legestuer** på alle centre og **børnehaveklasselignende** tilbud på 4C ud af 48 centre. Endvidere er der på de enkelte centre skemalagte og ikke skema-lagte **regelmæssige aktiviteter og tilbud til** børn og ungo i gennemsnitligt 30,5 timer ugentligt, omend dette antal timer dækker over betydelige variationer mellem de enkelte centre.

Det kan konkluderes:

- **At et alderssvarende fagligt og socialt niveau i forhold til danske** børn vurderes at gælde for ca. halvdelen af børnegrupperne på asyl-centrene.
- **At indholdet i undervisningen** ikke lever op til de pensumkrav, der stilles til alderssvarende danske børn.
- **At timetallet** er af et sådant omfang, at mange aktiviteter, der normalt ville foregå i skolereg, henlægges til mere eller mindre strukturerede fritidstilbud.
- **At centralskolerne** er en positiv model, der bør udbygges. Det forudsætter dog en geografisk tæt placering af de centre, der skal samarbejde således, at børnene på relativ kort tid kan nå frem til skolen med en skolebus.
- **At modersmålsundervisningen** er afhængig af en frivillig indsats fra beboere og dermed meget sårbar. En vis centerstørrelse, evt. centralskoler, er en væsentlig forudsætning for at modersmålsundervisningen etableres som et stabilt og varigt tilbud. Der skal gives mulighed for at danne klasser af en passende størrelse og homogenitet, hvilket er afgørende for en succesfuld undervisning. Det er endvidere lettere at finde egnede undervisere blandt mange asylansøgere og udflytninger vil betyde mindre.
- **At børnehaveklasserne** ikke svarer til de tilbud, der gives børn i det danske skolesystem. På centre, hvor ordningerne har fungeret mest struktureret og permanent, viser erfaringerne, at vi får meget skoleivrige børn, som helst vil have bøger med hjem og "lektier" for. Forældrene er glade for ordningerne og legestuerne får mere tid til at koncentrere sig om de mindre børn. Ordningerne kræver en del personaleressourcer,

for at det ikke skal gå ud over de yngste børn, hvis legestuemedarbejdere skal inddrages mere i arbejdet, hvilket i høj grad er ønskværdigt.

- At *legestueordningerne* ikke er umiddelbart sammenlignelige med et dansk institutionstilbud men primært fungerer som pasningsordninger. Børnene er kun få timer i legestuen, de kommer og går, som de (eller forældrene) vil. Børnene spiser ikke sammen og de indføres ikke i de normer og traditioner, der er almindelig praksis i danske institutioner. Strukturerede aktivitetstilbud med pædagogisk hensigt samt forbedrelse til skolestart vil forudsætte bedre normeringer og en afklaring af "grå-zone-området," således at det defineres, hvem der har ansvaret for børnene i legestuerne.

Afsluttende kan konkluderes, at asylansøgerbørnene ikke får tilbudt den fagrække der tilbydes danske børn og som er af afgørende betydning for børnenes udvikling. Dertil er timetallet ikke tilstrækkeligt, og de små centerskoler med én lærer gør det ikke muligt for én lærer at dække alle fag.

Dansk Røde Kors
Asylafdelingen
15. august 1995

Noter venligst:

Centernavn: _____

Lærers navn: _____

Spørgeskema til centerlærerne

Du bedes udfylde *et* skema for hver elev. Ud fra en helhedsopfattelse (socialt og fagligt) bedes du give d.n. personlige vurdering af elevens niveau i forhold til elevens alder. Det vil sige om eleven er i stand til at modtage en alderssvarende undervisning i forhold til dansk folkeskolestandard.

1. Elevens alder: _____

2. Elevens køn: _____

3. Elevens nationalitet: _____

4. Elevens modersmål: _____

5. Er elevens niveau: (*Sæt kryds ved den rigtige kategori*)

☐ Under alderssvarende (*Hvis kryds - gå til spørgsmål 6*)

☐ Alderssvarende

☐ Over alderssvarende (*Hvis kryds - gå til spørgsmål 7*)

☐ Ved ikke (*Hvis kryds - gå til spørgsmål 8*)

6. Hvis elevens niveau er under alderssvarende. Angiv (ca) hvor meget:

☐ 1 år

☐ 2 år

☐ Mere end 2 år

7. Hvis elevens niveau er over alderssvarende. Angiv (ca) hvor meget:

☐ 1 år

☐ 2 år

☐ Mere end 2 år

8. Hvis "ved ikke" begrund da venligst hvorfor: _____

Bemærk! Spørgeskemaet skal returneres senest d. 22.08.95

BØRNEUNDERVISNINGEN I DANSK RØDE KORS ASYLAFDELING

MÅLSÆTNING

Dansk Røde Kors er, hvor intet andet er anført, forpligtet til at tilbyde undervisning til børn og unge, der bor på Dansk Røde Kors asylcentre. Skolen drives efter de 7 Røde Kors' principper og efter målsætningen for Dansk Røde Kors' asylarbejde. Undervisningen bygger på åndsfrihed og gensidig respekt for kulturelle forskelle.

På hvert center oprettes en skole, hvis opgave det er at undervise børnene på centret. I områder med mange centre kan oprettes fælles centerskole.

Børnene og de unge har forskellige etniske og religiøse baggrunde og kan have været udsat for traumatiske oplevelser. De er ofte præget af manglende tryghed og stabilitet i hverdagen.

Skolen skal give disse børn og unge en struktureret, meningsfyldt og forudsigelig hverdag med relevante opgaver og udfordringer.

Undervisningen skal være med til at sikre elevernes muligheder for at kvalificere sig til videre uddannelse, uanset om de får opholdstilladelse eller ej.

UNDERVISNINGENS FORMÅL

Centerskolens opgave er - i samarbejde med forældrene - at fremme elevernes tilegnelse af dansk sprog og kultur og at vedligeholde og videreudvikle elevernes faglige kunnen samt - i videst mulig omfang - deres sproglige og kulturelle identitet. Centerskolen må søge at skabe tryghed for derved at give eleverne muligheder for at udvikle erkendelse, fantasi og lyst til at lære således, at de opnår tillid til egne muligheder og får baggrund til at tage stilling og handle.

Med respekt for den enkelte elevs integritet forbereder centerskolen eleverne til medleven og medbestemmelse i et demokratisk samfund og til ansvar for løsning af egne og fælles opgaver.

Centerskolens undervisning og hele virke må derfor bygge på åndsfrihed, ligeværd og demokrati samt respekt for de flerkulturelle forudsætninger.

UNDERVISNINGENS INDHOLD

Centerskolen tilbyder undervisning i dansk sprog, dansk kultur og danske samfundsforhold samt matematik. Derudover tilbyder den i videst muligt omfang modersmålsundervisning samt undervisning i engelsk og andre relevante fag. Undervisningens indhold skal tilgodese et kommunikativt, et kreativt og et fysisk aspekt.

Undervisningens tilrettelæggelse skal tilgodese den sociale dimension og respekt for den enkelte elevs integritet.

Børn og unge, hvis udvikling kræver en særlig hensyntagen eller støtte, gives specialundervisning og anden socialpædagogisk bistand.

FAGFORMÅL

Undervisningen i **dansk sprog** tager sigte på at give eleverne forudsætninger for at forstå, tale, læse og skrive dansk.

Det danske sprog er endvidere et redskab til at videreudvikle elevernes faglige færdigheder.

Undervisningen i dansk kultur skal bibringe eleverne konkret viden om og kritisk forståelse af de demokratiske, kulturelle og sociale strukturer i det danske samfund.

Undervisningen i dansk sprog og dansk kultur skal give eleverne forudsætninger for at begå sig i en dansk hverdag.

Undervisningen i **matematik** omfatter regnefærdighed, forståelse af matematiske begreber og træning i løsning af matematiske problemer.

Undervisningen i **engelsk** tager sigte på at give eleverne forudsætninger for at forstå, tale, læse og skrive engelsk.

Undervisningen på og i **modersmål** tager sigte på at styrke elevernes sproglige, kulturelle og faglige udvikling samt sikre elevernes mulighed for et kontinuerligt, alderssvarende og fagligt udviklingsforløb. Den skal endvidere gennem begrebsudvikling styrke elevernes evne til at tilegne sig det danske sprog.

Oversigt over lærernormeringer i forhold til kapacitet, belægning og børnetal

tallene er fra 21.08.95

CENTER	kapacitet	belægning	7-16 år	17-19 år	normering	kommentar
Assens	200	152	22	4	2,5	
Auning	110	84	23	4	2	
Avnstrup	650		64		6	registreringscenter
Brandstrup	100	80	26	4		undervisning på Søllested
Brejning	384	284	45	6	5	
Brøns	124	46	2	2	2 x 2/3	
Christiansfeld	121	104	26	4	3	
Dianalund	165		18		2	
Fakse Ladeplads	95	90	9	1	1	
Frederiksværk	500	294	28	7	3	registreringscenter
Fuglede	81	69	10	2	2/3	
Genner Strand	81	67	11	5	1 2/3	
Gram	126	101	17	1	1+2 x 2/3	
Grøngrøft	166	126	33	4	2 2/3	
Hjallerup	87	69	14	1	1	
Hobro	93	90	11	4	1	
Holbæk	174	44	10	1	2	
Hyldtofte	110	76	7	2	1	
Højreby	128	101	14	7		undervisning på Søllested
Høve	53	35	20	17	3	børnecenter
Karup	70	58	0	3	2/3	voksenscenter
Kongelunden	314	164	18	8	3	omsorgscenter
Kultur & Aktivitets.					2	
Lysholm	134	102	3	8	1	
Magleby	72	62	19	3	1	
Nakkebølle	475	376	80	6	5	
Nykøbing Sj.	254	244	49	10	3 2/3	
Odder	125	49	6	3	2	
Ollerup	275	210	37	4	3	
Ommestrup	93	78	9	1	1	
Ovtrup	75	57	18	2	1 2/3	
Pallisbjerg	131	113	20	4	1 2/3	
Radsted	92	72	15	6	1 2/3	
Randers	140	127	22	4	2	
Rantzausgade	161	119	22	5	2	
Ringsted	40	32	15	19	2	børnecenter/UV på nærligg. skole
Rødbyhavn	173	124	22	1	2	
Sandholm	654	550	66	18	4	registreringscenter
Sandvig	230	170	32	4	3 2/3	
Sigerslev	445	343	36	14	4	
Skibby					2	
Sletten	47	39	32	4	2	børnecenter/UV på Sandh.
Snoghøj	256	205	42	3	3	beredskabsstyrelsen
Svaneparken	155	85	0	0	1 (30 t)	voksenscenter
Svenstrup	150	102	1	6	1	voksenscenter
Søbæk	220	142	18	4	2 2/3	central skole
Søllested	74	63	18	0	4 2/3	central skole
Tølløse	100	93	40	7	2	børnecenter
Østervold	121	91	15	7	1 2/3	

Centralskolen på center Sølleded.

Skolen har elever fra Højreby, Brandstrup og Sølleded.

Elevgrundlaget svinger mellem 60 og 100, alle fra tidligere Jugoslavien excl. bosniere.

Lærergruppen består af 4 - 5 lærere afhængig af elevtallet.

Rammerne er en nedlagt skole med gode klasselokaler, sløjdekøle og gymnastiksal samt et stadion.

Struktur

Centerlederen i Højreby/Sølleded har det overordnede pædagogiske og administrative ansvar, Skolen råder over en fiktionslærer, som i 1/3 af sin samlede arbejdstid varetager opgaver af administrativ og koordinerende art. Der er ikke tillagt stillingen egentlig kompetance.

Skolemødet

1 gang om måneden mødes lærerne med centerlederne på Højreby/Sølleded og Brandstrup samt med stedfortræderen på Højreby/Sølleded. Her lægges de overordnede linier for skolen.

Lærermødet

Den daglige tilrettelæggelse af skolen varetages af lærergruppen, som mødes 1 kvarter hver morgen til en kort briefing.

Hver uge afholdes et ordinært lærermøde.

Her foretages planlægning af skoleåret, holddannelser, fagfordeling, temadage, emner m.v.

Enkelte børn/familier tages op til drøftelse m.h.b. evt. handlingsplaner og særlig støtte.

Temadag og emner

Opdeling af elever

Eleverne er opdelt i 4 - 5 grupper afhængig af lærer- og elevtallet.

Grupperne er til dels aldersopdelte, men der tages også hensyn til elevernes faglige kunne og sociale behov

Fagudbud

Der undervises i dansk, matematik, formning, musik, gymnastik, natur og teknik, orientering og engelsk.

Modersmålsundervisning

Der har i flere perioder været etableret modersmålsundervisning, dels i albansk, dels i serbo-kroatisk.

Samarbejde skole/hjem

Det har vist sig nemmere at samarbejde med forældrene på center Sølleded end med

de, der er bosiddende på Højreby og Brandstrup.

Sølleded har en højere status i beboergruppen, fordi det er der, skolen ligger.

Vi foretager hjemmebesøg på alle 3 centre og afholder forældremøder på skolen for alle forældre. Der kommer flest forældre fra center Sølleded.
Lærerne deltager i enkelte informationsmøder med beboerne på alle 3 centre.

Samarbejde skole/centre

Der er meget tæt samarbejde med center Sølleded.
Funktionslæreren deltager dagligt i morgenmødet på Sølleded i 15 minutter.
Ligeledes deltager hun hver måned i personalemødet på center Sølleded og center Højreby.
1 gang om ugen deltager hun i personalemødet på center Brandstrup.
Hver morgen udveksles dagens bulletiner telefonisk mellem skolen/Højreby og skolen/Brandstrup om. bl.a. fremmøde, sygdom o.lign.
Hver middag sender skolen mødeprotokol til alle 3 centre.

Transport

Skolen råder over en lejet bus, der køres af en dertil ansat pm'er.
Der er mulighed for at lægge et skema, hvor de ældste elever har senere fri end de yngre.
Bussen bruges også til planlagte ture og ekskursioner.

Centralskolen på center Søbæk

Skolen har elever fra Søbæk, Fuglede og Snertinge (nu lukket).

Elevgrundlaget svinger mellem 18 og 30. Multietnisk.
Lærernormeringene* p.t.2 2/3

Rammerne er en tidligere skole/værkstedbygning, som ligger ca. 200 m fra selve centeret.

Der er 2 klasselokale., gymnastiksal, og indimellem mulighed for at benytte et værkstedslokale. Der er udendørs boldbane.

Både skole og legestue er placeret i bygningen.

Der er gå-afstand til det lokale bibliotek.

Samarbejde skole/niem

Forældresamarbejdet har ikke fungeret specielt godt.

I begyndelsen besøgte lærerne de 2 andre centre hver anden måned på en fastlagt dato, men ofte var forældrene optaget andetssteds.

Forsøg på at afholde forældremøder i Søbæk er blevet droppet, da ingen forældre dukkede op.

Forældrene har et stående tilbud om at tage med børnene i skole om morgenen for at se, hvad vi laver. Der kommer en enkelt i ny og næ.

Transport

Skolen råder over en DRK-bus, som har fast station på center Fuglede. Den køres af en førtidspensionist.

Mandag, tirsdag og torsdag møder eleverne kl. 9.00 - 12.15. Fredag kl. 9.00 - 11.30

Onsdag køres der til svømning i Kalundborg med cm'ere som ledsagere.

Der er ikke mulighed for at flexe med køreplanen således, at eleverne kan have forskellige mødetider.

CENTERSKOLE VED CENTER EUROPA

Indledning:

Hvad er det specielle ved centerskolen for "Center Europa"?

en tokulturel skole på ligeværdige betingelser
 en skole uden etniske skel - lærer- og elevgruppen
 en modersmålsskole med 8 måneders erfaringer
 rådgivning for de øvrige modersmålsskoler i landet
 1.-12 klasse med 172 elever og 30 lærere
 en heldagsskole med fritidsundervisning
 ufagdelt tosproget forskole for 1. og 2. klasse
 den første centerskole på militært område
 skolebestyrelse med forældrerepræsentation

Forhistorie:

Modersmålsskolen startede i januar 1993 på initiativ af en gruppe uddannede lærere, som var flygtninge på Center Europa. Skolen blev støttet af CM-medarbejdere og underviste i løbet af kort tid ca 100 børn fra 1. - 8. klasser 10 timer ugentlig i bl.a. modersmål, matematik, geografi, historie m.m. Fra centerside forsøgte vi gentagne gange at få etableret bedre lokaleforhold via DRK's hovedkontor. Ligeledes fik vi oplyst, at der var en lærernormering på 8 lærere, som ikke kunne udløses før lokaleforholdene var i orden. Det var altså en gortisk knude.

I april blev næsten hele lærergruppen overført til Center Tåsingegade, men 2 dage efter var en ny lærergruppe etableret her på centret som har kørt siden da. Samtidig fortsatte skolen på Center Tåsingegade.

1. maj blev en uddannet dansk lærer koblet på modersmålsgruppen som supervisor.

Siden da har planerne og ideerne udviklet sig. Samspeilet mellem modersmålslærerne og danske lærere viste sig at være givtig for alle parter.

Læseplaner blev udformet og har siden dannet grundlag for modersmålsskoler på andre centre i landet (vi har fra Center Europa været med til at åbne 37 modersmålsskoler på andre centre). Disse læseplaner blev af den bosniske ambassade i Zagreb godkendt, og centerskolen blev godkendt som en ekstern bosnisk skole. Dette har været af stor betydning for forældrene, idet det er vigtigt at børnene, mens de er i exil, kan fortsætte deres afbrudte skolegang.

Skolen og lærersammensætningen har hele tiden været på tværs af etnisk herkomst - der er både kroatiske, serbiske og albanske lærere og elever.

I slutningen af juli fik vi fra DFU meddelelse om, at der var en skolebygning på Marinestation Holmen. Denne skole er nu etableret og skønt militære restriktioner, er der allerede nu et godt skolemiljø.

Normeringer og økonomi:

Det vil være en stor misforståelse at tro, at en tokulturel skole på kort sigt vil kunne give voldsomme besparelser på danske lærere. Foruden undervisning i dansk og andre fag, v. ksenundervisning og tolærerordninger er uddannede danske lærere i starten en nødvendighed som konsulenter og opbakning for modersmålslærerne.

Modersmålskolen for 1. - 8. klasse beskæftiger :

1 koordinator og lærer

6 lærere med mange timer (modersmål og matematik)

9 faglærere

Dansk Røde Kors forventer at beskæftige:

1 **koordinator** og **lærer** (funktionslærer)

4 lærere (dansk, matematik og engelsk) - desuden underviser de voksne i dansk sprog og kultur.

Gymnasieskolen 9.-12. klasse beskæftiger:

6 modersmålslærere på deltid

3 danske lærere

Fremtidige **udbygningsmodeller:**

I løbet af 14 dage vil fiitidsordningen for 4. - 8. klasse blive etableret på **skolen**. 2 af pædagogerne fra legestuen vil blive trukket over på Holmen for at beskæftige børnene efter endt skelegang. Der vil blive tale om fritidsundervisning i forskellige dicipliner med tilmeldio og mødepligt. Også her **stiller** heboerne med et antal undervisere.

Legestuen vil herefter hovedsagelig være forbeholdt de 3 - 7 årige (de 8 og 9 årige kan stadig benytte **de** i efter endt skolegang). For 4. - 8. klasse vil legestuen ligeledes åbne 2 timer fra kl. 16 - 18.

9. -12. klasse bør på længere sigt samles med den øvrige skole, så lærer kan udnyttes bedre. På **Holmen** er der ledige lokaler i en barak, men dette bør bero på en **forhanling** mellem DFU og Flådestation **Holmen**.

Konklusion:

Den gortiske knude endte med at bli ve en kinisisk æske. Gennem **ligeværdig** samarbejde, hvor børnenes tarv står øverst på ønskesedlen, har det været muligt for os at skabe et skolemiljø, de på bedste vis tilgodeser både bosniske og danske skolenormer og derigennem ruste børnene til den **omliggende** samfund - uanset om deter her eller der.

Med vore 1000 beboere har vi **selvfølgelig** flere resurcer end mange andre steder og som sådan, kan modellen sikkert ikke kopieres, med grundtanken og erfaringerne fra vores skole, kan umiddelbart bruges på andre og mindre centre.

Johan Meyer
Afdelingsleder

MODERSMÅLSKOLEN

Der har i godt 1/2 år været tilbudt skoleeleverne fra 1. til 8. klasse undervisning på deres modersmål.

Eleverne kommer fra ex-Jugoslavien med forskellig etnisk baggrund, såvel muslimsk, serbisk, kroatisk samt albansk baggrund. Der er ca 150 børn.

Lærergruppen på 16 er ligeledes sammensat af beboere med forskellig baggrund og uddannelse. Der er uddannede lærere, samt professorer, ingeniører, universitetsstuderende og lærere med kunstnerisk og musisk uddannelse.

Da der kun er et lokale til rådighed, har undervisningstimetallet været begrænset til 10 timer om ugen pr. hold, og 2 klasser har læst sammen.

Fagtilbuddet har været bredt dækket - dvs. 1.-2. klasse har modersmål, matematik og orientering, - udbygget til 7.-8. klasse med modersmål, matematik, engelsk, biologi, geografi, historie, fysik og kemi.

Vi håber, når vi får løst vores lokaleproblemer, at vi kan udvide undervisningstimetallet.

Lærerne har i perioden udarbejdet læseplaner for samtlige fag og klasser, og disse er blevet godkendt af undervisningsafdelingen på den Bosniske ambassade i Zagreb. Ligeledes er selve skolen godkendt, som opfyldende de betingelser, der er opsat for externe skoler.

Der har i hele forløbet været tilknyttet medarbejdere fra DRK. - 2 centermedarbejdere og 1 lærer. Læreren har stået for den pædagogiske vejledning, samt administrativt arbejde med materialer etc. Centermedarbejderne, hvoraf den ene er tosproget, har taget sig af øvrige opgaver; koordination med øvrige medarbejdergrupper, tilrettelæggelse af udflugter etc.

Hele gruppen har fast holdt et ugentligt møde, hvor også aktivitetsmedarbejdere har deltaget.

På grund af et stigende behov for mere bogligt orienteret undervisning, røg de kreative fag ud af det almindelige skema. Imidlertid har formningslærerne startet en "fritidsundervisning" i de kreative fag i week-enden og nogle aftener om ugen.

Lærergruppen har været behjælpelig med at starte undervisning på flere andre centre. Først på center Tåsingegade, hvor halvdelen af lærerne og eleverne blev flyttet ud i april. I løbet af 1 uge var undervisningen i gang begge steder med både en udvidelse af lærestaben blandt de nye beboere og en udveksling af lærere, så alle fag kunne dækkes begge steder.

Desuden har vi med besøg og udsendelse af vore læseplaner, hjulpet yderligere 10 centre.

Materialer har været et stort problem, og man har indtil medio juni undervist efter enkelte medbragte bøger, bøger rekvireret fra kontoret for fremmedsprogede elever i Kbh, samt fotokopier og tavle. Vi har nu fået mulighed for at købe bøger fra Dansk Flygtningehjælp, og det vil naturligvis gøre arbejdet væsentligt lettere.

Fra de første spæde initiativer blev taget til at starte undervisning for centrets børn, har der været en overordentlig spændende udvikling til den strukturerede skole vi har idag. Et samarbejde og en proces, der har været lærerig for såvel lærere og medarbejdere, og til stor gavn for centrets børn.

Overview over modersmålundervisning

Center:	Sprog:	Bemærkninger:
<u>Region 1:</u>		
Pallishjerg	albansk	ophørt
Outtrup	albansk	under opstart
Hjallerup	somali	ophørt
	farsi	ophørt
Odder	arabisk	ophørt
	serbokroatisk	ophørt
<u>Region 2:</u>		
Christiansfeldt Gram	albansk	
	albansk	
Brejning	serbokroatisk	
	albansk	
Nakkebølle	afghansk	ophørt
	armensk	
	somali	ophørt
	arabisk	ophørt
	farsi	ophørt
Ollerup	albansk	ophørt
Assens	albansk	ophørt
	serbokroatisk	ophørt
Brøns	somali	ophørt
	arabisk	ophørt
<u>Region 3:</u>		
Holbæk	somali	ophørt
Nykøbing	albansk	
	serbokroatisk	ophørt
	romani	ophørt
Brandstrup	albansk	ophørt
Fakse	serbokroatisk	ophørt
	russisk	ophørt
Hyltofte	serbokroatisk	ophørt
Radsted	serbokroatisk	
Rødbyhavn	albansk	ophørt
Søllested	serbokroatisk	ophørt
	albansk	ophørt
<u>Region 4:</u>		
Sandvig	serbokroatisk	ophørt
	albansk	ophørt
Rantzausgade	albansk	ophørt
Aunstrup	bosnisk	bosnisk skole, ophørt

Det fremhævede er den modersmålundervisning, der er pt. eksisterende.

Dansk Røde Kors
Asylafdelingen
15. august 1995

Noter venligst:

Centernavn: _____

Centerleders navn: _____

Spørgeskema til centerlederen

1. Har I på centret skemalagte ugentlige aktiviteter for børn og unge mellem 5 og 19 år, som varetages af andre end centerlærerne?

☐ Ja

☐ Nej

☐ Ved ikke

2. Hvor mange timer om ugen: _____

3. Hvilke aktiviteter? _____

4. Hvem varetager aktiviteterne? _____

5. Har dit center ikke-skemalagte men *regelmæssige* aktiviteter for børn mellem 5 og 19 år, som varetages af andre end centerlærerne?

☐ Ja

☐ Nej

☐ Ved ikke

6. Hvor mange timer om ugen? _____

7. Hvilke aktiviteter? _____

8. Hvem varetager aktiviteterne? _____

Bemærk! Spørgeskemaet skal returneres senest d. 22.08.95

Dansk Flygtningehjælp
Den centrale integrationsafdeling
SH/4.10 1995

j nr 0441/36/3-1

Revideret bidrag fra Dansk Flygtningehjælp til rapporten fra arbejdsgruppen vedr. undervisning af asylansøgebørn.

4. Beskrivelse af de nuværende undervisningstilbud for børn med midlertidig opholdstilladelse efter jugoslaverloven; tilbud på centrene samt tilbud uden for centrene.

4.1 Indledning

Lovgrundlaget for undervisningen af de bosniske børn under Dansk Flygtningehjælps Aktiveringsprogram var jugoslaverlovens § 5:

stk.1: "Børn i den undervisningspligtige alder, der er meddelt opholdstilladelse efter denne lov, skal modtage særskilt tilrettelagt undervisning."

stk.3: "Den af stk. 1 og 2 omfattede undervisning kan ske i samarbejde med skoler og uddannelsesinstitutioner under Undervisningsministeriet eller kan erstattes af undervisning udbudt af disse."

(stk. 2 omhandler undervisning af voksne)

Intentionen bag undervisningen af de bosniske børn var at vedligeholde og udvikle deres skolekundskaber, således at de ved en kommende repatriering problemfrit kunne indsluses i det bosniske uddannelsessystem. Børnene skulle derfor primært undervises af frivillige lærerkræfter fra flygtningegruppen selv efter bosniske læseplaner og med anvendelse af bosniske undervisningsmaterialer.

Børnegruppen udgjorde december 1994 3640 bosniske børn i alderen 6-16 år. Sprogligt og kulturelt var, det en meget homogen gruppe, som havde fælles skolemæssigt udgangspunkt i den jugoslaviske skole. I takt med krigens udvikling har de nye stater dog betonet hver sit særpræg på det sproglige og kulturelle område, hvilket også har haft en vis afsmittende virkning på flygtningegruppen her i Danmark.

Da alle bosniske børn pr august 1995 er blevet optaget i danske folke- og privatskoler, findes der nu ikke flere bosniske børneskoler under Aktiveringsprogrammet.

4.2 Faser i undervisningen af de bosniske børn

Fra de første bosniere ankom til landet i starten af 1992 og frem til særlovens vedtagelse i november 1992 blev undervisningen varetaget af Dansk Røde Kors efter de sædvanlige regler for undervisningen af asylansøgebørn. Ved særlovens vedtagelse udgjorde flygtningegruppen (børn og voksne) ca. 3500 personer.

Jugoslaverloven lagde undervisningen af de bosniske børn ind under Aktiveringsprogrammet, som Dansk Flygtningehjælp skulle etablere efterhånden som flygtningene blev meddelt midlertidig

opholdstilladelse. Når over 50% af et centers beboere havde fået midlertidig opholdstilladelse, udløste centeret penge til Dansk Flygtningehjælp, og Flygtningehjælpen kunne påbegynde etableringen af Aktiveringsprogrammet i det pågældende område.

I februar 1993 etableredes det første Aktiveringsprogram-område (AP-område), og omkring marts/april var den første bosniske børneskole igång i Blovstrød.

Det tog normalt 1-2 måneder at etablere en børneskole. Flygtningehjælpens opgave var at finde frivillige lærere, skaffe lokaler, ansætte de nødvendige danske lærere samt skaffe undervisningsmaterialer.

I sommeren 1993 blev der vedtaget en ændring af jugoslaverloven, som udvidede personkredsen i Aktiveringsprogrammet til også at omfatte alle de bosniske krigsflygtninge, som var ankommet efter jugoslaverlovens vedtagelse. Det betød, at den flygtningegruppe, der skulle etableres børneskoler for, udvidedes fra ca. 3.500 til ca 11.000.

I sommeren 1994 blev loven om Vilkårsforbedringer vedtaget. Vilkårsforbedringerne fik to væsentlige konsekvenser på børneskoleområdet:

1) børnenes timetal i dansk blev udvidet fra 2-3 timer om ugen til 4-5 timer om ugen

2) der blev åbnet mulighed for samlæsning med danske klasser i de kreative-musiske fag i op til 5 timer om ugen.
Intentionen bag disse ændringer var at bryde de bosniske børns isolation på centrene.

Ved årsskiftet 1994-95 stod det klart, at alle asylansøgninger fra de bosniske krigsflygtninge ville blive behandlet og afgjort i løbet af 1995. Det betød for den bosniske børneskole, at børnene ville forlade den, efterhånden som de fik meddelt asyl eller opholdstilladelse efter §9, stk.2 nr.5. Opnåelsen af asyl eller 9.2.5-opholdstilladelse ville give børnene fuld adgang til den danske folkeskole.

Dansk Flygtningehjælp foreslog på den baggrund, at der skulle etableres mulighed for en samlet overgang til folkeskolen for hele den bosniske børnegruppe. Den nærmere begrundelse herfor var dels, at mulighederne for at drive børneskolerne under Aktiveringsprogrammet for resterende asylansøgerbørn ville forsvinde efterhånden som børn og lærere fik asyl/humantær opholdstilladelse, dels at folkeskolerne bedre kunne etablere en pædagogisk forsvarlig modtagelse af de bosniske børn ved en samlet overgang.

Den samlede overgang til folkeskolen blev muliggjort ved en aftale mellem Indenrigsministeriet og Kommunernes Landsforening i april 1995. Ifølge aftalen var optagelse af bosniske asylansøgerbørn i folkeskolen frivillig for kommunerne, men kommuner der optog disse børn i folkeskolen fik betaling fra staten for undervisningen af børnene, indtil de blev meddelt asyl/9.2.5-opholdstilladelse.

Fra august 1995 har alle kommuner tilbudt de bosniske børn fuld folkeskoleundervisning, og der findes derfor ikke længere bosniske børneskoler under Aktiveringsprogrammet.

4.3 Moduler og klasser i den bosniske skole

Den bosniske børneskole i Danmark var organiseret som en otte-årig grundskole, hvor børnene normalt startede som 7-årige. Begrebet 'undervisningspligtig alder¹' blev altså defineret på samme måde som i staten Bosnien-Hercegovina. Til sammenligning har Danmark en 9-årig undervisningspligt.

1.-4.klasse betragtedes som indskolingsklasser, hvor man i høj grad anvendte et enhedslærerprincip.

I 5.-8.klasse blev der lagt vægt på at forsøge at skaffe enten uddannede faglærere eller andre flygtninge med relevant højere uddannelse.

Det blev tilstræbt at lave årgangsopdelte klasser. Forhold som mangel på frivillige lærere, lokalemangel og for få elever på samme alder har dog lokalt kunnet medføre, at flere klassetrin blev samlest. Da alle børn efter de bosniske læseplaner skal lære at læse i løbet af 1. klasse, blev dette klassetrin principielt ikke samlest. Ligeledes var der heller ikke samlesning hen over skellet mellem indskolingsklasserne (1.-4.kl.) og de mere fagprægede overbygningsklasser (5.-8.kl.).

4.4 Timeplan og fordeling på fag

Timeplanen tog udgangspunkt i den tilsvarende timeplan i Bosnien-Hercegovina suppleret med fra 2-5 timers undervisning i dansk sprog, kultur og samfundsforhold.

Den nærmere fordeling på timer og fag i den bosniske timeplan fremgår af nedenstående tabel.

OPDRAGELSE- OG UNDERVISNINGSPLAN FOR GRUNDSKOLEN

Klasser

Normal undervisning	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII
Bosnisk sprog og litteratur	6	6	6	5	5	4	4	4
Fremmedsprog	-	-	-	2	3	3	2	2
Matematik	5	5	5	5	4	4	4	4
Natur og samfund	2	2	3	-	-	-	-	-
Musik	1	1	1	2	2	1	1	1
Formning	2	2	2	2	2	1	1	1
Gymnastik	2	2	2	2	2	2	2	2
Naturlære	-	-	-	2	-	-	-	-
Samfundsfag	-	-	-	1	-	-	-	-

Biologi	-	-	-	-	2	2	2	2
Historie	-	-	-	-	1	2	2	2
Geografi	-	-	-	-	1	2	2	2
Fysik	-	-	-	-	-	1	2	2
Kemi	-	-	-	-	-	-	2	2
Samlet timetal pr uge	18	18	19	21	22	22	24	24
Kursusunder- visning (årstimetal)								
Hjemkundskab				36	36			
Informatik						36	36	
Teknik						36	36	34
Civilforsvar (Grundlæggende)								34
Øvrige undervisnings- aktiviteter (årstimetal)								
Klasselæreunder- visning	36	36	36	36	36	36	36	34
Fritids- aktiviteter, samfunds- og kulturvirke	72	72	72	72	72	72	72	68
Specialunder- visning for dygtige elever					72	72	72	68
Ekstra under- visning for svage elever	72	72	72	72	72	72	72	68
Valgfag	108	108	108	108	108	108	108	102

Mangel på frivillige lærere har ind imellem medført, at børnene ikke modtog fuld undervisning i alle fag. Men det blev tilstræbt som minimum at tilbyde børnene 20-25 timers undervisning om ugen.

4.5 Målsætninger for undervisningen

Flygtningehjælpen har som helhed meget positive erfaringer med at anvende frivillige lærere fra flygtningegruppen. Det er imidlertid samtidig erfaringen, at det ikke er uproblematisk at basere en skole på frivillige lærerkræfter fra flygtningegruppen selv:

selv i en flygtningegruppe med så højt uddannelsesniveau som bosnierne har ilet været vanskeligheder med at finde kvalificerede undervisere. Lokaliseringen af underviserne er jo sket efter andre kriterier, hvilket har betydet, at der i nogle områder var meget fin dækning, og i andre områder meget svært at finde kvalificerede undervisere. Det sidste gjorde sig fx. gældende på Bornholm.

det kan være problematisk at give enkeltpersoner fra flygtningegruppen særstatus i den sårbare ventetid i asylcentre. Det har ind i mellem givet problemer for de frivillige lærere i forhold til resten af gruppen.

en del frivillige lærere har oplevet det som 'for tæt på' at undervise børnene fra deres eget center

da de frivillige lærere selv er flygtninge med egne belastninger og traumatiske oplevelser, kan det være vanskeligt at have tilstrækkelige ressourcer til støtte børnene i at bearbejde deres traumatiske oplevelser, og forældresamarbejdet kan være for krævende

den frivillige indsats i den bosniske børneskole kunne efter Vilkaarsforbedringerne komme til at stå i vejen for den enkelte frivillige lærers individuelle livsplaner. Det kunne på grund af skolearbejdet blive vanskeligt at følge de lokale kurser i dansk m.m. Det blev derfor på det tidspunkt sværere at rekruttere lærere.

De danske lærere har været uddannede folkeskolelærere, ansat på en overenskomst mellem Lærernes Centralorganisation og Dansk Flygtningehjælp. Som udgangspunkt skulle der under Vilkaarsforbedringerne ansættes 1 dansk lærer pr. 20-25 bosniske børn. Vedkommende varetog danskundervisning, forældrekontakt samt andre koordinerende funktioner.

4.8 Undervisnings placering

For at øge børnenes kontakt med det omgivende samfund tilstræbte Flygtningehjælpen at etablere undervisningen i lejede lokaler uden for centret, helst i tilknytning til en lokal folkeskole. Nogle steder blev der etableret undervisning for børn fra flere forskellige centre - en såkaldt centralskole.

Der var pr. 17.3.1994 ialt 54 bosniske børneskoler i Danmark. Skolerne varierede fra 9 elever til 89 elever. På dette tidspunkt var alle bosniske børn i alderen 7-15 år omfattet af skoletilbud.

Det er Flygtningehjælpens erfaring, at de bosniske forældres respekt for og accept af den bosniske børneskole blev forøget, når den blev etableret i tilknytning til en dansk folkeskole.

For **børnene** har det været af betydning og et skridt i retning af en 'normaltilværelse', at de hver dag skulle af sted hjemmefra og kunne komme hjem med nye oplevelser. Uanset om der har været samundervisning med de danske børn, har der mange steder været uformelle kontakter mellem danske og bosniske børn i frikvarterer og efter skoletid. F.eks. har vi oplevet selvorganiserede 'fodboldlandskampe' mellem Danmark og Bosnien.

Når den bosniske børneskole har været placeret i tilknytning til en dansk folkeskole, har det været en vigtig indfaldsport for lokalmiljøet til at stifte bekendtskab med flygtningene.

4.9 Samundervisning med folkeskolen

I forbindelse med Vilkårsforbedringerne i sommeren 1994 blev der åbnet mulighed for at bosniske skolebørn udover den bosniske skole kunne deltage i op til 5 timer om ugen i folkeskolens undervisning i de praktisk-musiske fag, jvnf. Undervisningsministeriets bekendtgørelse nr. 801 af 29.august 1994.

Tabel: antal bosniske børn i samundervisning med danske klasser i folkeskolen (1.-8.klasser)

1.10.1994	301
1.11.1994	418
1.12.1994	728
1.01.1995	708
1.02.1995	1041
1.03.1995	1104
1.04.1995	929
1.05.1995	1014
1.06.1995	1073
1.07.1995	1135

Den stagnerende udvikling i antallet af bosniske børn i samlæsning med danske klasser fra april 1995 skal ses i sammenhæng med en kraftig stigning i antallet af bosniske børn i fulde forløb i danske skoler. Samlæsningsmodellen har ikke været brugt i forhold til privatskoler.

Det er Flygtningehjælpens foreløbige erfaring, at samundervisninger, har været en positiv anledning til et første bekendtskab mellem folkeskolen og de bosniske børn. De bosniske børn har mødt den anderledes danske skolekultur i et overkommeligt omfang. De danske folkeskoler er blevet opmærksomme på børnenes eksistens og har fået et begyndende kendskab til børnene, som har været meget nyttigt ved planlægningen af deres egentlige opstart i skolen i august 1995.

Derimod har den undervisningsmæssige værdi formentlig ikke været så

høj. De bosniske børn har haft en gæstestatus, og der har i sagens natur ikke været etableret den sprogundervisning, som kunne sætte børnene i stand til at deltage fuldt i undervisningen.

4.10 Afgivelser fra standardmodellen

1flg. jugoslaverlovens §5 stk.3 kunne den særskilte undervisning for de bosniske skolebørn erstattes af undervisning i skoler og uddannelsesinstitutioner under Undervisningsministeriet.

Denne mulighed har været brugt i del tilfælde, hvor det ikke har været muligt at rekruttere frivillige lærere, fordi centret har været meget lille og/eller afsides beliggende. Børn fra disse centre blev indskrevet i den lokale folkeskole.

Endvidere fik nogle få børn, som af forskellige individuelle årsager ikke kunne trives i den bosniske børneskole, via denne bestemmelse adgang til danske folke- eller privatskoler.

I løbet af skoleåret 1994/95 åbnede stadigt flere kommuner mulighed for at bosniske børn kunne deltage i fulde forløb i den lokale folkeskole.

Udviklingen fremgår af nedenstående tabel.

Tabel: antal bosniske børn i fulde forløb i folke- og privatskoler (1.-10.klasse)

	Folkeskole	Privatskole	Ialt
1.10.1994			221
1.11.1994			240
1.12.1994			268
1.01.1995			445
1.02.1995			435
1.03.1995	263	175	438
1.04.1995	493	209	702
1.05.1995	480	212	692
1.06.1995	482	219	701
1.07.1995	416	160	576

(først fra 1/3 blev opgørelsen over antal bosniske børn i fulde forløb opdelt på henholdsvis privat- og folkeskoler)

Vedlagte bilag 1 og 2 fra Flygtningehjælpens status pr.1.7.1995 vedrørende Vilkårsforbedringerne viser fordeling af samlæsning og fulde forløb på hhv. kommuner og folkeskoler/privatskoler.

4.11 De bosniske forældres ønsker og holdninger

De bosniske forældre kommer fra et uddannelsessystem, hvor diplomer, karakterer mv. tillægges meget stor værdi. Det har derfor været en utilfredshed blandt forældrene med, at den bosniske børneskole her i landet ikke kunne opnå officiel godkendelse af den danske stat.

Der har også været utilfredshed med, at en del af de frivillige lærere ikke var uddannede lærere.

Flygtningenes forskellige syn på og håb om snarlig repatriering har givet meget forskellige vurderinger af hele konceptet med en bosnisk børneskole her i Danmark. De mest repatrierings-interesserede forældre har været tilfredse, hvorimod flygtninge som lige fra deres ankomst har ønsket at blive i Danmark har været mere interesserede i at få deres børn i dansk skole. Nu, hvor alle børn er kommet i dansk skole, hersker der en vis bekymring blandt forældrene over, at deres børn ikke har haft mulighed for at lære så meget dansk.

Efterhånden som krigen fortsatte og muligheden for et permanent ophold her i landet tegnede sig, var det et meget udbredt ønske hos forældrene at få deres børn ind i en dansk folkeskole. Aftalen mellem Kommunernes Landsforening og Indenrigsministeriet, som åbnede mulighed for en samlet indslusning i folkeskolen pr. august 1995, blev hilst med stor tilfredshed i alle kredse i den bosniske flygtningegruppe. Undervisningsministeriet i Sarajevo og Bosnien-Hercegovinas officielle repræsentant i Danmark, Lamija Tanovic, har forsikret forældrene om, at dansk folkeskole kombineret med modersmålsundervisning er et godt repatrieringsgrundlag for børnene.

4.12 Samarbejde med den bosniske regering

Børneskolerne i Aktiveringsprogrammet har ikke været ex-territoriale bosniske skoler, men danske skoler for bosniske børn på et bosnisk grundlag. Karakteren af samarbejdet med den bosniske regering og dennes repræsentant i Danmark, Lamija Tanovic, har derfor været konsultativ.

Undervisningsministeriet i Sarajevo har et par gange sendt en repræsentant, Sreben Dizdar, herop for at holde sig orienteret om de bosniske børneskoler og for at samarbejde konkret med Flygtningehjælpen omkring at fremskaffe undervisningsmaterialer.

4.13 Udgifter til den bosniske børneskole

Udgifterne til den bosniske børneskole har meget varierende. De lokale forhold har været afgørende for udgifter til lokaler og transport, og muligheden for at skaffe frivillige lærere har haft betydning for, hvor mange danske lærere, Flygtningehjælpen har måttet ansætte. Udgifterne belyses derfor gennem 4 typiske pris-eksempler. Udgiften pr barn pr år varierer fra 24.369 kr. til 12.290 kr, jf. bilag 3.

Bilag 1

Kommuner hvor der foregår samlæsning og/eller de bosniske børn følger fuldt forløb i danske *kommuneskoler* (fordelt efter Dansk Flygtningehjælps regioner).

Kommunes navn	Samlæsning (sæt X)	Fuldt forløb (sæt X)
REGION MIDT-VEST		
Holstebro		X
Holmsland	X	
Brande	X	
Aulum-Haderup	X	
Ringkøbing	X	X
Skive	X	X
Sallingsund	X	
Sydthy	X	X
Lemvig	X	X
Kjellerup		X
Møldrup		X
Aalestrup	X	
Hanstholm	X	
Thisted	X	
Fjens	X	
Åskov	X	
Thyborøn		X
Viborg	X	
REGION SYD		
Tørring-Uldum	X	
Brødstrup		X
Gedved	X	
Juelsminde	X	
Haderslev		X
Egtved	X	
Give	X	

Christiansfeld		X
Ølgod		X
Tjæreborg	X	
Helle		X
Gram	X	X
Løgumkloster		X
Holsted	X	
Ribe	X	
Billund	X	
Esbjerg	X	
Bramming		X
Fanø		X
Tønder		X
Blåbjerg	X	
REGION FYN		
Otterup	X	
Sydlangeland	X	
Søndersø	X	
Odense	X	
Middelfart	X	
Marstal	X	
Broby	X	
Gudme	X	
Svendborg	X	
REGION HOVEDSTADEN		
Frederiksberg		X
Gentofte		X
Lyngby-Tårnby		X
Hvidovre		X
København		X
Allerød	X	X
Hørsholm		X
Birkerød	X	

Karlebo		X	X
Helsingør			X
REGION SJÆLLAND			
Ringsted			X
Stenlille			X
Hvidebæk			X
Sorø			X
Kalundborg			X
Høng			X
Bjergsted			X
Hashøj			X
Holbæk		X	
Holmegård		X	
Fladså			X
Møn			X
Næstved		X	X
Vordingborg		X	X
Gedser			X
Nysted			X
Stubbekøbing		X	X
Holeby			X
REGION ÅRHUS			
Bryrup		X	
Rønde		X	X
Randers			X
Samsø			X
Ry			X
Silkeborg			X
Galten			X
Grenå		X	
Nr. Djurs		X	
Ebeltoft		X	
REGION BORNHOLM			

Nexø		X
Allinge-Gudhjem	X	
REGION NORDJYLLAND		
Brovst	X	
Frederikshavn	X	
Sæby	X	
Hjørring	X	
Hals	X	X
Skørping	X	
Farsø		X
Nibe	X	
Løgstør	X	X
Støvring	X	

Bilag 2

Angivelse af de danske folke- og privatskoler hvor der foregår samlæsning og/eller de bosniske børn følger fuldt forløb (fordelt efter Dansk Flygtningehjælps regioner).

Skolens navn	Privatskole (sæt X)	Samlæsning (sæt X)	Fuldt for. (sæt X)
REGION SJÆLLAND			
Pedersborg			X
Stenlille			X
Alsted-Fjenneslev			X
Gislingeskolen			X
Vigersted			X
Svallerup			X
Brejning-Bjergsted			X
Rørby Skole			X
Firhøjsskolen			X
Løve/Ørslevskole			X
Dalmose			X
Sorø Borgerskole			X
Skt. Joseph	X		X
Munkesøskolen			X
Årby			X
Munkebjergby			X
Hvidebæk			X
Nykøbing F. Real.	X		X
Errindlev			X
Østersøskolen			X
Sct. Joseph	X		X
Stubbekøbing Skole		X	X
Den katolske Skole	X		X
Falster Lilleskole	X		X
Blåsenborg			X
Holeby			X

Nakskov privatsk.	X		X
Holmegård		X	
Korskildeskolen			X
Fladså Privatskole	X		X
Marienberg		X	
Stege Skole		X	
Karrebæk		X	
Møllebakkeskolen		X	
Kildemarkssk.		X	
Ørslev		X	
REGION SYD			
Christiansfeld			X
Realsk. Haderslev	X		X
Ødsted Skole		X	
Tørring Skole		X	
Vandel Skole		X	
Fjelstrup Skole			X
Hejls Skole			X
Vonsbæk Skole			X
Hjordkær Skole			X
Ikærskolen		X	
Grædstrup Skole			X
Nim-Underup Skole			X
Voerladegård			X
Srd. Vissing			X
Træden Skole			X
Brædstrup			X
Gedved Skole		X	
Stounby		X	X
Skt. Ibs Skole	X		X
Vejle fjordskolen	X		X
Holsted Skole	X		X
Hornsyld Skole			X

Åbenrå Friskole	X		X
Glesbjerg Skole			X
Gørding Skole			X
Toftlund Skole			X
Gårde Skole			X
Tønder Øvelsessk.		X	
Søndermarksskolen		X	
Vittenberg		X	
Ølgod Byskole			X
Lunde Skole		X	
Nordby Skole, Fanø			X
Holsted Friskole	X		X
Rødding Friskole	X		X
Skt. Nicolai	X		X
Løgumkloster Bysk.			X
Arnum Skole			X
Vandel Skole		X	
Højmarksskolen			X
Nørre-Løgum Skole			X
Jejdins Skole		X	
Rørkjær Skole	X		X
Havborg Skole			X
Strellev Friskole	X		X
Tjæreborg		X	
Valdemarskolen			X
REGION NORDJYLLAND			
Bakkeskolen			X
Vilsted Friskole	X		X
Klim Friskole	X		X
Houbro-Søttrup Fr.	X		X
Vildsted/Vindblæs			X
Farsø Skole			X
Logstør Skole		X	X

Nibe Skole		X	
Bislev Skole		X	
Overlade Skole			X
Ranum Skole			X
Tranum Skole		X	
Skovgaardsskolen		X	
Halvrimmen		X	
Højene Skole		X	
Fladstrandskolen		X	
Munkebakkeskolen		X	
Øster Vrå Friskole	X		X
Vedsted Friskole	X		X
Ulsted Skole		X	
Terndrup Skole		X	
Baunebakke Skole		X	
Friskolen Støvring	X		X
Vestre Skole		X	
Skipper Clement	X	X	
REGION FYN			
Gudme		X	
Broby Skole		X	
Pontoppidanskolen		X	
Marstal Skole		X	
Østre Svendborg		X	
Østre, Middelfart		X	
Vestre Skole		X	
Humble Skole		X	
Magleby Centralsk.		X	
Haahrs	X	X	
Nyborg Realskole	X		X
Otterupskolen		X	
Nordmarksskolen		X	
Hjallelsesk.		X	

Søndersø		X	
Nordvestskolen		X	
Spurvelundsk.		X	
Søhussskolen		X	
Hørlücks	X		X
Gislev Friskole	X		X
REGION MIDT-VEST			
Thyborøn Skole			X
Resen Skole		X	X
Skivehus Skole			X
Brårup Skole		X	X
Sydthy Friskole	X		X
Søndre Skole		X	
Finderuphøj Skole		X	
Løgstrup Skole			X
Hanstholm Skole		X	
Kjellerup Skole			X
Aalestrup Skole		X	
Svankær Ungdomssk.	X		X
Skive Friskole	X		X
Hald Ege Skole			X
Bedsted Skole		X	
Roslev Skole		X	
Koldby Skole			X
Dalgas Skole		X	
Møldrup Skole			X
Thisted Friskole	X		X
Thorsted Friskole	X		X
Viborg Friskole	X		X
Hurup Skole		X	X
Nr. Nisum		X	X
Kibæk		X	
Srd. Felding		X	

Jasva Frisko.	X		X
Rindum		X	
Præstelund Skole		X	
Dalgas Skole		X	
Videbæk Friskole	X		X
Halgårdskolen			X
Tvis Skole			X
Højgårdskolen	X		X
Ringkøbing		X	X
Hvidesande		X	
Haderup		X	
Skjern Frisko.	X		X
Bifrist Frisko.	X		X
Midtjyl. Kristne	X		X
Herning Frisko.	X		X
Skjern Skole			X
REGION HOVEDSTADEN			
Hørsholm Lillesk.	X		X
Skovvangsskolen		X	X
Hørsholm Skole			X
Byskolen			X
Blovstrød		X	
Høsterkøb Skole		X	
Kajerød Skole		X	
Parkvejens Skole		X	
Sjælsøskolen		X	
Nivå Centralskole		X	
Karlebo Skole		X	
Niverødskolen		X	
Egedalsskolen		X	
Holmegårdsskolen		X	
Nordsjæl. Grund- & Gymnasieskole	X	X	

Bistrup Skole		X	
Dyvekeskolen			X
Den Classenske Legatskole			X
Fred.sundsvejens			X
Frederiksberg Fri.	X		X
Østriggades Skole			X
Jagtvejens			X
Langelinieskolen			X
Lindegårdsskolen			X
Lundtofte			X
Sct. Ansgar Sk.	X		X
Sk. på Islands Br.			X
Tårbæk			X
Amager Privatskole	X		X
Randersgade	X		X
Dyssegårdsskolen	X		X
Baunehøj			X
Gunnar Jørgensen	X		X
L yngby Privatsk.	X		X
Krebs	X		X
Christianshavns			X
Freinetskolen	X		X
Jacobskolen	X		X
Nyboder			X
Chri. Døtreskole	X		X
Øbro Friskole	X		X
Sortedamssk.			X
Gerbrand			X
Sundbyøster			X
Skolen v. Sundet			X
Filipskolen	X		X
Landsbyskolen	X		X

Virum skole			X
Vanløse Skole			X
Skt. Paul Skole	X		X
Skt. Petri	X		X
Geelsgård Kost.	X		X
Bernadotteskolen	X		X
Bordings Friskole	X		X
Østrebros Lillesk.	X		X
REGION ÅRHUS			
Rudolf Steiner	X		X
Th. Langs skolen	X		X
Mølleskolen			X
Låsby Skole			X
Knudsø			X
Glesborg Skole		X	
Hadsundsvejens Sk.			X
Dybkerskolen			X
Herskindskolen			X
Hestehave			X
Stjær			X
Østre Skole		X	
Tranebjerg			X
Mols Skole		X	
Hobrovejens Skole			X
Nyvangsskolen			X
Randers Lilleskole	X		X
Regnbueskolen	X		X
Rønde Skole			X
Bryrup Skole		X	
Toftevang Skolen			X
Skelhøje Skole			X
Ørum Skole			X
REGION BORNHOLM			

Østermarie Skole		X	
Nexø Skole			X

Bilag 3:

4 priseksempler på drift af skoler i Aktiveringsprogrammet

Eks.1: Nordre skole, Silkeborg.

- 192 kv.m. - 5 lokaler - del af kommuneskole.
- Antal børn : 80 fra 5 DRK centre.
- Kl.trin : 1.kl. - 8.kl.
- Frivillige lærere : 5 personer
- Lønnede lærere : 4 personer

Udgifter	:	Husleje	115.200,-	
		Materialer	192.000,-	
		4 lærere	880.000,-	
		Adm./koord.	162.300,-	
		Transport	600.000,-	Ialt: 1.949.500,-

Pris pr. elev pr. år:	incl. transp. =	<u>24.369,-</u>
	excl. transp. =	<u>16.869,-</u>

Eks.2: Tapdrup skole, Viborg.

- 790 kv.m. - nedlagt børneskole.
- Antal børn : 70 fra 2 DRK centre.
- Kl.trin : 1.kl. - 8.kl.
- Frivillige lærere : 10 personer
- Lønnede lærere : 3 personer

Udgifter	:	Husleje	0,-	
		Varme, el	80.000,-	
		Materialer	168.000,-	
		3 lærere	660.000,-	
		Adm./koord.	139.636,-	
		Transport	360.000,-	Ialt: 1.407.636,-

Pris pr. elev pr. år:	incl. transp. =	<u>20.109,-</u>
	excl. transp. =	<u>14.966,-</u>

Eks.3: Brødstrup skole, Brødstrup

- 292 kv.m. - spejderhus.
- Antal børn : 40 fra 2 DRK centre.
- Kl.trin : 1.kl. - 4.kl.
- Frivillige lærere : 5 personer
- Lønnede lærere : 1 person

Udgifter	:	Husleje	33.000,-	
		Materialer	96.000,-	
		1 lærer	220.000,-	
		Adm./koord.	64.900,-	
		Transport	152.000,-	Ialt: 565.900,-

Pris pr. elev pr. år:	incl. transp. =	<u>14.148,-</u>
	excl. transp. =	<u>10.348,-</u>

Eks.4: Ørum skole, Ørum.

- 2 lokaler på lokal kommuneskole.
- antal børn : 28 fra 1 DRK center.
- Kl.trin : 1.kl. - 8.kl.
- Frivillige lærere : 6 personer
- Lønnede lærere : 1 person

Udgifter	:	Lokaleleje	24.000,-	
		Materialer	67.200,-	
		1 lærer	220.000,-	
		Adm./koord.	15.000,-	
		Transport	0,-	
		Samlæsning	17.920,-	Ialt: 344.120,-

Pris pr. elev pr. år:	=	<u>12.290,-</u>
-----------------------	---	-----------------

Generelle kommentarer til de 4 eksemp.:

- Materialer: 3,- pr. lekt. x 20 lekt/uge X 40 uger x antal elever.
- Transport: kontrakt pris pr. dag x 5 dg/uge x 40 uger.
- Lærerløn: skønnet gennemsnit.
- Adm./koord.: brøk-del af samlet serviceringsområde.
- Samlæsning: 640,- pr. elev = 5 samlæsningstimer pr. uge.

**BRUGERUNDERSØGELSE OM
UNDERVISNING PÅ MULTIETNISKE
ASYLCENTRE I DANMARK**

Udviklingskontoret

BRUGERUNDERSØGELSE OM UNDERVISNING PÅ MULTIETNISKE ASYLCENTRE I DANMARK

I Indenrigsministerielt regi er der nedsat et undervisningsudvalg, hvor Dansk Røde Kors er repræsenteret. I dette udvalg er det besluttet, at der skal udarbejdes en brugerundersøgelse om asylsøgerbørnenes nuværende undervisningstilbud på centrene samt fremtidige undervisningsønsker på baggrund af forældrenes vurdering heraf.

Denne brugerundersøgelse er nu udarbejdet, og resultaterne præsenteres i det følgende. Det skal her understreges, at flertallet af børnene, der indgår i undersøgelsen kommer fra Kosovo og Serbien. I Asylsøgere herfra har opholdt sig i landet i lang tid, og har været vidne til, at deres landsmænd fra Bosnien har modtaget særlige undervisnings- og aktiveringstilbud, som de ikke selv har haft ret til. Disse forhold kan influere på forældrenes vurdering af undervisningstilbudene i centerskolen og det udbytte børnene har fået af skolegangen.

Flertallet i denne undersøgelse har således på mange måder haft særlige betingelser under opholdet i Danmark. Overføres konklusionerne på øvrige asylsøgere, er dette et forhold, der skal tages højde for.

Dansk Røde Kors
Asylafdelingen
Udviklingskontoret

Marts 1996

I Ud af de 100 børn, der indgår i undersøgelsen kommer 84% af børnene herfra. 52 børn kommer fra Kosovo, og 32 børn kommer fra Serbien. I undersøgelsen indgår desuden asylsøgere fra Irak og Somalia, men der er kun foretaget seksten interviews med asylsøgere herfra (fordelt på otte interviews pr. nation).

Kapitel 1

Undersøgelsens konklusioner

Undersøgelsen bygger på 100 interviews, foretaget med asylsøgerbørnenes forældre. Følgende antal interviews er foretaget pr. nation/område: Med forældre fra Kosovo er der foretaget 52 interviews, fra Serbien 32, Irak 8 og med forældre fra Somalia er der foretaget 8 interviews. I gennemsnit har børnene opholdt sig i Danmark i 39.6 måneder og mere end 60% af børnene har opholdt sig i landet i mellem tre og fire år. Sammenlignet hermed har børnene i gennemsnit opholdt sig på det nuværende center i 30 måneder og har i gennemsnit gået i centerskolen i 12.7 måneder. Differencen mellem børnenes gennemsnitlige opholdstid på centret og deres gennemsnitlige undervisningsperiode i centerskolen skyldes, at antallet af børn, der har ret til at modtage undervisningstilbuddene, varierer, som tiden går. **Endvidere er der børn, der holder op** med at følge undervisningen i centerskolen, da de modtager undervisningstilbud andet steds.

En gennemgående tendens i denne undersøgelse er, at jo kortere tid børnene har gået i centerskolen, jo mere tilfredse er forældrene med undervisningen. Og omvendt jo længere tid børnene har gået i centerskolen, des mere stiger utilfredsheden med undervisningen, og de præmisser denne foregår på. De forhold ved centerskolen, som forældrene kritiserer mest er, at timetal og fagudbud er for få, samt at aldersspredningen er for stor. Præmisser, der tilsammen medfører, at børnenes udbytte af undervisningen falder. Det er derfor en udbredt holdning blandt forældrene, at undervisningen på centret ikke følger børnenes faglige udvikling. De ældre børn samt børnene, der har gået i centerskolen i længere perioder, oplever - i følge forældrene - for lille udfordring og faglig udvikling i centerskolen. Og dette skyldes dels de betingelser, som undervisningen foregår under på centret og dels børnenes manglende adgang til folkeskolen. Dette er de generelle tendenser, og i det følgende præsenteres forældrenes vurderinger af, hvad der henholdsvis er positivt og negativt ved børnenes undervisningsvilkår i centerskolen.

1.1. Timetal

Børnene tilbydes ugentligt 15 undervisningstimer. I 47,4% af interviewene påpeger forældrene, at de er tilfredse med dette timetal, mens forældrene i de resterende 52,6% af interviewene er utilfredse hermed.

Forældrenes tilfredshed med timetallet begrundes med, at børnene har lært dansk, blandt andet fordi børnene også praktiserer og udvikler deres sprog udenfor centerskolen via samtaler med personalet. Endvidere fremhæves det, at det er vigtigt, at børnene vænnes til at stå op om morgenen, og at det er godt, at børnene aktiveres i det hele taget. Men tilfredsheden afløses ofte af utilfredshed, jo længere tid, børnene har gået i centerskolen. De utilfredse forældre påpeger således modsat, at børnene tilbydes for få timer og dermed for lidt udfordring efter længere perioder i centerskolen. Dette bliver særligt et problem for de ældre skoleelever, der har flere faglige forudsætninger end de yngre elever. Endvidere fremhæves timetallet som værende alt for lille, når der

på samme tid er store aldersforskelle, stor udskiftning samt mange etniske grupper i klasserne, da disse forhold mindsker børnenes faglige udbytte af undervisningen. Forældrene ønsker derfor, at det ugentlige timetal skal sættes op.

1.2. Elevtal

Hvor flertallet af forældrene er utilfredse med timetallet, er der modsat et flertal af forældrene, der er tilfredse med elevtallet i centerskolen. I 65% af interviewene er forældrene tilfredse med elevtallet, mens forældrene i 35% af interviewene påpeger, at de er utilfredse.

Den positive holdning til elevtallet begrundes primært med, at få elever pr. klasse giver den enkelte elev et større fagligt udbytte, idet læreren har tid til den enkelte elev. Forældrenes vurdering er, at børnene lærer mere, hvilket medfører, at deres forudsætninger for at fortsætte et uddannelsesforløb forbedres.

Forældrene, der er utilfredse med elevtallet, begrunder enten dette med, at der er for få eller for mange elever pr. klasse. For mange elever afstedkommer, at børnene kun får et lille fagligt udbytte af undervisningen. Dette ikke mindst fordi aldersspredningen og for mange etniske grupper tilsammen skaber en uhomogen og niveaudelt klasse. Men som nævnt skaber små klasser også utilfredshed, og det hovedsageligt fordi børnene lider sociale afsavn, når de tilbringer flere år med den samme lille gruppe børn. Endvidere ser forældrene ofte de små klasser som et symbol på, at børnene forskelsbehandles i forhold til danske børn. Endeligt fremhæves, at børnenes sproglige udbytte af danskundervisningen mindskes i små klasser, især når børnene har et fælles modersmål eller fremmedsprog, som de internt kommunikerer på.

1.3. Fag **og** inordersinålsindervisning

Fagene, som børnene tilbydes i centerskolen, er hovedsageligt dansk og matematik. Til spørgsmålet om forældrene er tilfredse med, at børnene tilbydes disse fag, påpeger forældrene i 48,3% af interviewene, at de er tilfredse, mens forældrene i de resterende 51,7% af interviewene er utilfredse. Forældrene, der er tilfredse med fagene, har ofte yngre børn. Og netop til de yngre børn mener forældrene, det er hensigtsmæssigt at tilbyde få udfordringer, da børnene ikke tidligere har gået i skole, og først nu skal påbegynde et skoleforløb. Endvidere påpeges det, at det er godt med få undervisningstilbud i starten af opholdet i Danmark, men at disse bør udvides i overensstemmelse med det faglige niveau, som børnene er på. Netop dette er ofte begrundelsen for forældrenes utilfredshed med fagene i centerskolen, og det fremhæves, at børnene på langt sigt lærer for lidt. For nogle forældre cementerer udbuddet af kun to fag, at børnene udsættes for forskelsbehandling, idet undervisning i to fag ikke kan regnes som en "rigtig" skolegang. Derfor er det et udbredt ønske, at børnene tilbydes de samme fag som i folkeskolen.

Adspurgte direkte, er det ikke alle folkeskolefag, som forældrene finder relevante at tilbyde børnene. Mindst interesse har fag som fransk, tysk og sløjde mens bl.a. fag som engelsk, sport, historie, tegning og musik har den største interesse. I 61,8% af interviewene ønsker forældrene, at børnene modtager nogle af de

pågældende fag på deres modersmål. 20% af forældrene ønsker, at alle fag skal tilbydes på modersmålet. Dog er næsten alle forældre enige om, at børnene skal modtage modersmålsundervisning som fag.²

1.4. Dansk Folkeskole

1 97% af interviewene udtrykker forældrene ønske om, at børnene skal have mulighed for at komme i folkeskole, dog har forældrene forskellige holdninger til, hvilket tempo dette skal ske i.³ I 21,6% af interviewene påpeger forældrene, at børnene skal i folkeskole umiddelbart efter ankomsten til Danmark, mens 47,4% finder det ønskværdigt, hvis børnene først lærer lidt dansk i centerskolen. I de resterende 30,9% af interviewene påpeger forældrene, at børnene først skal udsluses til folkeskolen, når de har et stort ordforråd på dansk.

Forældrene, der ønsker, at børnene straks efter ankomsten til Danmark skal i folkeskole, fokuserer primært på, at børnene hurtigere ville lære at tale dansk i folkeskolen. Denne holdning er ofte baseret på den erfaring, at i centerskolen kommunikerer børnene internt på engelsk, og dermed udvikler de ikke deres danske sprog. Evnen til at tale dansk ses endvidere ofte som midlet til at bryde isolationen fra det danske samfund.

Forældrene, der ønsker, at børnene først skal have et mindre ordforråd på dansk inden udslusning til folkeskolen, påpeger, at det er bedst for børnene, at de først lærer dansk i centerregi - i trygge rammer - og først derefter påbegynder skolegangen i folkeskolen. Men efter en tid i centerskolen vil børnene mangle udfordringer, hvorfor de bør overføres til folkeskolen. Andre forældre påpeger, at et mindre ordforråd på dansk er en forudsætning for, at børnene kan udvikle deres sprog i folkeskolen, for med et mindre ordforråd vil børnene hurtigt lære at tale dansk via samværet med de danske børn. Endvidere påpeges det ud fra en social betragtning, at børnene er bedst stillet i det sociale liv i folkeskolen, hvis de har et mindre ordforråd på dansk.

De resterende forældre påpeger, at børnene skal have et større ordforråd på dansk, førend de overgår til folkeskolen. Nogle forældre mener, at det kræver et større ordforråd at følge undervisningen i folkeskolen, og andre tilføjer, at det ligeledes forudsætter et stort kendskab til de fag, der undervises i i folkeskolen. Endvidere fremhæves det ud fra et socialt hensyn til børnene, at det tjener dem bedst at have et stort ordforråd på dansk. Dels fordi forældrene ser dette som en forudsætning for et socialt samvær med de danske børn, dels fordi et stort ordforråd kan mindske risikoen for, at børnene bliver udstødt af det sociale fællesskab og gjort til genstand for drillerier.

2 I 82,6% af interviewene påpeger forældrene, at de ønsker at børnene skal tilbydes modersmålsundervisning som fag.

3 Kun i 3% af interviewene, ønsker forældrene ikke dette.

1.5. Ønsker for fremtiden

Forældrenes vurderinger af, hvad der er vigtigt for børnenes skolegang, mens de venter på asyl, kan samles under følgende temaer: Forældrene ønsker normalisering af undervisningsvilkårene, faglig og social udvikling og ligestilling. Dette primært for at afværge, at børnene hægtes af såvel fagligt som socialt på grund af, at familien søger om asyl i Danmark. Forældrene mener, det er vigtigt, at klasserne aldersopdeles, at timetallet øges samt at udbuddet af fag øges. Endvidere påpeges det, at det er vigtigt, at børnene modtager undervisningsfag om egen kultur og eget sprog, så de kan bevare deres egen kulturelle identitet. Børnene skal lære at tale dansk samt lære om den danske kultur, og centerskolen skal være en forberedelse til folkeskolen. Børnene skal i folkeskole, dels for at blive faglig udviklet, dels for at blive stimuleret socialt og bevare deres *selvværdsfølelse*. Sidstnævnte vil ikke mindst ske, når børnenes marginalisering og deres følelse af isolation mindskes via kontakten til de danske børn.

"Undervisninger nødvendig, børnene her kan lige så meget som danske børn, hvis de får mulighed for det".

Kapitel 2

Fakta om undersøgelsen

Brugerundersøgelsen er udarbejdet indenfor en fem ugers periode. Denne korte tidsfrist har indvirket på såvel metode som antallet af børn, der indgår i undersøgelsen.

Brugerundersøgelsen er baseret på interviews med forældre til børn i den skolepligtige alder fra de fire største grupper, der opholder sig på asylcentre i januar '96. Disse er asylsøgere fra Kosovo, Serbien, Somalia og **Irak**. 5

Interviewene er struktureret efter et to-siders spørgeskema, og er udført af centermedarbejdere og centerledere (se bilag 1). Alle i personalegruppen med undtagelse af lærerne er blevet opfordret til at foretage interviews med brug af tolk, og de enkelte interviews er efterfølgende overført til spørgeskemaet. Hvert enkelt center er informeret om, at de maksimalt må foretage ti interviews pr. center, for dermed at afværge, at der blev foretaget flere interviews, end der efterfølgende var tid og ressourcer til at bearbejde.

Spørgeskemaet er udsendt til 40 centre. Udgangspunktet var hermed, at hvis alle 40 centre udførte 10 interviews pr. center, da ville undersøgelsen omfatte 400 børn og unge, som svarer til lidt over 50% af samtlige børn i de fire grupper.

Reelt indgår 13 centre i undersøgelsen. Antallet af interviews, der er gennemført på de enkelte centre, varierer fra to til 26 interviews, og samlet er der gennemført 100 interviews. 6 At kun 13 ud af 40 aktuelle centre har medvirket i undersøgelsen skyldes følgende forhold. En stor del af centrene har befundet sig midt i en afviklingsproces, da centret skal lukke. Dette har medført, at enten personale eller beboere ikke har haft lyst eller overskud til at deltage. Andre centre har ikke haft asylsøgere fra de pågældende lande, eller har været

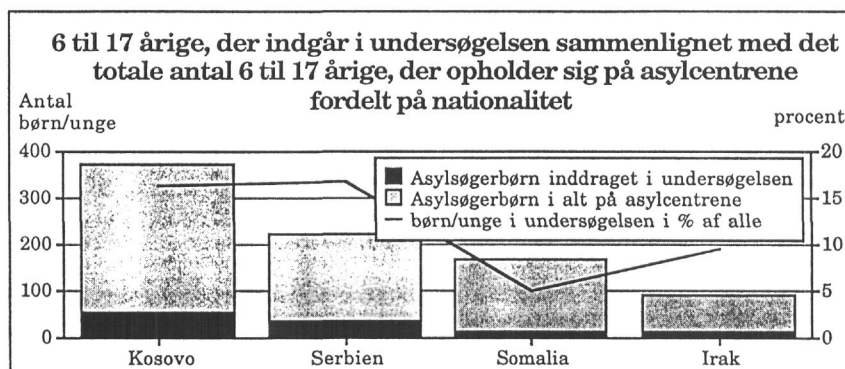
4 At interviewene ikke blev foretaget med børnene skyldes antagelsen om, at henvendelser rettet til børnene personligt kunne afstedkomme utryghed for forældrene. Med den korte tidsfrist blev det vurderet som den mest etisk korrekte arbejdsgang at foretage undersøgelsen via forældrene. Det skal nævnes, at faren ved denne metode kan være, at børnenes vurderinger divergerer fra forældrenes, eller at børnene lægger vægt på andre forhold, end dem forældrene fremhæver.

5 Afgrænsningen til kun at inddrage fire nationaliteter i undersøgelsen er ligeledes foretaget på grund af den korte tidsfrist for udarbejdelse af undersøgelsen. At det på forhånd blev defineret hvilke nationaliteter, der skulle indgå i undersøgelsen, skyldes ønsket om at vurdere, hvorvidt asylsøgernes tilfredshed med undervisningstilbudene også er kulturelt betinget. At 84% af asylsøgerne i undersøgelsen kommer fra Kosovo og Serbien har dog umuliggjort en sammenligning.

6 Tretten centre er inkluderet i undersøgelsen, og det er på disse centre, at de 100 interviews er foretaget. Efter deadline har yderligere tre centre returneret 15 interviews, men disse er ikke inkluderet i undersøgelsen.

Fakta om undersøgelsen

midt i en konverteringsproces.⁷ Endvidere har den korte tidsfrist og problemer med at rekvirere tolke medført en lavere svarprocent.

Søjlerne skal læses ud fra den venstre y-akse. Den tværgående linje illustrerer, hvor stor en procentdel, som børnene i undersøgelsen udgør af det samlede antal børn fra de pågældende nationer. Linjen skal aflæses ud fra den højre y-akse.⁸

Personalet på de enkelte centre er blevet informeret om, at de skal sikre en nationalitets- og en aldersspredning i deres udvælgelse af interviewpersoner. På trods af dette er det især kosovo-albanere og serbere, der er repræsenteret i undersøgelsen, idet 84% af alle interviewede kommer herfra. Ovenstående figur viser antallet af børn og unge, der deltager i undersøgelsen, og hvor meget disse udgør af det samlede antal børn fra de pågældende nationer/områder, der er indkvarteret på asylcentre i '96.⁹

lait udgør børnene i undersøgelsen 13,3% af samtlige børn og unge fra de fire nationer/områder. Børnene fra Serbien og Kosovo udgør henholdsvis 16,8% og 16,3% af alle børn, der kommer herfra. Herefter følger børnene fra Irak og Somalia, der hhv. udgør 9,6% og 5% af alle børn og unge fra de pågældende nationer.

Af nedenstående figur fremgår aldersfordelingen for børnene, der indgår i undersøgelsen. Som det fremgår af figuren, er børnene jævnt fordelt på alle

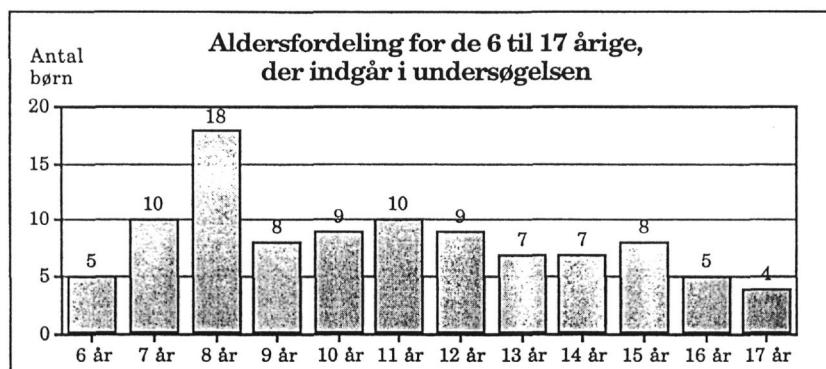
⁷ Konverteringsproces betyder, at centret tidligere var et center for bosniske krigsflygtninge, men nu konverteres til et center for øvrige asylsøgere. Ofte er der endnu ikke flyttet beboere ind på disse centre.

⁸ Figuren illustrerer tre forhold. De grå søjler illustrerer det totale antal børn og unge fra de fire nationer, som opholder sig på asylcentre i januar '96. Den sorte søjle illustrerer antallet af børn og unge, der indgår i undersøgelsen fordelt efter nationalitet. Linjen illustrerer hvor stor en procentdel børnene i undersøgelsen udgør af alle børn fra de pågældende nationer/områder, der opholder sig på asylcentre i januar '96.

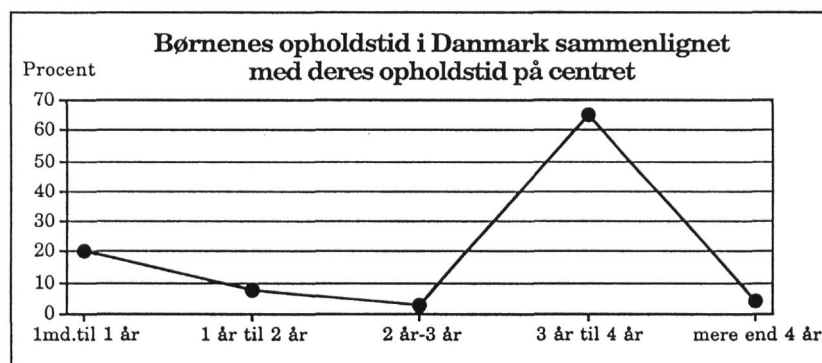
⁹ Følgende antal interviews er foretaget pr. nation: Kosovo 52, Serbien 32, Somalia 8 og fra Irak 8 interviews. Det skal bemærkes, at selvom der er foretaget 100 interviews, er det et mindre antal forældre reelt er interviewet. Dette fordi der ofte er foretaget flere interviews pr. forældrepar, hvis disse havde flere børn.

Fakta om undersøgelsen

aldersgrupper, dog med forholdsvis mange børn i otte års alderen og forholdsvis få børn i 6, 16 og 17 års alderen.

Børnene, der indgår i undersøgelsen, har opholdt sig i Danmark i forskellige perioder, varierende fra én måned til mere end fire år. Mere end 60% af børnene har opholdt sig i Danmark i mellem tre og fire år. At mere end 60% af børnene har så lange opholdstider i Danmark skyldes, at flertallet af børnene kommer fra Serbien og Kosovo, som gennemsnitligt har haft lange opholdstider i Danmark. Billedet ville således ikke nødvendigvis være det samme, hvis andre nationaliteter udgjorde flertallet i undersøgelsen.

I gennemsnit har børnene haft en længere opholdstid i Danmark end på centret, de er indkvarteret på i dag. Mere end 60% af børnene har opholdt sig i Danmark i tre til fire år, men i sammenligning hermed er det mindre end 40% af børnene, der har boet på deres nuværende center i tre til fire år. Den manglende overensstemmelse mellem opholdstid i Danmark og opholdstid på center skyldes, at børnene ofte har boet på flere forskellige centre i den tid, de har været indkvarteret hos Dansk Røde Kors.¹⁰ Endvidere kan det skyldes, at familien ikke har søgt om asyl umiddelbart efter ankomsten til Danmark, og

¹⁰ Når asylsøgere kommer til Danmark, indkvarteres de først på et modtagercenter, hvor de registreres og interviewes af politiet og Udlændingestyrelsen og gennemgår en sundhedsundersøgelse. Om det er blot er opholdet på registreringscentret eller om asylsøgerne har været indkvarteret på flere centre, fremgår ikke af materialet.

Fakta om undersøgelsen

dermed har opholdt sig i Danmark i længere tid, end de har været indkvarteret på asylcentret.

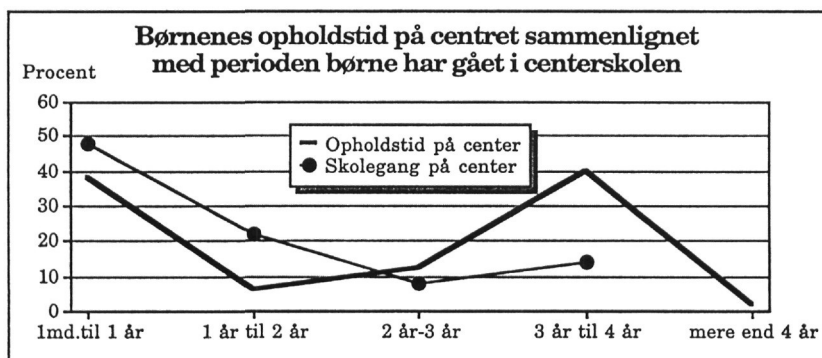
Kapital 3

Centerskolen

Mange centerskoler er karakteriseret ved en relativ stor udskiftning i klasserne. Nogle børn har modtaget undervisning i centerskolen i en måned eller tre, fordi de netop er ankommet til centret, mens andre børn har gået i centerskolen i helt op til 48 måneder på grund af en lang opholdstid i landet.

Fra asylsøgerne ankommer til modtagercentret, tilbydes de undervisning i centerskolen, og undervisningsforløbet fortsættes på opholdscentret, som de efterfølgende indkvarteres på.

I nedenstående figur sammenlignes børnenes opholdstider på centret med perioden, som børnene har gået i centerskolen. Her illustreres, at der forekommer en vis uoverensstemmelse mellem børnenes opholdstid på centret og det antal måneder, som børnene har gået i centerskole. Den generelle tendens er, at børnene har deltaget i undervisningen i centerskolen i kortere tid, end de har boet på centret.

Uoverensstemmelse mellem børnenes opholdstid på centret og den tid børnene har gået i centerskolen skyldes flere forhold. Dels at antallet af børn, der har ret til at modtage undervisningstilbuddene, varierer, som tiden går. Eksempelvis vil et 6 årigt barn, der har gået i centerskolen i et halvt år, men har boet på centret i eksempelvis tre år, medvirke til at skabe en difference mellem skolegang og opholdstid på centret. Dette vil ligeledes gøre sig gældende i den anden ende af aldersskalaen, hvis eksempelvis en 17 årig person holder op med at deltage i undervisningen, men opholder sig på centret indtil den pågældende er tyve år.

Ligeledes kan det ikke udelukkes, at børnene holder op med at gå i centerskolen, selv om de fortsat bor på centret. At børnene holder op med at gå i centerskolen vil ofte være en konsekvens af, at børnene modtager tilbud om undervisning i den kommunale folkeskole, og dermed kun får et kortere skoleforløb i centerskolen. I forhold til de øvrige asylsøgere, har børnene fra Kosovo og Serbien været gunstigt stillet, idet relativt mange har modtaget tilbud om skolegang i folkeskolen.

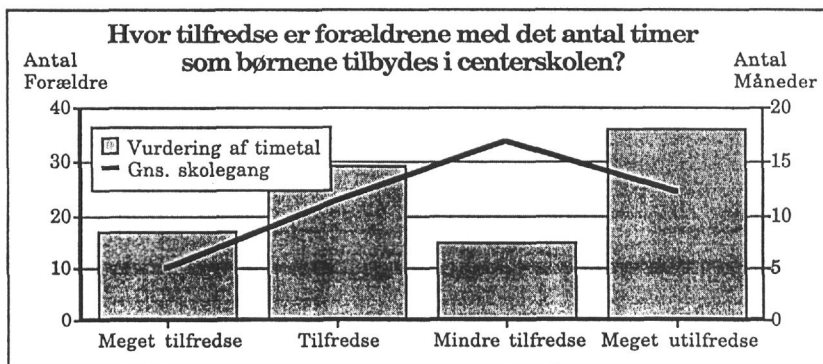
Timetal i centerskolen

Børnene, der indgår i undersøgelsen, har i gennemsnit gået i centerskolen i lidt over et år. I sammenligning hermed har børnene i gennemsnit opholdt sig på centret i to et halvt år og har i gennemsnit en opholdstid i Danmark på 3,3 år.¹¹

3.1. Timetal i centerskolen

Asylsøgerbørnene tilbydes ialt 15 undervisningstimer ugentligt hovedsageligt i dansk og matematik. Til spørgsmålet om forældrene er tilfredse med dette timetal, da påpeges det i 47,4% af interviewene, at forældrene er tilfredse, mens et lille flertal svarende til 52,6% påpeger, at de er utilfredse med timetallet.

Nedenstående figur illustrerer forældrenes holdninger til timetallet i centerskolen sammenlignet med det gennemsnitlige antal måneder, som børnene har gået i centerskolen.

Figuren viser to forhold. Søjlerne illustrerer hvilke holdninger forældrene har til timetallet i centerskolen og skal læses af den venstre y-akse. Linjen angiver den gennemsnitlige tid, som børnene har gået i centerskolen, og skal læses af den højre y-akse.

Forældrenes tilfredshed med timetallet skyldes flere forhold. Men en udbredt holdning er, at timetallet er passende, da børnene har lært at tale dansk, hvilket ikke mindst skyldes en god undervisning. Forældrenes fokus er her om børnene lærer at tale dansk eller ej. Flere forældre påpeger i denne sammenhæng, at timetallet er tilstrækkeligt, fordi personalet også taler dansk til børnene udenfor skoletiden, hvorved børnene også får øvelse og eventuelt udvikler deres sprogkundskaber i dansk i fritiden.

Men forældrene begrundes ligeledes deres tilfredshed med, at det er hensigtsmæssigt ikke at give børnene for mange undervisningstimer i starten af deres ophold i Danmark, da de har brug for at vænne sig til deres nye tilværelse. Som det udtrykkes i et interview:

¹¹ Det skal i denne sammenhæng nævnes, at gennemsnittet er udregnet som median, og at der er tale om et skønnet gennemsnit. Da der er afkrydset for tre måneders intervaller, da medfører beregningsmetoden, at de tre måneder, hvori et skæringspunkt skal findes grupperes i tre lige store dele.

Timetal i centerskolen

"Børnene har i den første tid svært ved at koncentrere sig, fordi der i deres nye tilværelse er så mange nye ting, der skal udforskes"

En stor del af forældrene har en tidshorisont inde i deres vurdering. Og denne er, at timetallet er passende i starten af opholdet, men at behovet for flere undervisningstimer øges, jo længere tid børnene opholder sig på centret. Dette illustreres ligeledes af det mønster, som fremgår af ovenstående figur, hvor forældrene, der er mest tilfredse med timetallet i centerskolen, tilsvarende har de børn, der har gået den korteste tid i skolen.

Flere forældre understreger, at de er tilfredse med timetallet, fordi børnene vænnes til at stå tidligt op om morgenen, og fordi det er nødvendigt at holde børnene i gang. Og i denne sammenhæng påpeges det ofte, at børnene ikke skal straffes, fordi familien søger om asyl i Danmark. Ifølge forældrene er det derfor godt, at børnene lærer nogle nye fag, og godt at de tilbydes aktiviteter i det hele taget.

Men som det illustreres i figuren, er det et flertal af forældrene (52,6%), der er utilfredse med det ugentlige antal timer, som børnene tilbydes i centerskolen. Og her er den generelle tendens, at forældrene ønsker flere undervisningstimer jo længere tid, børnene har gået i centerskolen, især til de ældre børn. Forældrene forklarer i denne sammenhæng, at de var tilfredse med timetallet i den første tid på centret, men at tilfredsheden mindskes, jo længere tid børnene har opholdt sig på centret og i centerskolen.

Den stigende utilfredshed med timetallet skyldes, at børnene ikke lærer tilstrækkeligt med det nuværende timetal. Forældrene fokuserer i denne forbindelse på betingelserne for undervisningen, og hvordan disse medvirker til at mindske børnenes faglige udbytte. Betingelserne, der refereres til her, er for store elevtal i klassen, for store aldersforskelle samt for stor udskiftning i klasserne. Disse betingelser medfører, at læreren hverken har tid til eller forudsætninger for at give børnene en kvalificeret alderssvarende undervisning, der målrettes den enkelte elevs faglige niveau. Disse forhold afstedkommer ofte frustrationer hos forældrene, da de ikke selv formår at give børnene lektiehjælp, da de selv har færre faglige forudsætninger end børnene.

"15 timer er alt for lidt, fordi den enkelte elev i den første tid har brug for megen hjælp fra læreren. Og vi som forældre kan ikke støtte børnene ret meget, da undervisningen foregår på dansk".

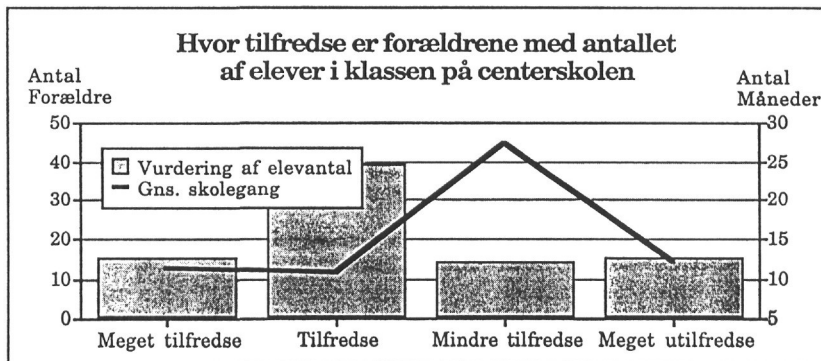
Endvidere fremhæves det som et problem, når der er mange forskellige nationaliteter i én klasse med indbyrdes forskellige normer og niveauer, idet læreren må tage større hensyn til nogle end til andre, som hermed får et mindre udbytte af de 15 undervisningstimer. Og konsekvensen bliver ifølge forældrene, at børnene hverken gør fremskridt med at skrive eller tale dansk, og at deres viden og færdigheder ikke udvikles i tilstrækkelig grad.

"Børn skal tilbydes en hel skoletid. Børn uden skole er som børn uden øjne".

En stor del af forældrene ønsker derfor, at børnene skal modtage flere undervisningstimer eventuelt det samme timetal, som danske børn i folkeskolen. Ønsket er, at børnene får mindre fritid og mere faglig undervisning.

3.2. Elevtal i centerskolen

Antallet af elever i centerskolen varierer meget fra center til center, og afhænger i sagens natur af antallet af børn, der er indkvarteret på det enkelte center. Til spørgsmålet om forældrene er tilfredse med antallet af elever i klassen, da svarer 65% af forældrene, at de er tilfredse, mens de resterende 35% af forældrene er utilfredse. Af efterfølgende figur illustreres forældrenes holdninger til elevtallet i klassen. 12

Figuren viser to forhold. Søjlerne illustrerer forældrenes holdninger til antallet af elever pr. klasse. Søjlerne skal læses af den venstre y-akse. Linjen angiver den gennemsnitlige tid, børnene har gået i centerskolen, og skal læses af den højre y-akse. Det skal bemærkes, at der er svaret "ved ikke" i 17 interviews. Disse er ikke inkluderet.

Som det fremgår af figuren, er flertallet af forældrene tilfredse med elevtallet. Og igen ses samme tendens, som er set tidligere, at de mest tilfredse forældre også har de børn, der gennemsnitligt har gået færrest måneder i centerskolen.

Forældrene, der er meget tilfredse med elevtallet, påpeger, at når klasserne er små - på mellem tre og tolv elever - da har læreren mere tid til den enkelte elev. Den positive kritik er her, at læreren formår at følge den enkelte elevs individuelle udvikling på nært hold. Og dette medfører, ifølge forældrene, at børnene lærer mere, og at børnene får bedre forudsætninger for at optage ny viden og fortsætte et uddannelsesforløb.

Forældrene, der er utilfredse med antallet af elever i klassen, påpeger enten, at der er for mange eller for få elever i klassen. Forældrene, der er utilfredse på grund af et for stort elevtal i klassen, påpeger, at børnenes udbytte af undervisningen er for lille. Ikke mindst på grund af den store aldersspredning i klassen. Forældrenes vurdering er blandt andet, at vilkårene som læreren arbejder under, ikke muliggør et kvalificeret undervisningsforløb.

"Der er for mange elever og for stor aldersspredning. Derfor er det ikke muligt for læreren at tilrettelægge en rimelig undervisning".

12 Ud af de 100 interviews, er der i 17 af interviews svaret "ved ikke". Den procentmæssige fordeling dækker således over de øvrige 83 interviews.

Fag i centerskolen

Et stort elevtal fremhæves især som et problem, når der er repræsenteret mange forskellige nationaliteter i én klasse, eller når aldersspredningen er særlig stor. Især aldersspredningen fremhæves af mange forældre som et problem. Og kombinationen af en stor aldersspredning og mange forskellige nationaliteter i klassen mindsker børnenes udbytte af undervisningen markant.

Endvidere påpeger forældrene, at for mange elever pr. klasse skaber uro, som ligeledes hæmmer for en kvalificeret undervisning.

"Der er for mange børn i klassen, hvilket betyder mere uro og flere problemer".

Men for få elever i klassen skaber som nævnt også utilfredshed blandt forældrene, og er heller ikke at foretrække over længere perioder. Små klasser bliver for forældrene ofte et symbol på, at børnenes vilkår og rettigheder afviger fra det normale, hvilket utilfredsheden rettes mod. Men utilfredsheden er ligeledes rettet mod børnenes muligheder for at dække egne sociale behov, og netop i små klasser kan børnene lide sociale afsavn. Dette ikke mindst når børnene går i skole med de samme børn i længere perioder. I denne forbindelse fremhæves, at jo færre elever, der er i klassen, jo mere indskrænkes børnenes sociale udfordringer. Som det fremhæves i to interviews:

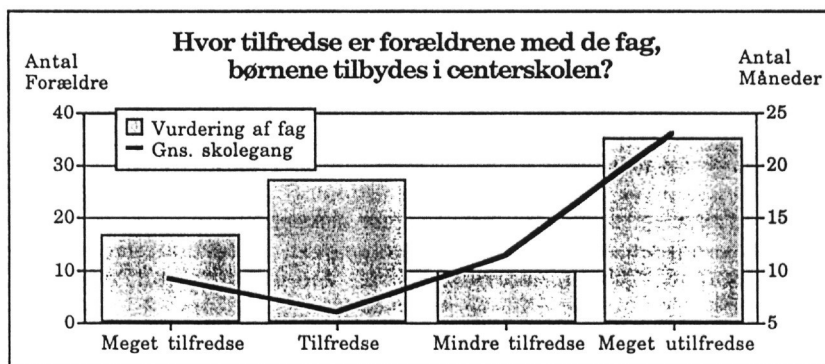
"Der er ikke nok børn i klassen. Det er de samme børn i tre år" og "Der er ca. tre børn i klassen. Det ville være bedre for børnene med flere børn i klassen".

Et sidste kritikpunkt, der anføres overfor de små klasser, er, at børnenes sproglige udbytte bliver mindre, når alle taler samme modersmål. Forældrene fokuserer ikke her på børnenes sociale udbytte, men på det faglige. Kritikken lyder:

"Der er for få børn i klassen. Alle børnene kommer fra Irak, så de taler arabisk i stedet for dansk".

3.3. Fag i centerskolen

Som allerede nævnt tilbydes børnene dansk og matematik 15 timer ugentligt. Af nedenstående figur illustreres forældrenes holdninger til dette.

Figuren viser to forhold. Søjlerne illustrerer antallet af forældre - fordelt på

deres holdninger til de fag, børnene tilbydes i skolen Søjlerne skal læses af den venstre y-akse. Linjen angiver den gennemsnitlige tid børnene har gået i centerskolen, og skal læses af den højre y-akse. Det skal bemærkes, at der er svaret "ved ikke" i 10 interviews. Disse er ikke inkluderet.

I 48.3% af interviewene påpeger forældrene, at de er tilfredse, mens forældrene i de øvrige 51.7% af interviewene er utilfredse med fagene, som børnene tilbydes i centerskolen. Som det illustreres i ovenstående figur, da ses det samme mønster, som er set tidligere. Jo kortere tid børnene har gået i centerskolen, des mere tilfredse er forældrene. Og omvendt -jo længere skolegang i centerskolen, og dermed længere opholdstid på centret - des mere utilfredse er forældrene med de fag, børnene tilbydes.

Grunden til at forældrene er tilfredse med fagene varierer. Nogle forældre er tilfredse, fordi to fag ses som tilstrækkelige udfordringer for børnene i starten af deres ophold i Danmark. Et udbredt argument er, at det er:

"Godt at koncentrere sig om få fag, når der er sprogproblemer"

I samme ånd påpeger forældrene, at børnene har nemmere ved at koncentrere sig om få fag. Især forældrene til børn, der ikke har gået i centerskolen ret længe, er tilfredse, da det er synligt, at børnene gør store faglige fremskridt. 13

Og endeligt er der det aldersspecifikke argument, der især anvendes af de forældre, der har yngre børn. Disse er ofte tilfredse med, at børnene kun undervises i to fag, idet den faglige udfordring svarer til børnenes alderstrin.

Men som nævnt tidligere, fremhæves det i 51,7% af interviewene, at forældrene er utilfredse med de fag, som børnene tilbydes. Alle peger i denne forbindelse på, at to fag er for få fag. Disse forældre har ofte børn, der har gået i centerskolen i længere tid. Og set over en længere tidsperiode er undervisning i to fag for lille en udfordring for børnene, da deres potentialer ikke udnyttes i tilstrækkelig grad. Børnene burde derfor ifølge forældrene, tilbydes de samme fag, som danske børn tilbydes i folkeskolen. En relativ stor del af forældrene fokuserer på, at børnene har færre rettigheder end danske børn (og bosniske børn). Således er der mange forældre, der blot påpeger, at de er meget utilfredse:

"Fordi det ikke er en rigtig folkeskole".

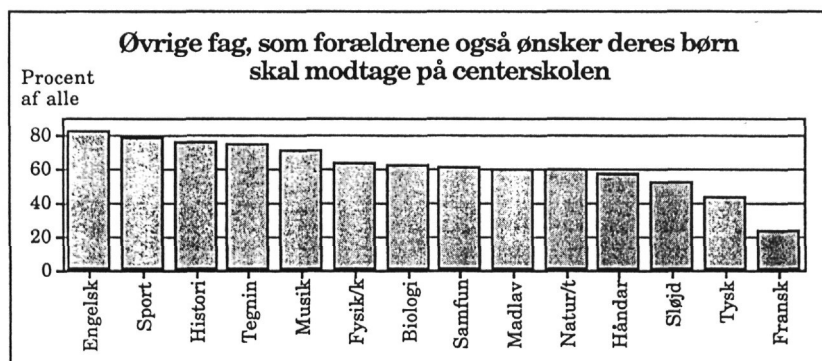
Forældrene ønsker, at børnene skal modtage de samme undervisningstilbud som danske børn på samme alderstrin. Og dette begrundes med, at børnene ikke lærer tilstrækkeligt i centerskolen, ikke mindst fordi centerskolen snarere minder om en børnehave end en "rigtig skole på grund af aldersspredningen.

På trods af at en relativ stor del af forældrene ønsker, at børnene skal undervises i de fag, som udbydes i en dansk folkeskole, da finder forældrene ikke alle fag relevante, når de adspørges direkte om de enkelte fag. Af nedenstående figur illustreres hvilke fag, som forældrene ønsker, at børnene skal modtage. Som det fremgår af figuren, er det flertallet af alle adspurgte, der ønsker, at

13 Ydermere er der de forældre, der sætter pris på, at der kun udbydes to fag, fordi børnene er glade for disse.

Modersmålsundervisning

børnene skal modtage undervisning i flere fag. Forældre fra Kosovo har endvidere ofte udtrykt et specifikt ønske om, at børnene skal modtage undervisning i albansk historie.

3.3. Modersmålsundervisning

Flertallet af forældrene ønsker, at fagene, illustreret i ovenstående figur, skal undervises på eget modersmål. 61,8% ønsker undervisning i fagene på eget modersmål, mens de resterende 38,2% ønsker undervisning i fagene på dansk. Men adspurgt om de enkelte fag er det kun 20% af forældrene, der ønsker, at alle fag skal undervises på modersmålet. Flertallet ønsker blot at børnene skal modtage historie- og engelskundervisning på **modersmålet**.¹⁴

I sammenligning hermed er det flertallet, svarende til 82,6% af alle, der ønsker, at børnene skal have modersmålsundervisning som fag, mens de resterende 17,4%, ikke ønsker dette.

¹⁴ Et mindretal af forældrene påpeger, at de ønsker undervisning i et par enkelte fag på eget modersmål. Eksempelvis i engelsk og fysik eller i musik, sport og håndarbejde. Baggrunden for at netop disse fag udpeges, fremgår ikke af besvarelsene. Forældrene, der ikke ønsker, at ovenstående fag skal undervises på deres modersmål, begrundet ikke dette kvalitativt.

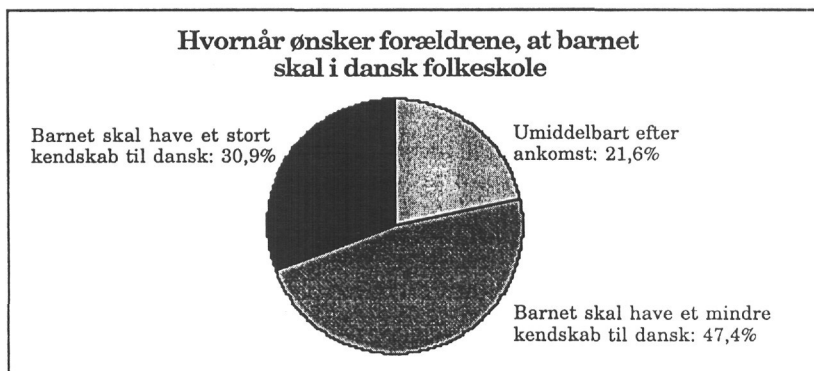
Kapitel 4

Dansk folkeskole

Til spørgsmålet om forældrene ønsker, at børnene skal modtage undervisning i en dansk folkeskole, da svarer stort set alle (97%), at det ønsker de. Kun 3% ønsker ikke, at børnene skal i en dansk folkeskole. For at starte med den mindste gruppe først, da begrundet forældrene dette med, at:

"Det er nemmere, at børnene går i skole her. De kender hinanden, og skolen her er mindre"

Forældrene, der ønsker, at børnene skal i en dansk folkeskole, har forskellige opfattelser af, hvornår børnene skal starte i denne. I 21,6% af interviewene påpeger forældrene, at børnene skal starte i folkeskolen umiddelbart efter ankomsten til landet. I de resterende 78,3% af interviewene finder forældrene det mest hensigtsmæssigt, hvis børnene først lærer dansk i centerskolen og først herefter udsluses til folkeskolen. Af nedenstående figur illustreres forældrenes holdninger til spørgsmålet.

Flertallet af forældrene, der argumenterer for, at børnene skal udsluses til folkeskolen straks efter ankomsten til landet, påpeger, at børnene hurtigere ville lære dansk i en folkeskole. At sprogindlæringen går langsommere i centerregi, forklares med, at børnene internt kommunikerer på eget modersmål eller andre fællessprog, og derfor ikke får øvelse i at tale dansk. I folkeskole-regi ville børnene derimod blive tvunget til at tale dansk.

"Det er vigtigt, at barnet lærer dansk så hurtigt som muligt, f.eks. efter tre til fire måneder. På centret kan der gå op til et år, fordi børnene taler engelsk sammen".

Ønsket om at børnene hurtigt lærer at tale dansk, er det mest anvendte argument for, at børnene skal i folkeskole umiddelbart efter ankomsten til Danmark. Dette argument anvendes også i de resterende interviews, men her fokuserer forældrene i højere grad på integrationsaspektet, og på at kendskab til dansk kan modvirke isolationen fra det danske samfund. Forældrene argumenterer i denne forbindelse for, at jo hurtigere børnene kan forstå samt udtrykke sig på dansk, jo hurtigere kan de få kontakt til danske børn. Eller som

der argumenteres for i et interview, da er det via mødet med de danske børn, at børnene lærer det danske sprog og kultur at kende, og jo hurtigere dette sker, jo bedre.

"Fordi de ønsker at være i og bo i Danmark, og derfor ønsker at lære den danske skole og kultur at kende så hurtigt som muligt".

De øvrige forældre, der i øvrigt udgør flertallet (78,3%), ønsker, at børnene først skal gå i centerskolen for at lære at tale dansk, og først herefter skal i folkeskolen. Men som det blev illustreret i figuren, da har forældrene forskellige holdninger til, hvilket tempo dette skal ske i. Nogle forældre mener, at så snart børnene kan tale lidt dansk, bør de introduceres til folkeskolen. Andre mener, at børnene først skal i folkeskole, når de har gået i centerskolen i længere tid og her tilegnet sig et større ordforråd.

Argumenterne, for at børnene skal lære lidt dansk før de skal i folkeskolen, er flere. Men en fælles holdning er, at hvis blot børnene kan forstå lidt dansk, så vil børnene hurtigt efterfølgende lære at beherske sproget via samværet med danske børn. At børnene ikke skal i folkeskole umiddelbart efter ankomsten begrundes ofte med, at det er bedst for dem, hvis de i deres første tid i Danmark vænner sig til de nye forhold og introduceres til sproget i trygge rammer.

"Det er vigtigt, at hun bliver bekendt med det danske sprog i trygge rammer, inden hun begynder i en dansk folkeskole"

Mange forældre påpeger i denne henseende, at det ville være betryggende, hvis det var centerlæreren, der foretog vurderingen af, hvornår børnene er såvel fagligt som socialt rustet til at modtage undervisning i folkeskolen.

Et ofte anvendt argument for at børnene først skal lære dansk i centerskolen, er, at dette giver børnene bedre forudsætninger for at følge undervisningen i folkeskolen. Blandt andet fordi børnenes indlæringsproces i folkeskolen er hurtigere, hvis de har et mindre ordforråd på dansk. Endvidere påpeges det, at har børnene et mindre ordforråd, da vil de ikke skille sig så markant ud fra deres kammerater, og det bliver unødvendigt at afsætte ekstra ressourcer i form af en hjælpelærer.

Forældrenes kriterier for, hvornår børnene skal i skole, tager således både afsæt i faglige og sociale hensyn. Forældrene ønsker ikke for enhver pris, at børnene skal i folkeskole, men at de skal rustes sprogligt, før de møder de danske børn og det danske skolesystem. Men holdningen er på den anden side også den, at børnene efter en periode i centerskolen har brug for flere udfordringer, som kan findes i folkeskoleregiet.

"Når et barn kommer til Danmark, at det vigtigt at blive bekendt med det danske sprog på centerskolen. Når barnet kan tale dansk, skal der mere udfordring til, og det kan kun ske i en folkeskole".

Som nævnt tidligere, da påpeges det i 30,9% af interviewene, at forældrene ikke ønsker at børnene skal i en dansk folkeskole, førend de har tilegnet sig et større ordforråd på dansk. Dette begrundes med såvel faglige som sociale hensyn til børnene. Flertallet af forældrene påpeger, at forudsætningerne for at børnene

Ønsker for fremtiden

kan følge med i undervisningen i folkeskolen er, at de har et stort kendskab til dansk. En del af forældrene pointerer, at et stort sprogkendskab alene er en forudsætning for, at børnene kan få et udbytte af at gå i folkeskolen. Andre forældre mener dog ikke, at et stort sprogkendskab er nok i sig selv, men at børnene skal have et kendskab til andre fagdiscipliner, førend de kan få et udbytte af folkeskolen. Her understreger forældrene, at de ikke ønsker, at børnene udskiller sig fra deres klassekammerater på grund af et lavt fagligt niveau. Forældrene vil helst undgå, at børnene tildeles hjælpelærer, da netop tildeling af en sådan medfører, at de udskilles.

Endvidere fremhæves et veludviklet sprog som en forudsætning for, at børnene kan udvikle et godt forhold til deres danske skolekammerater.

"Det er nemmere for barnet at få noget ud af undervisningen, når han forstår dansk. Barnet får også et bedre forhold til sine skolekammerater, når de taler samme sprog".

Ligeledes frygter forældrene, at dårlige sprogkunderskaber kan medføre, at børnene holdes udenfor det sociale fællesskab og gøres til genstand for drilleri-er.

4.1. Ønsker for fremtiden

Forældrene er blevet bedt om at fremhæve to forhold, som de mener er vigtige for børnenes skolegang, mens de venter på asyl.¹⁵ Overordnet kan forældrenes besvarelser grupperes i tre overordnede temaer, som afspejler deres utilfredshed med børnenes undervisningsvilkår. Forældrene mener det er vigtigt, at børnene i højere grad udvikles fagligt og stimuleres socialt, at rammerne for undervisningsvilkårene normaliseres, og at børnene ligestilles med danske børn.

En bekymring, der ofte kommer til udtryk i forældrenes besvarelser, er, at passiviseringen, som forældrene oplever i præasylfasen, også opleves af børnene.

"Det er ikke børnenes skyld, at vi søger om asyl i Danmark, og det skal ikke gå ud over dem. De skal have et normalt liv".

Det er vigtigt for forældrene, at børnene får mulighed for at leve et så normalt-lignende liv som muligt, og at de ikke går i stå. Flertallet lægger i denne forbindelse vægt på, at ventetiden skal udnyttes til at give børnene en faglig ballast, og til at aktivere dem i det hele taget.

"Det er vigtigt at lære noget, selv om dit liv er meget usikkert" og "Det er vigtigt at fortsætte skolegangen, så børnene ikke mister undervisning".

At børnene hægtes af fagligt i forhold til deres jævnaldrende, er en bekymring, som mange forældre deler. Dog varierer forældrenes holdninger til, hvad børnene skal lære under opholdet. En stor del af forældrene påpeger, at det vigtigste er, at børnene lærer dansk under opholdet. Andre påpeger, at børnene

¹⁵ Ikke alle forældre fremhæver to forhold

Ønsker for fremtiden

skal have samme muligheder som danske børn for at udvikle deres fagkunderskaber.

"At børnene får de samme muligheder for at udvikle sig, på lige fod med jævnaldrende udenfor asylcentersystemet" og "Børnene skal blive klogere, så de kan følge med deres jævnaldrende".

Men der er ligeledes forældre, der påpeger, at der er vigtigt, at børnene tilbydes undervisning i egen kultur og i modersmålsundervisning, for at børnene kan bevare samt udvikle deres egen kulturelle identitet.

En stor del af forældrene mener ikke - som det også er fremgået tidligere - at børnene faglighed udvikles tilstrækkeligt i centerskolen. Derfor mener forældrene, det er vigtigt, at klasserne aldersopdeles, at timetallet forøges, og at børnene tilbydes flere fag, og dermed tilnærmer sig en folkeskolestandard.

"Børnene skal lære noget, de skal kunne følge med de danske børn".

En relativ stor del af forældrene mener, det er vigtigt, at formålet med centerskolen ændres, således at målet bliver at forberede børnene på mødet med det danske samfund og på skolegang i folkeskolen. Således bør centerskolen efter forældrenes opfattelse være en introduktionsperiode, hvor børnene indføres i dansk kultur og samfund fremfor at være det eneste undervisningstilbud.

"Centerskolen skal være en forberedelse til at begå sig i det danske samfund"

Det er en udbredt holdning blandt forældrene, at hvis man ikke ønsker at ødelægge børnenes fremtidige uddannelsesmuligheder, da er det nødvendigt at give dem adgang til folkeskolen. Dette både for at udvikle børnene fagligt, men også for at stimulere dem socialt samt bevare deres selvværd. Som det fremgår af efterfølgende citater, da er:

"Det ... meget vigtigt for børnenes udvikling, at de kommer i dansk folkeskole, mens familien venter på asyl" og "At børnene så tidligt som muligt kommer i udeskole og derved undgår at føle sig isoleret i forhold til det lokale samfund".

At forældrene mener, det er vigtigt, at børnene skal i folkeskolen begrundes med, at børnene her kan modtage en alderssvarende undervisning med et bredt spektrum af fag. Ligeledes vil skolegang i folkeskolen, i følge forældrene, mindske børnenes marginalisering og følelse af isolation netop via kontakten til de danske børn og det danske skolesystem.

Men en del af forældrene definerer ikke, hvad de mener er vigtigt at lære børnene, men fokuserer derimod på, at et ugentligt timetal på 15 timer er for lidt og medfører, at børnene forfalder til kedsomhed og ballade.

"Det er vigtigt, at børnene går i skole og lærer noget, at de ikke bare sidder på centret og laver ingenting", og "Det er vigtigt med skolegang, så børnene får en normal hverdag, med sunde interesser og ikke forfalder til kedsomhed".

Ofte påpeger forældrene blot, at det er vigtigt at beskæftige børnene og give dem tilbud om at bruge tiden til noget fornuftigt. Med et ugentligt timetal på 15

timer har børnene for meget fritid, som på sigt ikke er hensigtsmæssig for dem selv, eller hensigtsmæssig for familien i deres nuværende situation. Forældrene påpeger således også, at familien trives bedre, hvis denne har vished om, at børnene tilbydes en struktureret undervisning. Det påpeges, at det er:

"... vigtigt for familiens trivsel, at der er en struktur i forbindelse med børnenes skolegang".

Og tilsvarende påpeges det, at børnenes skolegang:

"Giver forældrene lidt ro til at klare nogle af de mange praktiske problemer, der følger med familiens nye tilværelse".

Børnenes skolegang indvirker således også positivt på familien i det hele taget, fordi det giver forældrene tid til at varetage andre praktiske gøremål og problemer i præasylfasen. Og en del af forældrenes bekymringer vedrørende børnenes fremtidsmuligheder ville ligeledes mindskes, hvis forældrene vidste, at børnene fik en alderssvarende skolegang med et normalt timetal og et varieret udbud af fag.

EVALUERINGSSKEMA OM UNDERVISNING (Bilag 1) I CENTERSKOLEN

1. Faktuelle oplysninger

1.1 Anfør centenavn: _____

1.2 Forældrenes nationalitet: _____

1.3 Hvor mange skolebørn er der i familien? ☐ 1 ☐ 2 ☐ 3 ☐ 4

☐ 5 ☐ mere end fem børn

1.4 Hvilken alder har barnet? _____

1.5 Er barnet en: ☐ dreng ☐ pige

1.6 Hvornår ankom I til Danmark? Angiv måned og år: _____

1.7 Hvor længe har I boet på dette center? Angiv antal år og måneder: _____

1.8 Hvor mange måneder har jeres barn gået i centerskolen? ☐ Under 1 måned ☐ 13 - 18 måneder
☐ 1 - 3 måneder ☐ 19 - 24 måneder
☐ 4 - 6 måneder ☐ Mere
☐ 7 - 12 måneder ☐ Ved ikke

Hvis mere: Hvor mange måneder har jeres barn da gået i centerskole? _____

2. Vurdering af skolegang

2.1 Er I tilfredse med det antal timer, barnet har i centerskolen? Er I: ☐ Meget tilfredse
☐ Tilfredse
☐ Mindre tilfredse
☐ Meget utilfredse
☐ Ved ikke

2.2 Hvorfor? _____

2.3 Er I tilfredse med det antal børn, der er i klassen? Er I: ☐ Meget tilfredse
☐ Tilfredse
☐ Mindre tilfredse
☐ Meget utilfredse
☐ Ved ikke

2.4 Hvorfor? _____

2.5 Er I tilfredse med de fag, centerskolen kan tilbyde? Er I: ☐ Meget tilfredse
☐ Tilfredse
☐ Mindre tilfredse
☐ Meget utilfredse
☐ Ved ikke

2.6 Hvorfor? _____

2.7 Hvilke af nedenstående fag ville I gerne have, at jeres barn også kunne modtage undervisning i? (sæt kryds - gerne ved flere kategorier)

☐ EU engelsk	☐ tysk	☐ fransk	☐ historie	☐ samfundsfag
☐ sport	☐ musik	☐ tegning/
maling	☐ håndarbejde	☐ madlavning
☐ sløjd	☐ natur/teknik	☐ geografi	☐ biologi	☐ fysik/kemi

2.8 Ville I ønske, at jeres barn kunne modtage undervisning i nogle af ovenstående fag på eget modersmål?

☐ ja ☐ nej ☐ ved ikke

Hvis ja: Hvilke fag? _____

Hvis nej: Hvorfor ikke? _____

2.9 Ville I ønske, at jeres barn kunne modtage undervisning i sit modersmål?

☐ ja ☐ nej ☐ ved ikke

2.10 Ønsker I, at jeres barn skal modtage undervisning i en dansk folkeskole?

☐ ja ☐ nej ☐ ved ikke

Hvis nej: Hvorfor ikke? _____

Hvis ja: Hvornår ønsker I, at barnet skal i en dansk folkeskole?

(Sæt kryds ved den rigtige kategori)

- a) ☐ Barnet skal i en dansk folkeskole umiddelbart efter ankomsten til Danmark
- b) ☐ [I] Barnet skal først gå i centerskolen, og når barnet har et *mindre* kendskab til sproget dansk, da skal barnet i en dansk folkeskole
- c) ☐ Barnet skal først gå i centerskolen, og når barnet har et *stort* kendskab til sproget dansk, da skal barnet i en dansk folkeskole.

Forklar venligst hvorfor? _____

2.11 Fremhæv to forhold, som I mener er vigtige for jeres barns skolegang, mens I venter på svar om asyl?

1: _____

2: _____

Interviewet er foretaget af: _____
navn (blokbogstaver) stilling

Tolkens navn (blokbogstaver) _____

Dansk Røde Kors ■ asylafdelings reviderede forslag til fremtidig undervisning af asylansøgerbørn.

8. januar 1996

1. Undervisning af asylansøgerbørn i tiden før 1986

På det, af KL rejste spørgsmål om undervisningen af asylansøgerbørn i tiden før 1986, hvor der blev etableret et forsøgsprojekt med undervisning af asylansøgerbørn på 60 lektioner i alt, senere i 1988 15 lektioner ugentligt, skal det kort nævnes, at undervisningen af asylansøgerbørn ikke på det tidspunkt var formaliseret og forgik ved enkelte tiltag fra det ikke-læreruddannede personale samt en del Dansk Røde Kors frivillige.

2. Asylansøgerbørns særlige baggrund

Asylansøgerbørn er ofte præget af manglende tryghed, stabilitet og forudsigelighed i deres hverdag. Forældrenes traumatiske oplevelser og - til tider - handlingslammede adfærd går meget ud over børnene, selv om de ofte ikke altid giver udtryk herfor.

I tiden efter flugten lever barnet i en kaotisk verden. Mange børn har selv været udsat for voldsomme oplevelser, som giver dem psykiske og psykosomatiske symptomer, fx.

.
aggressivitet, rastløshed og koncentrationsbesvær

.
angst, uro og depressioner,

.
søvnbesvær, spisebesvær, ondt i hovedet og i maven etc.

Skolegangen på centrene med det undervisningstilbud, som, så vidt det er muligt, er tilrettelagt ud fra den enkeltes forudsætninger, medvirker til at stabilisere hverdagen, at gøre den forudsigelig. De nære omgivelser giver tryghed, og angsten for yderligere adskillelse bliver mindre, fordi skolen befinder sig, hvor barnet

bor. Dette er især karakteristisk for de yngre børn.

Alle børn har brug for en god og alderssvarende undervisning, hvor centrale kundskabs- og færdighedsområder skal danne basis for deres fremtidige tilværelse. Mange asylansøgerbørn har ikke gået i skole i længere perioder op til flugten, og med det lave undervisningstimal, som tilbydes på centrene, vil mange børn have haft begrænset skolegang i 2 til 3 år.

Børn udvikler sig og indlærer i individuelle ryk. Erfaringer viser, at det er svært og omkostningskrævende at indhente det forsømte både fagligt, socialt og udviklingsmæssigt, hvis indlæringstidspunkterne forpasses.

Det er i den forbindelse vigtigt at skille debat om sagsbehandlingstid og asylgrundlag fra nødvendigheden af at give ethvert barn det bedst mulige grundlag for en fremtidig tilværelse.

Gives der opholdstilladelse, er det af betydning, at barnet allerede i præasylfasen har fået en grundig undervisning i såvel dansk sprog som i andre af folkeskolens fag således, at de med færre vanskeligheder, end tilfældet er i dag, kan overgå til det danske skole- og uddannelsessystem.

Gives der afslag, vil et vedligeholdt og udbygget videns- og kundskabsniveau være et væsentligt grundlag for en værdig fremtid i hjemlandet.

3. Forslag til fremtidens undervisning af asylansøgerbørn

Nedenstående forslag tager sigte på, at etablere et skolesystem for asylansøgerbørn, der i videst mulige omfang skal sætte dem istand til både at fortsætte deres liv i Danmark, men også vende tilbage til hjemlandet.

Overordnet ønsker Dansk Røde Kors, at der gives hjemmel til, at der både kan arbejdes med centerskoler, centralskoler og forskellige samarbejdsmodeller med folke-

skoler, privatskoler og andre uddannelsesinstitutioner.

3.1. Formål for undervisningen

Lovforslaget til udlændingelovens § 42 c. stk. 1, 1.pkt om undervisningspligt for asylansøgerbørn bør medføre, at asylansøgerbørn i videst mulige omfang tilbydes et udvidet undervisningstilbud, som fagrække- og timetalsmæssigt i væsentligt omfang svarer til de tilbud, der gives børn i den danske folkeskole.

Undervisningens nuværende formål er, jvf. formålsbeskrivelsen for børneundervisningen i Dansk Røde Kors, at fremme elevernes tilegnelse af dansk sprog og kultur, at vedligeholde og videreudvikle den faglige kunnen og den sproglige og kulturelle identitet.

Denne formålsbeskrivelse skal ses i lyset af de nuværende forhold og bør senere udbygges i henhold til fremtidige rammer.

Enhver undervisning bør tage udgangspunkt i elevens nære omgivelser og være baseret på allerede erfarede viden og tilegnede kundskaber.

Da dansk sprogmæssigt er forholdsvis uinteressant i international henseende, kunne det være fristende at foreslå en undervisning baseret på og i fx. engelsk i stedet for på og i dansk, men da det omgivende samfund taler dansk, og det dermed er den virkelighed, barnet møder, både i og uden for centret, er det af væsentlig betydning for undervisningens effekt, at barnet umiddelbart kan gå ud og afprøve sine ny erhvervede kundskaber, ligesom det lokale samfund er det bedste undervisningsmateriale at afprøve teorierne i.

Sprogforskning og erfaringer viser desuden, at tilegnelsen af første fremmedsprog letter indlæring af yderligere fremmedsprog., d.v.s. har eleverne foruden deres modersmål også lært at tale, læse og skrive dansk, vil andre fremmedsprog være lettere tilgængelige.

Dermed ikke være sagt, at der ikke skal undervises i et eller flere af de store sprog. Disse skal tilbydes in-

denfor den nødvendige fagkreds, da det giver børnene flere handlemuligheder set især i lyset af deres usikre fremtid.

3.2. Modersmålsundervisning

Et alderssvarende modersmål er af stor betydning for en succesfuld indlæring af andetsprog.

•Der er ingen tvivl om, at der er almindelig enighed blandt forskere, der beskæftiger sig med andet- og fremmedsprogstilegnelse, at man i denne tilegnelse udnytter sin modersmåls kompetence. Det betyder imidlertid ikke, at man skal vente med andetsprogsundervisning til modersmålskompetencen har nået et acceptabelt niveau. Der er ingen tvivl om, at man udmærket kan begynde en undervisning i dansk som andetsprog allerede ved skolegangens begyndelse eller før. Modersmålet bliver aldrig »i orden«, for modersmålsudviklingen er ligesom andetsprogsudviklingen en livslang proces.»
(Jørgen Gimbel: *Modersmål og andetsprog*. Dokumentation om Indvandrere, nr. 1, marts 1992)

Det er derfor væsentligt, at eleverne ved hjælp af et alderssvarende modersmål opnår et kundskabsniveau, som ikke sætter dem tilbage i undervisningsmæssige sammenhænge ved en eventuel tilbagevenden til hjemlandet, samt at de gives mulighed for at vedligeholde og udvikle deres kulturelle identitet. Modersmålsundervisningens indhold bør derfor være af høj faglig karakter.

Modersmålslærerne, som enten kan købes blandt lokale folkeskolelærere eller ansættes af DRK på centerskolen, skal indgå i lærerteamet på centrene. Det optimale vil være at ansætte uddannede to-sprogede lærere, hvor det er muligt.

3.3. Undervisningens organisering.

På grund af den varierede opholdstid i præasylfasen, samt skift mellem modtage- og opholdscenter, bør undervisningen inddeles i faser. Bilag 1 viser en oversigt over de forskellige faser fordelt på aldergrupper. Opdelingen tager sigte på en *Introduktionsfase*, en *een-*

terskolefase, en udslusningsfase og en fase i det danske uddannelsessystem.

Fase I . Introduktion

Alle asylansøgere indskrives efter indrejse på et modtagecenter. Opholdets længde kan variere fra få dage til flere måneder, men det bør tilstræbes, at opholdet med mindre særlige forhold taler derfor, ikke overstiger 6 uger.

Der bør påbegyndes undervisning snarest muligt efter indflytning.

Introduktionsundervisningen opbygges i moduler med ialt 3 moduler, af 14 dages varighed, hvilket svarer til 6 ugers opholdstid. Det ugentlige lektionsantal bør tilnærmelsesvis være min. 20 lektioner.

Undervisningen er progressiv og baseres på et formaliseret introduktionsprogram til asylsystemet og til Danmark, samt indlæring af de mest almindelige vendinger og nødvendige ord samt talbegreber på dansk.

Introduktionsfasen bør indeholde sådanne pædagogiske elementer af tilpasning til danske skoletraditioner, at eleverne er introduceret i forhold til det danske normsystem, når de overflyttes til et opholdscenter og eventuelt skal påbegynde egentlig skolegang.

Den tilvænning til de danske pædagogiske metoder er en dynamisk proces for såvel elever som lærere og nødvendig, hvis barnet senere skal kunne begå sig i folkeskolen uden alt for store vanskeligheder.

Der skal udarbejdes en specifik læseplan med formål og indhold til disse kursusmoduler, som derefter skal køres stramt således, at opholdscentrenes skoler kan vide, hvilke informationer eleven allerede har fået.

Da manglende fællessprog forhindrer en teoretisk vidensstilegnelse, må disse kursusmoduler i høj grad baseres på oplevelser. Der bør således indlægges en del ture og ekskursioner til relevante danske institutioner,

hvor de ønskede informationer kan erfares, ligesom andre nonverbale kommunikationsformer må benyttes (film, video etc.).

Hvis opholdstiden i væsentligt omfang strækker sig ud over 6 uger på et modtagecenter, bør der påbegyndes en egentlig fagrækkeundervisning, som bør ligne den undervisning, som tilbydes på opholdscentrene hvad angår såvel fagrække som timetal.

Børneholdene på modtagecentret skal opdeles i 3 aldersgrupper: små - mellem - og store børn.

De 5 - 6-årige er i legestuen i denne fase, hvor de pædagogiske aspekter i legestueaktiviteterne såsom struktureret leg, legetøj, socialt samvær og normer m.v. er noget ganske nyt for mange børn, der behøver en tilvænningsperiode til denne form.

Der vil ikke være mulighed for at tilbyde modersmålsundervisning i fase I, da den variable opholdstid i modtagecentrene forhindrer en kontinuerlig undervisning.

Fase II. Centerskolefase

Efter opholdet i et modtagecenter flyttes familien videre til det opholdscenter hvorfra fortsat undervisning planlægges.

Det vil give asylansøgerfamilierne tryghed, når der er indbygget en forudsigelighed, hvor børn, forældre og skole kan planlægge et stabil og kontinuerlig undervisningsforløb. Lærerne vil være i stand til at tilrettelægge et længerevarende undervisningsforløb, hvor der i højere grad kan tages individuelle hensyn til eleverne.

Ethvert opholdscenter bør indeholde så få sproggrupper som muligt således, at undervisningen indholdsmæssigt og kommunikativt kan blive nemmere at håndtere, ligesom det vil lette muligheden for en kvalificeret modersmålsundervisning på relativt store hold, hvilket givetvis vil være ressourcebesparende.

På opholdscentret kortlægges elevernes faglige niveau.

Der bør indføres undervisningspligt med specifikke fag-række-tilbud i centerskolen. De 5 - 6 årige bør have børnehaveklasselignende tilbud.

Der vil forekomme flere forskellige centertypemodeller, som vil bevirke forskelle i organisering af undervisningen.

Der tænkes to modeller: Én, hvor der kan etableres et samarbejde mellem et antal centre (2 - 5), og én, hvor geografien ikke tillader et samarbejde.

Jo mindre et center er, desto større er behovet for samarbejde med andre.

Model 1

Den foretrukne model, hvor flere centre samarbejder, fordrer, at centrene ligger inden for et område, hvor asylansøgerne kan nå en fællesenhed indenfor max. 1 time.

I fællesenheden etableres **centralskolen**, idet

.

det større elevgrundlag giver mulighed for niveau- og aldersopdeling med mere homogene klasser til følge. Et større fagudbud hvor flere lærere deler fagene imellem sig i forhold til faglige kvalifikationer.

Der

gives mulighed for pædagogiske drøftelser, kollegial støtte og vejledning samt delegering af opgaver, og der kan tilbydes fagligt forsvarlige indskolingsordninger,

.

der kan tilbydes modersmålsundervisning, idet lærerkruttringsgrundlaget vil være større i et større regionalt område,

.

det vil givetvis være ressourcebesparende med større centrale enheder.

Centralskolerne bør have status af modtagelsesklasser i lighed med folkeskolens.

Der bør være max. 12 elever til én lærer. Ved sprogopdelte centre knyttes 1 -2 asylansøgere til klassen som pædagogisk medhjælp. Eleverne bør niveaudeles i små- mellem og store børn og ungdomsgrupper.

Undervisningen bør i princippet omfatte de af folkeskolens fag, med tilsvarende minimumstimetotal, som er obligatoriske i den danske grundskole:

- dansk på alle klassetrin
- engelsk på 4. - 9. klassetrin
- historie på 3. - 8. klassetrin
- samfundsfag på 9. klassetrin
- idræt på alle klassetrin
- musik på 1. - 6. klassetrin
- billedkunst på 1. - 5. klassetrin
- håndarbejde, sløjd og hjemkundskab på et eller flere klassetrin

indenfor 4. - 7. klasse.

- matematik på alle klassetrin
- natur/teknik på 1. - 6. klassetrin
- geografi og biologi på 7. - 8. klassetrin
- fysik/kemi på 7. - 9. klassetrin

Da det vil være usandsynligt, at børnene kan opdeles i

klassetrin på centrene, må fagtilbuddene afpasses efter gruppernes alder: små- mellem- og store børn.

Der bør udarbejdes læseplaner, som er asylsøgetilpassede, med en høj grad af internationalt tilsnit i det faglige indhold.

En centralskole kan have vanskeligheder med at tilbyde hele fagrækken, da der kan være for få elever og lærere til, at undervisningen kan etableres ressourcemæssigt forsvarligt. Her tænkes især på fysik/kemi på 7. - 9. klassetrin og på geografi og biologi på 7. - 8. klassetrin.

I sådanne tilfælde bør der være mulighed for at indgå i et samarbejde med de lokale folkeskoler om evt. lån/leje af faglokaler og aflønning af liniefagsuddannede faglærere, som kan gennemgå en del eller hele pensummet i korte, koncentrerede forløb.

De 5-6 årige bør tilbydes 3 daglige lektioners førskoleundervisning.

Er mulighederne for at transportere de små børn til centralskolen ikke til stede, eller er elevgrundlaget lille og dermed meget ressourcekrævende, bør der åbnes mulighed for, at elever fra flere centre mødes 1 dag ugentlig på centralskolen til formaliseret undervisning forestået af en uddannet, gerne to-sproget, pædagog, og med en eller flere asylansøgere som pædagogisk medhjælp. De andre dage deltager børnene i legestuernes aktiviteter.

Model 2

er et **geografisk enkeltliggende center**, hvor det ikke er muligt at iværksætte et samarbejde med andre centre og hvor der er så få elever, at der kun kan udløses 1 - 2 lærerstillinger, med manglende faglig spændvidde til følge.

Dansk Røde Kors bør i denne situation have hjemmel til at etablere et tæt samarbejde med den lokale folkeskole eller en privatskole, allerede i denne fase.

Arbejdes der sammen med en anden skole, skal der etableres samarbejde mellem centerskolelæreren og folkeskolens øvrige lærere og klasser, i første omgang i p-fag, hvor skolens faglokaler og sportsfaciliteter kan benyttes i fællesskab, og hvor eleverne i løbet af perioden kan tilbydes optagelse i de danske klasser i enkeltfag, når de er parate dertil.

De 5 - 6 årige børn bør kunne indskrives i folkeskolens børnehaveklasse, og centret bør kunne lette overgangen ved, at der følger en to-sproget pædagogisk medarbejder med, som sprogligt og kulturelt forbindelsesled.

Fase III. Udslusningsfasen

Efter ca. 8 - 10 måneders skolegang på et opholdscenter vil et stort antal elever være parate til at blive udsluset helt eller delvist til folkeskolen

Centralskolen vil på dette tidspunkt i elevens skoleforløb få svært ved fortsat at kunne give den optimale undervisning, da der jo konstant vil være nye elever, der skal undervises på et lavere niveau. Centralskolen og folkeskolen bør i denne fase indlede et tæt samarbejde, hvor de i fællesskab udarbejder handleplaner for hver enkelt elev med henblik på en hel eller delvis udslusning.

Denne fase gælder primært for de elever, der undervises efter model 1, centralskolemodellen, idet elever fra model 2 allerede vil have kontakt til folkeskolen i centralskolefasen.

For de 5 - 6-årige gælder ingen ændringer i forhold til fase II

Fase IV. Dansk uddannelsessystem

Målet bør være, at elever, der har en opholdstid ud over ca. 12 måneder i centersystemet skal kunne tilbydes folkeskolens undervisning helt eller delvist.

Her tænkes særligt på PPR-betjening og på andre særforanstaltninger, som folkeskolens elever har adgang til, ligesom 17 - 19 årige i videst mulige omfang bør have

samme rettigheder som danske unge, hvad uddannelsesmuligheder angår.

3.4. De 17 - 19 årige

Fase I foregår som den tidligere introduktionsfase.

Fase II

De 17 - 19 årige bør undervises på særlige ungdomshold.

For at opnå en relativ homogen elevgruppe af en rimelig størrelse bør de enkelte centre organisere undervisning i forhold til målgruppen således, at eleverne kan vælge en kursuspakke på eget center eller nærliggende centre, eller evt. på en efter- eller højskole. Dette bør afpasses helt efter den enkelte elevs opholdstid, evner og behov .

For den gruppe unge, som er færdig med grundskolen og i besiddelse af basisviden, der danner grundlag for videre undervisning, skal tilbydes tidsbegrænsede kurser af fx. 4 - 6 ugers varighed.

Kursuspakken skal bestå af obligatoriske fag og tilvalgsfag. Der skal være såvel teoretiske som praktiske fag.

Dansk og engelsk bør være obligatoriske fag, som tilbydes på forskellige niveauer.

Derudover bør der i et vist omfang kunne udbydes tilvalgsfag, som kan være forskellige på de forskellige centre.

Centrenes bestående værkstedstilbud kan inddrages. Af praktiske fag vil håndarbejde, husgerning, sport, sløjdm.v. være en mulighed på de fleste centre.

Af teoretiske fag bør i videst muligt omfang tilbydes EDB, samfundsfag, historie, geografi, naturlære, matematik og modersmålsundervisning.

Lærerstabten bør bestå af centrets faste lærere. Derudover bør voksne asylansøgere med uddannelse og motiva-

tion inddrages, samt de medarbejdere der arbejder som aktivitetsmedarbejdere. Der bør desuden åbnes mulighed for at købe timelærere til kortere kursusforløb med specielt indhold (ex. kunstnere, designere m.v.)

Det er væsentligt, at undervisningen er skemalagt således, at eleverne oplever, at de deltager i et uddannelsesforløb.

For gruppen af 17 - 19 årige, der ikke har fuldført en grundskoleuddannelse eller som er analfabeter, bør der tilbydes ét sprogfag - dansk eller fx. engelsk på kommunikativt niveau. Det er desuden særdeles væsentligt, at disse unge kan tilbydes modersmålsundervisning med henblik på opnåelse af basale læse- og skrivefærdigheder. ■ Læseforskningen viser, at det er lettest at lære at læse på modersmålet. Den senere overføring til læsning på andetsproget er i reglen mindre kompliceret. • (Jørgen Gimbel 1992) Hertil kan det evt. blive nødvendigt at ansætte uddannede modersmålslærere, som har arbejds- og opholdstilladelse.

Eleverne kan desuden deltage i de praktiske valgfag, som beskrevet ovenfor.

Ligeledes bør daghøjskolekurser, som påtænkes oprettet for voksne på centre rundt i landet, være tilgængelige for denne aldersgruppe.

Der vil yderligere være den mulighed, at nogle 17 - 19-årige med fordel kan undervises sammen med de 15 - 16-årige på centralskolerne.

Alle unge, der har gennemgået et kursusforløb bør have et kursusbevis, som måske kan have kompetencegivende effekt ved en evt. tilbagevenden til hjemlandet.

Fase III

Der bør i denne fase indledes samarbejde med andre uddannelsesinstitutioner m.h.p. på optagelse af på vide-regående uddannelser, fx. efterskoler, gymnasium, HF m.v. samt, hvis lokalsamfundet tilbyder det, ulønnet praktik i kortere eller længere perioder.

Fase IV

Her bør unge asylansøgere i vidt omfang have samme muligheder for videregående uddannelse, som danske unge.

For såvel fase III og fase IV gælder, at de vil være uaktuelle, hvis sagsbehandlingstiden varer mindre end ca . 12 mdr.

Asylafdelingen

Sekretariatet

8 . j anuar 199 6

Notat/frem. underv2/1./KLH

Undervisnings
ministeriet

Juridisk -Uddannelsespolitisk Sekretariat

Frederiksholms Kanal 21
1220 København K
Fax 3392 5547
Telex
Tlf. 3392 5000

16. oktober 1995
J.nr. 1995-221-6

Undervisningsministeriets anbefalinger om undervisning af asylansøgere børn

Til brug for drøftelserne i Indenrigsministeriets arbejdsgruppe vedrørende undervisning af asylansøgerbørn redegøres i det følgende for Undervisningsministeriets foreløbige anbefalinger med hensyn til undervisning af børn og unge. Der skelnes mellem undervisning på grundskoleniveau, dvs. svarende til folkeskolens undervisning i børnehaveklasse og på 1.-10. klassetrin, og undervisning over grundskoleniveau.

Undervisning på grundskoleniveau for asylansøgere

Undervisningen bør omfatte børn i den undervisningspligtige alder samt børn, der efter folkeskolens regler kunne optages i børnehaveklasse og 10. klasse.

Det er mest hensigtsmæssigt, at Dansk Røde Kors forestår undervisningen af børnene i deres første tid i Danmark, f.eks. i de første 6 måneder.

Undervisningen kan begrænses til 20 timer i de første 3 måneder, hvor børnene skal vænne sig til den nye situation, de befinder sig i. Derefter bør undervisningen have et alderssvarende timetal, jf. folkeskolelovens § 16.

Undervisningen vil normalt foregå på dansk ved hjælp af danske lærere, da man kun i begrænset omfang kan forudsætte, at der findes et passende antal lærere i Danmark, som kan varetage en undervisning på modersmålet.

Undervisningen bør udover undervisning i dansk sprog og matematik søge at vedligeholde og udbygge de kundskaber, børnene måtte have i engelsk og evt. andre fag.

Der bør lægges vægt på, at en undervisning i børnenes modersmål finder sted i et omfang, der mindst svarer til den undervisning, der gives i elevernes modersmål i folkeskolen.

Når børnene har deltaget i Røde Kors undervisningsforløb, kan de overgå til undervisning i folkeskolen/frie grundskoler.

Undervisning **over grundskoleniveau for asylansøgere**

Der bør også være undervisningsforløb for børn af asylansøgere, som har afsluttet grundskoleundervisningen i deres hjemland, eller som er for gamle til at følge undervisning på grundskoleniveau.

De unge asylansøgere vil normalt ikke have forudsætning for at blive optaget på de danske ungdomsuddannelser, hvor det blandt andet er et krav, at man taler dansk.

Der vil derfor være behov for et særligt tilrettelagt undervisningsforløb for de unge asylansøgere, når de kommer til Danmark. Undervisningsforløbet bør omfatte intensiv danskundervisning med henblik på at sikre muligheden for eventuel senere optagelse på danske uddannelsesinstitutioner.

Johannes Bang
Folkeskoleafdelingen
Lokal **cf.:** 3392 5342

Hanne Fledelius
Juridisk-Uddannelsespolitisk Sekretariat
Lokal **cf.:** 3392 5073

Uddrag af Undervisningsministeriets lovekennetgørelse
nr. 55 af 17. januar 1995

§ 1. Folkeskolens opgave er i samarbejde med forældrene at fremme elevernes tilegnelse af kundskaber, færdigheder, arbejdsmetoder og udtryksformer, der medvirker til den enkelte elevs alsidige personlige udvikling.

stk. 2. Folkeskolen må søge at skabe sådanne rammer for oplevelse, virkelyst og fordybelse, at eleverne udvikler erkendelse, fantasi og lyst til at lære, således at de opnår tillid til egne muligheder og baggrund for at tage stilling og handle.

Stk. 3. Folkeskolen skal gøre eleverne fortrolige med dansk kultur og bidrage til deres forståelse for andre kulturer og for menneskets samspil med naturen. Skolen forbereder eleverne til medbestemmelse, medansvar, rettigheder og pligter i et samfund med frihed og folkestyre. Skolens undervisning og hele dagligliv må derfor bygge på åndsfrihed, ligeværd og demokrati.

